JAVNI BILJEŽNIK

godina XXIV. / studeni 2025 / broj 52

ISSN 1331-5978 UDK 347.961

Volumen XXIV. - 2025. broj 52

ČASOPIS HRVATSKE JAVNOBILJEŽNIČKE KOMORE
Časopis je besplatan

JAVNI BILJEŽNIK

NAKLADNIK
HRVATSKA JAVNOBILJEŽNIČKA KOMORA - ZAGREB

ZA NAKLADNIKA
Nada Kemec

GLAVNA UREDNICA
Mira Grbac

UREDNIŠTVO
Hana Hoblaj
Nadija Gajski Mindoljević
Matijana Paradžik
Paula Poretti
Mira Grbac

TAJNIK ČASOPISA
Ivona Kovačić

JEZIČNA LEKTURA I KOREKTURA
Goran Faletar

TEHNIČKI UREDNIK, OBLIKOVANJE I PRIPREMA
Željko Obad

ADRESA HJK I UREDNIŠTVA
ZAGREB, Radnička cesta 34/II
TEL.: 01/4556-566
FAKS: 01/4551-544
E- mail:hjk@hjk.hr
http://www.hjk.hr

TISAK
Grafički zavod Hrvatske, Zagreb

NAKLADA
1100 primjeraka

Uvodnik 1
Nada Kemec, novoimenova predsjednica HJK 3
Cosita Delvaux, predsjednica CNUE-a za 2024. godinu 6
Jasenka Crnčec, prva žena u javnobilježničkoj službi 1994. 12

STRUČNO-ZNANSTVENI RADOVI 15

Mihajlo Dika
Proglašenje nestale osobe umrlom i dokazivanje smrti prema Zakonu o izvanparničnom postupku iz 2023. 15
Mihajlo Dika
O odgovornosti javnih bilježnika za ovjeru potpisa 33
Mihajlo Dika
O ustavnosti odredaba članka 42. Zakona o javnom bilježništvu 36
Slađana Aras Kramar
Što donosi zakon o dostavi sudskih pismena? 43
Paula Poretti
Širenje nadležnosti javnih bilježnika u RH – provođenje postupaka za ostvarivanje tražbina male vrijednosti 53
Hana Hoblaj
Ošasna ostavina s prekograničnim elementom u kontekstu primjene Uredbe o nasljeđivanju 77
Hoblaj, Grbac, Nikolić, Marčinko
Javni bilježnici i pravni promet nekretnina 89
Nadija Gajski Mindoljević
Javnobilježnički službenik - moguće kompetencije i razvoj struke 109
Neven Kočila
Javnobilježnički polog u funkciji povjereničkog odnosa 120
Zorana Brčić
Uloga javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku obnove zemljišnih knjiga 137
Bojan Ruždjak, Ana-Marija Dujmović
Postupanje javnog bilježnika u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave 145
Sandra Rekaš Roca
Formalnopravni nedostaci oporuke i procesna uloga javnog bilježnika u ostavinskom postupku 153
Zakonodavna zbivanja – kronologija izmjene propisa u 2024./2025. 159

DOGAĐANJA 161

In memoriam 177
Popis javnih bilježnika, prisjednika i savjetnika RH 179

Poštovane kolegice i kolege,
suradnici i čitatelji,

Ovogodišnji, 52. broj našeg časopisa donosi bogat niz zanimljivih i poučnih sadržaja koji će biti korisni u svakodnevnom radu javnih bilježnika, ali i ostalih struktura zaposlenika javnobilježničkih ureda. Također, u časopisu se u mnogim autorskim prilozima razmatraju moguće buduće kompetencije javnih bilježnika koje bi mogle unaprijediti našu profesiju i time pridonijeti daljnjem razvoju javnobilježničke struke, posebice u području jačanja pravne sigurnosti.

Tradicionalno, broj otvaramo pregledom rada predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore, Nade Kemec, javne bilježnice u Slavonskom Brodu, koja je izabrana u svibnju ove godine. Njezina odlučnost te organizacijske, profesionalne i stručne kvalitete od kojih prvenstveno isticanje dobrobiti i zajedništva svih javnih bilježnika, unijeli su novi radni duh u našu službu, s posebnim naglaskom na praćenje najnovijih promjena iz područja javnog bilježništva, kako u zemlji tako i diljem Europe i svijeta.

U narednom tekstu donosimo intervju s Cositom Delvaux, predsjednicom CNUE-a za 2025. godinu, prvom ženom na toj dužnosti koja ne samo simbolično, već i ultimativno prikazuje razvoj ove profesije prema sve većoj uključenosti žena i rodnoj ravnopravnosti. To je snažna poruka mladim naraštajima, osobito ženama da su najviše europske dužnosti u potpunosti dostupne svima, bez obzira na njihovo podrijetlo ili zemlju iz koje dolaze.

Posebno izdvajamo i prilog o prvoj ženi u javnobilježničkoj službi nakon ponovne uspostave javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj, Jasenki Crnčec koja je ured otvorila 16. prosinca 1994. u Čakovcu. Njezino iskustvo svjedoči o izazovima i posvećenosti ovom zanimanju u početnim danima javnobilježničke službe.

U stručno-znanstvenom dijelu ovog izdanja časopisa donosimo više radova uglednih autora.

Tako profesor emeritus Mihajlo Dika predstavlja novine u postupcima proglašenja nestalih osoba umrlima prema Zakonu o izvanparničnom postupku iz 2023. Također, profesor M. Dika piše i o ustavnosti odredaba članka 42. Zakona o javnom bilježništvu, odnosno o odgovornosti javnih bilježnika te neodgovornosti Republike Hrvatske za štetu koju bilježnici počine obavljajući javnu službu. U sljedećem radu profesor emeritus analizira odgovornost javnih bilježnika kod ovjere potpisa, precizno postavljajući granice pravnog dosega i snage kod ove javnobilježničke nadležnosti.

Naša stalna autorica i članica Uredništva časopisa, profesorica Paula Poretti, analizira mogućnost povjeravanja postupaka male vrijednosti javnim bilježnicima, naglašavajući njihove iznimne stručne i tehničke kapacitete. Komparativno-pravnom analizom s pravnim sustavima drugih država ovaj rad prikazuje kako bi povjeravanje sporova male vrijednosti javnim bilježnicima pridonijelo učinkovitijem radu pravosuđa.

Profesorica Slađana Aras Kramar piše o novom Zakonu o dostavi sudskih pismena te daje odgovor na pitanje o tome koji je praktično-implementacijski domašaj tog zakona.

Ostavinski postupci s prekograničnim elementom, uz primjenu Uredbe o nasljeđivanju, postali su sastavni dio svakodnevnog rada javnih bilježnika u uvjetima sve veće mobilnosti građana unutar Europske unije. Naša stalna suradnica i članica Uredništva, Hana Hoblaj, vršiteljica dužnosti javnog bilježnika u Murskom Središću, u svojem radu piše o ošasnoj imovini s prekograničnim obilježjima, odnosno imovini bez nasljednika, koju i naši javni bilježnici sve češće susreću u ostavinskim postupcima.

Skupina autora (Hoblaj, Grbac, Nikolić i Marčinko) razmatra ulogu javnih bilježnika u prometu nekretnina, ističući brojne pozitivne konotacije koje bi polučila primjena javnobilježničke isprave (akta) u pravnom prometu nekretnina.

U ovom broju također možete pročitati rad javne bilježnice Nadije Gajski Mindoljević o stručnom osposobljavanju javnobilježničkih službenika kojim bi se, po mišljenju autorice, povećala stručnost i učinkovitost rada javnobilježničkih ureda.

Nadalje, časopis donosi tekst javnobilježničkog prisjednika Nevena Kočile o funkciji i pravnoj prirodi javnobilježničkog pologa kao specifičnoga povjereničkog odnosa.

Javna bilježnica Zorana Brčić piše o obnovi zemljišnih knjiga te analizira izmjene i dopune Zakona o zemljišnim knjigama kojim je predviđena mogućnost da u ovom postupku sudjeluju i javni bilježnici kao povjerenici sudova.

Javni bilježnik Bojan Ruždjak i javnobilježnička prisjednica Ana-Marija Dujmović pišu o postupcima ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. U ovome radu donose prikaz konkretnih situacija i dvojbi koje se pojavljuju u postupanju javnih bilježnika kao povjerenika suda u tim procesima.

Temu oporučnog nasljeđivanja koja predstavlja oblik ostvarivanja načela autonomije volje, ali istodobno i područje u kojem se nerijetko javljaju pravne dvojbe i sporovi, iscrpno je razradila javnobilježnička prisjednica Sandra Rekaš Roca.

Kao i uvijek, donosimo pregled najvažnijih izmjena propisa, što ih prikuplja i uređuje naša stalna suradnica predmetne rubrike, javna bilježnica Martina Plastić.

Slijedi rubrika „Događanja“ s pregledom domaćih i međunarodnih aktivnosti te „In memoriam“ u znak sjećanja na naše preminule kolege. Također, potonja rubrika sadrži i sjećanja na nedavno preminulog profesora emeritusa Jakšu Barbića koji je svojim enciklopedijskim znanjem obogatio hrvatsku pravnu zajednicu.

Završno, časopis sadrži tradicionalni popis javnih bilježnika, prisjednika i savjetnika radi lakšeg pronalaženja pojedinoga javnobilježničkog ureda, njegovih zaposlenika te uspostave komunikacije.

Zahvaljujemo svih autorima, stalnim suradnicima i ostalim sudionicima koji su svojim tekstovima i doprinosom učinili da i ovaj, 52. broj časopisa bude vrijedno štivo te zbir teorijskog razmatranja i praktičnog djelovanja u nadležnosti javnog bilježništva.

I ponovno vas pozivamo da svojim autorskim radovima i idejama pridonesete oblikovanju sadržaja idućeg izdanja časopisa. Na taj način se afirmira naš zajednički cilj, odnosno sustavni razvoj javnog bilježništva te unifikacija prakse, čime u konačnici ova služba učvršćuje svoj društveni položaj kao transparentna, profesionalna, preventivno-zaštitna i socijalno osjetljiva sastavnica pravosudnog sustava Republike Hrvatske.

Mira Grbac, javna bilježnica u Vodicama,
glavna urednica časopisa Javni bilježnik

Nada Kemec,

predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore

Kao što je poznato, na sjednici XI. izborne skupštine HJK koja je održana u subotu, 24. svibnja 2025., Nada Kemec, javnu bilježnicu u Slavonskom Brodu, koju je predložio Zajednički javnobilježnički zbor Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske i Požeško-slavonske županije, izabrana je za predsjednicu Hrvatske javnobilježničke komore.

Već na samoj sjednici Izborne skupštine Nada Kemec izložila je osnovne smjernice svog rada kao nova predsjednica Komore.

Nakon višegodišnjeg rada i sudjelovanja u tijelima Komore, posebno kao potpredsjednica, svi članovi Komore koji su glasali za njezin izbor znali su za njezinu odlučnost, radne, organizacijske i stručne kvalitete. Svi bilježnici znaju da se kao potpredsjednica u prošlom mandatu izborila za povećanu vrijednost boda od 50 %, a u to vrijeme spriječeno je ukidanje kvalificiranog oblika ugovora o prijenosu poslovnog udjela, učvrstila se pozicija kroz rad na daljinu, spajanje sudskog registra direktno na E-notar, spriječene su izmjene ovršnog zakona kojima se nastojalo ukinuti izjave o zapljeni i uvođenje sudske kontrole isprava javnih bilježnika u ovršnom postupku, spriječilo se da kod ovjere potpisa javni bilježnici vrše procjenu rizika radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, izborilo se za izmjene Zakona o zemljišnim knjigama, u kojima se isprave moraju slati u elektroničkom obliku i biti pisane mehaničkim sredstvom pisanja, za ostanak kvalificiranog oblika ugovora o prijenosu poslovnog udjela i dr.

Nada Kemec – predsjednica HJK

Javni bilježnici Hrvatske znali su kako je odgovorna i sposobna voditi Hrvatsku javnobilježničku komoru te unijeti novi radni duh na dobrobit svih javnih bilježnika, a sve to već je i u ovom kratkom periodu, na samom početku svoga mandata, gđa Nada Kemec, javna bilježnica iz Slavonskoga Broda, i pokazala.

Posebno se pokazala odlučnom u reorganizaciji Stručne službe Komore, koja mora biti na usluzi svim javnim bilježnicima, prateći kako najnovije zakonske promjene kod nas tako i one u notarskim službama Europe i svijeta.

U svom izlaganju na Izbornoj skupštini, a i u razgovoru za naš časopis Javni bilježnik, predsjednica gđa Nada Kemec izložila je neke vizije i prioritetne zadatke u daljnjem radu Komore javnih bilježnika kao jamaca pravne sigurnosti.

1. Jačanje povjerenja javnosti

Kao prvo, pokrenut će se kampanja koja će javnosti objasniti kako bez javnih bilježnika nema povjerenja, nema sigurnosti, te da rad javnih bilježnika mora biti prepoznat kao neizostavan dio pravnog sustava, da je javni bilježnik neovisni jamac pravde i povjerenja. U tome smislu koristit će se sve mogućnosti, od Otvorenog dana javnog bilježništva za Dane pravosuđa do stručno-znanstvenih i praktičnih primjera u našem časopisu, povremenih novinskih i radijskih objava, a napose kroz rad svakog javnog bilježnika u sredinama gdje djeluju.

2. Digitalna transformacija

Digitalizacija je povijesna prilika za unaprjeđenje javnog bilježništva kako bismo prilagodili našu profesiju društvenim i tehnološkim promjenama, istovremeno jačajući našu ulogu kao službe građana i poduzetnika. Taj proces treba ubrzati i pojednostavljenjem procedure, odnosno stvaranjem sustava koji štedi vrijeme strankama i javnim bilježnicima te se uskladiti s brzim razvojem računalne tehnologije i procesima umjetne inteligencije.

Naravno, u tome procesu brzina je važna, ali uz puno opreza jer smo stalno suočeni s digitalnim prevarama i kibernetičkim kriminalom. Upravo zato važna je stalna edukacija te razmjena najboljih praksi među javnim bilježništvom europskih zemalja, kako bismo spriječili takve pokušaje i zaštitili naše aktivnosti od tih rizika.

Navedimo samo jedan primjer – Uredba (EU) br. 910/2014 o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja pruža temelj za online javne bilježnike. Online ovjera dokumenata dostupna je svima s internetskom vezom. Stoga, bez obzira živite li ili radite u inozemstvu ili za tvrtke koje surađuju s državama članicama, možete koristiti online notarske usluge za brzu i besprijekornu ovjeru dokumenata.

Tu je i pitanje kako umjetna inteligencija i pravna tehnologija transformiraju prekogranične pravne usluge. Na pragu smo svih tih novih promjena u kojima umjetna inteligencija postaje jedna od komponenti u rješenjima pravne tehnologije. Ova integracija omogućuje nijansiranije i sofisticiranije analize, čineći pravne procese učinkovitijima i pouzdanijima.

3. Ulaganje u znanje

Ali za sve to potrebno je i ono treće – znanje. Naš je cilj u narednom razdoblju ulagati u edukaciju, dijeliti iskustva, okupljati se i raspravljati o budućnosti naše profesije.

Već u ovoj godini na kongresu UINL-a u Berlinu imat ćemo prilike više saznati o temama "Novi alati – nove granice" te postignućima i inovacijama koje će pratiti tehnološki razvoj u našoj struci. U bilježništvu sam više od 20 godina i prošla sam promjene iz stare, stoljetne škole, u nešto novo: novu školu u kojoj su si javni bilježnici diljem svijeta postavili za cilj ne samo držati korak s digitalizacijom već i aktivno poticati njezine procese. Moramo biti svjesni da era štambilja i pečata prolazi te kako je digitalizacija ključni način da se osigura vladavina prava i pravna sigurnost, a za to je potrebno znanje.

4. Jačanje same Komore

Četvrto – izgraditi Komoru da bude više od institucije – da bude podrška, saveznik, izvor snage i zajedništva. Uz pomoć IT-stručnjaka i zaposlenika Stručne službe uvodit će se digitalni alati koji omogućuju jednostavniji pristup informacijama, bolju komunikaciju među članovima Komore i veću transparentnost u radu vodstva Komore. Naglašavam kako je to plan za snažniju, bržu i više uvažavanu javnobilježničku službu. Napominjem da i moja kandidatura nije iz vlastite ambicije, nego iz uvjerenja da javnobilježnička struka zaslužuje više poštovanja, podrške i prepoznatljivosti.

U tome smislu očekujem suglasnost svih članova Upravnog odbora, a posebno zborova, koji će imati svu moju podršku da u vlastitim sredinama jačaju svoje uloge.

Svakako ćemo nastaviti uspješnu suradnju s Ministarstvom pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, zauzimajući se za partnerske odnose, s pogledom na našu službu koja je sposobna odgovoriti na sve izazove i bez koje pravosudni sustav RH više ne može funkcionirati.

O međunarodnim aktivnostima koje su u tijeku te o onima koje nas očekuju ove godine može se mnogo toga reći, i to uz brojne pohvale. Svojim sudjelovanjem postajemo prepoznatljivi, a neki od naših članova – javnih bilježnika – na što smo posebno ponosni, predsjedaju pojedinim međunarodnim javno bilježničkim tijelima CNUE-a, UINL-a i Heksagonale. Oni pritom surađuju, educiraju i razmjenjuju iskustva s kolegama iz drugih zemalja.

Zahvaljujem članovima Komore, posebno članovima Upravnog odbora i Stručne službe te drugim tijelima Komore, na povjerenju i predanosti u radu. Želim da svim našim organizacijskim i poslovnim potezima zajedno učinimo javno bilježništvo Hrvatske ključnim akterom preventivnog pravosuđa, da se istaknemo svojim radom kao osobe od javnoga povjerenja, kako bismo bili pouzdani partneri svih tijela Republike Hrvatske.

Cosita Delvaux,

predsjednica CNUE-a za 2025. godinu

1. Ms. Delvaux, you have become the President of the Notaries of Europe for the year 2025, and notably, the first woman ever to hold this prestigious position. How do you personally perceive this achievement – as a symbolic milestone, a responsibility, or both?

Cosita Delvaux – predsjednica CNUE-a

It was with great emotion, a lot of pride and a deep sense of responsibility that I accepted my election as President of the CNUE.
I consider this mandate both as a symbolic milestone and as a great responsibility. As symbolic, because being the first woman elected as President illustrates the evolution of our profession towards more inclusiveness and equality. It is a strong message to the younger generations – and in particular to women – that the highest European functions are fully accessible to them, regardless of their background or the country from which they come.
However, this is also a huge responsibility.
It is an honour to have received the trust of my

1. Gđo Delvaux, postali ste predsjednica javnih bilježnika Europe za 2025. godinu, i to kao prva žena na toj prestižnoj funkciji. Doživljavate li ovaj uspjeh prvenstveno kao simboličnu prekretnicu, odgovornost – ili oboje?

S velikim emocijama, ponosom i dubokim osjećajem odgovornosti prihvatila sam izbor za predsjednicu CNUE-a.
Ovaj mandat vidim i kao simbol i kao veliku odgovornost. Simbol zato što moje imenovanje kao prve žene na toj funkciji pokazuje razvoj naše profesije prema većoj uključenosti i ravnopravnosti. To je snažna poruka mladim generacijama – osobito ženama – da su najviše europske funkcije u potpunosti dostupne svima, bez obzira na njihovo podrijetlo ili zemlju iz koje dolaze.
Istodobno, ovo je i ogromna odgovornost. Velika je čast dobiti povjerenje kolega iz cijele Europe, a to povjerenje od mene traži ozbiljnost, viziju i predanost. Svjesna sam važnosti ove misije i ključne uloge koju CNUE ima, kako za nacionalna javna bilježništva, tako i za europske građane.
Potpuno sam predana ovoj ulozi: predsjedništvo obnašam s uvjerenjem, otvorenošću i odlučnošću u ime oko 50.000 europskih javnih bilježnika koje predstavljam. Moj zadatak nije samo predstavljati javne bilježnike, nego i pripremiti za izazove sutrašnjice – od digitalne transformacije, preko borbe protiv pranja novca, do zaštite prava građana u sve složenijem europskom kontekstu.
Dakle, dok sam ponosna na ovu simboličnu prekretnicu, iznad svega sam svjesna svoje dužnosti: govoriti u ime svih europskih bilježnika i učvrstiti položaj naše profesije kao stupa pravne sigurnosti i povjerenja u službi građana.

2. Dolazite iz manje zemlje, Luksemburga, a vaš izbor na čelo CNUE-a snažna je poruka o uključenosti i ravnopravnosti. Što vas je nadahnulo na preuzimanje ove uloge i koje vrijednosti želite posebno isticati tijekom svog mandata?

Dolazim iz male zemlje, ali moj izbor pokazuje da svako javno bilježništvo, bez obzira na veličinu ili

fellow European colleagues. This trust requires me to exercise this mandate seriously, with vision and commitment. I am fully aware of the importance of this mission and of the essential role played by the CNUE, both for national notariats and for European citizens.

I am fully committed to this role: I am carrying out this presidency with conviction, openness and determination on behalf of the 50,000 or so European notaries whom I represent this year. My role is not only to represent the notariat, but also to prepare it for the challenges of tomorrow, such as digital transformation, the fight against money laundering and the defence of citizens' rights in an increasingly complex European context.

So, while I am proud to take this symbolic step, I am above all aware of the duty that falls upon me: to speak on behalf of all European notaries and to consolidate the position of our profession as a pillar of legal certainty and trust in the service of citizens.

2. Coming from a smaller country, Luxembourg, your election as CNUE President carries a strong message about inclusivity and equality. What inspired you in this leadership role, and what values do you wish to highlight during your presidency?

Coming from a small country like Luxembourg and being elected President of the CNUE sends a strong message: one of inclusivity and equality. European notariats form a real community, and the CNUE is its embodiment. The strength of our organisation is precisely that every notariat, regardless of its size or economic weight, can access the presidency. My election illustrates this principle of inclusiveness and mutual trust, which I want to fully honour.
What inspires me in this role is the historical commitment of the Luxembourg notariat to European integration and cooperation between fellow notaries. I am committed to continuing this tradition, convinced that our diversity is our strength.
In this role, my first ambition is to continually promote the notariat's strengths and specificities among our interlocutors, in particular the European institutions. The CNUE President is both initiator, conciliator and spokesperson: three functions that I want to actively perform in order to enhance our visibility in Brussels and consolidate the notariat's position as a key player in the construction of a Europe based on the rule of law.
However, in order to be effective, a mandate must also be based on human values: listening, inclusion and consensus building. My aim is that togospodarsku snagu, može doći do predsjedništva CNUE-a. Upravo je ta jednakost i međusobno povjerenje ono što čini snagu naše organizacije.
Nadahnjuje me povijesna predanost luksemburškog javnog bilježništva europskoj integraciji i suradnji među javnim bilježnicima. Želim nastaviti tu tradiciju, uvjerena da je naša raznolikost naše najveće bogatstvo.
Moja prva ambicija jest stalno promovirati posebnosti i vrijednosti javnog bilježništva pred europskim institucijama. Predsjednik CNUE-a ima trostruku ulogu – inicijatora, posrednika i glasnogovornika – i sve tri želim aktivno ispunjavati kako bih osnažila našu vidljivost u Bruxellesu i potvrdila javno bilježništvo kao ključnog aktera u izgradnji Europe utemeljene na vladavini prava.
No, učinkovit mandat mora se temeljiti i na ljudskim vrijednostima: slušanju, uključivanju i postizanju konsenzusa. Moj je cilj da govorimo jednim glasom i da zajednički nastavimo promicati europsko javno bilježništvo u svoj njegovoj raznolikosti.

3. Možete li ukratko opisati glavne nadležnosti i odgovornosti javnih bilježnika u Luksemburgu? U kojim područjima prava oni imaju ključnu ulogu?

U Luksemburgu javni bilježnici obavljaju temeljnu u službu – osiguravaju pravnu sigurnost i povjerenje u odnosima građana, poduzeća i institucija – i to s vrlo širokim spektrom nadležnosti. Kao i njihove europske kolege, imenovani su od strane Velikog vojvode, a sastavljaju e-isprave u ključnim područjima poput nekretninskog prava, trgovačkog prava, nasljednog i obiteljskog prava. Njihova je glavna uloga dati ispravama dokaznu snagu, jamčiti njihovu valjanost i pravnu sigurnost, spriječiti sporove te zaštititi najranjivije.
Konkretno, kod nekretninskih transakcija ili trgovačkih operacija, javni bilježnik djeluju kao „one-stop shop": centraliziraju postupke, provjeravaju usklađenost s propisima, obavljaju porezne i administrativne formalnosti te jamče pravnu sigurnost transakcije. Ukratko, zbog svoje pozicije u središtu društva i gospodarstva, luksemburški bilježnici predstavljaju jedan od stupova vladavine prava.

4. Koji su vaši glavni prioriteti i ciljevi za CNUE u 2025. godini? Postoje li područja koja su vam osobito važna, poput ravnopravnosti spolova, digitalne transformacije ili prekogranične suradnje?

Godina 2025. bit će prijelomna za europsko javno bilježništvo: započinje novi zakonodavni ciklus europskih institucija s novim političkim prioritetima, a ujedno i moj mandat na čelu CNUE-a. U

gether we can speak with one voice and continue to promote the European notariat in all its diversity.

3. Could you briefly describe the main competences and responsibilities of notaries in Luxembourg? In which areas of law do notaries play a key role?

In Luxembourg, notaries perform an essential public service mission – ensuring legal certainty and trust in relations between citizens, businesses and institutions – with a particularly wide range of competences. Like their European counterparts, they are public officers appointed by the Grand Duke who draw up authentic instruments for parties in key areas such as real estate law, company law, succession law and family law. Their primary role is granting probative value to documents, guaranteeing the validity and legal certainty of documents, while preventing disputes and protecting the most vulnerable parties.
More specifically, for real estate transactions or company law operations, notaries act as a one-stop shop: they centralise procedures, verify legal compliance, complete administrative and tax formalities, and ensure the legal certainty of the transaction. In short, through their position at the heart of society and the economy, Luxembourg notaries are a pillar of the rule of law.

4. What are your main priorities and objectives for the CNUE in 2025? Are there particular areas you feel passionate about, such as gender equality in the profession, digital transformation, or cross-border cooperation?

2025 will be a pivotal year for the European notariat: it marks not only the beginning of a new legislative term for the European institutions with new political priorities, but also the launch of my mandate as the CNUE President. In this context, my objectives are structured around four main areas, closely linked to the expected developments at EU level.
In the field of company law and digital transformation, the European Commission is preparing ambitious initiatives such as the Digital Business Wallet or a 28th Company Law Regime. In this context, the role of notaries will be central, thanks to our expertise in legality control, business creation, the registers' reliability and the fight against money laundering. The CNUE must play a leading role in ensuring that digitalisation takes place in full respect of legal certainty and citizens' rights.
Cross-border cooperation and legal certainty is reflected in a legislative package on cross-border protection of adults currently under discussion. It aims to facilitate both the determination of the

tom kontekstu moji su ciljevi strukturirani oko četiri glavna područja, usko povezana s očekivanim razvojem na razini EU-a.
U području trgovačkog prava i digitalne transformacije Europska komisija priprema ambiciozne inicijative poput Digital Business Walleta ili „28. režima trgovačkog prava". U svemu tome i javni bilježnici imaju središnju ulogu – zahvaljujući stručnosti u kontroli zakonitosti, osnivanju poduzeća, pouzdanosti registara i borbi protiv pranja novca. CNUE mora igrati vodeću ulogu kako bi se digitalizacija odvijala uz puno poštivanje pravne sigurnosti i prava građana.
Prekogranična suradnja i pravna sigurnost ogledaju se u zakonodavnom paketu o prekograničnoj zaštiti odraslih osoba, koji je trenutačno u raspravi. Cilj je olakšati određivanje nadležnih sudova i mjerodavnog prava u državama članicama te osigurati priznavanje i izvršenje zaštitnih mjera donesenih u drugoj državi. Ova inicijativa uključuje i daljnju digitalizaciju postupaka kroz uspostavu i povezivanje nacionalnih registara.
Godina 2025. obilježava i dvije važne obljetnice: 10 godina od stupanja na snagu Uredbe EU-a o međunarodnim nasljeđima te 20 godina ENRWA-e, organizacije koja radi na povezivanju registara oporuka u Europi. U prosincu u Bruxellesu organiziramo konferenciju na kojoj ćemo analizirati postignuća, identificirati mogućnosti za poboljšanja i razmotriti moguću primjenu rješenja i u drugim područjima.
Ravnopravnost spolova i raznolikost također su dio mojih prioriteta. Kao prva žena na čelu CNUE-a želim dati dodatni poticaj ovoj temi. Jednakost nije samo vrijednost, nego i preduvjet za vjerodostojnost naše profesije. U listopadu ćemo s Vijećem Europe i Europskom komisijom organizirati konferenciju posvećenu integraciji tih pitanja u rad CNUE-a, ali i u svakodnevni odnos javnog bilježnika s klijentima.
Konačno, za mene su vrlo važni vidljivost i institucionalni dijalog. CNUE mora biti prisutan i prepoznat kod europskih institucija i civilnog društva, kao nezaobilazan partner u izgradnji Europe prava. Našu ulogu čuvara pravne sigurnosti i tog povjerenja potrebno je stalno naglašavati i isticati. Dakle, moji prioriteti za 2025. u skladu su s glavnim europskim trendovima: digitalizacijom, prekograničnom suradnjom i ravnopravnošću spolova. Zajedno s jačanjem institucionalne vidljivosti, oni će omogućiti europskom javnom bilježništvu da i dalje ima ključnu ulogu u službi građana i vladavine prava.

5. Javnobilježnička profesija, poput mnogih drugih, suočava se s brzim tehnološkim promjenama. Kako gledate na integraciju umjetne inteligencije i digitalnih alata u radu javnih

competent courts in the Member States and the applicable law, as well as the recognition and enforcement of protection measures taken in another Member State. The initiative also supports further digitalisation of procedures through the creation and interconnection of national registers.
2025 will also mark the 10th anniversary of the entry into force of the European Regulation on International Successions and the 20th anniversary of the ENRWA, a sister organisation working on the interconnection of registers of wills in Europe. We will organise a conference in Brussels on 9 December to take stock, identify ways of improvement and see what could work in other areas.
Gender equality and diversity are also an integral part of my priorities. As the first female CNUE President, I would like to give momentum to this issue. Equality is not only a value, but also a prerequisite for the credibility of our profession. We will organise a conference on 15 October in Brussels with the Council of Europe and the European Commission to better integrate these issues, both within the CNUE and in the daily relationship of notaries with their clients.
Finally, visibility and institutional dialogue are important to me. The CNUE must be present with the European institutions and civil society stakeholders, in order to be recognised as an indispensable partner in building a Europe of law. Our role as a guardian of legal certainty and public trust must be constantly recalled and valued.

Thus, my priorities for 2025 are in line with the major European dynamics: digitalisation, cross-border cooperation and gender equality. These priorities, together with strong institutional visibility, will enable the European notariat to continue to play an essential role in the service of citizens and the rule of law.

5. The notarial profession, like many others, is facing rapid technological changes. How do you view the integration of artificial intelligence and digital tools in notarial work, and what is your vision for the future of the notariat in Europe?

The integration of digital tools and artificial intelligence into the notariat must be guided by caution and reflection. The aim is to transpose the guarantees that exist in the physical world into the digital world, preserving security, confidentiality and trust, without rushing. Digitalisation must never be an end in itself; each innovation must be assessed in terms of efficiency, reliability and added value for citizens. AI offers concrete opportunities to improve our daily lives: it can, for example, prepare drafts to facilitate the preparation of draft

bilježnika i kakva je vaša vizija njihove budućnosti u Europi?

Integracija digitalnih alata i umjetne inteligencije u rad javnih bilježnika mora se provoditi oprezno i promišljeno. Cilj je prenijeti jamstva koja postoje u fizičkom svijetu u digitalni prostor – uz očuvanje sigurnosti, povjerljivosti i povjerenja – bez brzopletosti. Digitalizacija ne smije biti svrha sama sebi; svaku inovaciju treba procijeniti prema učinkovitosti, pouzdanosti i stvarnoj koristi za građane.
Umjetna inteligencija nudi konkretne mogućnosti za unapređenje rada: može, primjerice, pripremati nacrte akata, automatizirati pojedine formalnosti poput upisa u registre ili pojačati kontrole protiv pranja novca. Ako se koristi odgovorno, ti alati povećavaju učinkovitost i olakšavaju postupke, dok istodobno jačaju našu ulogu čuvara pravne sigurnosti.
No važno je naglasiti: tehnologija nikada neće zamijeniti javne bilježnike. Naš posao nije samo obrada podataka, već i slušanje, savjetovanje, usklađivanje ponekad suprotstavljenih interesa i zaštita najranjivijih. Upravo ta ljudska dimenzija – utemeljena na etici i osobnoj odgovornosti – čini stvarnu dodanu vrijednost javnog bilježništva i ne može je zamijeniti algoritam. AI je tu da pojača našu sposobnost pružanja sigurnih i brzih usluga.
Moja vizija budućnosti europskog javnog bilježništva jest moderna i inovativna profesija, otvorena tehnološkim promjenama, ali čvrsto ukorijenjena u svoje temeljne vrijednosti: povjerenje, bliskost s građanima, pravnu sigurnost i prevenciju sukoba. Digitalizacija i umjetna inteligencija moraju služiti javnom bilježništvu – a ne obratno.

6. Možete li podijeliti s našim čitateljima pregled svog obrazovnog i profesionalnog puta – što vas je dovelo do bilježničke profesije i što vas i danas motivira?

Prije nego što sam 2011. postala javna bilježnica, imala sam priliku izgraditi raznoliku karijeru – najprije kao odvjetnica pri sudu, a zatim kao pravnica u bankarskom sektoru. Ta su iskustva bila dragocjena jer su mi omogućila da bolje razumijem potrebe građana i poduzeća te istodobno produbim pravna znanja.
S vremenom sam poželjela dati ljudskiju dimenziju svom profesionalnom angažmanu. Javno bilježništvo se tada nametnuo kao prirodan izbor: profesija usko povezana sa svakodnevicom građana, koja spaja pravnu stručnost s društvenom ulogom.
Posebno me privukla uloga javnog bilježnika kao treće, neutralne i pouzdane strane – čuvara pravne sigurnosti i graditelja društvene harmonije. Biti i bilježnik znači pomagati građanima u

acts, automate certain formalities such as filing documents to registers, or strengthen anti-money laundering checks. When used responsibly, these tools increase efficiency and facilitate procedures, while strengthening our role as guardians of legal certainty.
But we need to be clear: technology will never replace notaries. Our job is not limited to processing data; it involves listening, advising, reconciling interests that are sometimes divergent, and protecting the most vulnerable parties. This human dimension, based on ethics and personal responsibility, is the real added value of the notariat and cannot be replaced by an algorithm. AI amplifies our ability to provide a safe and fast service. In a fast-changing technological environment, our responsibility is to actively accompany these changes, in order to increase our efficiency.
In other words, my vision for the future of the European notariat is therefore that of a modern and innovative profession, fully open to technological change, but still rooted in its core values: trust, proximity, legal certainty and conflict prevention. Digitalisation and artificial intelligence must be at the service of the notariat, not the other way around.

Cosita Delvaux – predsjednica CNUE-a

ključnim trenucima života, nudeći sigurna rješenja i sprječavajući sukobe, uvijek s neutralnošću, integritetom i stručnošću.
Tijekom karijere postupno sam se angažirala i na nacionalnoj i na međunarodnoj razini. U Luksemburgu sam aktivna u odborima za digitalizaciju bilježništva i borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, temama koje su ujedno i europski prioriteti. Na nacionalnoj i europskoj razini članica sam Radne skupine za trgovačko pravo, strateškog područja na kojem EU posebno djeluje. Na međunarodnoj razini predstavljam luksemburško bilježništvo u UINL-ovoj Komisiji za europske poslove, što mi omogućuje da doprinosim jačanju latinskog tipa javnog bilježništva diljem svijeta. Ova raznolikost iskustava omogućuje mi bolje razumijevanje situacija u različitim notarijatima i predviđanje trendova koji će oblikovati našu profesiju u godinama koje dolaze.

7. Prema vašem mišljenju, koliko je važno stalno stručno usavršavanje u javnobilježničkoj profesiji, osobito u vremenu stalnih pravnih, društvenih i tehnoloških promjena?

Stalna edukacija ključna je za javno bilježništvo koje mora redovito obnavljati svoje znanje, razmjenjivati najbolje prakse i biti spremno na buduće izazove. To osigurava ne samo njihovu stručnost, nego i pravnu sigurnost građana te povjerenje u našu profesiju.
Iz iskustva izdvajam tri glavna aspekta u kontinuiranom usavršavanju javnih bilježnika:

- **Praćenje aktualnosti**: javni bilježnici moraju poznavati najnovije reforme i tumačenja zakona kako bi bili prva referenca za građane i poduzeća.
- **Predviđanje:** Trebaju se pripremati za nove pojave poput umjetne inteligencije ili digitalne imovine.
- **Prilagodba:** Moraju brzo usklađivati organizaciju i metode rada u skladu s novim odgovornostima koje im povjeri država ili s tehničkim inovacijama.

Kontinuirana edukacija omogućuje javnim bilježnicima da ostanu vjerni temelju svoje profesije: pružanju e-usluge pravne sigurnosti i povjerenja, uz istodobno praćenje dubokih promjena u društvu.

6. Could you share with our readers a brief overview of your educational and professional journey – what led you to the notarial profession, and what continues to motivate you today?

Presidents Roland Wadge, Cosita Delvaux i Marius Stračkaitis

Before becoming a notary in 2011, I had the opportunity to build a diverse career, first as a lawyer at the Court and then as a lawyer in banking institutions. These experiences enabled me to concretely understand the needs of individuals and businesses, while strengthening my legal competences. Over time, I felt the desire to give a more human dimension to my professional commitment. The notariat then became the obvious choice: a profession rooted in everyday reality, at the service of citizens, which combines both legal technicality and social role.
What has profoundly attracted me is the role of the notary as a trusted third party, a guardian of legal certainty and a contributor for social harmony. Being a notary means supporting citizens in key moments in their lives by providing reliable solutions and preventing conflicts, always with neutrality, integrity and competence.
My journey has gradually been enriched by commitment at national and international levels. In Luxembourg, I actively participate in the committees on the notariat's digitalisation and on the fight against money laundering and terrorist financing, two topics closely linked to European priorities. Both at national level and within the CNUE, I am a member of the Company Law Working Group, a strategic area in which the European Union is particularly active. Finally, at international level, I represent the Luxembourg notariat in the UINL Commission for European Affairs, which enables me to contribute to the influence of the Latin notariat around the world.
This diversity of experiences allows me to gain a better understanding of the situations existing in the various notariats and to anticipate the underlying trends that will shape the profession in the coming years.

7. In your opinion, how important is continuous professional development in the notarial profession, especially in an era of constant legal, societal, and technological change?

Continuous training is essential for the notariat. Notaries need to keep their knowledge up to date, share best practices and be prepared for future challenges. This ensures not only the competence of notaries, but also the legal certainty of citizens and trust in our profession.
From experience, I identify three main issues in the continuous training of notaries.

- Firstly, keeping up to date: notaries need to master the latest reforms and interpretative difficulties in order to be the first relay for citizens and businesses.
- Secondly, anticipation: notaries need to prepare for new developments such as artificial intelligence or digital assets.
- Finally, adaptation: notaries must quickly adjust the organisation and working methods of their offices in the light of new responsibilities delegated by the State or technical innovations.

Continuous training thus enables notaries to remain fully faithful to the DNA of their profession: ensuring the public service of legal certainty and trust by accompanying profound changes in society.

Fotografije preuzete sa stranica: https://www.notariesofeurope.eu/en/

Jasenka Crnčec,

prva žena u javnobilježničkoj službi nakon ponovne uspostave javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj

1. Kako ste se odlučili upravo za javnobilježničko zanimanje?

U vrijeme ponovne uspostave javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj nisam mnogo znala o kakvoj se službi radi, posebno ne kakva će ona biti u Republici Hrvatskoj. Imala sam određena saznanja o djelokrugu rada notara u Republici Njemačkoj i Austriji i činilo mi se da se radi o vrlo interesantnom segmentu pravnog sustava, a posebno me privukla činjenica da je javni bilježnik osoba od javnog povjerenja, potpuno neovisan i nepristran povjerenik stranaka. Prije imenovanja javnim bilježnikom 15 godina sam radila u državnom odvjetništvu u svojstvu zamjenika općinskog državnog odvjetnika, podižući i zastupajući optužnice uglavnom protiv ljudi na marginama društva.

2. Kako je izgledao postupak stjecanja zvanja javnog bilježnika u to vrijeme?

Zakon o javnom bilježništvu usvojen je u Hrvatskom saboru 1993. godine, s početkom primjene od 1. listopada 1994. godine. Nacrt Zakona o javnom bilježništvu izradio je dr. sc. Mihajlo Dika, profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, kojemu mi, prvi javni bilježnici, dugujemo vrlo mnogo u osposobljavanju i stjecanju zvanja javnog bilježnika. Uz veliku ulogu Pravnog fakulteta, i Ministarstvo pravosuđa na čelu sa ministrom Ivicom Crnićem napravilo je vrlo mnogo u ponovnoj uspostavi javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj. Tako je izdan Zbornik radova za polaganje javnobilježničkog ispita kao plod potrebe da se pripremi osnovni pregledni materijal za prve tečajeve za pripremu kandidata za polaganje javnobilježničkih ispita koji su u svibnju i lipnju 1994. godine organizirani u Splitu i Zagrebu. Načinjen je pregled pravnih područja iz kojih se ispit polaže, oformljene su prve ispitne komisije sastavljene od profesora Pravnog fakulteta, djelatnika Ministarstva pravosuđa, odnosno eminentnih pravnih stručnjaka koji su aktivno sudjelovali u uvođenju javnog bilježništva u pravni sustav Republike Hrvatske. Ispit se polagao pri Ministarstvu pravosuđa, literatura je bila obimna, a strah da se ne položi velik.

3. Koje ste prepreke morali nadvladati kao žena među prvim javnim bilježnicima koji su započeli s radom u Hrvatskoj?

Moram napomenuti da okolnost što sam žena nije bila otežavajuća pri imenovanju prvih javnih bilježnika. Među 138 imenovanih javnih bilježnika bila je 71 žena. Sasvim sigurno postoje stranke koje će pravnu pomoć potražiti kod muških kolega, no od samog početka rada u moj su ured dolazili i s punim su mi se povjerenjem obraćali ugledni poduzetnici, vlasnici velikih i malih trgovačkih društava, građani različitih profila, često uz obrazloženje da su me izabrali kao "svog" javnog bilježnika jer smo mi žene detaljnije, strpljivije, upornije.

4. Koji biste savjet dali mladim pravnicima koje žele postati javni bilježnici?

Svakom mladom pravniku koji želi postati javni bilježnik savjetovala bih da se dobro upozna s poslovima i djelokrugom rada javnog bilježnika, a da kao osoba ima visoke etičke i moralne kvalitete, da posao obavlja u skladu sa zakonom kao nepristrani povjerenik stranaka, da surađuje s ostalim javnim bilježnicima i svojim privatnim i profesionalnim životom doprinosi ugledu javnobilježničke službe.

5. Što smatrate svojim najvećim profesionalnim uspjehom?

Moj najveći profesionalni uspjeh zasigurno je napuštanje komforne zone rada u državnom odvjetništvu i odlazak u nepoznate vode javnog bilježništva. U vrijeme donošenja navedene odluke malo se znalo o djelokrugu rada javnih bilježnika, trebalo je položiti javnobilježnički ispit, mnogo toga naučiti, uskladiti privatne s profesionalnim obvezama. Poseban mi je uspjeh i zadovoljstvo to što sam, nakon 40 godina od prestanka rada javnobilježničke službe na našim prostorima, postala prva žena koja je otvorila javnobilježnički ured u novoj državi – Republici Hrvatskoj.

6. Kakvi su bili počeci javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj ?

Počeci javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj bili su izazovni. Nismo imali od koga učiti, jer se služba tek formirala. Uzori su bili strani notarijati, a od presudne je važnosti bila pomoć austrijske javnobilježničke komore i austrijske javnobilježničke akademije, kao i pomoć i angažman njemačke Savezne javnobilježničke komore i regionalnih komora njemačkih pokrajina, no sve smo to morali prilagoditi našim prilikama. O unutarnjem poslovanju u javnobilježničkim uredima nismo znali mnogo, vođenje poslovnih knjiga za sve je bilo nepoznanica, a naplatiti javnobilježničke pristojbe, nagrade i naknade troškova bila je noćna mora. Trebali smo ustrojiti javnobilježnički arhiv, a uza sve to trebalo je sastavljati javnobilježničke akte, solemnizirati privatne isprave, izdavati potvrde, sastavljati zapisnike sa skupština trgovačkih društava, vršiti ovjere potpisa i preslika. Vrlo važna uloga javnih bilježnika bila je u poslovima pred trgovačkim sudovima, u ovršnom, izvanparničnom i zemljišnoknjižnom postupku, javnobilježničke radnje u mjeničnim i čekovnim stvarima (protesti)… Trebalo je jako mnogo učiti. Sve je to za sve nas bilo novo, puno toga nepoznatog, bilo je teško. No u to vrijeme nije bilo dovoljno raditi samo u javnobilježničkom uredu. Prvi javni bilježnici morali su ustrojiti cijelu službu, pa je odmah osnovana Hrvatska javnobilježnička komora kao udruženje javnih bilježnika, kao i druga tijela Komore. Hrvatska javnobilježnička komora vrlo se rano uključila u rad međunarodnih organizacija, isprva u statusu gosta, no već 1997. godine Hrvatska javnobilježnička komora primljena je kao 63. članica u članstvo Međunarodne unije latinskog notarijata. Sve to bilo je rezultat nesebičnog, požrtvovnog i volonterskog rada prvih javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

7. Kako je izgledao vaš prvi radni dan u uredu?

Moj javnobilježnički ured započeo je s radom 16. prosinca 1994. godine. Tog prvog dana moj je ured bio jedini ured u gradu (samo je još jedan ured navedenog dana započeo s radom u Zagrebu) i bila sam jedina zaposlena u njemu. Prve dvije stranke bili su supružnici koji su došli oko 10 sati i zatražili ovjeru potpisa na Darovnom ugovoru kojim su svoju obiteljsku kuću darovali kćerki. Ugovor sam pročitala i pokušala im objasniti posljedice darovanja, pojašnjavajući da bi možda bilo bolje da sa kćerkom zaključe Ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju. Nakon što su me uljudno saslušali, zatražili su da samo ovjerim njihove potpise na ugovoru koji su mi predočili. Bila sam zbunjena, uplašena, ali i uzbuđena, u dilemi trebam li ih oboje upisati pod rednim brojem 1. u istu rubriku Knjige ovjera i potpisa ili svakog posebno, trebam li na ispravu otisnuti jedan štambilj i upisati ih oboje u isti ili svakog u zaseban štambilj. Sve je to trajalo, a onda je još ručno trebalo ispisati i predati im račun i naplatiti uslugu. Nakon njihova odlaska do 12 sati u ured nije ušao nitko. Tada su se pojavile dvije stranke s Ugovorom o prijenosu poslovnog udjela u društvu s ograničenom odgovornošću. Ljubazno sam im objasnila da se takav ugovor

ne može ovjeriti, već mora biti sastavljen u formi javnobilježničkog akta ili solemniziran po javnom bilježniku kako bi bio podobam za upis u sudski registar trgovačkog suda. Ljubazno sam im ponudila da sačinim ugovor, no oni su otišli zbunjeni navodeći da će moje navode provjeriti. Kasnije sam jednu od stranaka, koju sam poznavala, pitala kako su riješili problem oko Ugovora te mi je rečeno da su otišli u Matični ured i ovjerili potpis, a sud je navedeni Ugovor proveo. Tog prvog radnog dana u ured do 16 sati nije došao više nitko. Sve skupa baš i nije bilo obećavajuće.

8. Što biste promijenili u ovoj službi da možete?

Poradila bih intenzivno na promjeni percepcije javnosti prema javnobilježničkoj službi, koja je od samog početka postojanja službe bila negativna. Potrebno je više educirati građane o radu javnih bilježnika i njihovoj pomoći u nespornim stvarima, prvenstveno radi veće pravne sigurnosti i izbjegavanja vođenja sudskih sporova.

Kad bih mogla, ukinula bih naplatu javnobilježničkih pristojbi. Takva naplata ni u jednoj državi latinskog notarijata ne postoji i zapravo predstavlja dvostruko oporezivanje. Stranke javnobilježničku pristojbu uplaćuju u Proračun Republike Hrvatske za svaku radnju obavljenu kod javnog bilježnika i uz to plaćaju i PDV na iznos javnobilježničke nagrade, te je to veliko opterećenje za njih. Za nas javne bilježnike velik je problem neinformiranost stranaka, koje smatraju da cjelokupan naplaćeni iznos pripada javnom bilježniku.

9. Koji su najveći izazovi s kojima se danas suočavaju javni bilježnici u RH?

Prvenstveno je to, kao što sam prethodno navela, negativna percepcija javnobilježničke službe. Građani smatraju naše usluge preskupima. Sve je veći problem i zapošljavanje kvalitetnih djelatnika, posebno javnobilježničkih prisjednika. Veliki izazov za javne bilježnike jest i informacijska i komunikacijska tehnologija, koja je sve sofistiranija, pa i to zahtijeva velik angažman.

10. Mislite li da su žene ravnopravno zastupljene u javnobilježničkoj profesiji?

Mislim da spol ne igra nikakvu ulogu i da on nije kriterij pri imenovanju javnih bilježnika. Velik broj žena obavlja funkciju javnog bilježnika, a djelatnici javnobilježničkih ureda pretežno su žene.

11. Kako ste vidjeli ulogu žene u pravnim profesijama u to vrijeme i jeste li primijetili napredak u tom pogledu od tada?

Ranije je u pravnim profesijama bilo osjetno manje žena, pogotovo na rukovodećim funkcijama. U vrijeme mog zapošljavanja mjesta državnih odvjetnika i predsjednika sudova na najnižim razinama, a posebno na višim i najvišim, bila su rezervirana za muškarce, no to se tijekom godina uvelike promijenilo. Nemali je broj žena koje su na čelu pravosudnih institucija, a u javnom bilježništvu vrlo je velik broj žena javnih bilježnika. I aktualna predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore je žena.

12. Kako vidite budućnost hrvatskog javnog bilježništva?

S obzirom na to da sam vječni optimist, mislim da se ne moramo bojati za budućnost javnog bilježništva. Ono je u stalnim izmjenama, u dobivanju novih nadležnosti, u važnoj ulozi javnih bilježnika u funkcioniranju pravne države, u pomoći građanima, i mislim da će još dugo tako ostati. Rad javnih bilježnika jamac je zakonitosti i pravne sigurnosti, a javni bilježnici spremni su pristupiti modernizaciji javnobilježničke službe, ali i modernizaciji i informatizaciji hrvatskog i europskog pravosuđa kao jamca zaštite prava svih građana Europske unije.

Prof. emeritus dr. sc. Mihajlo Dika

UDK 347.172(497.5)
Pregledni rad

PROGLAŠENJE NESTALE OSOBE UMRLOM I DOKAZIVANJE SMRTI PREMA ZAKONU O IZVANPARNIČNOM POSTUPKU IZ 2023.

Mihajlo Dika

I.

UVOD

Instituti proglašenja nestale osobe za umrlu i dokazivanja smrti, koji su u hrvatskom pravu bili uređeni Zakonom o proglašenju nestale osobe za umrlu i o dokazivanju smrti iz 1974. (NN 10/74.; ZPNOUDS), koji je prestao važiti stupanjem na snagu ZIPP-a (čl. 122. ZIPP-a),[1] uređeni su odredbama Glave I. Drugog dijela ZIPP-a (čl. 54.–67.), ipak uz rezervu da će se postupci za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti koji su bili pokrenuti, a nisu dovršeni do stupanja na snagu ZIPP-a, dovršiti prema odredbama Zakona iz 1974. (arg. iz čl. 119. ZIPP-a).

Institut proglašenja nestale osobe za umrlu uređen je odredbama članaka 55. do 65. ZIPP-a. Pritom su odredbama članka 55. ZIPP-a utvrđeni razlozi za proglašenje nestale osobe umrlom, dok su odredbama članka 56. ZIPP-a propisani kriteriji za utvrđenje nadležnosti sudova i javnih bilježnika za provedbu postupaka povodom prijedloga za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti. Na postupak proglašenja nestale osobe za umrlu odnose se odredbe članka 57. do 65. ZIPP-a. Institutu dokazivanja smrti posvećen je posebno samo članak 66. ZIPP-a.

Zajednička odredba o snošenju troškova postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu i postupka za dokazivanje smrti sadržana je u čl. 67. ZIPP-a.

Odredbom članka 54. ZIPP-a okvirno je naznačen sadržaj Glave I. Drugog dijela ZIPP-a. Ovom je odredbom impostirana i opća negativna materijalnopravna pretpostavka za provedbu postupaka o kojima je u navedenoj glavi riječ – ti se postupci mogu provesti samo za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti neke osobe ako se smrt tih osoba ne može utvrditi dokazima predviđenim zakonom kojim se uređuju državne matice.

U postupcima za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti primjenjuju se opće odredbe ZIPP-a (čl. 1. do 53.), osim ako odredbama ZIPP-a kojim se uređuju ti postupci ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno (arg. iz čl. 1. st. 2. ZIPP-a). To znači da će se u postupcima o kojima je riječ provedba kojih će biti povjerena javnim bilježnicima primjenjivati (na odgovarajući način) i odredbe Glave III. Općeg dijela ZIPP-a (čl. 49.-53.) o javnim bilježnicima u izvanparničnom postupku.

II.

PROGLAŠENJE NESTALE OSOBE ZA UMRLU

1. Razlozi za proglašenje nestale osobe za umrlu

1.1. Općenito

Razlozi za proglašenje neke osobe za umrlu utvrđeni su odredbama članka 55. stavka 1. ZIPP-a, dok je način računanja početka tijeka rokova koji trebaju proteći da bi bile ispunjene pretpostavke za proglašenje nestale osobe za umrlu utvrđene odredbama stavka 1. točaka 1. i 2. toga članka

1 ZIPP: Zakon o izvanparničnom postupku iz 2023., NN 59/2023.

uređen odredom njegovog stavka 2.[2]

Opća negativna pretpostavka za provedbu postupka proglašenja nestale osobe za umrlu (i za dokazivanje smrti), dakle da se smrt neke osobe ne može utvrditi dokazima predviđenim zakonom kojim se uređuju državne matice, propisana je odredbom članka 54. ZIPP-a (v. *supra ad* I.).

O kompetencijskim pretpostavkama za provedbu postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu v. *infra ad* II.3.1.

Odredbe članka 55. stavka 1. točaka 1. do 4. ZIPP-a, kojima su utvrđene razlozi za proglašenje nestale osobe za umrlu, sadržajno se u bitnome podudaraju s odgovarajućim odredbama članka 1. stavka. 1. točaka 1. do 4. ZPNSUDS-a.[3] Međutim, u stavku 1. članka 55. ZIPP-a dodana je točka 5. koje nije bilo u članku 1. stavku 1. ZPNOUDS-a i kojom je propisana posebna dopunska pretpostavka za proglašenje umrlom osobe koja je nestala za vrijeme Domovinskog rata i u vezi s ratnim događanjima.

Zbog bitne sadržajne podudarnosti razloga za proglašenje neke osobe za umrlu navedenih u odredbama članka 55. stavka 1. točaka 1. do 4. ZIPP-a s razlozima za proglašenje neke osobe za umrlu prema odredbama ZPNOUDS-a, sudska praksa formirana u primjeni ZPNOUDS-a glede tih razloga bit će svakako i dalje relevantna.

Pojedini od razloga za proglašenje nestale osobe za umrlu mogu zbog djelomičnog preklapanja njihova sadržaja međusobno koincidirati *in concreto*. U takvim slučajevima trebalo bi uzeti da se neka osoba može proglasiti za umrlu čim bi bio ostvaren makar jedan od tih razloga.

Utvrđivanju smrti neke osobe provedbom postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu ima mjesta, treba ponoviti, samo ako se činjenica i vrijeme njene smrti ne mogu utvrditi da način na koji se smrt redovno utvrđuje (arg. iz čl. 54. ZIPP-a, v. *supra ad* I.), dakle, kad se ne zna što se s njom dogodilo, kad se može utvrditi samo da je nestala, da o njezinu životu nema nikakvih oficijelnih podataka ili da njima ne raspolažu osobe koje su inače imale podatke o njezinu životu.

1.2. Osoba čije se proglašenje za umrlu može predložiti

Opća je pretpostavka za proglašenje neke osobe za umrlu da je ona imala posljednje prebivalište, a ako ga nije imala, da je imala posljednje boravište na području Republike Hrvatske. Takav zaključak proizlazi iz odredbe članka 56. stavka 1. ZIPP-a o mjesnoj nadležnosti općinskog suda kojemu prijedlog treba podnijeti, koja se u osnovi podudara s općom pretpostavkom o međunarodnoj nadležnosti hrvatskih sudova za proglašenje nestale osobe za umrlu (v. *infra ad* II.3.1.).

Za utvrđenje prebivališta, odnosno boravišta osobe čije se proglašenje za umrlu predlaže mjerodavne su odredbe zakona kojim se uređuje prebivalište, odnosno boravište na području Republike Hrvatske.[4] Za utvrđivanje prebivališta, odnosno boravišta u odnosima s međunarodnim obilježjem relevantne su odredbe ZMPP-a[5] (v. *infra ad* II.3.1.

Državljanstvo osobe čije se proglašenje za umrlu predlaže nije relevantno.

Činjenicu posljednjeg prebivališta, odnosno boravišta dokazivalo bi se u pravilu izvodima iz odgovarajućih evidencija, ali, ovisno o slučaju, i na drugi način (v. *infra ad* II.4. i II.8.).

1.3. Razlog za proglašenje nestale osobe za umrlu iz članka 55. stavka 1. točke 1. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 1. točke 1. ZIPP-a sud će proglasiti osobu umrlom ako o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina, a od njezina je rođenja proteklo sedamdeset godina.[6] Prema navedenoj odredbi, da bi se neka osoba mogla proglasiti nestalom, treba, dakle, kumulativno utvrditi postojanje dviju pretpostavka: (1) ako o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti po-

2 ČL. 55. ZIPP-a glasi: „(1) Sud će proglasiti osobu umrlom: 1. ako o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina, a od njezina je rođenja proteklo sedamdeset godina ili 2. ako o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina, a okolnosti pod kojima je nestala čine vjerojatnim da više nije živa ili 3. ako je nestala u brodolomu, padu zrakoplova, prometnoj nesreći, požaru, poplavi, potresu ili u kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti, a o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti šest mjeseci od dana prestanka te opasnosti ili 4. ako je nestala tijekom rata ili u vezi s ratnim događajima, a o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od dana prestanka neprijateljstva ili 5. ako je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima, a o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od 30. lipnja 1996.// (2) Rokovi iz stavka 1. točaka 1. i 2. ovoga članka računaju se od dana kad je prema posljednjim vijestima nestala osoba bila nesumnjivo živa, a ako se taj dan ne može točno utvrditi, ti rokovi počinju teći završetkom mjeseca odnosno godine za koju je utvrđeno da je osoba bila živa.“.

3 Zanimljivo je primijetiti da je prema odredbi t. 1. st. 1. čl. 55. ZIPP-a pretpostavka za proglašenje neke osobe za umrlu da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina i da je od njezina rođenja proteklo sedamdeset godina, dok se prema odredbi t. 1. st. 1. čl. 1. ZPNOUDS-a tražilo da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina i da je od njezina rođenja proteklo 60 godina.

4 Zakon o prebivalištu, NN 144/12, 158/13, 114/22.

5 ZMPP: Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN 101/17.

6 Suđeno je (ŽS VŽ: Gž- 848/2020-2, 21.7.2020; IUS INFO), na temelju odredbe čl. 1. st. 1. t. 2. ZPNOUDS-a, da su, ako je fizička osoba u vrijeme podnošenja prijedloga za proglašenje nestale osobe za umrlu navršila 60 godina života i o njoj u posljednjih pet godina nije bilo nikakvih vijesti, ostvarene pretpostavke za proglašenje te osobe umrlom. Relevantni dio obrazloženja ovog judikata glasi: “Naime, nije sporno da je A. V., kći P. i A., rođena 13. siječnja 1955. godine i da je od njenog nestanka proteklo više od 9 godina jer je zadnji put živa viđena u M. u Bosni i Hercegovini 14. kolovoza 2006. godine. Prema tome, nestala A. V. u vrijeme podnošenja prijedloga za proglašenje nestale osobe umrlom (22. listopada 2015. godine) navršila je 60 godina života i o njoj posljednjih pet godina nije bilo nikakvih vijesti pa su nedvojbeno ostvarene zakonske pretpostavke za proglašenje nestale A. V. umrlom na temelju čl. 1. st. 1. toč. ZPNOUDS-a.“ V. i bilj. 3.

sljednjih pet godina te (2) da je od njezina rođenja proteklo sedamdeset godina.

Činjenica da o životu osobe čije se proglašenje za umrlu predlaže nema nikakvih vijesti posljednjih pet godina utvrđivat će se u pravilu indicijski – dokazivanjem na razini visoke vjerojatnosti da bi određene osobe, koje će biti saslušane kao svjedoci ili stranke (npr. predlagatelj), zbog svog odnosa s tom osobom trebale imati saznanja o njezinu životu, odnosno da, eventualno, pored toga nije bilo nikakvih oficijelnih podataka o njezinu životu itd.

Dob nestale osobe utvrđivat će se, u pravilu, na osnovi izvadaka iz odgovarajućih evidencija (matice rođenih).

O računanju roka iz odredbe članka 55. stavka 1. ZIPP-a v. *infra ad* II.2., a o računanju rokova za pokretanje postupka (čl. 58. ZIPP-a) v. *infra ad* II.4.

1.4. Razlog za proglašenje nestale osobe za umrlu iz članka 55. stavka 1. točke 2. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 1. toč. 2. ZIPP-a, sud će proglasiti osobu umrlom ako o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina, a okolnosti pod kojima je nestala čine vjerojatnim da više nije živa. Prema navedenoj odredbi, da bi se neka osoba mogla proglasiti nestalom, treba kumulativno utvrditi postojanje dviju pretpostavka: (1) da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina te (2) da okolnosti pod kojima je nestala čine vjerojatnim da više nije živa.

Činjenica da o životu osobe čije se proglašenje za umrlu predlaže nije bilo nikakvih vijesti posljednjih pet godina utvrđivat će se u pravilu također indicijski – dokazivanjem da bi određene osobe, koje će biti saslušane kao svjedoci ili stranka (npr. predlagatelj), zbog svog odnosa s tom osobom trebale imati saznanja o njezinu životu, da nije bilo nikakvih oficijelnih podataka o njezinu životu itd.

Okolnosti pod kojima je nestala osoba čije se proglašenje za umrlu predlaže, a koje bi činile vjerojatnim da ona više nije živa, mogu biti različite. To može biti okolnost da je otputovala u neku daleku zemlju s nesređenom sigurnosnom situacijom, eventualno u nekom posebnom svojstvu, da je u toj zemlji došlo do oružanih sukoba. To, zatim, može biti okolnost da je u vrijeme za koje o njoj postoje posljednje vijesti imala dosta godina, a da je od tada također proteklo puno godina itd. Neke od tih okolnosti mogu se podudarati i s onima iz članka 55. stavka 1. točke 3. do 5. (v. *infra ad* II.1.5. do II.1.7.). U takvim će slučajevima biti dovoljno da bude ispunjena jedna od tih konkurentno propisanih pretpostavaka.

1.5. Razlog za proglašenje nestale osobe za umrlu iz članka 55. stavka 1. točke 3. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 1. točke 3. ZIPP-a sud će proglasiti nestalom osobu koja je nestala u brodolomu, padu zrakoplova, prometnoj nesreći, požaru, poplavi, potresu ili u kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti, a o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti šest mjeseci od dana prestanka te opasnosti. Prema navedenoj odredbi, da bi se neka osoba mogla proglasiti nestalom, treba kumulativno utvrditi postojanje dviju pretpostavka: (1) da je nestala u brodolomu, padu zrakoplova, prometnoj nesreći, požaru, poplavi, potresu ili u kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti te (2) da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti šest mjeseci od dana prestanka te opasnosti.

Drugi uzroci neposredne smrtne opasnosti, pored onih izrijekom navedenih, u kojima je nestala osoba proglašenje čije se smrti predlaže, mogu npr. biti i plimni valovi, bujice, odroni, udari meteorita, riskantni alpinistički pothvati itd.

Navedene činjenice redovito će se utvrđivati indicijski na razini visoke vjerojatnosti slično kao i pretpostavke iz članka 55. stavka 1. točaka. 1. i 2. ZIPP-a. (v. *supra ad* II.1.3. i II.1.4.). Činjenice da je određena osoba bila u određenom prijevoznom sredstvu ili na određenom mjestu prije, za vrijeme ili nakon određenog događaja bit će, uz ostalo, eventualno, izravno ili indicijski, moguće dokazivati i izvodima iz odgovarajućih evidencija prijevoznika, snimcima s nadzornih kamera, npr. u luci, na aerodromu, na brodu, zrakoplovu, različitim videozapisima itd. O dokazivanju činjenice da o životu nestale osobe nije bilo nikakvih vijesti šest mjeseci od dana prestanka opasnosti vrijedit će analogno ono što je rečeno za pribavljanje takvih vijesti za pretpostavke iz članka 55. stavak 1. točaka 1. i 2. ZIPP-a (v. *supra ad* II.1.4. i 5.).

1.6. Pretpostavka za proglašenje nestale osobe za umrlu iz članka 55. stavka 1. točke 4. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 1. točke 4. ZIPP-a, sud će proglasiti nestalom osobu ako je nestala tijekom rata ili u vezi s ratnim događajima, a o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od dana prestanka neprijateljstava. Radi proglašenja neke osobe za umrlu prema ovoj odredbi trebalo bi, dakle, kumulativno dokazati (1) da je ta osoba nestala tijekom rata ili u vezi s ratnim događajima, da je zapravo bila na određenom području u vrijeme kad je ono bilo zahvaćeno ratom ili ratnim događajima i (2) da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od dana prestanka neprijateljstava, a ni kasnije.

I za utvrđivanje navedenih činjenica vrijedilo bi analogno ono što je rečeno u vezi s prethodna tri razloga. Kao dan prestanka neprijateljstava, već prema načinu na koji je do tog prestanka došlo i o okolno-

stima konkretnog slučaja, trebalo bi uzeti ili dan njegova faktičkog ili dan njegova oficijelnog prestanka.

1.7. Razlozi za proglašenje nestale osobe za umrlu iz članka 55. stavka 1. točke 5. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 1. točke 5. ZIPP-a, sud će proglasiti nestalom osobu (1.1.) ako je nestala tijekom Domovinskog rata ili (1.2.) u vezi s ratnim događanjima, a (2) o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od 30. lipnja 1996. godine. Da bi se neka osoba mogla proglasiti za umrlu prema ovoj odredbi, trebalo bi, polazeći od toga kako ona doslovno glasi, utvrditi (1.1.) da je nestala tijekom Domovinskog rata ili (1.2.) u vezi s ratnim događanjima te (2) da o njezinu životu nije bilo nikakvih vijesti tijekom godinu dana od 30. lipnja 1996. godine.

Ako bi se odredba o kojoj je riječ doslovno protumačila, tada bi svaka od alternativno navedenih okolnosti, okolnost da je osoba čije se proglašenje nestalom traži nestala „tijekom Domovinskog rata" i okolnost da je nestala „u vezi s ratnim događanjima", imala značenje posebnih (alternativnih) pretpostavaka za proglašenje te osobe umrlom. Posljedica takvog tumačenja bila bi, treba uzeti, da bi prva alternativno navedena pretpostavka bila ispunjena ako bi osoba čije se proglašenje nestalom traži nestala za vrijeme trajanja Domovinskog rata – neovisno o tome je li pritom bila na području Republike Hrvatske, odnosno na području Republike Hrvatske koje je bilo zahvaćeno ratnim događanjima u vezi s Domovinskim ratom ili izvan područja Republike Hrvatske, ali na području koje bi bilo zahvaćeno ratnim događanjima u vezi s Domovinskim ratom. Prema tumačenju o kojemu je riječ druga alternativno navedena pretpostavka bila bi ispunjena ako bi osoba čije se proglašenje nestalom traži nestala za vrijeme trajanja Domovinskog rata u vezi s ratnim događanjima – neovisno o tome jesu li to bila ratna događanja (izravno ili posredno) povezana s Domovinskim ratom.[7]

Da bi se izbjegle naznačene moguće interpretacije odredbe članka 55. stavka 1. točke 5. ZIPP-a, tu bi odredbu trebalo, eventualno, protumačiti u smislu da bi se prema njoj proglašenje neke osobe za nestalu moglo tražiti ako je ta osoba nestala tijekom Domovinskog rata u vezi s ratnim događanjima koja su bila povezana s tim ratom na području Republike Hrvatske ili izvan njega. Bila bi riječ o tumačenju prema kojemu je u toj odredbi riječ „i" uslijed redakcijskog (nomotehničkog) lapsusa zamijenjena riječju „ili". *De lege ferenda*, da bi se otklonile moguća različita tumačenja odredbe članka 55. stavka 1. točke 5. ZIPP-a, trebalo bi odgovarajućom normativnom intervencijom odrediti njezin sadržaj, a time i značenje.

Kad je riječ o ratnim događanjima u vezi s Domovinskim ratom, treba ponoviti da ne bi bilo nužno da su se dogodila na području Republike Hrvatske – bilo bi važno, treba ponoviti, da su se dogodila u vezi s Domovinskim ratom.

I za utvrđivanje razloga iz odredbe članka 55. stavka 1. točke 5. ZIPP-a vrijedit će na odgovarajući način ono što je rečeno za utvrđivanje činjenica o kojima ovisi ispunjenje prethodno navedenih razloga za proglašenje nestale osobe za umrlu.

2. Računanje rokova iz članka 55. stavka 1. točaka 1. i 2. ZIPP-a

Prema odredbi članka 55. stavka 2. ZIPP-a, rokovi iz stavka 1. točaka 1. i 2. toga članka računaju se od dana kad je prema posljednjim vijestima nestala osoba bila nesumnjivo živa, a ako se taj dan ne može točno utvrditi, ti rokovi počinju teći završetkom mjeseca, odnosno godine za koju je utvrđeno da je osoba bila živa.

Činjenica da je nestala osoba bila živa određenog dana, mjeseca ili godine utvrđivala bi se – ovisno o raspoloživim dokazima – pribavljanjem o tome izravnih informacija ili indicijski (v. *infra ad* II.4. i II.6.).

Za računanje rokova iz stavka 2. članka 55. ZIPP-a – zato što se oni tiču materijalnopravnih pretpostavaka za donošenje odluke povodom prijedloga za proglašenje nestale osobe za umrlu – mjerodavna su opća pravila domaćeg materijalnog prava o tome.

O rokovima za pokretanje postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu (čl. 57. ZIPP-a) v. *infra ad* II.4.

3. Nadležan sud i povjeravanje predmeta javnom bilježniku

3.1. Utvrđivanje nadležnosti suda

Osnove za utvrđivanje stvarne i mjesne nadležnost sudova u postupcima za proglašenje nestale osobe za umrlu (i za dokazivanje smrti)[8] utvrđene su odredbom članka 56. stavka 1. ZIPP-a.

Prema odredbi članka 56. stavka 1. ZIPP-a za proglašenje nestale osobe za umrlu stvarno su nadležni u prvom stupnju općinski sudovi, a mjesno općinski sud na čijem je području nestala osoba imala posljednje prebivalište, a ako nije imala prebivalište, općinski sud na čijem je području imala posljednje boravište. Za utvrđivanje mjesne nadležnosti relevantno je relevantno posljednje

7 Na zaključak da bi bilo potrebno da je osoba čije se proglašenje nestalom traži nestala za vrijeme trajanja Domovinskog rata upućuje datum od kojega se računa rok u kojemu o životu nestale osobe nije bilo nikakvih vijesti (30. lipnja 1996.) (čl. 55. st. 1. t. 5. ZIPP-a).

8 Odredba čl. 56. st. 1. ZIPP-a se u pogledu određivanja mjesne nadležnosti suda za proglašenje nestale osobe umrlom u bitnome podudara s odredbom čl. 3. ZPNOUDS-a.

utvrdivo prebivalište, odnosno posljednje utvrdivo boravište – u vrijeme kad je osoba čije se proglašenje za umrlu (odnosno dokazivanje čije se smrti) predlaže nestala.

Za utvrđivanje međunarodne nadležnosti u izvanparničnom postupku radi proglašenja nestale osobe za umrlu bile bi mjerodavne odredbe članaka 47. i 56. ZMPP-a. Prema odredbama članka 47. ZMPP-a, osim ako tim zakonom nije drukčije određeno, u postupcima čiji su predmet osobna stanja fizičkih osoba, uključujući i u postupku za proglašenje nestale osobe umrlom, sud ili drugo tijelo Republike Hrvatske nadležno je, osim prema odredbi članka 57. ZMPP-a,[9] ako osoba o čijem je osobnom stanju riječ ima u Republici Hrvatskoj uobičajeno boravište ili ako je hrvatski državljanin. Ta je odredba dopunjena odredbom članka 56. ZMPP-a („Izvanparnični postupak"), prema kojoj, ako ZMPP-om nije drukčije određeno, sud Republike Hrvatske nadležan je u izvanparničnom postupku ako osoba prema kojoj je podnesen zahtjev ima prebivalište ili uobičajeno boravište[10] u Republici Hrvatskoj, a ako u postupku sudjeluje samo jedna osoba, sud Republike Hrvatske nadležan je ako ona ima prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj. Iako se u odredbi članka 47. ZMPP-a govori samo o uobičajenom boravištu kao nadoveznoj okolnosti za utvrđivanje nadležnosti hrvatskog suda u postupku za proglašenje nestale osobe umrlom, treba uzeti da bi ipak za utvrđivanje te nadležnosti bili mjerodavni i prebivalište i boravište – bilo bi dovoljno da postoji jedna od tih okolnosti. Na to upućuje okolnost da je za utvrđivanje mjesne nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj primarno određujući kriterij prebivališta.

Ako je nestala osoba posljednje (prebivalište) ili uobičajeno boravište u vrijeme nestanka imala u Republici Hrvatskoj, postojat će međunarodna nadležnost hrvatskih sudova za proglašenje te osobe umrlom, a ako nije imala, hrvatski sudovi za to neće biti nadležni (arg. iz čl. 56. ZMPP-a) i prijedlog za proglašenje te osobe nestalom treba odbaciti (arg. iz čl. 16. ZPP-a, čl. 2. ZIPP-a).[11] [12] Te bi se činjenice u pravilu utvrđivale na osnovi podataka iz odgovarajućih oficijelnih evidencija. Ako to ne bi bilo moguće, npr. zato što bi takve evidencije bile uništene tijekom ratnih događanja, one bi se utvrđivale na drugi za to prikladan način – redovito na razini pretežne vjerojatnosti.

3.2. Povjeravanje predmeta javnom bilježniku

Sud kojem je prijedlog za proglašenje nestale osobe umrlom podnesen dužan je vođenje postupka povodom toga prijedloga povjeriti javnom bilježniku (čl. 57. st. 2. ZIPP-a).

Iako to nije izrijekom predviđeno, sud bi bio dužan tako postupiti tek ako bi, na osnovi prijedloga i dokaza podnesenih uz prijedlog, ocijenio da je nadležan i da su ispunjene druge pozitivne procesne pretpostavke o kojima ovisi dopuštenost vođenja postupka, odnosno da ne postoje negativne procesne pretpostavke koje bi to priječile, jer bi postupak trebalo povjeriti javnom bilježniku samo ako bi za to barem *prima faciae* bili ispunjeni navedeni procesni uvjeti. Naime, javni bi bilježnik, ako bi našao da ti uvjeti nisu ispunjeni, predmet trebao vratiti sudu zato što bi pitanje ispunjenosti tih uvjeta trebalo smatrati spornim činjeničnim pitanjem koje javni bilježnik nije ovlašten rješavati (*arg.* iz čl. 49. st. 4. ZIPP-a).[13]

Način dodjele predmeta u rad javnom bilježniku i visinu nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupcima proglašenja nestale osobe za umrlu i o dokazivanju smrti propisuje ministar nadležan za poslove pravosuđa posebnim pravilnikom (čl. 52. st. 2. ZIPP-a, v. *infra ad* IV.).

---

9 Prema odredbama čl. 57. ZMPP-a („Privremene mjere, mjere osiguranja i ovrha"), sud ili drugo nadležno tijelo Republike Hrvatske nadležno je za donošenje privremenih odnosno zaštitnih mjera ili mjera osiguranja koje se odnose na osobe ili imovinu koja se nalazi u Republici Hrvatskoj (st. 1.), s time da je sud Republike Hrvatske isključivo nadležan za određivanje i provođenje ovrhe koja se odnosi na osobe ili imovinu koja se nalazi u Republici Hrvatskoj (st. 2.).

10 Prema odredbi čl. 4. ZMPP-a, prebivalište u smislu tog zakona je mjesto u kojem se fizička osoba nastanila u namjeri da u njemu trajno živi, dok je prema odredbi čl. 5. ZMPP-a uobičajeno boravište mjesto u kojemu fizička osoba pretežno živi bez obzira na to je li njezin boravak ili nastanjenje u tom mjestu registriran ili dozvoljen, s time da pri utvrđivanju uobičajenog boravišta valja osobito uzeti u obzir okolnosti osobne ili poslovne prirode koje ukazuju na trajne veze osobe s tim mjestom ili njezinu namjeru da takve veze uspostavi.

11 U tom je smislu, na osnovi odredaba ZPNOUDS-a, suđeno (ŽS VŽ: Gž-784/2020-2, 22.12.2020.; US IFO) da je sud dužan odbaciti prijedlog radi proglašenja umrlim stranog državljanina čije je posljednje poznato prebivalište odnosno boravište bilo izvan područja Republike Hrvatske, a predlagatelj nije učinio vjerojatnim da je isti umro na području Republike Hrvatske.

12 Treba uzeti da bi i u postupku radi proglašenja nestale osobe umrlom bilo mjesta primjeni odredbe čl. 58. ZMPP (nužna nadležnost), prema kojoj, ako se primjenom odredbe toga zakona ili drugih zakona Republike Hrvatske ili međunarodnih ugovora na snazi u Republici Hrvatskoj ne može odrediti nadležnost u odnosu na tuženika koji ima prebivalište u državi koja nije članica Europske unije, a postupak se ne može voditi u inozemstvu ili je to nerazumno očekivati, sud Republike Hrvatske je nadležan, ako je predmet postupka dovoljno povezan s Republikom Hrvatskom da bi svrsishodno voditi ga u Republici Hrvatskoj.

13 Ako u postupku pred javnim bilježnikom dođe do spora o činjenicama, javni će bilježnik predmet proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište, odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio (čl. 49. st. 4. ZIPP-a), a ako u postupku pred javnim bilježnikom dođe do spora o pravu o kome treba odlučiti, neovisno o tome jesu li sporne bitne činjenice, javni bilježnik će, ako ZIPP-om ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno, predmet proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište, odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio, osim ako se sve stranke i sudionici u postupku usuglase da javni bilježnik sam riješi sporno pravno pitanje na osnovi nespornih činjenica (čl. 49. st. 5. ZIPP-a).

Granice ovlaštenja javnog bilježnika u izvanparničnom postupku čije mu je vođenje povjereno utvrđene su odredbama članka 49. stavaka 4. i 5. ZIPP-a.[14]

4. Prijedlog za proglašenje nestale osobe umrlom

4.1. Općenito

Odredbama članka 57. ZIPP-a normiran je krug osoba i tijela koji su legitimirani podnijeti prijedlog za proglašenje nestale osobe za umrlu i time pokrenuti odgovarajući postupak (st. 1. i 2.), sadržaj toga prijedloga (st. 3.) i priloga uz taj prijedlog (st. 4.), način dokazivanja legitimacije za pokretanje postupka (st. 5. do 7.) te naznaka načina utvrđivanja pojmova člana uže i šire obitelji osobe nestale tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima (st. 8.).

Prijedlog svakako treba sadržavati sve ono što treba sadržavati svaki podnesak u parničnom i izvanparničnom postupku (čl. 106. do 109. ZPP-a, čl. 2., 9. i 10. ZIPP-a). I za priloge vrijedi opća pravila o prilozima u tim postupcima (čl. 108. ZPP-a, čl. 2., 9. i 10. ZIPP-a).

2. Fizičke i pravne osobe te tijela koji su *u pravilu* ovlašteni podnijeti prijedlog za pokretanje postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu

Prijedlog za proglašenje nestale osobe umrlom ovlašteni su u pravilu podnijeti svaka osoba koja za to ima pravni interes, državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad (čl. 57. st. 1. ZIPP-a). Iznimke od toga pravila utvrđene su u odredbi stavka 2. članka 57. ZIPP-a (v. *infra ad* II.4.3.).

Prijedlog za proglašenje nestale osobe za umrlu u pravilu je, najprije, ovlaštena podnijeti svaka osoba, dakle, svaka fizička i pravna osoba, koja učini vjerojatnim da za to ima pravni interes (čl. 57. ZIPP-a). Postojanje pravnog interesa za pokretanje postupka utvrđivalo bi se analogno kao i postojanje pravnog interesa za podnošenje tužbe za utvrđenje (čl. 187. ZPP-a).[15]

Iako to nije izrijekom normirano, treba uzeti da postojanje pravnog interesa za podnošenje prijedloga treba utvrditi sud kojemu je prijedlog podnesen prije nego što vođenje postupka povjeri javnom bilježniku, i to stoga što je sud, treba uzeti, dužan „vođenje postupka“ za proglašenje nestale osobe za umrlu povjeriti javnom bilježniku tek ako ocijeni da je njegovo vođenje dopušteno – da su za to ispunjene pozitivne, odnosno da ne postoje negativne procesne pretpostavke (v. *supra ad* 3.2.). Naime, ako javni bilježnik tek tijekom postupka čije mu je vođenje povjereno ocijeni da predlagatelj za to nema pravni interes, predmet treba vratiti sudu zato što se činjenica postojanja pravnog interesa u tom slučaju treba smatrati spornom, dakle činjenicom koju javni bilježnik nije ovlašten utvrđivati i na njoj zasnovati svoju odluku (arg. iz čl. 49. st. 4. i 5. ZIPP-a).[16] Ako sud nađe da podnositelj ipak ima pravni interes za vođenje postupka, predmet treba u pravilu vratiti tom javnom bilježniku radi provedbe postupka. Sud bi predmet, eventualno, mogao povjeriti i drugom javnom bilježniku ako bi ocijenio da to okolnosti slučaja opravdavaju.

Pravni interes za pokretanje postupka mogu npr. imati potencijalni nasljednici, ali i treće osobe ostvarenje čijih će prava ovisiti o proglašenju nestale osobe za umrlu,[17] uključujući i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.[18]

Državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad ne trebaju dokazivati postojanje pravnog interesa za pokretanje postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu – oni su *ex lege* ovlašteni pokrenuti takav postupak, što će redovito činiti u javnom interesu, i to neovisno o tome postoje li druge oso-

14 V. bilj. 13.

15 O pravnom interesu kao procesnoj pretpostavci općenito i kao pretpostavci za podnošenje tužbe usp. TRIVA, Siniša – DIKA, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, sedmo izdanje, 2004., §§ 6., 25., 82/4., a o pravnom interesu kao procesnoj pretpostavci za podnošenje tužbe v. i DIKA, Mihajlo, Građansko parnično pravo, VI. knjiga, Tužba, 2009., § 4.3.5. i § 30.

16 V. bilj. br. 13.

17 U praksi je, na temelju u bitnome podudarnih odredaba ZPNOUDS-a, zauzeto pravno stajalište (ŽS VŽ: Gž-1735/2018-2, 7.6.2019; IUS INFO) da je, kada predlagatelj nije državni odvjetnik (prema ZIPP-u i Hrvatski zavod za socijalni rad), aktivno legitimiran predložiti proglašenje određene osobe umrlom onaj predlagatelj koji ima pravni interes da se nestala osoba proglasi umrlom, s time da je sud dužan utvrditi postojanje njegovog pravnog interesa. Relevantni dio obrazloženja tog judikata glasi: „Dakle, u konkretnim procesnim okolnostima kada predlagatelj nije državni odvjetnik, tada je aktivno legitimiran za pokretanje postupka onaj predlagatelj koji ima pravni interes da se nestala osoba proglasi umrlom, a sud je dužan utvrditi postojanje tog pravnog interesa, što prvostupanjski sud nije učinio.// U tom kontekstu, ovaj sud primjećuje da je predlagatelj u prijedlogu tvrdio da je pravni prednik protustranke, a kao dokaz predlagao je pregled rodnog lista uz napomenu: „Original kod predlagatelja, prilaže se na ročištu“.// No, u prvostupanjskom spisu nema podatka da je predlagatelj tu ispravu predočio sudu na održanim ročištima.“

18 Suđeno je (ŽS VŽ: Gž-834/2022-2, 16.8.2022.; IUS INFO), na temelju odredbe čl. 2. st. 1. ZPNOUDS-a, da je jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ovlaštena sama pokrenuti postupak radi proglašenja nestale osobe umrlom u slučaju kad se radi o njezinim imovinskopravnim interesima – uz obrazloženje: „Naime, to što je člankom 2. stavkom 2. Zakona o proglašenju nestalih osoba umrlima i dokazivanja smrti aktivna legitimacija za pokretanje takvog postupka u slučaju kada se radi o imovinskopravnom interesu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dana i državnom odvjetništvu ne znači da jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nema aktivnu legitimaciju i da ne može i sama pokrenuti takav postupak, jer njezina aktivna legitimacija proizlazi iz čl. 2. st. 1. toga zakona koji propisuje da proglašenje nestale osobe umrlom može predložiti svaka osoba koja za to ima pravni interes i državni odvjetnik. U odluci na koju se poziva prvostupanjski sud (…) nije zauzeto stajalište da je za pokretanje takvog postupka u slučaju kada se radi o imovinskopravnom interesu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave isključivo aktivno legitimiran državni odvjetnik, jer to u navedenom postupku nije bilo niti sporno, već je samo citiran zakonski propis prema kojemu državni odvjetnik „može“ pokrenuti takav postupak.“

be koje će za to imati pravni interes. Tome u prilog govori i odredba stavka 5. članka 57. ZIPP-a prema kojoj, ako postupak nije pokrenuo državni odvjetnik ili[19] Hrvatski zavod za socijalni rad, „predlagatelj iz stavka 1. ovoga članka" treba učiniti vjerojatnim pravni interes za podnošenje prijedloga, odredba iz koje, *a contrario,* treba zaključiti da državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad nisu dužni učiniti vjerojatnim pravni interes za pokretanje postupka. Oni se, štoviše, mogu uključiti u postupak koji pokrene osoba koja će za to imati pravni interes, kao što se i osobe koje za to imaju pravni interes mogu uključiti u postupak koji pokrenu državno odvjetništvo ili Hrvatski zavod za socijalni rad. U postupak koji pokrene osoba koja za to ima pravni interes mogu se naknadno uključiti i druge osobe koje za to imaju pravni interes, npr. drugi sunasljednici (Arg. iz čl. 5. ZIPP-a).

4.3. Iznimka od pravila

Prema odredbi stavka 2. članka 57. ZIPP-a, iznimno od odredbe stavka 1. toga članka (v. *supra ad* II.4.2.), prijedlog za proglašenje umrlom osobe koja je „nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima" može podnijeti član njezine uže obitelji, a ako nema člana uže obitelji, prijedlog može podnijeti član šire obitelji,[20] a ako nema člana uže ni člana šire obitelji, prijedlog može podnijeti osoba iz stavka 1. toga članka, dakle svaka osoba koja za to ima pravni interes.

Način na koji je redigirana navedena odredba stavka 2. članka 57. ZIPP-a nameće čitav niz dilema o tome kako bi ju trebalo protumačiti.

Prvo, postavlja se pitanje treba li iz te odredbe izvesti stajalište da prijedlog za proglašenje umrlom osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima (v. *supra ad* II.1.7.) smiju podnijeti samo članovi uže obitelji ako ih ima, a tek ako ih nema, članovi šire obitelji, odnosno ako nema ni članova šire obitelji, druge osobe koje za to imaju pravni interes.[21] Ako bi se pozitivno odgovorilo na postavljeno pitanje, tada bi okolnost da postoje članovi uže obitelji delegitimiralo članove šire obitelji da pokrenu postupak, odnosno da bi okolnost da postoje članovi šire obitelji delegitimiralo treće osobe koje za to imaju pravni interes da pokrenu postupak – neovisno o tome zbog čega osobe koje su prioritetno ovlaštene na pokretanje postupka to ne čine. U prilog takvog tumačenja govorila bi posebno odredba članka 57. stavka 7. ZIPP-a, prema kojoj, ako je postupak pokrenuo član šire obitelji iz stavka 2. toga članka, treba priložiti i odgovarajuću ispravu ili predložiti drugi dokaz kojim dokazuje da nestala osoba nema člana uže obitelji, a ako je postupak pokrenula osoba iz stavka 2. toga članka koja nije član uže niti šire obitelji nestale osobe, treba priložiti i odgovarajuću ispravu ili predložiti drugi dokaz kojim dokazuje da nestala osoba nema člana uže ni člana šire obitelji. Posljedica takvog tumačenja mogla bi ozbiljno ugroziti pravo podredno ovlaštenih osoba na pokretanje postupka da ga pokrenu u slučajevima u kojima bi o njegovoj provedbi ovisilo ostvarivanje nekih njihovih prava, npr. prava na nasljedstvo na osnovi oporuke itd. Zbog toga je moguće dovesti u pitanje i ustavnost odredbe o kojoj je riječ.[22] Zato treba, makar *praeter legem*, zauzeti stajalište da su podredno legitimirane osobe ovlaštene pokrenuti postupak ako osobe koje su prioritetno na to ovlaštene to ne učine, a osobito ako prioritetno ovlaštene osobe izjave da neće pokrenuti postupak ili da njegovo pokretanje prepuštaju podredno ovlaštenim osobama itd.

Drugo, postavlja se pitanje mogu li osobe koje su podredno legitimirane pokrenuti postupak pristupiti postupku koji su pokrenule prioritetno ovlaštene osobe i kakav je njihov status – imaju li one pravni položaj prave stranke ili tek „umješača" itd. Na ovo pitanje treba odgovoriti u smislu da bi podredno legitimirane osobe imale status „prave" stranke – one se u postupak ne bi uključivale na strani stranke koja ga je pokrenula, već

19 Zapravo bi u odredbi čl. 57. st. 5. u dijelu rečenice koji glasi: „Ako postupak nije pokrenuo državni odvjetnik, Hrvatski zavod za socijalni rad," između riječi „državni odvjetnik„ i riječi „Hrvatski zavod za socijalni rad" trebala umjesto zareza stajati riječ „i" ili riječ „ili".

20 Prema odredbama čl. 17. Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (NN 121/17, 98/19, 84/21, 156/23; ZHBDR): - članovima obitelji, u smislu toga Zakona, smatraju se bračni drug i djeca te izvanbračni drug koji je s hrvatskim braniteljem iz Domovinskog rata do njegove smrti, zatočenja ili nestanka živio u zajedničkom kućanstvu najmanje tri godine ili kraće ako je u izvanbračnoj zajednici rođeno zajedničko dijete (članovi uže obitelji) i roditelji (članovi šire obitelji) (st. 1.); - pojam djeteta, u smislu ZHBDR-a obuhvaća dijete rođeno u braku, dijete rođeno izvan braka, posvojenika i pastorka (st. 3.); - pastorak, u smislu ZHBDR-a, je osoba koja nema živog jednog od roditelja ili su roditelju oduzeta roditeljska prava pravomoćnom presudom nadležnog suda, a hrvatski branitelj iz Domovinskog rata uzdržavao ga je najmanje godinu dana prije smrtnog stradavanja, zatočenja ili nestanka (st. 4.); - pojam roditelja, u smislu ZHBDR-a, obuhvaća biološkog roditelja, posvojitelja, očuha i maćehu (st. 5.); - očuh ili maćeha hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata ostvaruju prava propisana ZHBDR-a za roditelje: a) ako nema živog oca ili majke hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata ili im je oduzeta roditeljska skrb i b) ako su hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata uzdržavali ili je hrvatski branitelj iz Domovinskog rata njih uzdržavao najmanje pet godina prije smrtnog stradavanja, zatočenja ili nestanka (st. 6.).

21 Opravdanje za navedeni restriktivni pristup u legitimiranju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka u situaciji o kojoj je riječ moglo bi se eventualno pronaći u pravima koja bi te osobe mogle prema ZHBDR-a ostvarivati prema državnim tijelima i drugim institucijama ako bi se utvrdila smrt nestale osobe. Međutim, to nisu jedina prava pravnih subjekata čije ostvarenje može ovisiti o proglašenju neke osobe za umrlu.

22 Naime, moglo bi se postaviti pitanje je li odredba o kojoj je riječ u protivnosti s odredbom čl. 29. st. 1. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), prema kojoj svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama.

radi ostvarenja svog posebnog prava na njegovo pokretanje, pretvarajući svojim uključivanjem konkretni postupak iz možebitno jednostranačkog u višestranački. Povezano s ovim pitanjem, postavlja se i pitanje mogu li se osobe koje su prioritetno legitimirane na pokretanje postupka uključiti u postupak koji je pokrenula podredno legitimirana osoba te kakva su njezina ovlaštenja, uz ostalo, je li ovlaštena i kako utjecati na provedbu postupka, zapravo treba li ju tretirati kao jednu od stranaka ili kao stranku koja je ovlaštena odlučujuće utjecati na njegov tijek, pa i svojom dispozicijom dovesti i do njegove obustave, iako ga sama nije pokrenula. Na to pitanje treba odgovoriti zauzimanjem stajališta da je osoba koja je ovlaštena prioritetno pokrenuti postupak ovlaštena uključiti se u njega s onim pravima koja bi imala da ga je sama pokrenula, s time da ne bi bila ovlaštena dvojom dispozicijom dovesti do obustave postupka ako su osobe ili tijela koje su pokrenule postupak bile na to ovlaštene i ako takvo svoje ovlaštenje nisu izgubile njezinim uključivanjem.

Treće, postavlja se pitanje utječe li okolnost da postoji član uže, odnosno šire obitelji i na ovlaštenje državnog odvjetnika i Hrvatskog zavoda za socijalni rad na pokretanje postupka, zapravo pitanje jesu li pojmom „osoba iz stavka 1." članka 57. ZIPP-a obuhvaćeni i državni odvjetnik te Hrvatski zavod za socijalni rad. Budući da se državni odvjetnik (državno odvjetništvo) ne može smatrati osobom, ali i da Hrvatski zavod za socijalni rad u postupku nastupa kao osoba s ovlastima koje su izjednačene s ovlastima državnog odvjetništva, uzimajući u obzir okolnost da oni u postupku nastupaju u javnom interesu, treba zauzeti stajalište da se odredba stavka 2. članka 57. ZIPP-a ne odnosi na njih. Stoga bi državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad bili ovlašteni pokrenuti postupak neovisno o tome što postoje članovi uže ili šire obitelji nestale osobe, koji bi se mogli uključiti u postupak koji bi pokrenuli državni odvjetnik ili Hrvatski zavod za socijalni rad s ovlaštenjima prave stranke.

Ako bi bilo više članova uže, odnosno više članova šire obitelji nestalog branitelja, oni bi kao članovi svoje grupe, svaki pojedinačno, imali ista prava pokrenuti postupak radi njegova proglašenja umrlim. To znači da bi svaki od njih posebno ili svi ili samo neki od njih zajedno bili ovlašteni pokrenuti postupak kad bi za to bile ispunjene zakonom propisane pretpostavke.

De lege ferenda trebalo bi odgovarajućom izmjenom ZIPP-a otkloniti naznačene interpretativne dileme. Posebno bi pritom trebalo određeno odgovoriti na pitanje sprečava li okolnost da postoje osobe koje pripadaju prioritetnijoj kategoriji ovlaštenika za pokretanje postupaka te samim svojim postojanjem delegitimiraju pripadnike drugih kategorija ovlaštenika za pokretanje postupka unatoč tome što za to imaju pravni interes.

4.4. Sadržaj prijedloga

4.4.1. Opća pravila

Prijedlog treba sadržavati: 1. podatke o imenu i prezimenu, odnosno nazivu predlagatelja, njegovoj adresi i osobnom identifikacijskom broju; 2. podatke o imenu i prezimenu te datumu rođenja nestale osobe čije se proglašenje umrlom predlaže, o njezinu posljednjem prebivalištu, odnosno boravištu te o njezinu osobnom identifikacijskom broju ako ga je imala; 3. činjenice na kojima se zasniva prijedlog i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice (čl. 57. st. 3. ZIPP-a).

Ako predlagatelj nema osobni identifikacijski broj, npr. stoga što je državljanin države u kojoj takvi brojevi ne postoje, bilo bi dovoljno navesti drugi odgovarajući broj ili podatke na temelju kojih bi se mogao utvrditi njegov identitet.

U prijedlozima koje bi podnijeli državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad trebalo bi navesti samo podatke kojima bi se odredio njihov oficijelni identitet.

Uz prijedlog treba priložiti izvadak iz matice rođenih ili drugu odgovarajuću ispravu za osobu čije se proglašenje umrlom predlaže (čl. 57. st. 4. ZIPP-a), zapravo isprave na osnovi kojih bi se mogao određeno utvrditi njezin identitet.

Ako postupak nije pokrenuo državni odvjetnik ili Hrvatski zavod za socijalni rad, predlagatelj iz stavka 1. članka 57. ZIPP-a treba učiniti vjerojatnim pravni interes za podnošenje prijedloga. To znači da treba navesti činjenice kojima će supstancirati svoj pravni interes za pokretanje postupka i predložiti dokaze na temelju kojih bi se moglo na razini vjerojatnosti utvrditi postojanje tih činjenica. Pritom bi se postajanje pravnog interesa u pravilu presumiralo ako bi prijedlog podnijeli članovi uže ili šire obitelji – na to bi upućivala okolnost bliskog srodstva i s njome povezan pravni odnos tih osoba s nestalom osobom.

4.4.2. Sadržaj prijedloga za proglašenje umrlom osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima i prilozi uz taj prijedlog

Glede sadržaja prijedloga za proglašenje umrlom osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima u osnovi bi vrijedilo ono što je propisano za taj prijedlog kad se on podnosi neovisno o tim situacijama (v. *supra ad* II.4.4.1.). Ipak, specifičnosti bi se ticale iznošenja tvrdnji o postojanju određene obiteljske veze s nestalom osobom, odnosno o nepostojanju osoba

koje su s tom osobom u takvoj vezi te u predlaganju (prilaganju) odgovarajućih dokaza.

Prema odredbi stavka 6. članka 57. ZIPP-a, ako je postupak pokrenuo član uže ili šire obitelji osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima (st. 2. čl. 57. ZIPP-a), prijedlogu treba priložiti i odgovarajuću ispravu ili predložiti drugi dokaz kojim dokazuje da je član obitelji nestale osobe.

Ako postupak pokrene član šire obitelji iz stavka 2. članka 57. ZIPP-a, treba u prijedlogu navesti da umrla osoba nije imala članove uže obitelji te priložiti i odgovarajuću ispravu ili predložiti drugi dokaz kojim će dokazati da nestala osoba nije imala člana uže obitelji, a ako postupak pokrene osoba iz stavka 2. toga članka koja nije član uže niti šire obitelji nestale osobe, treba to ustvrditi te priložiti i odgovarajuću ispravu ili predložiti drugi dokaz kojim će dokazati da nestala osoba nema člana ne samo uže nego ni člana šire obitelji (čl. 57. st. 7. ZIPP-a). Od članova šire obitelji, odnosno od osoba koje nisu članovi obitelji traži se, prema navedenim odredbama, da zapravo dokazuju postojanje tzv. negativnih činjenica. O dvojbenoj ustavnosti navedenih rješenja i o tome kako bi navedene odredbe trebalo protumačiti v. i *supra ad* II.4.3.

Status člana uže i šire obitelji iz članka 57. stavka 2. ZIPP-a utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji te posebnim zakonom s njima izjednačenih osoba.

Državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad ne trebaju dokazivati postojanje pravnog interesa za pokretanje postupka.

5. Rokovi za pokretanje postupka

Posebne vremenske pretpostavke dopuštenosti podnošenja prijedloga za proglašenje nestale osobe za umrlu prije nego što su ispunjene materijalnopravne pretpostavke za donošenje meritorne odluke o tome utvrđene su odredbama članka 58. ZIPP-a. Prema odredbi članka 58. stavka 1. ZIPP-a, prijedlog za proglašenje nestale osobe umrlom može se podnijeti i postupak pokrenuti šest mjeseci prije isteka rokova iz članka 55. stavka 1. točaka 1. i 2. ZIPP-a, odnosno odmah nakon prestanka opasnosti ili rata iz članka 55. stavka 1. točaka 3., 4. i 5. ZIPP-a (v. *supra ad* II.1.). U tim slučajevima odluka o proglašenju nestale osobe umrlom ne može se donijeti dok ne proteknu rokovi propisani u članku 55. stavku 1. ZIPP-a, dakle dok ne budu ispunjene materijalnopravne pretpostavke za donošenje te odluke.

Navedenim je odredbama članka 58. ZIPP-a zapravo utvrđen specifičan status nekih prijedloga podnesenih prije ispunjenja materijalnopravnih pretpostavaka za proglašenje nestale osobe za umrlu te mogućnost ograničenog vođenja postupka povodom takvih prijedloga. Te je prijedloge dopušteno podnijeti i prije nego što bi bile ispunjene materijalnopravne pretpostavke za proglašenje nestale osobe za umrlu. Ipak, prijedlozi koji bi bili podneseni prije početka tijeka šestomjesečnog roka, prije isteka rokova iz članka 55. stavka 1. točka 1. i 2. ZIPP-a, odnosno prije prestanka okolnosti navedenih u odredbama članka 55. stavka 1. točka 3. do 5. ZIPP-a, bili bi preuranjeni i trebalo bi ih odbaciti kao nedopuštene (arg. iz čl. 59. st. 4. ZIPP-a, v. i *infra ad* II.6.).

O materijalnopravnim pretpostavkama za pokretanje postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu v. *supra ad* II.1.

Prijedlozi koji su podneseni prije isteka materijalnopravnih rokova iz članka 55. stavka 1. ZIPP-a, ali unutar rokova iz članka 58. stavka 1. ZIPP-a, nisu nedopušteni niti se povodom njih može donijeti odluka kojom će biti odbijeni kao „preuranjeni" – dok ti rokovi ne isteknu, treba odgoditi donošenje meritorne odluke, „pričekati" s njezinim donošenjem.

Mogućnost podnošenja prijedloga za proglašenje nestale osobe za umrlu prije nego što su protekli rokovi čiji je istek materijalnopravna pretpostavka za prihvaćanje zahtjeva iz prijedloga predviđena je, treba uzeti, zato da bi se ubrzalo utvrđivanje smrti nestale osobe i s time povezano ostvarivanje prava koje ovisi o tom utvrđenju.

Povodom prijedloga koji bi bio podnesen u skladu s odredbom stavka 1. članka 58. ZIPP-a sud bi trebao postupiti kao da je pravovremeno podnesen i predmet povjeriti na rješavanje javnom bilježniku, koji bi mogao tijekom postupka provesti sve radnje, osim što ne bi bio ovlašten donijeti odluku kojom bi neku osobu proglasio za umrlu prije nego što bi protekli rokovi propisani u članku 55. ZIPP-a (arg. iz čl. 58. st. 2. ZIPP-a), dakle prije nego što bi bile ispunjene materijalnopravne pretpostavke za prihvaćanje prijedloga, zapravo zahtjeva sadržanog u prijedlogu.

Rokovi iz članka 58. ZIPP-a su procesnopravni i za njihovo su računanje mjerodavne odredbe članaka 111. di 113. ZPP-a (arg. iz čl. 2. ZIPP-a).

6. Prethodni postupak

6.1. Uvod

Odredbama članka 59. ZIPP-a nastojalo se urediti tzv. prethodni postupak tijekom kojega sud i javni bilježnik trebaju ispitati jesu li ispunjene (procesne) pretpostavke za provedbu postupka radi donošenja meritornog rješenja o zahtjevu istaknutom u prijedlogu kojim je postupak pokrenut. Tijekom prethodnog postupka treba i postavljanjem zastupnika osobi čije se proglašenje za umrlu predlaže

osigurati zaštitu njezinih prava u tom postupku.

Način na koji je uređen prethodni postupak izazvat će u praksi niz problema, osobito kad se postavi pitanje razgraničenja nadležnosti između suda i javnog bilježnika u njegovoj provedbi.

6.2. Provjera jesu li ispunjene pretpostavke za provedbu postupka

Prema odredbi stavka 1. članka 59. ZIPP-a, nakon što primi prijedlog, sud ili javni bilježnik provjerava jesu li ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka. Navedena odredba otvara pitanje o razgraničenju nadležnosti suda i javnog bilježnika u provedbi incidentalnog postupka radi provjere jesu li ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka. Postavlja se, naime, pitanje koje je sve radnje radi provjere jesu li ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka dužan poduzeti sud, a koje je ovlašten poduzeti javni bilježnik kome će sud povjeriti provedbu postupka.

Treba uzeti da bi sud na temelju dobivenog prijedloga kojim je postupak pokrenut i priloga uz taj prijedlog trebao preliminarno ocijeniti jesu li ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka, zapravo postoje li pozitivne procesne pretpostavke za provedbu postupka, odnosno ne postoje li negativne procesne pretpostavke zbog kojih se on ne može provesti. Tako bi sud, najprije, trebao ocijeniti je li nadležan za provedbu postupka (v. *supra ad* II.3.1.), jer bi samo u tom slučaju bio ovlašten vođenje predmeta povjeriti javnom bilježniku sa svoga područja (arg. iz čl. 56. ZIPP-a, v. *supra ad* II.3.2.). Sud bi, zatim, trebao provjeriti jesu li, prema navodima iz prijedloga i priloženih isprava ili na drugi način prikupljenih podataka (arg. iz st. 3. čl. 59. ZIPP-a, v. *infra ad* II.6.4.), ispunjene pretpostavke o kojima ovisi dopuštenost provedbe postupka – osobito jesu li ispunjeni rokovi u kojima je dopušteno podnošenje prijedloga prije nego što budu ispunjene materijalnopravne pretpostavke za donošenje meritorne odluke (v. *supra ad* II.5.) itd. Postojanje tih pretpostavaka sud treba provjeriti i zato da bi mogao osobi čije se proglašenje za umrlu predlaže postaviti privremenog zastupnika ili inicirati postupak pred Hrvatskim zavodom za socijalni rad da joj postavi posebnog skrbnika (arg. iz čl. 59. st. 3. ZIPP-a, v. *infra ad* II.6.4.).

Tek ako nađe da su ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka te nakon što osobi čije se proglašenje za umrlu predlaže postavi privremenog zastupnika ili ishodi da joj bude postavljen poseban skrbnik u smislu odredbe stavka 3. članka 59. ZIPP-a (v. *infra ad* II.6.4.), sud vođenje postupka treba povjeriti javnom bilježniku (v. čl. 56. st. 2. ZIPP-a, v. *supra ad* II.3.2.).

Javni bilježnik kome je vođenje postupka povjereno u načelu treba smatrati da su ispunjene procesne pretpostavke za provedbu postupka čije mu je vođenje sud povjerio. Ipak, ako tijekom postupka ocijeni da nisu ispunjene te pretpostavke, treba poduzeti odgovarajuće radnje. Tako, ako nađe da ne postoji nadležnost hrvatskih sudova za provedbu postupka, predmet treba vratiti sudu radi donošenja odluke o tome. Analogno treba postupiti i ako se postavi pitanje stvarne ili mjesne nadležnosti suda kojem je prijedlog podnesen i time nadležnosti javnog bilježnika, osobito ako ne dođe do ustaljivanja nadležnosti tijekom postupka (čl. 15. do 22. ZPP-a, čl. 2. ZIPP-a). U ostalim slučajevima u kojima utvrdi da nisu ispunjene pozitivne, odnosno da postoje negativne procesne pretpostavke za provedbu postupka, javni je bilježnik ovlašten donijeti odluku o odbacivanju prijedloga (arg. iz čl. 59. st. 4. ZIPP-a).

6.3. Prikupljanje podataka povodom prijedloga za proglašenje umrlom osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima

Prema odredbi stavka 2. članka 59. ZIPP-a, ako je podnesen prijedlog za proglašenje umrlom osobe koja je „nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima“, sud ili javni bilježnik će od ministarstva nadležnog za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata pribaviti potvrdu iz Evidencije osoba nestalih u Domovinskom ratu. Riječ je o evidencijama koje se vode u skladu s odredbama članka 149. do 151. Zakona o hrvatskim braniteljima Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (NN 121/17, 98/19, 84/21, 156/23) i Pravilnika o Evidenciji hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata (NN 127/21).

U dopisu koji sud ili javni bilježnik upute ministarstvu nadležnom za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata treba navesti osnovne podatke o osobi čije se proglašenje za umrlu traži, na osnovi kojih se u odgovarajućim evidencijama može provjeriti vodi li se ona u njima i u kojem svojstvu.

6.4. Postavljanje privremenog zastupnika, odnosno posebnog skrbnika

Ako sud na osnovi podataka u prijedlogu i priloženih isprava te na drugi način prikupljenih podataka ocijeni da je vjerojatno da su pretpostavke za pokretanje postupka ispunjene, postavit će nestaloj osobi privremenog zastupnika i o tome obavijestiti Hrvatski zavod za socijalni rad ili će pozvati Hrvatski zavod za socijalni rad da toj osobi[23] u odre-

23 Iz odredbe st. 3. čl. 59. ZIPP-a, prema kojoj će sud, ako „na osnovi podataka u prijedlogu i priloženih isprava te na drugi način prikupljenih podataka ocijeni da je vjerojatno da su pretpostavke ispunjene, postavit nestaloj osobi privremenog zastupnika i o tome obavijestiti Hrvatski zavod za socijalni rad ili će pozvati Hrvatski zavod za socijalni rad da mu u određenom roku imenuje posebnog skrbnika“, u skladu s odredbama posebnog

đenom roku imenuje posebnog skrbnika, u skladu s odredbama posebnog propisa kojim se uređuju obiteljskopravni odnosi, za zastupanje u postupku (čl. 59. st. 1. i 3. ZIPP-a).

Sud privremenog zastupnika treba imenovati u skladu s odredbama članaka 84. do 88. ZPP-a i čl. 2. ZIPP-a. Troškove privremenog zastupnika u tom slučaju predujmljuje i snosi predlagatelj (arg. iz čl. 67. ZIPP-a, v. *infra ad* IV.).

Hrvatski zavod za socijalni rad posebnog skrbnika imenuje u skladu s odredbama članaka 241. do 246. ObZ-a.[24]

Treba očekivati da će u praksi sudovi redovito pozivati Hrvatski zavod za socijalni rad da osobi za koju se tvrdi da je nestala u određenom roku imenuje posebnog skrbnika i istodobno ga obavijestiti kojem je javnom bilježniku povjerio predmet. Dok ne dobije rješenje o imenovanju posebnog skrbnika, javni bilježnik u pravilu ne smije poduzimati radnje u postupku, osim što eventualno može objaviti oglas o pokretanju postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu (v. *infra ad* II.7.).

7. Oglas

U postupku za proglašenje nestale osobe za umrlu treba objaviti oglas o pokretanju tog postupka. Način objavljivanja toga oglasa, njegov sadržaj, mediji u kojima ga treba objaviti te uplata predujma za pokriće troškova njegove objave uređeni su odredbama članka 60. ZIPP-a.

Sud ili javni bilježnik objavit će oglas ako ocijene da su ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka (čl. 60. st. 1. ZIPP-a). O pretpostavkama o ispunjenju kojih ovisi dopuštenost provedbe postupka v. *supra ad* II.6.

Sud će objaviti oglas ako vođenje postupka nije povjerio javnom bilježniku ili ako mu ga je javni bilježnik kojemu ga je povjerio vratio, npr. zato što su tijekom postupka pred javnim bilježnikom postale sporne činjenice o kojima ovisi odluka povodom prijedloga za proglašenje nestale osobe umrlom (arg. iz čl. 49. st. 4. i 5. ZIPP-a, v. *supra ad* II.3.2.). Budući da će sud u pravilu povjeriti javnom bilježniku vođenje postupka samo ako ocijeni da su ispunjene pretpostavke za njegovu provedbu, oglas će u pravilu objaviti javni bilježnik.

U oglasu treba naznačiti da je postupak za proglašenje nestale osobe umrlom pokrenut, navesti bitne okolnosti slučaja, pozvati nestalu osobu da se javi sudu ili javnom bilježniku, a sve druge osobe koje nešto znaju o njezinu životu da ih o tome bez odgode obavijeste te naznačiti da će sud ili javni bilježnik po isteku roka od tri mjeseca od objavljivanja oglasa odlučiti o prijedlogu (čl. 60. st. 1. ZIPP-a). U oglasu svakako treba, uz ostalo, naznačiti tko objavljuje oglas i broj predmeta.

Rok od tri mjeseca koji treba biti naveden u oglasu je dilatorno-suspenzivnog karaktera – prije njegova isteka sud, odnosno javni bilježnik (u pravilu) ne može započeti s provedbom daljnjih radnji u postupku (arg. iz čl. 61. st. 1. ZIPP-a, v. *infra ad* II.8.).

Oglas se objavljuje u »Narodnim novinama« i na e-oglasnoj ploči sudova (čl. 60. st. 2. ZIPP-a).

Prije objavljivanja oglasa sud ili javni bilježnik pozvat će predlagatelja da u određenom roku uplati potreban predujam, a ako predlagatelj u tom roku ne uplati predujam, smatrat će se da je prijedlog povučen (čl. 60. st. 3. ZIPP-a). O tome da je prijedlog povučen treba donijeti posebno rješenje kojim će se utvrditi nastupanje te pravne posljedice.

Troškove objavljivanja oglasa snosi definitivno predlagatelj (arg. iz čl. 67. ZIPP-a, v. *infra ad* IV.).

8. Ročište za izvođenje dokaza i donošenje odluke

8.1. Uvod

Postupak koji se provodi nakon što je oglas o pokretanju postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu objavljen uređen je odredbama članka 61. ZIPP-a, kojima su utvrđene i pretpostavke za donošenje odluka povodom prijedloga.

8.2. Nastavak postupka nakon objavljivanja oglasa

Sud ili javni bilježnik ovlašteni su nastaviti postupak tek nakon isteka roka od tri mjeseca od objavljivanja oglasa (čl. 61. st. 1. ZIPP-a).

Sud ili javni bilježnik će u nastavljenom postupku, ako se nestala osoba javi ili se na drugi način sazna da je živa, donijeti rješenje kojim će obustaviti postupak. Pritom okolnost da je nestala osoba živa treba utvrditi na razini izvjesnosti.

Ako se nestala osoba ne javi ili se na drugi način ne sazna da je živa, sud ili javni bilježnik zakazat će ročište na koje će pozvati predlagatelja i privremenog zastupnika, odnosno posebnog skrbnika nestale osobe te na tom ročištu ili eventualno na nekom naknadnom ročištu izvesti potrebne dokaze (čl. 61. st. 1. ZIPP-a).

8.3. Donošenje odluke

Na temelju rezultata provedenog postupka, redovito na temelju provedenih dokaza, sud ili javni

propisa kojim se uređuju obiteljskopravni odnosi, za zastupanje u postupku, bilo bi moguće zaključiti da bi sud - uz ispunjenje navedenih pretpostavaka – bio ovlašten pozvati Hrvatski zavod za socijalni rad da njemu, sudu, postavi posebnog skrbnika. Očito je riječ o redakcijskom lapsusu i da bi u navedenoj odredbi umjesto riječi „mu“ trebala stajali riječ „joj“, jer Hrvatski zavod za socijalni rad treba posebnog skrbnika postaviti osobi čije je proglašenje za umrlu predloženo.

24 OBZ: Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23.

bilježnik će donijeti meritornu odluku o zahtjevu da se nestala osoba proglasi za umrlu. Rješenje kojim će proglasiti da je nestala osoba umrla sud ili javni bilježnik će donijeti ako utvrde da je ispunjena neka od materijalnopravnih pretpostavaka iz članka 55. ZIPP-a (v. *supra ad* II.2.) te da rezultati postupka pouzdano upućuju na to da ta osoba nije živa (arg. iz čl. 61. st. 2. ZIPP-a). Izreka tog rješenja trebala sadržavati dispoziciju da se nestala osoba proglašava umrlom. U njoj treba naznačiti i dan (mjesec i godina) te po mogućnosti i sat za koji se smatra da odgovara vremenu njezine smrti (čl. 61. st. 3. ZIPP-a), zapravo izričito odrediti vjerojatni dan smrti ili izričito odrediti dan koji nestala osoba nije preživjela.[25] [26]

Sud ili javni bilježnik nisu vezani zahtjevom predlagatelja u pogledu naznake dana (i sata) smrti osobe čije se proglašenje umrlom traži, uz ostalo zato što određenje toga datuma nije bitan element sadržaja prijedloga (v. *supra ad* II.4.4.).

Postavljeni privremeni zastupnik ili poseban skrbnik ovlašteni su predložiti da se kao dan smrti utvrdi neki drugi dan (ili sat), a ne onaj koji je eventualno naznačen u prijedlogu kojim je postupak pokrenut. Oni u postupku ne nastupaju samo kao zastupnici osobe čije se proglašenje za umrlu traži, već i kao osobe koje trebaju pridonijeti tome da se pravilno i zakonito utvrdi vrijeme njezine smrti.

Pretpostavke (činjenice) o kojima ovisi donošenje odluke o proglašenju nestale osobe za umrlu trebaju biti utvrđene na razini izvjesnosti ili barem vrlo visoke vjerojatnosti. Na takav zaključak upućuje odredba stavka 1. članka 61. ZIPP-a prema kojoj rezultati postupka trebaju „pouzdano“ upućivati da nestala osoba nije živa.

Ako se u članku 55. stavku 1. ZIPP-a navedene materijalnopravne pretpostavke o kojima ovisi proglašenje nestale osoba za umrlu ne utvrde na zahtijevanoj razini utvrđenosti, sud ili javni bilježnik donijet će rješenje kojim će prijedlog odbiti kao neosnovan (čl. 61. st. 2. reč. 2. ZIPP-a).

Kao vrijeme smrti smatrat će se dan za koji se utvrdilo da je nestala osoba umrla, odnosno dan koji ona vjerojatno nije preživjela (čl. 61. st. 4.).

Ako se dan smrti ne može utvrditi, smatrat će se da je smrt nastupila prvog dana nakon isteka rokova iz članka 55. ZIPP-a (čl. 61. st. 5. ZIPP-a) (v. *supra ad* II.2.). O iznimci od ovog pravila v. *infra ad* II.8.4.

8.4. Utvrđivanje dana smrti osobe nestale tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima

Kad je riječ o utvrđivanju dana smrti osobe nestale „tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima“, iznimno od općeg pravila (v. *supra ad* II.8.3. *in fine*), ako se ne može utvrditi dan smrti te osobe, smatrat će se da je smrt nastupila završetkom mjeseca kad je utvrđeno da je osoba bila živa (čl. 67. st. 6. ZIPP-a).

9. Žalba

9.1. Općenito

Odredbama članka 62. ZIPP-a o žalbi protiv rješenja koja se donose u postupku proglašenja nestale osobe za umrlu izrijekom je riješeno samo pitanje tko je ovlašten podnijeti taj pravni lijek protiv rješenja kojim se nestala osoba proglašava umrlom i iz kojih razloga (st. 1.), kome se podnosi (st. 2.) te kako je dužan postupiti javni bilježnik kome je on podnesen (st. 3.). Tim odredbama nije odgovoreno na pitanje tko je ovlašten podnijeti žalbu protiv

25 Izreka takvog rješenja mogla bi npr. glasiti: „X.Y., roden …., OIB ….., s posljednjim poznatim prebivalištem (odnosno boravištem) u ….., proglašava se za umrlim (umrlom), a kao vrijeme njegove (njezine) smrti smatra se .. .. …. (navesti dan, mjesec i godinu) u .. sati (navesti sat za koji se smatra da odgovara vremenu smrti osobe koja je proglašena za umrlu).

26 U tom je smislu, na osnovi odgovarajućih odredaba čl. 1. st. 2. t. 2. i čl. 7. st. 1. i st. 2. ZPNSUDS-a, zauzeto stajalište (ŽS ŠI: Gž-907/2021-2, 6.10.2021.; IUS INFO) da u rješenju o proglašenju nestale osobe umrlom sud mora izričito odrediti vjerojatni dan smrti, odnosno da se mora izričito odrediti dan koji nestala osoba nije preživjela. Relevantni dio obrazloženja navedene odluke glasi: “10. Odredbom članka 7. stavak 2. ZOPNU, na koju se pozvao prvostupanjski sud, propisano je da ako se dan smrti ne može utvrditi prema članku 7. stavak 1., da se smatra da je smrt nastupila prvog dana po isteku rokova iz članka 1. tog Zakona.// 11. Slijedom navedenog, u pravu je žalitelj kada u žalbi ističe da je pobijano rješenje donesenu uz bitnu povredu odredaba postupka iz članka 354. stavak 1. točka 11. ZPP, budući da isto ne sadrži razloge o vjerojatnom danu smrti, odnosno danu koji nestala osoba nije preživjela, a utvrđeni dan smrti 1. lipnja 2014. godine, očito nije dan koji je utvrđen nakon isteka roka od pet godina iz članka 1. stavak 1. točka 2. ZOPNU (koji se računa počev od dana kada je po posljednjim vijestima nestala osoba bila živa, odnosno od početka mjeseca, odnosno godine u kojoj je nestala osoba po posljednjim vijestima bila živa) - koji propisuje odredba članka 7. stavak 2. ZOPNU, na koju se pozvao prvostupanjski sud, slijedom čega se pobijano rješenje ne može ispitati.// 12. U tom pravcu treba reći da su osnovani i žalbeni prigovori žalitelja glede izostalih razloga o sadržaja izvješća MUP-a (list 32-35 spisa), na koje se prvostupanjski sud glede odlučnih činjenica samo uopćeno pozvao, navodeći radnje koje su poduzete od strane MUP-a, ovo pogotovo kada iz istog proizlazi da je nestanak prijavljen dana 4. svibnja 2014. godine, da je predloženik uočen u kretanju 7. svibnja 2014. godine oko 07,32 sata ulicom J. M. na snimci nadzornih kamera objekta S. r. c., a što bi proizlazilo i iz iskaza predlagatelja, dok bi prema zaključku suda, predloženik prema posljednjim vijestima bio živ dana 3. svibnja 2014. godine.// 13. Nadalje, iz iskaza supruge predloženika proizlazilo bi da na kavi, zajedno sa predloženikom kod M. Š. - o čemu je iskazivao M. Š. (koji se nije mogao sjetiti godine), nije bila neposredno prije nestanka, već dosta prije, u razdoblju prije nego što se predloženik počeo liječiti u bolnici, a liječenje da je počelo u sedmom mjesecu 2012. godine.// 14. Konačno, izostali su i razlozi o okolnostima nestanka predloženika, vezanih za tvrdnje predlagatelja i supruge predloženika o narušenom psihičkom zdravlju, u tom pravcu bolesti depresije, te liječenju u KB V., kao i puštanju na vikend uz obiteljski nadzor (o čemu se navodi informacija u izvješću MUP-a), jer samo pozivanje na iskaze ne može zamijeniti razloge o odlučnim činjenicama, zbog čega se pobijano rješenje u odnosu na procjenu vjerojatnosti da predloženik nije više na životu, odnosno u odnosu na utvrđeni dan nastupanja smrti, ne može ispitati.

rješenja kojima se prijedlog za proglašenje nestale osobe umrlom odbacuje, odbija ili postupak obustavlja.

9.2. Osobe, odnosno tijela ovlaštena za podnošenje žalbe

Protiv rješenja kojim se nestala osoba proglašava umrlom žalbu može podnijeti privremeni zastupnik, odnosno posebni skrbnik, a predlagatelj ako smatra da je vrijeme smrti nepravilno utvrđeno ili da postoje drugi razlozi zbog kojih je rješenje nepravilno ili nezakonito (čl. 62. st. 1. ZIPP-a). Iako to nije izrijekom predviđeno, treba i osobi koja je proglašena umrlom dopustiti da izjavi žalbu protiv tog rješenja – ako je to u stanju učiniti prije nego što ono postane pravomoćno, zapravo sve dok ne istekne rok za žalbu predlagatelju ili skrbniku koji joj je postavljen, koji su za to ovlašteni u njezino ime. Naime, i toj se osobi mora priznati to pravo zato što se u tom postupku odlučuje o njezinu statusu. O drugim pravnim sredstvima koja stoje na raspolaganju osobi koja je proglašena umrlom v. *infra ad* II.11.

Predlagatelj može žalbom pobijati prvostupanjsko rješenje kojim je prihvaćen zahtjev iz njegova prijedloga i zato što je naknadno utvrdio da nisu ispunjene pretpostavke za proglašenje nestale osobe za umrlu ili da su te pretpostavke pogrešno utvrđene, zapravo zbog toga što smatra da je to rješenje iz tih razloga nepravilno jer je utemeljeno na nepravilno i/ili nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, odnosno na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. On može prvostupanjsko rješenje pobijati i zbog bitnih povreda odredaba izvanparničnog postupka (arg. iz čl. 35. ZIPP-a).

Pravo na žalbu treba priznati i državnom odvjetniku i Hrvatskom zavodu za socijalni rad, koji se u postupak mogu uključiti upravo podnošenjem tog pravnog lijeka. Riječ je o tijelu, odnosno pravnoj osobi koji su *ex lege* legitimirani sudjelovati u postupku o kojemu je riječ (arg. iz čl. 57. st. 1. ZIPP-a, v. *supra ad* II.4.2.).

Žalbu može podnijeti i druga osoba koja ima pravni interes pokrenuti postupak ili sudjelovati u njemu (arg. iz čl. 57. st. 1. ZIPP-a, v. *supra ad* II.4.4.), koja će se tek podnošenjem žalbe uključiti u njega. O posebnostima koje se tiču osoba koje su ovlaštene pokrenuti postupak za proglašenje za umrlu osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili ratnih događanja (čl. 57. st. 2. i 5.-7. ZIPP-a) v. *supra ad* II.4.3.).

Supra navedene osobe, odnosno tijela, osim osobe čije proglašenje za umrlu predloženo, ovlašteni su podnijeti žalbu i protiv rješenja kojim se prijedlog odbacuje ili odbija, odnosno postupak obustavlja. Osoba čije je proglašenje za umrlu predloženo ne bi imala pravni interes za podnošenje žalbe protiv tih odluka.

9.3. Podnošenje žalbe i postupanje povodom žalbe

Žalba se podnosi sudu ili javnom bilježniku koji je donio rješenje (čl. 62. st. 2. ZIPP-a). Ako je žalba podnesena javnom bilježniku, on je dužan predmet proslijediti nadležnom sudu radi donošenja odluke (st. 3. čl. 62. ZIPP-a; v. *supra ad* II.3.).

Opće odredbe o žalbi u izvanparničnom postupku sadržane su u odredbama članaka 35. do 44. te članka 50. ZIPP-a.

10. Upis rješenja u maticu umrlih

Pravomoćno rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom nadležnom matičaru dostavlja prvostupanjski sud ili javni bilježnik – ovisno o tome je li ono postalo pravomoćno u postupku pred sudom ili javnim bilježnikom (čl. 63. ZIPP-a).

11. Ukidanje i izmjena rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom

11.1. Općenito

ZIPP-om je posebno uređena mogućnost ukidanja i izmjene rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom. Pravila o tome tko je ovlašten inicirati postupak za ukidanje i izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom, tko je nadležan o tome odlučiti te kome se dostavlja pravomoćno rješenje o ukidanju i izmjeni toga rješenja sadržana su u odredbama članka 64. ZIPP-a.

ZIPP-om nije na poseban način uređeno iniciranje i provedba postupaka za ukidanje ili izmjenu rješenja kojim je umrlom proglašena osoba nestala „tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima“ (čl. 57. st. 2., v. *supra ad* II.8.4.). Zato bi za ukidanje i izmjenu tog rješenja bila mjerodavna opća pravila o tome.

Prijedlog kojim se inicira postupak za ukidanje iizmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom iz članka 64. ZIPP-a treba razlikovati od prijedloga za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja iz članka 46. ZIPP-a kao općeg pravnog lijeka koji je moguć u izvanparničnom postupku.

O tome koga je sud pred kojim je pokrenut postupak za ukidanje ili izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom dužan obavijestiti (čl. 65. ZIPP-a) v. *infra ad* 12.

Način pokretanja postupaka za ukidanje i za izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom ovisi o tome tko ih je inicirao (v. *infra ad* II.11.2.-11.6.).

Mogućnost pokretanja postupka za ukidanje i izmjenu pravomoćnog rješenja o proglašenju neke osobe umrlom nije vremenski ograničena – taj se postupak može inicirati kad god se ispune uvjeti za njegovo ukidanje i izmjenu.

11.2. Pokretanje postupka za ukidanje rješenja o proglašenju neke osobe umrlom inicijativom osobe koja je proglašena umrlom

Postupak za ukidanje rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom može svakako inicirati sama osoba koja je proglašena umrlom.

Ako se osoba koja je proglašena umrlom javi sudu, sud će, nakon što utvrdi njezinu istovjetnost (i radi toga provede odgovarajući postupak), ukinuti rješenje o proglašenju te osobe umrlom (čl. 64. st. 1. ZIPP-a). Iako to nije određeno propisano, ta se osoba može javiti nadležnom sudu (čl. 56., v. *supra ad* II.3.1.) neovisno o tome je li rješenje o njezinu proglašenju umrlom donio sud ili javni bilježnik. Ako ga je donio javni bilježnik, sud će zatražiti od javnog bilježnika da mu dostavi predmet radi provedbe postupka. Ako se osoba o kojoj je riječ javi javnom bilježniku koji je donio rješenje o njenom proglašenju umrlom, javni bilježnik dužan je predmet proslijediti nadležnom sudu radi provedbe postupka i donošenja odluke (čl. 64. st. 2. ZIPP-a).

Način na koji se osoba koja je proglašena umrlom može javiti sudu i javnom bilježniku nije posebno uređen. Treba uzeti da je dovoljno da se ta osoba pojavi u sudu ili u uredu javnog bilježnika i da na zapisnik da odgovarajuću izjavu pa da se povodom toga pokrene postupak radi utvrđivanja njezine istovjetnosti i time pretpostavke za ukidanje donesenog rješenja o njezinu proglašenju umrlom. Ako se ona javi javnom bilježniku koji je donio rješenje o njezinu proglašenju umrlom, taj je bilježnik dužan zapisnik koji bi sastavio povodom njezine izjave zajedno s predmetom proslijediti sudu.

Nadležni je sud povodom „javljanja" osobe koja tvrdi da je osoba koja je proglašena umrlom dužan provesti postupak radi utvrđivanja njezina identiteta i, ovisno o rezultatima toga postupka, donijeti rješenje kojim će ukinuti rješenje kojim je ona proglašena umrlom ili, iako nema posebne odredbe o tome, odbiti njezin zahtjev (impliciran u „javljanju" sudu ili javnom bilježniku) da se doneseno rješenje ukine.

Premda to nije izrijekom predviđeno ZIPP-om, sud treba omogućiti predlagatelju i drugim sudionicima u postupku u kojemu je određena osoba proglašena umrlom da sudjeluju u postupku koji se provodi radi utvrđenja je li ta osoba živa – iz istih razloga iz kojih im je omogućeno da pokrenu prethodni postupak.

11.3. Pokretanje postupka za ukidanje rješenja o proglašenju neke osobe umrlom po službenoj dužnosti

Ako nakon donošenja rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom sud na bilo koji način sazna da je osoba koja je proglašena umrlom živa, pokrenut će i provesti po službenoj dužnosti postupak radi ukidanja tog rješenja (čl. 64. st. 3. ZIPP-a). Sud je dužan pokrenuti taj postupak i kad se može osnovano pretpostaviti da je osoba koja je proglašena umrlom živa, dakle kad glede toga postoji razumna razina vjerojatnosti.

Iako to nije izrijekom predviđeno, treba uzeti da i javni bilježnik koji je donio rješenju o proglašenju neke osobe umrlom treba obavijestiti sud o tome da postoje ozbiljne indicije da je ona ipak živa. Sud odgovarajući postupak treba pokrenuti i povodom prijave (denuncijacije) bilo koje druge osobe.

I kad postupak pokrene po službenoj dužnosti, sud je dužan o tome obavijestiti predlagatelja iz postupka u kojemu je nestala osoba proglašena umrlom te možebitne druge sudionike u tom postupku, a svakako i Hrvatski zavod za socijalnu skrb.

11.4. Pokretanje postupka za ukidanje rješenja o proglašenju neke osobe umrlom na temelju prijedloga tijela ili osobe iz članka 57. stavka 1. ZIPP-a

Prema odredbi članka 64. stavka 4. ZIPP-a sud je dužan postupak radi ukidanja rješenja kojima je neka osoba proglašena umrlom provesti i na temelju prijedloga tijela ili osobe iz članka 57. stavka 1. ZIPP-a (v. *supra ad* II.4.2.), dakle povodom prijedloga osoba koje su imale pravni interes da se nestala osoba proglasi umrlom, ali i povodom prijedloga državnog odvjetnika i Hrvatskog zavoda za socijalni rad – neovisno o tome jesu li te osobe i tijela pokrenuli prethodni postupak.

Inicijativa osoba i tijela iz članka 57. ZIPP-a za ukidanje rješenja o proglašenju neke osobe umrlom nema značenje puke denuncijacije sudu o tome da je ta osoba živa, povodom koje će sud, eventualno, postupak pokrenuti po službenoj dužnosti – ona ima značenje prijedloga povodom kojega je sud dužan provesti postupak u kojemu će taj prijedlog odbaciti, odnosno prihvatiti ili odbiti zahtjev koji sadrži.

11.5. Pokretanje postupka za izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom

Prema odredbi stavka 5. članka 64. ZIPP-a, ako se nakon donošenja rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom sazna da je osoba umrla nekog drugog dana, a ne onog koji se prema rješenju smatra danom smrti, sud će na prijedlog osobe koja za to ima pravni interes, državnog odvjetnika ili Hrvatskog zavoda za socijalni rad provesti postupak te u pogledu datuma smrti izmijeniti prijašnje rješenje. Iako to nije izrijekom predviđeno, sud rješenje o izmjeni treba moći donijeti i na inicijativu privremenog zastupnika ili posebnog skrbnika koji su nestaloj osobi postavljeni u postupku – svaka-

ko ako tim osobama u međuvremenu nije prestalo ovlaštenje za zastupanje.

Postupak za izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom sud nije ovlašten pokrenuti po službenoj dužnosti, kao što je ovlašten donijeti rješenje o ukidanju tog rješenja (arg. iz st. 3. i 5. čl. 64. ZIPP-a).

Prijedlog za izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom sud može odbaciti kao nedopušten, odbiti zahtjev koji je u njemu sadržan kao neosnovan ili prihvatiti taj zahtjev – nakon provedenog postupka.

Ako je prijedlog za izmjenu rješenja koje je donio javni bilježnik podnesen sudu, sud treba zatražiti od javnog bilježnika da mu predmet proslijedi radi provedbe postupka, a ako je prijedlog podnesen javnom bilježniku, javni bilježnik treba predmet proslijediti sudu radi provedbe postupka i donošenja odluke.

11.6. Odnos žalbe i drugih pravnih lijekova protiv rješenja o proglašenju nestale osobe za umrlu i inicijativa za ukidanje i izmjenu tog rješenja

Prema odredbama članka 64. ZIPP-a dopuštenost iniciranja postupka za ukidanje i izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe za umrlu, *ex officio* ili prijedlogom za to legitimirane osobe ili tijela, nije uvjetovana nastupanjem pravomoćnosti toga rješenja, odnosno nemogućnošću njegova pobijanja žalbom. U prilog stajalištu da se taj prijedlog može podnijeti neovisno o tome što se rješenje o kojemu je riječ može pobijati žalbom ili kojim drugim pravnim lijekom, odnosno neovisno o uvjetima uz koje se mogu podnositi ti pravni lijekovi, govori potreba da mogućnost njegova ukidanja ili izmjene ne bude ograničena nastupanjem njegove pravomoćnosti ili istekom bilo kakvih rokova, odnosno propuštanjem stranke da pravodobno iznese neke činjenice ili predloži neke dokaze (arg. iz čl. 64. ZIPP). Ipak, ako je prijedlog za ukidanje ili izmjenu, utemeljen na određenom činjeničnom stanju, pravomoćno odbijen, ne bi bilo dopušteno na istom činjeničnom stanju utemeljiti novi takav prijedlog – uz uvjet da su osobe i/ili tijela kojima je bilo omogućeno da sudjeluju u prethodnom postupku isti kao i u novom. Takvo se rješenje eventualno može pobijati izvanrednim pravnim lijekovima koji su dopušteni u izvanparničnom postupku (čl. 45. i 46. ZIPP-a).

Ako je protiv rješenja kojim je nestala osoba proglašena umrlom zbog određenih razloga utemeljenih na novom činjeničnom stanju podnesena žalba ili prijedlog za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja (čl. 46. ZIPP-a) i ako je istovremeno iniciran postupak za ukidanje i preinaku toga rješenja iz članka 64. ZIPP-a na osnovi istog činjeničnog stanja, prednost treba dati postupku povodom inicijative za ukidanje i preinaku toga rješenja iz članka 64. ZIPP-a. Tom postupku treba dati prednost u odnosu na postupke koji su inicirani drugim pravnim lijekovima protiv toga rješenja i zato što sud povodom te inicijative ima bitno šira ovlaštenja u preispitivanju pobijanog rješenja nego povodom žalbe i drugih pravnih lijekova.

11.7. O ovlastima javnog bilježnika u postupku ukidanja i izmjene rješenja o proglašenju neke osobe umrlom

Javni bilježnik nije ovlašten provesti postupak povodom prijedloga za ukidanje ili izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom čak i kad je donio to rješenje, uz ostalo i zato što on i inače nije ovlašten odlučivati povodom pravnih lijekova protiv svojih odluka (arg. iz čl. 50. st. 1. ZIPP-a). On je povodom prijedloga koji mu je podnesen dužan predmet proslijediti nadležnom sudu (čl. 64. st. 2. ZIPP-a).

De lege ferenda, možda bi trebalo razmisliti o tome da javni bilježnik predmet u kojemu je donio rješenje o proglašenju neke osobe umrlom uvijek, nakon pravomoćnosti toga rješenja, dostavlja nadležnom sudu, da, dakle, predmet nakon okončanja postupka ne ostaje u njegovoj arhivi, već eventualno samo njegova kopija.

12. Obavještavanje o pokretanju postupka za ukidanje ili izmjenu rješenja

Dužnost suda pred kojim je pokrenut postupak za ukidanje ili izmjenu rješenja o proglašenju neke osobe umrlom da o tome obavijesti određenja tijela i osobe – radi preveniranja mogućih štetnih posljedica koje bi mogle nastupile ako bi se u tom postupku rješenje o kojemu je riječ ukinulo ili izmijenilo – uređena je odredbama članka 65. ZIPP-a.

Sud je, najprije, dužan o pokretanju postupka za ukidanje ili izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom bez odgode obavijestiti nadležni Hrvatski zavod za socijalni rad i ostavinski sud, odnosno javnog bilježnika pred kojim je pokrenut ostavinski postupak iza te osobe (čl. 65. st. 1. ZIPP-a). U praksi bi, eventualno, određene probleme u vezi s obavještavanjem ostavinskog suda ili javnog bilježnika koji provodi ostavinski postupak moglo izazvati pravodobno pribavljanje informacije provodi li se i pred kime taj postupak.

Ako je ostavinski postupak i dalje u tijeku, ostavinski sud, odnosno javni bilježnik dužni su odrediti njegov prekid do pravomoćnog završetka postupka za ukidanje, odnosno izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom (čl. 65. st. 2. ZIPP-a). Ako je u ostavinskom postupku izjavljena žalba protiv donesenog prvostupanjskog rješenja, rješenje o prekidu postupka donose prvostupanjski ili žalbeni sud – već prema tome kod kojeg se od tih sudova predmet nalazi.

Ako je ostavinski postupak koji je pravomoćno dovršen obuhvaćao i nekretnine, sud koji odlučuje o ukidanju ili izmjeni rješenja dužan je naložiti upis zabilježbe postupka za ukidanje, odnosno izmjenu rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom u zemljišnoj knjizi (čl. 65. st. 3. ZIPP-a). Upis takve zabilježbe treba spriječiti možebitna raspolaganja nekretninom koja neće biti u skladu sa stanjem stvari koje bi nastalo nakon što se donese rješenje kojim se rješenje o proglašenju neke osobe umrlom ukida ili izmjenjuje. U praksi bi određeni problemi mogli nastati u slučaju u kojemu pred sudom pred kojim je postupak ukidanja, odnosno izmjene rješenja o proglašenju neke osobe umrlom pokrenut nije bio proveden i ostavinski postupak – time bi bilo otežano saznanje o tome je li pravomoćno dovršeni ostavinski postupak obuhvaćao i nekretnine. Sud pred kojim je pokrenut postupak za ukidanje ili izmjenu rješenja kojim je neka osoba proglašena umrlom trebao bi radi pribavljanja podataka o tome jesu li njime obuhvaćene i nekretnine odmah provjeriti je li pred nekim sudom ili javnim bilježnikom pokrenut ili proveden ostavinski postupak iza te osobe; taj sud odgovarajuće provjere treba provesti i u zemljišnim knjigama koje se u njemu vode.

Kad sud na temelju izvedenih dokaza odbije prijedlog za ukidanje, odnosno izmjenu donesenog rješenja o proglašenju nestale osobe umrlom, dužan je o tome obavijestiti nadležni Hrvatski zavod za socijalni rad, sud, odnosno javnog bilježnika pred kojim teče ostavinski postupak i zemljišnoknjižni sud radi nastavka prekinutog postupka, odnosno brisanja provedene zabilježbe postupka (čl. 65. st. 4. ZIPP-a). Taj sud, eventualno, treba donijeti i odgovarajuće odluke kad je potrebno.

Doslovno prema odredbi stavka 5. članka 65. ZIPP-a, ako ukine rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom, sud je dužan ukinuti i rješenje kojim joj je postavljen privremeni zastupnik, odnosno poseban skrbnik iz članka 59. stavka 3. ZIPP-a (v. *supra ad* II.6.4.), ako je to prema okolnostima slučaja potrebno, zapravo ako te osobe još uvijek obavljaju svoju funkciju. Ipak, budući da posebnog skrbnika nestaloj osobi imenuje Hrvatski zavod za socijalni rad, može se postaviti pitanje je li sud ovlašten ukinuti rješenje koje je donio taj zavod ili ga samo treba obavijestiti o tome da su za to ispunjene pretpostavke, na osnovi koje bi obavijesti Hrvatski zavod za socijalni rad to učinio.

III.

DOKAZIVANJE SMRTI

Ako se smrt neke osobe ne može dokazati ispravom određenom zakonom kojim se uređuju državne matice, svaka osoba koja ima pravni interes, državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad mogu sudu podnijeti prijedlog da se rješenjem utvrdi smrt te osobe (čl. 66. st. 1. ZIPP-a).

Za iniciranje postupka za utvrđivanje smrti neke osobe i za donošenje odluke kojom će njena smrt biti utvrđena treba biti ispunjena ista negativna materijalnopravna pretpostavka kao i za proglašenje neke osobe umrlom – okolnost da se smrt te osobe ne može dokazati ispravom određenom zakonom (v. *supra ad* I.).

Iako to nije određeno propisano u ZIPP-u, postupak za utvrđenje smrti neke osobe u smislu odredaba članka 66. ZIPP-a provodio bi se u onim slučajevima u kojima ne bi bile ispunjene pretpostavke za pokretanje postupka radi proglašenja nestale osobe za umrlu. Jer, ako sud utvrdi da postupak koji je pokrenut kao postupak za utvrđivanje smrti treba provesti prema pravilima o postupku za proglašenje nestale osobe umrlom, treba ga provesti po pravilima ovog drugog postupka – pogrešna naznaka vrste postupka čija se provedba traži ne bi bila određujuća. Postupak proglašenja nestale osobe umrlom specijalniji je od postupka za dokazivanja smrti.

Postupak za utvrđivanje smrti ovlašteni su pokrenuti svaka osoba koja za to ima pravni interes, državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad (čl. 66. st. 1. ZIPP-a). Za pokretanje toga postupka nije od važnosti je li osoba utvrđenje čije se smrti traži imala status hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata ili osobe nestale tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima, odnosno u kakvom su odnosu osobe koje su postupak pokrenule bile s tom osobom.

Glede utvrđivanja pravnog interesa za pokretanje postupka radi dokazivanja smrti vrijedilo bi na odgovarajući način ono što je mjerodavno za utvrđivanje postojanja toga interesa kao pretpostavke za pokretanje postupka radi proglašenja nestale osobe umrlom (57. ZIPP-a, v. *supra ad* II.4.2.).

Državni odvjetnik i Hrvatski zavod za socijalni rad nisu dužni učiniti vjerojatnim postojanje pravnog interese prigodom pokretanja postupka radi utvrđivanja smrti (arg. iz čl. 47. st. 5., čl. 66. st. 1. i 2. ZIPP-a).

U postupku radi utvrđivanja smrti na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ZIPP-a o postupku radi proglašenja nestale osobe umrlom, i to odredbe: - članka 57. stavka 3. i 4. ZIPP-a o sadržaju prijedloga kojim se pokreće postupak za proglašenje stale osobe za umrlu (v. *supra ad* II.4.4.); - članka 59. stavaka 1., 3. i 4. ZIPP-a o prethodnom postupku u okviru postupka za proglašenje nestale osobe umrlom (v. *supra ad* II.6.); - članka 60. ZIPP-a o oglasu (v. *supra ad* II.7.); - članka 61. ZIPP-a o ročištu radi izvođenja dokaza i o donošenju odluke

(v. *supra ad* II.8.); - članka 62. ZIPP-a o žalbi protiv rješenja (v. *supra ad* II.9.); - članka 63. ZIPP-a o upisu rješenja u maticu umrlih (v. *supra ad* II.10.); - članka 64. o ukidanju i izmjeni rješenja (v. *supra ad* II.11.); - članka 65. o obavještavanju o pokretanju postupka za ukidanje i izmjenu rješenja (v. *supra ad* II.12.) (čl. 66. st. 2. ZIPP-a).

I u postupku radi dokazivanja smrti na odgovarajući se način primjenjuju i odredbe članka 56. ZIPP-a o nadležnom sudu i o povjeravanju vođenja postupka javnom bilježniku.

IV.

TROŠKOVI POSTUPKA

Institut troškova postupka za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti eksplicitno je i na specifičan način uređen odredbom članka 67. ZIPP-a, prema kojoj te troškove predujmljuje i snosi predlagatelj.[27]

O pozivanju predlagatelja da uplati predujam potreban za objavljivanje oglasa o pokretanju postupka za proglašenje nestale osobe umrlom te o posljedicama neuplate predujma u određenom roku (čl. 60. st. 3. ZIPP-a) v. *supra ad* II.7.

Opća pravilima o naknadi troškova u izvanparničnom postupku sadržana su u članku 32. ZIPP-a.

U postupcima koje vode javni bilježnici mjerodavna su i opća pravila o pravu javnih bilježnika na predujmljivanje i naknadu troškova (čl. 41., 161.-168. ZJB-a), ali primarno odredbe Pravilnika o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku sporazumnog uređenja međa, sporazumnog razvrgnuća suvlasništva, proglašenja nestale osobe umrlom i dokazivanja smrti (PVNNTJBPSPS).[28]

U izvanparničnim postupcima koje provode javni bilježnici ne plaćaju se sudske i javnobilježničke pristojbe (čl. 53. ZIPP-a).

V.

ZAKLJUČNO

Uređenje instituta proglašenja nestale osobe za umrlu i dokazivanja smrti prema ZIPP-u nije bitno izmijenjeno u usporedbi s uređenjem tih instituta prema ZPNOUDS-u. Zato će sudska praksa koja je formirana u primjeni ZPNOUDS-a biti u bitnome relevantna i prema novom uređenju. Ipak, određene posebnosti propisane su u vezi s proglašenjem za nestalu osobe koja je nestala tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima. Stanovite interpretativne probleme u praksi može izazvati nedovoljno precizna stipuliranost nekih odredaba kojima su ti instituti normirani, na koje se u ovom ogledu nastojalo upozoriti uz predlaganje načina njihova prevladavanja. Značajnu novinu u uređenju i vođenju postupaka o kojima je riječ predstavlja svakako uvođenje dužnosti suda da njihovu provedbu povjerava javnim bilježnicima. U praksi bi s time u vezi određene probleme moglo izazvati utvrđivanje radnji koje je sud pred kojim je postupak pokrenut dužan obaviti prigodom ispitivanja dopuštenosti njihova pokretanja – prije nego što ih povjeri javnom bilježniku. Riječ je o problemima koji bi se mogli prevladati tako što bi sud na osnovi zaprimljenog prijedloga i uz njega podnesenih priloga preliminarno ocjenjivao jesu li ispunjene pretpostavke o kojima ovisi dopuštenost pokretanja postupka – prije nego što predmet proslijedi javnom bilježniku. Neke od u ovom radu naznačenih problema trebalo bi, eventualno, nastojati prevladati i odgovarajućim zakonodavnim intervencijama.

Zaključno treba svakako primijetiti da način na koji je PVNNTJBPSPS-om uređeno određivanje nagrade i naknade troškova javnog bilježnika u provedbi postupaka proglašenja nestale osobe umrlom i dokazivanje smrti koji im povjere sudovi predstavlja, autor ovog ogleda se to usuđuje naglasiti, oblik „prisilnog nametanja“ javnim bilježnicima „besplatnog“ obavljanja određenih poslova iz izvorne nadležnosti sudova. Zbog toga bi se moglo postaviti i pitanje ustavnosti odgovarajućih odredaba PVNNTJBPSPS-a. Treba očekivati da će pravilnik o kojemu je riječ uskoro doživjeti radikal-

27 O određenju pojma predlagatelj u postupcima o kojima je riječ (čl. 57.) v. *supra ad* II.4.2.

28 NN 106/23. U vezi s visinom nagrade na koju javni bilježnik ima pravo na osnovi ovog pravilnika u vezi s provedbom povjerenih mu postupaka za proglašenje nestale osobe umrlom i dokazivanje smrti „zanimljivo“ je primijetiti da je visina te nagrade određena u paušalnom iznosu od ukupno 26,54 € po predmetu bez PDV-a (čl. 3. PVNNTJBPSPS-a). To bi zapravo značilo da bi javnom bilježniku pripadala nagrada od najviše desetak eura bruto po radnom satu za vođenje povjerenog postupka – uključujući ne samo nagradu za rad javnog bilježnika već i nagradu za rad (plaću) zaposlenika koji će obavljati zapisničarske i tajničke poslove. Zbog toga bi bruto iznos koji se po osnovi plaće isplaćuje sucu općinskog suda i zaposlenicima suda koji izravno ili posredno sudjeluju u postupku za obavljanje u osnovi istih radnji bio otprilike desetak puta veći od onog na koji javni bilježnik ima pravo. Pozicija javnog bilježnika pritom je učinjena financijski „složenijom“ time što je odredbom čl. 4. st. 2. PVNNTJBPSPS-a predviđeno da on u provođenju pojedinog povjerenog postupka ima pravo na naknadu troška po pravilima važeće javnobilježničke tarife o trošku, ali da se radi naknađivanja troškova troškom ne smatra utrošak papira i drugog uredskog materijala radi izrade i umnožavanja dovoljnog broja primjeraka zapisnika, rješenja i drugih isprava u spisu radi uručivanja strankama, dostave spisa sudu i zadržavanja prijepisa spisa u javnobilježničkom arhivu. Pored toga, od javnog se bilježnika zahtijeva da o obračunatim i naplaćenim nagradama i troškovima, kao i o možebitno naplaćenom predujmu ovih naknada, bez obzira jesu li isti u spisu zabilježeni na pojedinoj ispravi, u spisu vodi i poseban obračunski list u kojem će kronološki bilježiti činjenice izvršenih mu uplata po pojedinoj stranci te plaćenih mu nagrada i naknada troškova, kao i da po obavljenim radnjama obračunski list zaključi potvrđujući jesu li mu u cijelosti podmireni nagrada i troškovi (čl. 5. st. 2. PVNNTJBPSPS-a).

ne izmjene i na primjeren način riješiti određivanje nagrade i naknade troškova javnih bilježnika u provedbi postupaka proglašenja nestale osobe umrlom i dokazivanja smrti.

SAŽETAK

Instituti proglašenja nestale osobe za umrlu i dokazivanje smrti uređeni su iznova Zakonom o izvanparničnom postupku iz 2023. (Zakon), u velikoj mjeri po uzoru na uređenje tih instituta u Zakonu o proglašenju nestale osobe za umrlu i dokazivanje smrti iz 1974. Novine u impostaciji tih instituta tiču se u bitnome uvođenja dužnosti suda da provedbu tih postupaka povjerava javnim bilježnicima, ali i nekih specifičnosti proglašenja nestalih za umrle osoba koje su nestale tijekom Domovinskog rata ili u vezi s ratnim događanjima. U radu se nastoji sustavno obraditi uređenje instituta proglašenja nestalih osoba za umrle – materijalnopravne pretpostavke za donošenje odluke o tome te postupak koji se s time u vezi provodi. Pritom se uz analizu pojedinih sastavnica instituta pokušalo upozoriti na moguće interpretativne dileme koje bi se mogle javiti prigodom njihove primjene te su s time u vezi predložene i određene intervencije *de lege ferenda*. Što se tiče instituta dokazivanja smrti, slijedeći način na koji je on uređen u Zakonu, njegov je prikaz u radu u osnovi reduciran na upućivanje na odgovarajuću primjenu odredaba kojima je uređen institut proglašenja nestale osobe za umrlu. Dodatno je posebna pažnja poklonjena i troškovima dvaju postupaka o kojima je riječ. Zaključno se nastojalo dati uopćenu ocjenu uređenja tih instituta uz ponovno upozorenje o potrebi da se naknadnim zakonodavnim intervencijama prevladaju neki od problema koji bi se mogli javiti u vezi s njihovom primjenom.

Ključne riječi: proglašenje nestale osobe za umrlu, dokazivanje smrti, sud, javni bilježnik, izvanparnični postupak

ABSTRACT

The institutes of declaring a missing person deceased and the proof of death have been newly regulated by the 2023 Non-Contentious Procedure Act (the Act), largely modeled on their regulation under the 1974 Act on Declaring a Missing Person Deceased and Proof of Death. The innovations introduced primarily concern the duty of the court to entrust the conduct of such proceedings to notaries public, as well as certain specific provisions regarding persons who went missing during the Homeland War or in connection with wartime events. This paper seeks to provide a systematic overview of the legal framework governing the declaration of missing persons as deceased—covering both the substantive legal requirements for issuing such a decision and the procedure itself. In doing so, the analysis highlights potential interpretative dilemmas that may arise in practice, and proposes certain *de lege ferenda* interventions. As for the institute of proof of death, following the manner in which it is regulated in the Act, its treatment in this paper is essentially limited to referencing the corresponding application of provisions governing the declaration of a missing person deceased. Special attention is also devoted to the costs associated with both types of proceedings. In conclusion, the paper offers a general assessment of the regulation of these institutes, once again stressing the need for future legislative interventions to overcome some of the challenges that may arise in their application.

Keywords: declaration of a missing person as deceased, proof of death, court, notary public, non-contentious procedure

Prof. emeritus dr. sc. Mihajlo Dika

UDK 347.961.6(497.5)
Stručni rad

O ODGOVORNOSTI JAVNIH BILJEŽNIKA ZA OVJERU POTPISA

Mihajlo Dika

1. Uvod

Javno bilježništvo je javna služba (arg. iz čl. 1. ZJB-a).[1]

Javnobilježnička služba sastoji se u službenom sastavljanju i izdavanju javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava, u službenom ovjeravanju privatnih isprava, u primanju na čuvanje isprava, zatim novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama ili nadležnim tijelima te u obavljanju, po nalogu sudova ili drugih javnih tijela, postupaka određenih zakonom (čl. 2. st. 1. reč. 1.). U javnobilježničku službu spada i obavljanje drugih poslova predviđenih ovim ZJB-om (čl. 2. st. 1. reč. 2. ZJB-a), a svakako i drugim zakonima.

Javnobilježničku službu obavljaju javni bilježnici kao samostalni i neovisni nositelji te službe, koji imaju svojstvo osoba javnog povjerenja (čl. 2. st. 2. ZJB-a).

Javnobilježničke isprave su isprave o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (javnobilježnički akti), zapisnici o pravnim radnjama koje su obavili ili kojima su bili nazočni javni bilježnici (javnobilježnički zapisnici) i potvrde o činjenicama koje su posvjedočili javni bilježnici (javnobilježnička potvrda) (čl. 3. st. 1. ZJB-a).

Javnobilježničke isprave i njihovi otpravci izdani po ZJB-u **imaju snagu javnih isprava**, ako su prigodom njihova sastavljanja i izdavanja ispunjene bitne formalnosti propisane ZJB-om (čl. 3. st. 2. ZJB-a).

U obavljanju svoje službe javni bilježnici, između ostaloga, izdaju i posebne potvrde (javnobilježnička posvjedočenja) u skladu s odredbama članaka 74. do 92. ZJB. Jedna vrsta tih potvrda jest i ovjera potpisa (legalizacija) (čl. 77. ZJB-a).

Javni bilježnik može potvrditi da je stranka u njegovoj nazočnosti vlastoručno potpisala pismeno, ili svoj rukoznak na njega stavila, ili da je potpis ili rukoznak, koji je već na pismenu, pred njim priznala kao svoj (čl. 77. st. 1. ZJB-a). Istovjetnost stranke mora se utvrditi u skladu s odredbama članka 60. i 61. ZJB-a (čl. 77. st. 2. ZJB-a).[2]

Ovjera, s pozivom na poslovni broj zapisnika ili upisnika o ovjerama i potvrdama, stavit će se na izvornom pismenu uz naznaku na koji je način utvrđena istovjetnost te dodatak da je potpis ili rukoznak istinit, i uz datum, potpis i službeni pečat javnog bilježnika, dok se ostali primjerci istog pismena ovjeravaju po pravilima za ovjeru prijepisa (čl. 74. ZJB-a) (čl. 77. st. 3. ZJB-a).

Pri ovjeri potpisa javni se bilježnik treba upoznati sa sadržajem pismena samo utoliko ukoliko je to potrebno za popunjavanje rubrika upisnika o ovjerama i potvrdama; <u>on nije odgovoran za sadržaj pismena niti je dužan ispitivati da li su sudionici ovlašteni na dotični posao</u> (čl. 77. st. 4. ZJB-a).

Javni bilježnik može ovjeriti i potpis na pismenu koje nije sastavljeno na službenom jeziku (čl. 77. st. 5. ZJB-a).

1 ZJB: Zakon o javnom bilježništvu, NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.

2 Prema odredbama članka 60. ZJB-a („Utvrđivanje istovjetnosti"), ako javni bilježnik ne poznaje sudionike osobno i po imenu, njihovu istovjetnost utvrdit će osobnom iskaznicom ili putovnicom (st. 1. reč. 1.), a ako ni to nije moguće, njihovu istovjetnost mora posvjedočiti koji drugi javni bilježnik ili dva svjedoka istovjetnosti (st. 1. reč. 2.), s time da će javni bilježnik u ispravi navesti poznaje li sudionike odnosno na koji je način utvrdio njihovu istovjetnost, uz točno navođenje imena i prezimena, osobnog identifikacijskog broja i prebivališta svjedoka istovjetnosti te datuma i broja isprave upotrijebljene za utvrđivanje istovjetnosti i vlasti koja je tu ispravu izdala (st. 2.).
Prema odredbama članka 61. ZJB-a („Svjedoci istovjetnosti"), svjedoci istovjetnosti moraju biti punoljetne osobe koje javni bilježnik osobno poznaje ili čiju istovjetnost može utvrditi na temelju neke od isprava navedenih u članku 60. ZJB-a (st. 1.), s time da svjedok istovjetnosti može biti i svjedok akta i osoba iz članka 64 stavka 1. točke 4. ZJB-a, osim ako je osoba za koje se znade da se uz nagradu bave posvjedočenjem istovjetnosti (st. 2.).

Ako je sudionik slijep ili ako ne zna čitati, javni će mu bilježnik pročitati pismeno prije nego što ovjeri potpis ili rukoznak, a ako javni bilježnik ne zna jezik na kome je pismeno napisano, pismeno će pročitati stalni sudski tumač, što će se navesti u ovjeri (čl. 77. st. 6. ZJB-a).

Ako se ovjerava potpis osobe kao zastupnika koje pravne osobe ili javnog tijela, javni bilježnik može u ovjeri potvrditi da se ta osoba potpisala za pravnu osobu ili javno tijelo samo ako je on prethodno utvrdio da je ta osoba to ovlaštena učiniti (čl. 77. st. 6. ZJB-a).

U vezi s navedenim odredbama ZJB-a o ovjeri potpisa, postavlja se pitanje što na ispravi na kojoj je javni bilježnik potvrdio da ju je stranka u njegovoj nazočnosti vlastoručno potpisala, ili nju stavila svoj rukoznak ili da je potpis ili rukoznak, koji je već na pismenu, pred njim priznala kao svoj, ima značenje javne isprave te u čemu se sastoji posebna „pravna snaga" tih potvrda. U vezi s tim pitanjem, postavlja se i pitanje za što može odgovarati javni bilježnik koji je ovjerio potpis ili rukoznak na nekom pismenu (ispravi), odnosno koji je ovjerio izjavu stranke kojom priznaje kao svoj potpis ili rukoznak koji je već na tom pismenu. Na prvo od navedenih pitanja nastojat će se odgovoriti *infra ad* 2., dok će se na drugo od tih pitanja nastojati odgovoriti *infra ad* 3.

2. Dokazna snaga javnobilježničkih ovjera kao javnih isprava

Javna isprava je isprava koju je u propisanom obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (arg. iz čl. 230. st. 1. ZPP-a).[3]

Iz navedene zakonske definicije može se zaključiti da je za javnu ispravu bitno:

(1) da potječe od državnog tijela, odnosno od pravne ili fizičke osobe s javnim ovlastima (v. *infra ad* 1.2.- 1.4.); (2) da ju je izdavatelj izdao u granicama svoje nadležnosti (državno tijelo) odnosno u obavljanju javnog ovlaštenja koje mu je povjereno zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (pravna ili fizička osoba); (3) da je izdana u propisanoj formi, što se prosuđuje prema propisima koji uređuju to pitanje.

Da bi isprava koju je izdala pravna ili fizička osoba bila javna isprava, ona, dakle, mora biti izdana (1) u propisanom obliku i (2) u granicama javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu.

Prema važećem hrvatskom pravnom uređenju instituta javna isprava dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje (čl. 230. st. 1. ZPP-a). Dopušteno je, međutim, dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena (čl. 230. st. 3. ZPP-a).[4] Ako sud posumnja u autentičnost javne isprave, može zatražiti da se o tome izjasni tijelo ili osoba od kojega bi ona trebala potjecati (čl. 230. st. 4. ZPP-a).[5]

Javne isprave karakterizira njihova posebna dokazna snaga u odnosu na njihov sadržaj: one dokazuju istinitost onoga što se u njima potvrđuje ili određuje (230/1.). Pravilo o njihovoj dokaznoj snazi ima značenje posebnog formalnog dokaznog pravila, pravila koje uz okolnost da je nešto potvrđeno ili određeno javnom ispravom (presumptivna baza) nalaže formiranje zaključka o postojanju toga nečega (presumirana činjenica). Formalna dokazna snaga javne isprave počiva na zakonskoj pretpostavci o istinitosti njezina sadržaja. Zbog toga sud dokaznu snagu javne isprave nije ovlašten prosuđivati po slobodnoj ocjeni.[6]

Unatoč tome što svaka javna isprava dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje (230/1.), dokazna snaga svih javnih isprava nije jednaka – uz neke se veže neoboriva pretpostavka o "istinitosti" njihova sadržaja, uz druge oboriva. Zakon, naime, razlikuje između javnih isprava kojima se dokazuje istinitost onoga što se u njima potvrđuje ili onih kojima se dokazuje istinitost onoga što određuju (*arg. ex* 230/1.), dopuštajući "dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice" ili da je ona nepravilno sastavljena (230/3.). Budući da samo javne isprave koje nešto potvrđuju utvrđuju to nešto kao činjenicu, mogućnost dokazivanja protivnog dopuštena je samo kad je riječ o takvim ispravama. Ako javna isprava nešto određuje, ako ima značenje odluke ili druge dispozitivne isprave, uz nju (uz dio koji ima to značenje) veže se neoboriva pretpostavka o istinitosti njezina sadržaja.[7]

Javnobilježnička ovjera potpisa, rukoznaka, odnosno izjave stranke kojom priznaje kao svoj potpis ili rukoznak koji je već na pismenu, kao posebna vrsta javnobilježničke potvrde jest javna isprava kojom se nešto potvrđuje, što znači da se uz nju veže oboriva pretpostavka o istinitosti njezina sadržaja. Pritom značenje javne isprave ima samo ta

3 ZPP: Zakon o parničnom postupku, SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 99/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 112/22.

4 O problemu pravilnog sastavljanja javnih isprava usp. DIKA, MIHAJLO, Građansko parnično pravo, Utvrđivanje činjenica, VII. knjiga (cit.: DIKA, GPP, VII.), § 73/2.4.

5 O problemu autentičnosti javnih isprava s aspekta građanskog parničnog procesnog prava usp. TRIVA, Siniša – DIKA, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, 2004., str. 514. (cit. TRIVA. DIKA, GPPP), i DIKA, Mihajlo, GPP, VII., § 73/2.3.

6 Usp. DIKA, GPP, VII, § 73/5.4.1.

7 O tom razlikovanju v. TRIVA-DIKA, GPPP, str. 514., i DIKA, GPP, VII, § 73/5.4.1.

potvrda, a ne i pismeno (isprava) na kojoj je ovjeren potpis, rukoznak, odnosno izjava stranke kojom priznaje kao svoj potpis ili rukoznak koji je već na tom pismenu (ispravi). Ovjerom potpisa itd. na određenom pismenu to pismeno ne dobiva značenje javne isprave, to značenje ima samo ta ovjera kao posebna vrsta javnobilježničke potvrde, potvrda kojom se dokazuje da je netko potpisao to pismeno, na njega stavio svoj rukoznak, odnosno da je je potpis ili rukoznak koji se već na njemu nalazi priznao kao svoj.

3. O odgovornosti javnog bilježnika za izvršenu ovjeru

Odgovor na drugo *supra ad* 1. *in fine* postavljeno pitanje sadržan je u odredbi članka 74. stavka 4. ZJB-a, prema kojoj se pri ovjeri potpisa javni bilježnik treba upoznati sa sadržajem pismena samo ukoliko je to potrebno za popunjavanje rubrika upisnika o ovjerama i potvrdama, i prema kojoj on **nije odgovoran za sadržaj pismena niti je dužan ispitivati da li su sudionici ovlašteni na dotični posao** (čl. 77. st. 4. ZJB-a).

Uzimajući u obzir navedenu odredbu članka 77. stavka 4. ZJB-a te okolnost da značenje javne isprave ovjerom potpisa itd. na nekom pismenu dobiva samo ta ovjera kao posebna vrsta javnobilježničke potvrde, a ne i pismeno (isprava) na kojoj se nalazi ta ovjera, **treba zauzeti stajalište da javni bilježnik može biti odgovoran samo za to je li ovjera o kojoj je riječ ispravno sastavljena u formalnom i materijalnom smislu, je li sastavljena u skladu sa zakonom i mjerodavnim podzakonskim propisima i je li osoba za koju se u njoj navodi da je potpisala pismeno, stavila na njega svoj rukoznak ili priznala potpis ili rukoznak koji se na njemu već nalazi kao svoj - to zaista i učinila. Javni bilježnik nije odgovoran za sadržaj pismena na kojemu se nalazi njegova ovjera jer se ta ovjera i ne odnosi na sadržaj tog pismena**.

Ako bi se javnom bilježniku imputiralo odgovornost i za istinitost sadržaja pismena na kojemu je ovjerovio potpis itd., tada javni bilježnik zapravo ne bi ni mogao ovjeravati potpise itd. prije nego što bi provjerio, prije nego što bi se uvjerio u istinitost sadržaja pismena, što bi pak značilo da praktično ne bi ni mogao obavljati tu vrstu ovjera, a **što zapravo nije ni njihov** pravozaštitni cilj.

U skladu s navedenom ograničenom odgovornošću javnog bilježnika za obavljenu ovjeru jest i visina nagrade i naknade troškova na koje ima pravo za tu vrstu svoga rada.

Prof. emeritus dr. sc. Mihajlo Dika

O USTAVNOSTI ODREDABA

članka 42. zakona o javnom bilježništvu o odgovornosti javnog bilježnika za štetu i o neodgovornosti Republike Hrvatske za štetu koju počini javni bilježnik

1. Postavljanje problema

Prema odredbi članka 42. stavka 1. ZJB-u[1] **javni bilježnik je dužan naknaditi štetu koju je drugom prouzročio povredom svoje službene dužnosti**, dok prema odredbi stavka 2. reč. 1. toga članka **za prouzrokovanu štetu javni bilježnik odgovara po općim pravilima za naknadu štete po kojima se odgovara za štetu koju su počinile službene osobe**. Prema odredbi članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a **država ne odgovara za štetu koju počini javni bilježnik** (čl. 42. st. 2. reč. 2. ZJB-a).[2]

Javno bilježništvo je **javna služba** (*arg. ex* čl. 1. ZJB-a).[3] To znači da je Republika Hrvatska osnivanjem javnog bilježništva i povjeravanjem javnim bilježnicima obavljanje određenih poslova koji imaju značenje javne službe zapravo prenijela na javne bilježnike obavljanje niza poslova iz svoje izvorne državnopravne kompetencije. Treba, naime, uzeti da je društvu koje je uređeno kao država nositelj javnih ovlasti država, s time da ona njihovo obavljanje, uz ispunjenje određenih uvjeta, može povjeriti drugim pravnim subjektima, uz ostalo i određenoj kategoriji fizičkih osoba, npr. javnim bilježnicima.

Dok Republika Hrvatska prema citiranoj odredbi članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a ne odgovara za štetu koju počine javni bilježnici, ona prema odredbi članka 105. stavka 1. ZS-a[4] odgovara za štetu koju stranci u postupku nanese sudac svojim nezakonitim ili nepravilnim radom u obnašanju sudačke dužnosti, s time da je Republika Hrvatska ovlaštena zatražiti od suca povrat isplaćene naknade samo ako je sudac štetu učinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

Republika Hrvatska je demokratska i socijalna, ali i pravna država, u kojoj su zajamčeni jednakost i ravnopravnost svih pravnih subjekata (arg. iz čl. 3., 4. itd. URH-a).[5] [6]

Polazeći od izloženih ustavnopravno određenih obilježja Republike Hrvatske kao demokratske, socijalne i pravne države u kojoj su zajamčene jednakost i ravnopravnost pravnih subjekata, po-

1 ZJB: Zakon o javnom bilježništvu, NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.

2 Odgovarajuću odredbu sadrži i njemački Bundesnotarordnung iz 1961., § 19. st. 1 reč. 4.

3

4 ZS: Zakon o sudovima, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 57//18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22.

5 URH: Ustav Republike Hrvatske, NN NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14; Ustav.

6 Čl. 3. URH-a glasi: „Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava."

Čl. 4. URH-a glasi: „U Republici Hrvatskoj državna je vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu a ograničena je Ustavom zajamčenim pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.// Načelo diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti propisane Ustavom i zakonom.".

stavljaju se glede ustavnosti *supra* navedenih odredaba članka 42. ZJB-a, nakon što se one usporede s također *supra* navedenim odredbama članka 105. stavka 2. ZS-a, dva pitanja glede njihove ustavnosti.

Prvo je pitanje je li u skladu s Ustavom Republike Hrvatske odredba članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a, prema kojoj Republika Hrvatska, s jedne strane, ne odgovora za štetu koju počini javni bilježnik, treba naglasiti, u obavljanju svoje javne službe, dok, s druge strane, odgovara za štetu koju počine suci u obavljanju svoje službene dužnosti, te dovodi li se time u pitanje jednakost i ravnopravnost onih kojima je šteta počinjena u ostvarivanju njihovih prava na naknadu štete ovisno o tome tko im je tu štetu počinio obavljanjem svojih javnih ovlasti – javni bilježnik ili sudac. Riječ je o pitanju koje se u osobito naglašenom obliku postavlja u slučajevima u kojima suci i javni bilježnici počine štetu obavljajući sadržano u bitnome podudarne radnje, npr. provodeći pojedine radnje u istim izvanparničnim postupcima ili provodeći takve istovrsne postupke.

Drugo pitanje koje se nameće jest pitanje je li u skladu s Ustavom da javni bilježnici odgovaraju za štetu koju počine obavljanjem svoje javne službe po općim pravilima za naknadu štete po kojima se odgovara za štetu koju počine službene osobe, i to izravno onima kojima je šteta počinjena, dakle analogno kao što Republika Hrvatska odgovara za štetu koju u obavljanju svoje sudačke dužnosti počine suci, dok za štetu koju počine suci Republika Hrvatska izravno odgovara onima kojima je šteta počinjena, s time da ima pravo na regres od suca samo ako su štetu počinili namjerno ili iz grube nepažnje. Riječ je zapravo o pitanju je li u skladu s ustavnopravno postavljenim postulatima o jednakosti i ravnopravnosti da za obavljanje svoje javne službe javni bilježnici odgovaraju po bitno strožim kriterijima od sudaca, o pitanju koje se u naglašenom obliku postavlja, treba ponoviti, u slučajevima u kojima suci i javni bilježnici počine štetu obavljajući sadržajno u bitnome iste službene radnje, npr. prigodom provedbe pojedinih istovrsnih izvanparničnih postupaka.

Odgovori na postavljena pitanja u velikoj će mjeri ovisiti o vrsti poslova koje su javni bilježnici ovlašteni obavljati i o pravnom položaju stranaka u vezi njihovim s obavljanjem.

2. Vrste poslova koje obavljaju javni bilježnici i pravni položaj stranaka u vezi s obavljanjem tih poslova

Odgovori na *supra ad* 1. postavljena pitanja o ustavnosti odredaba članka 42. ZJB-a u osnovi će u bitnome ovisiti od odgovora na pitanje je li Republika Hrvatska kao država određene javne ovlasti iz svoje izvorne nadležnosti prenijela javnim bilježnicima u isključivu nadležnost ili ih je ovlastila da te ovlasti obavljaju konkurentno s određenim državnim tijelima, npr. sa sudovima, odnosno od odgovora na pitanje moraju li se pravni subjekti, da bi ostvarili određena prava, obratiti javnim bilježnicima ili bi ih mogli ostvarivati mimo njih – eventualno pred drugim tijelima ili osobama s javnim ovlastima.

Javni bilježnici određene poslove obavljaju u okviru svoje isključive „izvorne" nadležnosti, neke poslove obavljaju konkurentno sa sudovima i nekim drugim tijelima, a neke poslove obavljaju kao povjerene poslove – kao poslove koje su im sudovi dužni povjeriti ili kao poslove koje su im oni ovlašteni povjeriti.

Kao primjer isključive izvorne nadležnosti javnih bilježnika mogu se navesti ugovori, odnosno pravni poslovi koji se, da bi bili pravno valjani, moraju sklopiti u formi javnobilježničkog akata, eventualno u obliku solemnizirane privatne isprave. U tom je smislu odredbom članka 53. stavka 1. ZJB-a propisano da je javnobilježnički akt potreban osobito za pravnu valjanost: 1) ugovora o raspolaganju imovinom maloljetnih osoba i osoba kojima je oduzeta poslovna sposobnost; 2) darovnih ugovora bez predaje stvari u neposredan posjed daroprimca; 3) svih pravnih poslova među živima koje osobno poduzimaju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati.[7] Za navedene je pravne poslove javnobilježnički akt (eventualno solemnizirana privatna isprava) propisan *ad solemnitatem*.

Konkurentno sa sudovima, što znači da stranke same odlučuju hoće li odgovarajući postupak inicirati pred sudom ili javnim bilježnikom, javni su bilježnici ovlašteni provoditi određene izvanparnične postupke – npr. postupak dobrovoljne procjene i prodaje (čl. 68. ZIPP-a)[8] te depozitne postupke (čl. 77. ZIPP-a).

Sudovi su npr. dužni povjeriti javnim bilježnicima provedbu izvanparničnih postupaka za sporazumno uređenje međa i za razvrgnuće suvlasništva (čl. 52. st. 1. ZIPP-a) te postupak za proglašenje nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti (čl. 56. st. 2. ZIPP-a). Sudovi su dužni javnim bilježnicima povjeravati i provedbu ostavinskih postupaka i dostaviti im smrtovnicu (čl. 176. st. 3. ZN-a)[9] s time da je javni bilježnik, kada provodi radnje u ostavin-

7 Navedenom odredbom čl. 53. st. 1. ZJB-a ne dira u odgovarajuće propise mjeničnog i čekovnog prava (čl. 53. st. 1. ZJB-a). Ta se odredba također ne odnosi na pravne poslove čija vrijednost ne prelazi 50.000,00 kuna (čl. 53. st. 2. ZJB-a), odnosno da se njome ne dira u odredbe ZJB-a ili drugog zakona po kojima je za valjanost pravnog posla potrebno da ispravu o njima sastavi sud ili javni bilježnik.

8 ZIPP: Zakon o izvanparničnom postupku, NN 59/23.

9 ZN: Zakon o nasljeđivanju, NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.

skom postupku kao povjerenik suda, ovlašten, kao i sudac i sudski savjetnik općinskog suda, poduzimati sve radnje u postupku i donositi sve odluke osim odluka za koje je ZN-om drukčije propisano (čl. 166. st. 4. ZN-a).

Poslovi koji spadaju u izvornu i isključivu nadležnost javnih bilježnika te poslovi kojih su obavljanje sudovi dužni povjeriti javnim bilježnicima ili su im ih ovlašteni povjeriti mogu se smatrati poslovima koje javni bilježnici obavljaju neovisno o dispoziciji pojedinih pravnih subjekata. Zbog toga su stranke, da bi ostvarile određena prava, npr. sklapanjem određenih ugovora, odnosno da bi ostvarile određena prava u određenim postupcima, „prisiljene" obratiti se javnim bilježnicima. Čak i u postupcima u kojima su javni bilježnici, uz ispunjenje određenih pretpostavaka, npr. ako dođe do spora o činjenicama, predmet dužni vratiti sudu koji im je povjerio njihovu provedbu, stranke su, da bi ostvarile svoja prava u tim postupcima, dužne („prisiljene") u njima sudjelovati prije vraćanja predmeta sudu. Bitno je zapravo da u obavljanju poslova koji im se moraju ili mogu povjeriti javni bilježnici nužno sudjeluju, da njihovo uključivanje u obavljanje tih poslova ne ovisi o volji stranaka – one su, valja ponoviti, „prisiljene", da bi ostvarile određena prava, pristati na sudjelovanje javnih bilježnika u postupku njihova ostvarivanja, barem u određenom njegovu stadiju. U navedenim slučajevima one nemaju drugih mogućnosti, pravo na izbor. Upravo se stoga u vezi s ovim kategorijama pravnih poslova koje obavljaju javni bilježnici u naglašenijem obliku i postavlja pitanje je li u skladu s Ustavom odredba kojom Republika Hrvatska otklanja (isključuje) svoju odgovornost za štetu koju pravnim subjektima počine javni bilježnici, dakle kad je riječ o poslovima u kojima su pravni subjekti, da bi ostvarili određena svoja prava, prisiljeni obratiti se javnim bilježnicima, odnosno sudjelovati u postupku pred njima kao osobama koje obavljaju javnu službu.

U pravnim stvarima u kojima postoji konkurentna nadležnost sudova i javnih bilježnika stranke, ipak, imaju pravo (mogućnost) izbora. Zato bi se u vezi sa štetom koju bi javni bilježnici mogli počiniti strankama u tim pravnim stvarima moglo tvrditi da su one, time što su se odlučile obratiti javnim bilježnicima umjesto sudu, preuzele rizik da snose štetne posljedice toga izbora. Međutim, i u vezi s ovim pravnim stvarima može se također postaviti pitanje odgovornosti Republike Hrvatske kao države za štetu koju javni bilježnici počine strankama, i to stoga što se radi o pravnim stvarima iz njezine izvorne nadležnosti, zbog čega je ona dužna (izravno ili posredno) provoditi nadzor nad radom javnobilježničke službe kao cjeline i nad radom pojedinih javnih bilježnika – osoba koje je imenovala za obnašatelje te javne službe i koje je ovlaštena, uz ispunjenje određenih uvjeta, razriješiti. Riječ je zapravo o pitanju je li u skladu s Ustavom da Država, s jedne strane, osnivanjem posebne javne službe koju obavljaju fizičke osobe koje nisu s njome u radnom odnosu, koje zapravo na tržištu pravnih usluga nastupaju kao slobodni profesionisti, te prenošenjem na tu službu obavljanja određenih poslova iz svoje izvorne nadležnosti, isključi svoju odgovornost za štetu koju te osobe mogu uzrokovati obavljanjem te službe, dok, s druge strane, zadržava tu odgovornost kad se radi o šteti koju strankama počine suci u obavljanju svoje službene dužnosti, dakle osobe koje su s njom u radnom odnosu.

3. Pravno-političke i moralne implikacije neodgovornosti države za štetu koju počine javni bilježnici

Pitanje je li u skladu s Ustavom odredba članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a prema kojoj Republika Hrvatska ne odgovara za štetu koju (u obavljanju svoje službe) počine javni bilježnici ima pored ustavnopravne i svoju pravno-političku te moralnu dimenziju.

Pravno-politički država osnivanjem javnobilježničke službe i povjeravanjem obavljanja čitavog niza poslova iz svoje izvorne nadležnosti javnim bilježnicima, osobito prenošenjem na javne bilježnike poslova iz nadležnosti sudova, ostvaruje određene pravno-političke (primarno pravozaštitne, ali i ekonomsko-financijske) ciljeve. Prenošenjem određenih poslova u nadležnost javnih bilježnika državni se sudovi i druga državna tijela time rasterećuju od njihova obavljanja, zbog čega se mogu posvetiti obavljanju drugih poslova iz svoje nadležnosti, čime se bitno pridonosi povećanju opće efikasnosti, ekspeditivnosti, funkcionalnosti, pa i ekonomičnosti u pružanja pravne zaštite. Država pritom ne samo da se oslobađa potrebe financiranja obavljanja poslova koje bi inače obavljala ta tijela, već i ubire značajne prihode od poreza koje plaćaju javni bilježnici u vezi s vršenjem svoje djelatnosti kao slobodni profesionisti itd. Zato se može postaviti pitanje je li pravno-politički korektno i prihvatljivo da se država općenito u cijelosti oslobodi odgovornosti za štetu koju pravnim subjektima počine oni na koje je prenijela obavljanje niza poslova iz svoje nadležnosti kao izvornog nositelja javne vlasti. Pritom težište toga pitanja nije na odgovornosti javnih bilježnika za štetu koju mogu uzrokovati korisnicima njihovih pravnih usluga, već na pravu pravnih subjekata da svoje pravo na naknadu štete koju će im počiniti oni koji u ime države obavljaju određene poslove u okviru povjerene im javne službe ostvaruju izravno prema njoj, na njihovu pravu da im ona za naknadu te štete izravno primarno odgovara. Ako bi se prihvatilo

stajalište da bi država trebala izravno primarno odgovarati strankama i za štetu koju bi im obavljanjem svojih službenih dužnosti počinili javni bilježnici, pitanje odgovornosti javnih bilježnika za štetu koju bi prouzrokovali obavljanjem svoje službe korisnicima njihovih pravnih usluga postavljalo bi se zapravo kao pitanje njihove eventualne regresne odgovornosti prema državi kao subjektu koji primarno treba odgovarati za tu štetu. Pravno-politički gledano, polazeći od Ustavom zajamčenih načela jednakosti i ravnopravnosti, svi bi pravni subjekti – kad je riječ o ostvarivanju njihovih prava na naknadu štete koju im prouzrokuju tijela ili osobe koji su u ime države ovlašteni obavljati određene poslove iz njezine izvorne nadležnosti – trebali biti u bitnome izjednačeni. Način, mogućnost i sadržaj ostvarivanja tih prava ne bi (u bitnome) trebali ovisiti o tome kome je obavljanje određenih javnih ovlaštenja povjereno, jesu li to državna tijela ili osobe koje nisu u radnom odnosu s državom, kao što su to javni bilježnici.[10] Sva ta tijela i osobe svoja javna ovlaštenja obavljaju u ime države.

S moralnog aspekta postavlja se pitanje je li opravdano, prihvatljivo i dopustivo da država – osnivanjem određene službe s ovlastima javne službe izvan okvira svoje državne organizacije u užem smislu i povjeravanjem toj službi obavljanja niza pravnih poslova iz svoje izvorne nadležnosti – može otkloniti svoju odgovornost za štetu koju će oni na koje su prenesena ta ovlaštenja prouzrokovati pravnim subjektima koji će koristiti njihove pravne usluge. To se pitanje u naglašenijem obliku, kako je to *supra ad* 2. rečeno, postavlja kad je riječ o pravnim stvarima iz isključive ili povjerene nadležnosti javnih bilježnika, jer su pravni subjekti kad je riječ o takvim pravnim stvarima, treba ponoviti, „prisiljeni“, da bi ostvarili određena svoja prava, obratiti se javnim bilježnicima.

4. Neka komparativna rješenja

Prema austrijskom pravu, za štetu koju javni bilježnici (notari) prouzroče kao povjerenici suda (njem *Gerichtskommissärs*)[11] strankama odgovara Republika Austrija na temelju *Amtshaftungsgesetza* iz 1949.,[12] kojoj oni regresno odgovaraju ako su štetu počinili namjerno ili iz grube nepažnje.[13] Prema austrijskom je pravu, dakle, ostvarivanje prava stranaka na naknadu štete koju im prouzrokuju javni bilježnici (notari) kad nastupaju u funkciji povjerenika suda uređeno analogno kao što je u Republici Hrvatskoj uređena odgovornost Republike Hrvatske za naknadu štete koju strankama prouzrokuju suci u obavljanju svoje funkcije (v. *supra ad* 1.).

Pravno-političko opravdanje za navedeno rješenje koje je prihvaćeno u austrijskom pravu bilo bi u tome da u slučajevima u kojima javni bilježnici nastupaju kao povjerenici suda, dakle kad zapravo nastupaju u funkciji izvanparničnih sudaca *sui generis*, država treba odgovarati onima prema kojim oni nastupaju u toj funkciji jednako kao i kad tu funkciju obavljaju „pravi“ suci. Odgovarajući bi se argumenti mogli iznijeti i u prilog rješenju koje bi *de lege ferenda* trebalo prihvatiti i u hrvatskom pravu, osobito nakon što je donošenjem Zakona o izvanparničnom postupku značajno proširena funkcija javnih bilježnika kao osoba koje sudjeluju u provedbi niza različitih izvanparničnih postupaka.

5. Zaključno o ustavnosti odredaba članka 42. 2. ZJB-a

Prvo pitanje koje se u vezi s ustavnošću odredaba članka 42. ZJB-a postavlja, kao što je to već *supra ad* 1. naglašeno, jest pitanje je li odredba stavka 2. rečenice 2. toga članka, koja isključuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju počine javni bilježnici, u skladu s Ustavom, s ustavnopravnim određenjem Republike Hrvatske kao demokratske, socijalne i, svakako, pravne države u kojoj treba biti zajamčena jednakost i ravnopravnost pravnih subjekata u ostvarivanju njihovih prava – osobito u slučajevima u kojima je riječ o ostvarivanju njihovih prava na naknadu štete koju im počine tijela i osobe koje u ime Republike Hrvatske obavljanju poslove iz njezine izvorne javnopravne nadležnosti.

Praktične se implikacije istaknute dileme zapravo ne nameću u posebno dramatičnom obliku. One se u praksi i nisu postavljale zato što i nije bilo slučajeva u kojima bi se vodili ozbiljniji postupci protiv javnih bilježnika za naknadu štete, što dokazuje da oni svoju službu u pravilu obavljaju *lege artis*, ali i zato što su se javni bilježnici dužni osigurati od odgovornosti – individualno ili preko Komore (čl. 17. ZJB-a). Ipak, kako to pokazuju i neka komparativna iskustva, mogući su i vrlo „ružni“ slučajevi u kojima prouzrokovana šteta neće moći biti pokri-

10 U zemljama u kojima postoji i javnoizvršiteljska služba naznačena se ustavnopravna pitanja na odgovarajući način postavljaju i u vezi s djelovanjem te službe.

11 Komesarijalna funkcija javnih bilježnika (notara) u austrijskom je pravu uređena Saveznim zakonom od 11. studenog 1970. o djelatnosti notara kao povjerenika suda u izvanparničnom postupku (*Gerichtskommissärgesetz,* BGBl 1970/343 idF BGBl I 2015/87; GKG). Prema odredbi § 1. st. 2. GKG-a notar obavlja poslove koji su mu povjereni zakonom ili nalogom suda kao sudski povjerenik (*Gerichtskommissär*), s time da se u smislu Kaznenog zakona smatra službenikom.
Usp. i GITSCHTHALER dr. Edwin – HÖLLWERTH dr. Johann, Kommentar zum Außerstreitgesetz, Band 2: Nebengesetze, 2017.

12 BGBl 1949/20.

13 Usp. Prof. Dr. Kurt WAGNER, Notariatordnung, 1985., str. 115.

vena navedenim oblicima osiguranja.[14] [15]

Neovisno o *supra* rečenom, pitanje mogućnosti da država isključi svoju odgovornost za štetu koju počine javni bilježnici na koje je prenijela određena svoja javna ovlaštenja, a koji ta javna ovlaštenja obavljaju izvan organizacije državne vlasti u užem smislu te riječi, ima značenje ne samo pitanja koja se tiču demokratičnosti, socijalnosti i pravnosti neke države, već i jednakosti i ravnopravnosti pravnih subjekata u ostvarivanju njihovih prava na naknadu štete koju im počine tijela ili osobe u obavljanju svojih javnih ovlaštenja u ime države – neovisno o tome koja su to tijela ili osobe. Zato bi, polazeći od toga da Republika Hrvatska prema svom Ustavu treba biti demokratska, socijalna i pravna država u kojoj su zajamčeni jednakost i ravnopravnost pravnih subjekata, valjalo jasno odgovoriti na postavljeno pitanje: **nije u skladu s Ustavom Republike Hrvatske odredba članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a prema kojoj Republika Hrvatska ne odgovara za štetu koju trećima počine javni bilježnici u obavljanju svoje službe kao javne službe**.

Navedeni bi se odgovor, eventualno, mogao relativizirati u smislu da odredba članka 42. stavka 2. reč. 2. ZJB-a nije u skladu s Ustavom Republike Hrvatske onda kad je riječ o poslovima iz isključive nadležnosti javnih bilježnika, odnosno o poslovima čije su im obavljanje sudovi dužni ili ovlašteni povjeriti. U tim bi poslovima, naime, Republika Hrvatska trebala izravno primarno odgovarati strankama za štetu koju bi im javni bilježnici počinili njihovim obavljanjem, s time da bi ona imala pravo na regres u slučajevima u kojima bi javni bilježnici, analogno kao i suci, tu štetu počinili namjerno ili iz grube nepažnje. Pravni subjekti ne bi trebali snositi štetne posljedice okolnosti da je država obavljanje određenih poslova iz svoje izvorne nadležnosti kao nositelja javne vlasti povjerila javnim bilježnicima, osobama koje svoju javnu službu obavljaju izvan organizacije državne vlasti u užem smislu, ali ipak u okviru organizacije državne vlasti u širem smislu. Ostvarivanje prava stranaka na naknadu štete koja bi im mogla biti počinjena obavljanjem javnih funkcija u određenoj državi ne bi smjelo u bitnome ovisiti o tome je li država obavljanje nekih od tih funkcija povjerila osobama ili tijelima izvan organizacije državne vlasti u užem smislu.

Kad je riječ o drugom *supra ad* 1. postavljenom pitanju, pitanju kako treba protumačiti odredbu članka 42. stavka 2. reč. 1. ZJB-u prema kojoj javni bilježnik za prouzrokovanu štetu odgovara po općim pravilima za naknadu štete po kojima se odgovara za štetu koju su počinile službene osobe, potrebno je iznova naglasiti da prema toj odredbi, polazeći od njezina doslovnog značenja, javni bilježnici izravno odgovaraju za štetu koju počine u obavljanju svoje javne službe, i to analogno kao i Republika Hrvatska kad odgovara za štetu koju počine suci svojim nezakonitim i nepravilnim radom. To znači da je odgovornost javnih bilježnika za štetu koju prouzrokuju svojim nezakonitim i nepravilnim radom bitno šira od odgovornosti sudaca, prema kojima država ima pravo na regres za štetu koju je naknadila trećima u vezi s njihovim radom samo ako su je prouzrokovali namjerno ili iz grube nepažnje (čl. 105. st. 2. ZS-a). Takav oblik „diskriminacije" javnih bilježnika nije u skladu s Ustavom impostiranim svojstvima Republike Hrvatske kao demokratske, socijalne i pravne države u kojoj su zajamčeni jednakost i ravnopravnost pravnih subjekata – u ovom slučaju ravnopravnost sudaca i javnih bilježnika u slučajevima u kojima u ime države obavljaju poslove iz njezine izvorne nadležnosti. Naime, treba ponoviti, prema važećem uređenju čak i za štetu prouzrokovanu obavljanjem bitno istih pravnih radnji, npr. sudjelovanjem u provedbi istog ostavinskog postupka, javni bilježnici odgovaraju izravno strankama i trećima po općim pravilima po kojima se odgovara za naknadu štete koju počine službene osobe, dakle analogno kao što Republika Hrvatska odgovara za štetu koju počine suci u obavljanju svojih dužnosti, dok suci Državi odgovaraju regresno samo ako tu štetu prouzrokuju namjerno ili iz grube nepažnje. Iz navedenih bi razloga i na drugo postavljeno pitanje o ustavnosti odredaba članka 42. ZJB-a trebalo jasno odgovoriti: **nisu u skladu s Ustavom Republike Hrvatske odredbe članka 42. stavka 1. i stavka 2. rečenice 1. ZJB-a prema kojima za prouzrokovanu štetu javni bilježnik odgovara po općim pravilima za naknadu štete po kojima se odgovara za štetu koju su počinile službene osobe, i to izravno onima kojima je ta šteta počinjena.** Navedenim se odredbama, treba ponoviti i naglasiti, javni bilježnici dovode u bitno nepovoljniji (diskriminirani) položaj u usporedbi sa sucima čak i u slučajevima u kojima obavljaju istu „pravosudnu" djelatnost, zbog čega su te odredbe u protivnosti s Ustavom impostiranim postulatima jednakosti i ravnopravnosti.

Iz *supra* navedenih razloga trebalo bi *de lege ferenda* izmijeniti odredbu članka 42. stavka 2. ZJB-a i propisati da za štetu koju u obavljanju svo-

14 Autor ovog ogleda prisjeća se relativno davne vijesti iz medija o jednom slučaju iz Francuske u kojemu je javni bilježnik, kod koga je stranka položila značajan iznos novca, prisvojio taj novac i s njime pobjegao u zemlju koja ne izručuje počinitelje kaznenih djela Francuskoj. Bila je riječ o depozitu koji je značajno premašivao iznos koji je bio pokriven osiguranjem.

15 Mogući su, međutim, i slučajevi u kojima, iz raznih razloga, šteta neće moći biti pokrivena osiguranjem, npr. stoga što ugovor o osiguranju nije pravovremeno produžen itd.

je službe počine javni bilježnici primarno izravno odgovara Republika Hrvatska, koja će prema javnim bilježnicima imati pravo na regres samo ako štetu, jednako kao i suci, počine namjerno ili iz grube nepažnje. Ne čini se pravičnim i u skladu s načelom jednakosti i ravnopravnosti da za štetu koju u obavljaju svojih javnopravnih ovlaštenja, osobito onda kad nastupaju kao suci *sui generis*, dakle, kad obavljaju sadržano u bitnome podudarne pravne radnje kao i suci, javni bilježnici odgovaraju bitno strože od sudaca.

Prihvaćanjem predloženog načina uređenja njezine odgovornosti za štetu koju počine javni bilježnici, Republika Hrvatska se, treba ponoviti i naglasiti, s jedne strane ne bi izlagala nikakvom posebnom dodatnom političko-ekonomskom riziku, dok bi, s druge strane, dovela u sklad svoju odgovornost za obavljanje njezinih prerogativa kao izvornog nositelja javne vlasti s Ustavom impostiranim postulatima jednakosti i ravnopravnosti, potvrdila bi svoju ustavnopravnu određenost kao demokratske, socijalne i pravne države u kojoj su zajamčeni jednakost i ravnopravnost.

Ako se prihvati primarna izravna odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju u obavljanju svoje službe počine javni bilježnici, ona može rizik od štetnih posljedica prihvaćanja takve svoje odgovornosti prevenirati (amortizirati) sustavom kontroliranog obvezatnog osiguranja javnih bilježnika od odgovornosti za štetu, ili na neki drugi odgovarajući način. Riječ je zapravo o zanemarivom riziku, jer tijekom tridesetogodišnje povijesti postojanja novog hrvatskog javnog bilježništva nije bilo nijednog ozbiljnijeg slučaja u kojemu bi se postavilo pitanje odgovornosti javnih bilježnika za počinjenu štetu.

Prigodom rješavanja pitanja njezine odgovornosti za štetu koju počine javni bilježnici, Republika Hrvatska mogla bi slijediti Republiku Austriju i svoju primarnu izravnu odgovornost za štetu koju počine javni bilježnici u obavljanju svoje službe ograničiti barem samo na slučajeve u kojima bi javni bilježnici obavljali poslove koje bi im povjerili sudovi, dakle samo na slučajeve u kojima bi nastupali kao povjerenici („komesari“) sudova. U tim bi slučajevima Republika Hrvatska imala pravo na regres od javnih bilježnika samo ako bi oni štetu koju je ona naknadila počinili namjerno ili iz grube nepažnje.

Kao što je to *supra* istaknuto, na odgovarajući bi način trebalo utvrditi odgovornost Republike Hrvatske i za štetu koju bi strankama počinili javni bilježnici u obavljanju drugih poslova iz svoje isključive nadležnosti, poslova obavljanje kojih su stranke „prisiljene“ povjeravati javnim bilježnicima da bi ostvarile određena svoja prava – u ovom slučaju radi osiguranja ravnopravnosti stranaka na ostvarivanje prava na naknadu štete neovisno o tome koje bi im tijelo ili osoba kojima je povjereno obavljanje poslova iz izvorne nadležnosti Države pričinilo tu štetu.

SAŽETAK

U radu se, polazeći od određenja Republike Hrvatske kao demokratske, socijalne i pravne države u kojoj su zajamčeni jednakost i ravnopravnost, postavlja pitanje ustavnosti odredaba članka 42. Zakona o javnom bilježništvu (ZJB), prema kojima, s jedne strane, javni bilježnici izravno odgovaraju za štetu koju počine u obavljanju svoje službe po općim pravilima za naknadu štete po kojima se odgovara za štetu koju počine službene osobe, dok, s druge strane, Republika Hrvatska ne odgovara za štetu koju javni bilježnici počine u obavljanju njihove javne službe.

Nakon elaboracije raznih oblika pravnih poslova koje obavljaju javni bilježnici te uzimajući u obzir neka komparativna rješenja, zauzima se stajalište da su navedene odredbe ZJB-a u protivnosti s Ustavom Republike Hrvatske, i to zato što pravni položaj pravnih subjekata kad ostvaruju svoje pravo na naknadu štete koju im počine tijela ili osobe kojima je država povjerila obavljanje poslova iz svoje nadležnosti kao izvornog nositelja javne vlasti treba biti jednak, ravnopravan – on ne smije ovisiti o tome jesu li ta tijela ili osobe s Državom u radnom odnosu ili nisu; njima Država treba izravno i primarno odgovarati za tu štetu.

Kad je riječ o različitoj odgovornosti javnih bilježnika i sudaca za štetu koju počine u obavljanju svojih

službenih dužnosti, zauzeto je također stajalište da je odredba kojom je impostirana bitno šira i izravna odgovornost javnih bilježnika za štetu koju počine također u protivnosti s ustavnim postulatom o jednakosti i ravnopravnosti – osobito u slučajevima u kojima javni bilježnici obavljaju u bitnome podudarne pravne poslove kao i suci.

Predloženo je da se *de lege ferenda* prihvati zakonsko rješenje prema kojemu bi Republika Hrvatska izravno i primarno odgovarala za štetu koju bi u obavljanju svoje javne službe počinili javni bilježnici – barem kad je riječ o poslovima koje obavljaju kao povjerenici suda te o poslovima iz njihove isključive nadležnosti, s time da bi Država imala pravo na regres samo ako bi javni bilježnici štetu, analogno kao i suci, počinili namjerno ili iz grube nepažnje.

KLJUČNE RIJEČI: javni bilježnik, odgovornost za štetu, Republika Hrvatska, ustavnost

Prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, Zagreb, saras@pravo.unizg.hr

UDK 347.95(497.5)
Prethodno priopćenje

ŠTO DONOSI ZAKON O DOSTAVI SUDSKIH PISMENA?

Sažetak

Zakon o dostavi sudskih pismena stupio je na snagu 1. siječnja 2025. Namjera je njegova donošenja bila da se na cjelovit način uredi dostava sudskih pismena, da se standardiziraju, pojednostave i ujednače pravila o dostavi koja će vrijediti u svakom sudskom postupku. Zakon je svojim odredbama ostao na pragu dostave u elektroničkom obliku koju već poznaju temeljni procesni zakoni relevantni za pojedine vrste sudskih postupaka. Uz elektroničku dostavu, Zakon kao drugi opći način dostave propisuje dostavu uručenjem. U radu se analiziraju načini dostave koje je postavio novi Zakon, uspoređujući ih s načinima dostave u građanskom sudskom postupku (koje poznaje Zakon o parničnom postupku). Autor pokušava odgovoriti na pitanje koji je praktično-implementacijski domašaj novog Zakona.

Ključne riječi: dostava, sud, javni bilježnik, pošta, sudski postupak, Zakon o parničnom postupku.

Slađana Aras Kramar

1. UVODNO O DOSTAVI U SUDSKOM POSTUPKU I NAMJERI DONOŠENJA ZAKONA

Dana 1. siječnja 2025. stupio je na snagu Zakon o dostavi sudskih pismena.[1] Zakon je donesen u kontekstu ocjene da je trenutno uređenje dostave nezadovoljavajuće, da su pravila o dostavi koja vrijede u različitim sudskim postupcima složena i neujednačena.[2] Istaknuta su pravila i posebnosti načina dostave Zakona o parničnom postupku[3], Zakona o kaznenom postupku[4], Zakona o upravnim sporovima[5] te Prekršajnog zakona.[6] Stoga odredbe navedenih temeljnih procesnih zakona otežavaju provedbu dostave, čine ju nedovoljno učinkovitom, a što nepovoljno utječe na dugotrajnost sudskih postupaka.[7]

Namjera je donošenja ZDSP-a bila da se tim Zakonom cjelovito uredi institut dostave standardiziranim, pojednostavnjenim i ujednačenim pravilima koja će vrijediti u svim sudskim postupcima.[8] Pritom to nije učinjeno na način da se ZDSP-om derogiraju pravila o dostavi sadržana u procesnim zakonima (ZPP, ZKP, ZUS 2010, PZ), već je u *Konačnom prijedlogu Zakona* istaknuta potreba sustavnog revidiranja odredaba o dostavi drugih zakona.[9] Opisano bi se revidiranje pravila o dostavi trebalo provesti nakon donošenja ZDSP-a.[10]

1 Zakon o dostavi sudskih pismena, Nar. nov., br. 36/2024 (u daljnjem tekstu: ZDSP). V. odredbu čl. 22. ZDSP-a.

2 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o dostavi sudskih pismena*, Zagreb, veljača 2024., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-02-29/174602/PZ_603.pdf (6. 5. 2025.), str. 8.

3 Zakon o parničnom postupku, Sl. l. SFRJ, br. 4/1977 – 35/1991; Nar. nov., br. 26/1991, 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/2003, 88/2005 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/2007 – v. Odluku USRH-a od 20. prosinca 2006., 84/2008, 96/2008 – v. Odluku USRH-a od 9. srpnja 2008., 123/2008 – ispravak, 57/2011, 148/2011 – pročišćeni tekst, 25/2013, 89/2014 – v. Odluku USRH-a od 11. srpnja 2014., 70/2019, 80/2022, 114/2022, 155/2023 (u daljnjem tekstu: ZPP).

4 Zakon o kaznenom postupku, Nar. nov., br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020, 80/2022, 36/2024 (u daljnjem tekstu: ZKP).

5 Zakon o upravnim sporovima, Nar. nov., br. 20/2010, 143/2012, 152/2014, 94/2016, 29/2017, 110/2021 (u daljnjem tekstu: ZUS 2010). U Narodnim novinama u kojima je objavljen ZDSP (br. 36/2024) objavljen je i novi Zakon o upravnim sporovima (u daljnjem tekstu: ZUS 2024). ZUS 2024 stupio je na snagu 1. srpnja 2024. (v. čl. 172. ZUS 2024).

6 Prekršajni zakon, Nar. nov., br. 107/2007, 39/2013, 157/2013, 110/2015, 70/2017, 118/2018, 114/2022 (u daljnjem tekstu: PZ).

7 Tako Vlada Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 2), str. 8.

8 *Ibid.* V. odredbu čl. 1. st. 1. ZDSP-a. V. i Barać – Ručević, Goranka, *Novi Zakon o dostavi sudskih pismena – neka otvorena pitanja*, IUS-INFO od 11. prosinca 2024.

9 Tako v. u Vlada Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 2), str. 8.

10 *Ibid.*

Unatoč izraženoj namjeri da ZDSP bude *sedes materiae* pravila o dostavi u sudskim postupcima, taj Zakon propisuje (i) mogućnost (zadržavanja) posebnih pravila drugih procesnih zakona kojima se propisuju pitanja dostave u pojedinim vrstama sudskih postupaka.[11]

Druga karakteristika koja je obilježila proces donošenja ZDSP-a bila je digitalizacija usluga i procesa u pravosudnom sustavu, u području razmjene dokumenata i komunikacije u sudskim postupcima.[12] ZDSP, slijedeći u tome proces koji je već započeo, sadrži odredbe o elektroničkoj dostavi.[13] U sustavu građanskog parničnog postupka odredbe o podnescima i dostavi u elektroničkom obliku uvedene su u ZPP izmjenama i dopunama tog Zakona iz 2013. godine.[14] Prvo, opisane su odredbe o dvosmjernoj elektroničkoj komunikaciji vrijedile u posebnom parničnom postupku pred trgovačkim sudom[15], da bi daljnjim izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019.[16] te odredbe dobile značenje općih odredaba ZPP-a – dakle, odredaba redovnog parničnog postupka.[17]

Polazeći od odredaba ZPP-a o dostavi u elektroničkom obliku, (i) Novelom Ovršnog zakona iz 2020.[18] izmijenjene su odredbe o dostavi u ovršnom postupku te postupku osiguranja. Prema OZ-u, dostava se obavlja u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava, primjenom pravila o dostavi u parničnom postupku, u situacijama kada sud ili javni bilježnik obavlja dostavu državnim tijelima, državnom odvjetništvu, odvjetnicima, javnim bilježnicima, sudskim vještacima, sudskim procjeniteljima, sudskim tumačima, stečajnim upraviteljima, povjerenicima, pravnim osobama i drugim sudionicima elektroničke komunikacije.[19] Tom su Novelom OZ-a iz 2020. revidirana i pravila o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, postavljanjem osnova za elektroničku ovrhu.[20]

Radi unaprjeđenja pravosudnog sustava, ubrzanja i skraćivanja trajanja upravnog spora, po uzoru na pravila o dostavi u postupku o građanskopravnoj stvari, godine 2021. uvedena je dostava u elektroničkom obliku u upravno sudovanje.[21] Kao i na području građanskog parničnog postupka, postavljena je dvosmjerna elektronička komunikacija odredbama o podnesku i dostavi u elektroničkom obliku, optirajući za zatvoreni središnji informacijski sustav.[22] Širenjem elektroničke komunikacije na upravno sudovanje, godine 2021. donesen je novi Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji[23] kojim su detaljnije uređene pretpostavke tog oblika komunikacije u građanskom parničnom postupku te u upravnom sporu. Unatoč okolnosti što je donesen novi ZUS 2024 te objavljen u istim Narodnim novinama kao i ZDSP, odredbe o podnesku i dostavi u elektroničkom obliku u upravnom sporu nisu pretrpjele izmjene.[24]

Godine 2022. postavljene su osnove dvosmjerne elektroničke komunikacije u kaznenom postupku koja je, među ostalim, bila predviđena Nacionalnim planom oporavka i otpornosti Vlade Republike Hrvatske 2021.-2016.[25] (I) u ovoj vrsti sudskog postupka propisano je podnošenje podnesaka tijelu koje vodi postupak u elektroničkom obliku

11 *Ibid.* V. odredbu čl. 20. ZDSP-a.
12 Tako v. u Vlada Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 2), str. 8.
13 V. odredbe čl. 6. do čl. 9. ZDSP-a.
14 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013., Nar. nov., br. 25/2013 (u daljnjem tekstu: ZIDZPP 2013).
15 V. odredbu čl. 93. ZIDZPP-a 2013.
16 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019., Nar. nov., br. 70/2019 (u daljnjem tekstu: ZIDZPP 2019).
17 Maganić, Aleksandra, *Elektronička komunikacija po ZPP-u*, Pravosudna akademija, Zagreb, srpanj 2021., str. 7-22.; Šago, Dinka; Boban, Marija, *Neki aspekti novina u elektroničkoj komunikaciji pred sudovima*, u: Šago, Dinka; Čizmić, Jozo; Rijavec, Vesna; Janevski, Arsen; Galič, Aleš; Lazić Smoljanić, Vesna; Sesar, Milijan (ur.), Zbornik radova s V. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019., str. 471-472. V. i odredbe čl. 11., čl. 15., čl. 17. te čl. 25. ZIDZPP-a 2019.
18 Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2020., Nar. nov., br. 131/2020 (u daljnjem tekstu: ZIDOZ 2020). Ovršni zakon iz 2012. godine, Nar. nov., br. 112/2012, 25/2013 – v. čl. 101. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013., 93/2014, 55/2016 – Odluka USRH-a, br.: U-I-2881/2014 i dr. od 1. 6. 2016., 73/2017, 131/2020, 114/2022, 6/2024 (dalje: OZ).
19 V. odredbu čl. 8. st. 9. OZ-a.
20 V. odredbu čl. 4. ZIDOZ-a 2020. U sklopu izmjena i dopuna OZ-a iz 2020. donesen je Pravilnik o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku, Nar. nov., br. 43/2021, 94/2021. V. više Grbac, Mira; Hoblaj, Hana; Marković, Danijela; Nikolić, Viktorija, *Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave*, Javni bilježnik, god. XXVI, br. 49, 2022., str. 50-53.
21 Vlada Republike Hrvatske, *Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima, s Konačnim prijedlogom zakona*, Zagreb, kolovoz 2021., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-08-27/094810/PZ_173.pdf (6. 5. 2025.), str. 1. V. i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima iz 2021., Nar. nov., br. 110/2021.
22 Rajko, Alen, *Novela Zakona o upravnim sporovima*, Informator, br. 6701 od 18. listopada 2021. Vidi i odredbe čl. 49. te čl. 50. ZUS-a 2010.
23 Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji iz 2021., Nar. nov., br. 139/2021 (u daljnjem tekstu: Pravilnik iz 2021.). Pravilnik iz 2021. bio je revidiran 2022. (Nar. nov., br. 27/2023) jer je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 80/2022) proširen krug obveznih sudionika elektroničke komunikacije. Usto, posljednje izmjene i dopune Pravilnika uslijedile su 2024. (Nar. nov., br. 39/2024) u sklopu nastojanja da se određenim sudionicima elektroničke komunikacije, i to pravnim osobama, tijelima državne uprave i drugim državnim tijelima, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti, olakša pristup i upotreba tog sustava komunikacije, određivanjem pojma verificirane e-mail adrese.
24 Usp. odredbe čl. 49. i čl. 50. ZUS-a 2010 te čl. 109. i čl. 110. ZUS-a 2024.
25 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku*, Zagreb, lipanj 2022., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-06-09/165913/PZE_265.pdf (6. 5. 2025.), str. 12-13. V. i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz 2022., Nar. nov., br. 80/2022 (u daljnjem tekstu: ZIDZKP 2022).

putem informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju od strane vanjskih korisnika te dostava pismena vanjskim korisnicima u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju od strane tijela koje vodi postupak.[26] Kao i u građanskom parničnom postupku te upravnom sporu, određeni su obvezni i dobrovoljni sudionici elektroničke komunikacije – dakle, sudionici koji obvezno u elektroničkom obliku podnose podneske i kojima se na taj način dostavljaju pismena te sudionici koji dobrovoljno sudjeluju u tom obliku komunikacije.[27]

ZDSP je svojim odredbama ostao na pragu dostave u elektroničkom obliku koju već poznaju temeljni procesni zakoni. Uz elektroničku dostavu, ZDSP propisuje i drugi opći način dostave, i to dostavu uručenjem.[28] U radu se analiziraju načini dostave koje je postavio ZDSP, uspoređujući ih s načinima dostave u postupku u građanskopravnoj stvari (koje poznaje ZPP). Među ostalim, pokušava se odgovoriti na pitanje koji je praktično-implementacijski domašaj novog ZDSP-a.

2. OPĆENITO O PODRUČJU PRIMJENE ZAKONA I NAČINIMA DOSTAVE

Područje primjene ZDSP-a vrlo je ambiciozno postavljeno. Odredbe ZDSP-a relevantne su za dostavu sudskih pismena u svakom sudskom postupku (čl. 1. st. 1. ZDSP). Međutim, u daljnjim odredbama ZDSP-a vidljivo je da je zakonodavac (ipak) ostavio mogućnost da posebni (procesni) zakoni urede dostavu, odnosno propišu posebne načine dostave za pojedine vrste sudskih postupaka (čl. 1. st. 3., čl. 3. st. 2. ZDSP). Uz dostavu sudskih pismena, područje primjene ZDSP-a obuhvaća pismena državnog odvjetništva u kaznenim predmetima. U tom smislu ZDSP se na odgovarajući način primjenjuje i na dostavu pismena državnog odvjetništva u prethodnom kaznenom postupku te kaznenom postupku (čl. 1. st. 2. ZDSP).

Među općim načinima dostave, ZDSP propisuje elektroničku dostavu[29] i uručenje[30] (čl. 3. st. 1. ZDSP). U ZDSP-u su utvrđene (i) različite procedure dostave s obzirom na adresate te dostavna tijela. U tom sklopu propisana je dostava zastupnicima primatelja pismena. Sudsko pismeno upućeno poslovno nesposobnoj osobi dostavlja se njezinu zakonskom zastupniku, dok se pismeno upućeno pravnoj osobi nad kojom je otvoren stečajni postupak dostavlja njezinu stečajnom upravitelju (čl. 4. st. 1. i st. 2. ZDSP). Ako primatelj sudskog pismena ima opunomoćenika ili drugu osobu ovlaštenu za primanje pismena, pismeno se umjesto primatelju dostavlja toj osobi (čl. 4. st. 3. ZDSP).[31] Ako primatelj sudskog pismena ima više zastupnika ili drugih osoba ovlaštenih za primanje pismena, pismeno se dostavlja samo jednoj od njih (čl. 4. st. 5. ZDSP).[32] Ako u postupku sudjeluje veći broj stranaka s istovjetnim zahtjevima ili skupina osoba povezanih zajedničkim interesom, pismeno se dostavlja njihovu zajedničkom predstavniku (čl. 4. st. 6. ZDSP). Riječ je o odredbama koje nisu novost na području građanskog sudskog postupka.[33]

Kao i ZPP, ZDSP sadrži odredbe o dostavi u posebnim slučajevima u kojima se pismena za određenu kategoriju fizičkih osoba dostavljaju preko (posebnih) dostavnih tijela.[34] Dok ZPP govori o vojnim osobama i pripadnicima redarstvene službe te načelno o dostavi poziva[35], ZDSP sadrži rješenje koje vrijedi općenito za dostavu osobama na službi u oružanim snagama, policiji i pravosudnoj policiji. Osobi na službi u oružanim snagama, policiji, pravosudnoj policiji te kopnenom, riječnom, pomorskom i zračnom prometu dostava se može obaviti preko zapovjedništva, odnosno neposrednog zapovjednika ili voditelja ustrojstvene jedinice, drugih službenih tijela, odnosno pravne osobe, u kojima je zaposlena ili u kojima se nalazi (čl. 5. st. 1. ZDSP). Razlike se očituju i u određenju dostavnog tijela. U tom smislu ZDSP propisuje širi krug dostavnih tijela. Uz zapovjedništvo, odnosno neposrednog zapovjednika, kao dostavno tijelo određen je i voditelj ustrojstvene jedinice, drugih službenih tijela, odnosno pravne osobe u kojima je zaposlena ili u kojima se nalazi osoba koja treba primiti pismeno (arg. ex čl. 5. st. 1. ZDSP).

Osobi kojoj je oduzeta sloboda ili joj je na drugi način ograničeno kretanje dostava se obavlja putem uprave zatvora, kazneno-popravne ustanove, odgojno-popravne ustanove, odnosno druge usta-

26 V. odredbe čl. 8., čl. 9., čl. 11. te čl. 17. do čl. 19. ZIDZKP-a 2022. V. odredbu čl. 3. Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji u kaznenom postupku iz 2022., Nar. nov., br. 97/2022 (u daljnjem tekstu: Pravilnik iz 2022.).

27 Burić, Zoran, *Deveta novela Zakona o kaznenom postupku – moderno pravosuđe spremno za buduće izazove?*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, no. 2, 2022., str. 313-317. Za određenje obveznih i dobrovoljnih sudionika elektroničke komunikacije u kaznenom postupku, v. odredbe čl. 8. i čl. 18. ZIDZKP-a 2022. Također, v. odredbu čl. 6. Pravilnika iz 2022.

28 V. odredbu čl. 3. st. 1. te čl. 10. do čl. 19. ZDSP-a.

29 V. Glavu II. ZDSP-a.

30 V. Glavu III. ZDSP-a.

31 Ako stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, i dostava naloga o plaćanju sudske pristojbe obavlja se zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku. Županijski sud u Splitu, Gž 467/2019-2 od 28. veljače 2019.

32 U okolnostima kad stranka ima više punomoćnika u parničnom postupku, dostava pismena obavlja se samo jednom od punomoćnika i time se smatra da su obaviješteni svi punomoćnici te stranke. Tako Županijski sud u Varaždinu, Gž 799/2021-2 od 27. rujna 2021.

33 V. odredbe čl. 138. i čl. 147. ZPP-a.

34 Više o vrsti dostavnih procedura prema ZPP-u, v. Dika, Mihajlo, *Građansko parnično pravo; Parnične radnje;* V. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2008., str. 176.

35 V. odredbu čl. 135. ZPP-a.

nove u kojoj je primatelj prisilno zadržan ili prisilno smješten (čl. 5. st. 2. ZDSP).[36] ZDSP, u usporedbi s ZPP-om, (i) u toj procesnoj situaciji šire postavlja adresate te posebna dostavna tijela. Riječ je i o osobama kojima je ograničeno kretanje, odnosno koje su prisilno zadržane ili prisilno smještene u ustanovu (arg. ex čl. 5. st. 2. ZDSP).[37]

Neznatne razlike vidljive su u pravilima koja vrijede za dostavu osobama ili ustanovama u inozemstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta (v. čl. 136. st. 1. ZPP). Prema čl. 5. st. 4. ZDSP-a, osobi koja se nalazi u inozemstvu, kao i stranim državama, međunarodnim organizacijama i osobama s diplomatskim imunitetom dostava se obavlja preko tijela državne uprave nadležnog za poslove pravosuđa tijelu državne uprave nadležnom za vanjske poslove radi daljnje diplomatske dostave ako međunarodnim ugovorima i važećim propisima Europske unije nije drukčije određeno.

3. ELEKTRONIČKA DOSTAVA

ZDSP-om je elektronička dostava postavljena kao opća dostavna procedura u svim sudskim postupcima. To je logičan slijed normativnih promjena koje su već obuhvatile dostavna pravila temeljnih procesnih zakona. U sustavu građanskog sudskog (parničnog) postupka ZPP-om i Pravilnikom iz 2021. uređene su osnove dvosmjerne elektroničke komunikacije. Riječ je o odredbama o podnošenju podnesaka sudu u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju od strane vanjskih korisnika te dostava pismena vanjskim korisnicima u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju od strane suda koji vodi postupak.[38]

Kao i ZPP, i ZDSP poznaje razliku između obveznih i dobrovoljnih sudionika elektroničke komunikacije. Sudovima, državnom odvjetništvu, javnopravnim tijelima, odvjetnicima, javnim bilježnicima, stalnim sudskim vještacima, stalnim sudskim tumačima, stečajnim povjerenicima, povjerenicima u predstečajnom postupku i u postupku stečaja potrošača, stečajnim upraviteljima, sindikatima i udrugama poslodavaca, likvidatorima, posebnim skrbnicima zaposlenim u Centru za posebno skrbništvo, pravnim osobama te fizičkim osobama koje obavljaju registriranu djelatnost u postupcima koji se tiču te djelatnosti pismena se dostavljaju elektronički (čl. 6. st. 1. ZDSP).

Lista tijela i osoba kojima se sudska pismena dostavljaju elektronički kao obvezniku elektroničke dostave prema ZDSP-u, u usporedbi s rješenjima ZPP-a, pretrpjela je određene intervencije. Promjene se očituju, prvo, u terminologiji. Dok ZPP propisuje dostavu u elektroničkom obliku, odnosno dostavu elektroničkim putem (čl. 133. st. 5., čl. 133.d, čl. 143.c ZPP), ZDSP normira elektroničku dostavu te obveznike elektroničke dostave (čl. 6. ZDSP). Drugo, ZPP i Pravilnik iz 2021. među obveznim sudionicima elektroničke komunikacije prepoznaju (i) punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a. S druge strane, na listi obveznika elektroničke dostave ZDSP-a našli su se sindikat i udruga poslodavaca (čl. 6. st. 1. ZDSP).

ZIDZPP-om 2022. revidiran je krug obveznih sudionika elektroničke komunikacije u parničnom postupku širenjem na punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a.[39] Riječ je o osobama koje su u radnom odnosu u sindikatu, odnosno u udruzi poslodavaca, te koje u radnom sporu u skladu s pretpostavkama ZPP-a mogu zastupati radnika, odnosno poslodavca (čl. 434.a ZPP). U skladu s time, i Pravilnik iz 2021. propisuje ostvarivanje prava pristupa informacijskom sustavu elektroničke komunikacije punomoćnika iz čl. 434.a ZPP-a, dostavom obveznih podataka ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa putem sindikata ili udruge sindikata kod kojih su u radnom odnosu, odnosno putem udruge poslodavaca ili udruge poslodavaca više razine u koju je udružena udruga poslodavaca kod koje su u radnom odnosu (čl. 8. st. 7. Pravilnika iz 2021.). Istom Novelom ZPP-a iz 2022. kao obvezni sudionici elektroničke komunikacije u parničnom postupku određeni su (i) posebni skrbnici iz Centra za posebno skrbništvo.[40] U tom sklopu otvara se pitanje od kakvog je značenja okolnost da ZDSP među obveznim sudionicima elektroničke dostave ne prepoznaje punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a, već sindikat i udrugu poslodavaca. Pri razmatranju tog pitanja treba uzeti u obzir okolnost da je ZDSP ostao pri ZPP-ovskom konceptu prema kojem su posebni skrbnici iz Centra za posebno skrbništvo obveznici elektroničke komunikacije (čl. 6. st. 1. ZDSP).

Sindikat i udruga poslodavaca pravne su osobe i kao takvi su obuhvaćeni listom obveznika elektroničke komunikacije normativnim rješenjem po kojem su takvi sudionici komunikacije u sudskom postupku sve pravne osobe (arg. ex čl. 6. st. 1. ZDSP). S druge strane, u odredbi čl. 434.a ZPP-a riječ je o drukčijoj procesnopravnoj situaciji, tj. okolnosti da fizička osoba zaposlena u sindikatu, odnosno udruzi poslodavaca zastupa radnika,

36 Suđeno je da je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka, i to povreda načela saslušanja stranaka, u okolnostima slučaja kad je stranka lišena slobode (nalazi se na izdržavanju kazne zatvora) te joj presuda nije dostavljena preko uprave zatvora, već preko e-oglasne ploče suda. Županijski sud u Dubrovniku, Gž 596/2017-3 od 17. srpnja 2019.

37 V. odredbu čl. 137. ZPP-a.

38 V. odredbe čl. 106.a, čl. 133.d, čl. 143.c te čl. 143.d ZPP-a.

39 V. više Aras Kramar, Slađana, *Obvezni sudionici elektroničke komunikacije u parnici*, Pravo i porezi, 2/2024, str. 66.

40 *Ibid.*

odnosno poslodavca kao stranku radnog spora. U skladu sa standardnim određenjem procesne doktrine, punomoćnici mogu biti samo fizičke osobe koje su potpuno poslovno, a time i parnično sposobne.[41] Stoga nije jasno je li se donošenjem ZDSP-a htjelo izostaviti punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a kao obveznike elektroničke komunikacije ili je zakonodavac, suprotno postavkama procesne doktrine, smatrao da su oni kao fizičke osobe obuhvaćeni pojmom „sindikat i udruga poslodavaca".

Obvezniku elektroničke dostave kojemu još nije dodijeljeno pravo pristupa informacijskom sustavu elektroničke komunikacije sa sudovima prvo pismeno u postupku sud dostavlja odgovarajućom primjenom pravila ZDSP-a o uručenju uz obavijest da će nadalje pismena u tom postupku dostavljati preko sudske e-oglasne ploče sve dok primatelj ne pristupi sudskom informacijskom sustavu elektroničke komunikacije (čl. 6. st. 2. ZDSP). Načelno, ta odredba nije novost u parničnom postupku, uzimajući u obzir odredbe ZPP-a nakon njegove Novele iz 2022. o dostavi elektroničkim putem.[42] Pritom ZPP detaljnije propisuje tu procesnopravnu situaciju, među ostalim, po pitanju adrese na koju se dostava obavlja.

Prema odredbi čl. 133. st. 6. ZPP-a, obveznim sudionicima elektroničke komunikacije koji nisu zatražili ili im još nije dodijeljeno pravo pristupa informacijskom sustavu elektroničke komunikacije sa sudovima sud će dostavu prvog pismena obaviti poštom uz obavijest da će se sva daljnja pismena u postupku do dodjele prava pristupa informacijskom sustavu elektroničke komunikacije obaviti stavljanjem pismena na e-oglasnu ploču sudova. Dostava prvog pismena poštom obavlja se na adresu navedenu u tužbi (čl. 133. st. 7. ZPP). Ako dostava na adresu navedenu u tužbi ne uspije, dostava će se obaviti na adresu sjedišta te osobe upisane u upisniku, ako je ta adresa različita od adrese navedene u tužbi (čl. 133. st. 7. ZPP). Ako dostava na adresu navedenu u tužbi, odnosno na adresu sjedišta ne uspije, obavit će se stavljanjem pismena na e-oglasnu ploču sudova (čl. 133. st. 7. ZPP). Smatrat će se da je dostava obavljena istekom osmoga dana od dana stavljanja pismena na e-oglasnu ploču sudova (čl. 133. st. 7. ZPP).

Kao i ZPP, ZDSP je prihvatio rješenje prema kojem se fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost te fizičkoj osobi koja obavlja registriranu djelatnost u postupcima koji se ne tiču te djelatnosti pismena dostavljaju elektronički na njezin zahtjev ili uz izričit pristanak (čl. 7. st. 1. ZDSP). Ako je ta fizička osoba podnesak podnijela elektronički, smatra se da je pristala da joj se sudsko pismeno dostavlja elektronički (čl. 7. st. 2. ZDSP).[43]

Odredbama čl. 8. i čl. 9. ZDSP-a propisane su osnove elektroničke dostave u sudskom postupku. Kao i temeljni procesni propisi, i ZDSP je prihvatio središnji zatvoreni informacijski sustav čiji je administrator ministarstvo pravosuđa te dostavu u primateljev sigurni elektronički poštanski pretinac (čl. 8. st. 1. ZDSP). Polazeći od ZPP-ovskih pravila o dostavi elektroničkim putem, ZDSP-om se bitno skraćuje rok u kojem primatelj treba preuzeti pismeno iz njegova sigurnog elektroničkog poštanskog pretinca. Dok ZPP propisuje rok od petnaest dana otkad je pismeno pristiglo u sigurni elektronički poštanski pretinac, ZDSP određuje rok od osam dana.[44] Vidljivo je da se donošenjem ZDSP-a htjelo disciplinirati sudionike elektroničke komunikacije, kao i ujednačiti taj rok za sve sudske postupke.[45]

4. URUČENJE

ZDSP propisujući opće metode dostave određuje dostavu uručenjem. Riječ je o terminu koji nije poznat u ZPP-u. Pojam uručenja normativni je izraz u sklopu odredaba o dostavi na području upravnog postupanja.[46] Analizirajući pravila sadržana u Glavi III. ZDSP-a očito je da se normativnim pojmom uručenja obuhvaćaju pravila o dostavi koja se u doktrini građanskog procesnog pravila označavaju kao pravila o osobnoj i običnoj dostavi[47], odnosno o izvanrednoj (kvalificiranoj) te redovitoj (općoj) dostavi.[48]

Prema ZDSP-u, sudska pismena uručuju se putem davatelja poštanskih usluga ili putem službene osobe suda (čl. 10. ZDSP). Mjesto na kojem se pismeno uručuje jest adresa prebivališta ili boravišta primatelja, odnosno druga adresa za primanje pismena ili adresa osobe ovlaštene za primanje pismena koje su zabilježene u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove (čl. 11. ZDSP). Kao mjesto dostave izrijekom se određuje (i) druga adresa za primanje pismena, odnosno

41 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, 7. izd., Zagreb, Narodne novine, 2004., str. 329. Šago, Dinka, *Neki aspekti prava odvjetnika kao punomoćnika u parničnom postupku,* Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 1, 2012, str. 167-168.

42 O novinama ZIDZPP-a 2022 v. više u Jug, Jadranko, *Opće odredbe, prvostupanjski i drugostupanjski postupak*, u: Jug, Jadranko; Maganić, Aleksandra, Novela *Zakona o parničnom postupku i ostala sporna pitanja*, Pravosudna akademija, Zagreb, rujan 2022., str. 13.

43 V. odredbe čl. 133.d ZPP-a te čl. 6. Pravilnika iz 2021.

44 Usp. odredbe čl. 143.c ZPP-a te čl. 8. st. 3. ZDSP-a.

45 Kada se dostava obavlja putem informacijskog sustava u kaznenom postupku, smatrat će se da su odluka ili dopis dostavljeni istekom osmog dana od dana kada su zaprimljeni u sigurni elektronički poštanski pretinac primatelja (čl. 172.a st. 3. ZKP).

46 Tako v. odredbe čl. 85. do čl. 87. Zakona o općem upravnom postupku, Nar. nov., br. 47/2009, 110/2021 (u daljnjem tekstu: ZUP).

47 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 41), str. 375.

48 Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 34), str. 247., 253.

adresa osobe ovlaštene za primanje pismena koja je zabilježena u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove. Odredbe o dostavi na drugu registriranu adresu, odnosno adresu osobe ovlaštene za primanje pismena, nisu novost na području građanskog sudskog postupka.

U sklopu odredaba o dostavi ZPP-a fizička osoba može zatražiti od policijske uprave nadležne prema mjestu njezina prijavljena prebivališta ili boravišta da u svojim evidencijama o prebivalištu i boravištu građana zabilježi njezinu izjavu da se dostave za nju u sudskim postupcima obavljaju na određenoj adresi ili određenim osobama na određenoj adresi u Republici Hrvatskoj (čl. 143.a st. 1. ZPP). Druga osoba ovlaštena za primanje pismena može biti (i) javni bilježnik i pošta (čl. 143.a st. 2. ZPP). ZPP u čl. 143.a uređuje detaljno i druga pitanja, poput oblika izjave o dostavi na određenoj adresi ili određenim osobama na određenoj adresi te ovjere potpisa osobe ovlaštene za primanje pismena, procesnopravne posljedice u slučaju da ovlaštena osoba za preuzimanje pismena odbije primiti pismeno itd.[49]

ZDSP uređuje procesnopravnu situaciju kad primatelj pismena koji sudjeluje u postupku ne obavijesti sud o promjeni mjesta ili načina dostave. Ako primatelj pismena koji sudjeluje u postupku ne obavijesti sud o promjeni mjesta ili načina dostave pismena u tom postupku niti tu promjenu zabilježi u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove pa se zbog toga pismeno ne može uredno dostaviti, daljnja dostava pismena obavlja mu se preko sudske e-oglasne ploče sve dok sudu ne priopći novo mjesto ili način dostave (čl. 12. ZDSP). Uspoređujući opisanu odredbu ZDSP-a, kao i procesnopravnu posljedicu dostave preko e-oglasne ploče suda te odredbe o dostavi ZPP-a, (i) u sustavu parničnog postupka propisana je ista metoda dostave, oglasna ploča suda, u slučaju promjene adrese.[50] U toj situaciji dostava se smatra obavljenom istekom roka od osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda (čl. 145. st. 6. ZPP).

Odredbe o osobnoj dostavi sudskih pismena sadržane su u čl. 13. ZDSP-a. Sudska pismena dostavljaju se osobno primatelju (osobna dostava) kad je takva dostava propisana ili kad od dostave počinje teći rok koji se ne može produljiti (čl. 13. st. 1. ZDSP). Osobna je dostava ZDSP-om operacionalizirana na bitno drukčiji način u usporedbi s odredbama ZPP-a.

U novom sustavu osobne dostave, ako se primatelj ne zatekne na mjestu dostave, dostavljač se kod zatečenih osoba može raspitati o razlozima zbog kojih primatelj nije zatečen te o vremenu kada bi se mogao zateći radi dostave pismena te u primateljevu kućnom kovčežiću, na drugom za primatelja vidljivom mjestu ili kod odraslog člana primateljeva kućanstva ostavlja obavijest da primatelj u određeni dan i sat bude na mjestu dostave radi primanja pismena, odnosno o tome gdje do toga dana sam može podići pismeno, kao i obavijest da sudsko pismeno može preuzeti elektronički (čl. 13. st. 2. ZDSP). Ako se primatelj nakon ostavljene obavijesti ne zatekne u naznačeno vrijeme na mjestu dostave, dostavljač u primateljevu kućnom kovčežiću, na drugom za primatelja vidljivom mjestu ili kod odraslog člana primateljeva kućanstva ostavlja sudsko pismeno, a na dostavnici naznačuje razloge takve dostave, vrijeme i mjesto odnosno ime osobe kojoj je pismeno uručeno (čl. 13. st. 3. ZDSP). Prema odredbi čl. 13. st. 4. ZDSP-a, pismeno koje se osobno dostavlja primatelju smatra se dostavljenim kad je uručeno primatelju ili kad je ostavljeno u primateljevu kućnom kovčežiću, na drugom za primatelja vidljivom mjestu ili kod odraslog člana primateljeva kućanstva.

Analizirajući ZDSP-ovski sustav osobne dostave u kontekstu pravila ZPP-a, novine se očituju u uvođenju elektroničke dostave, odnosno obavještavanju primatelja da pismeno može preuzeti i elektronički, kao i u obavještavanju o mjestu u kojemu sam može podići pismeno. Ovo potonje u skladu je s dosadašnjom praksom pošte (koja nije izrijekom određena ZPP-om)[51] prema kojoj se ostavlja obavijest u primateljevu kućnom kovčežiću ili kod osobe koja se zatekne u stanu da u roku od pet radnih dana primatelj može osobno preuzeti pismeno u nadležnom poštanskom uredu.[52] Pritom je u sudskoj praksi prihvaćeno navedeno postupanje pošte ako primatelj preuzme pismeno te se dostava smatra uredno obavljenom.[53] Još značajnije, pravilom ZDSP-a ne inzistira se na predaji obavijesti o pokušaju dostave i samog pismena zamjenskom primatelju (poslovnom sposobnom članu kućanstva – v. čl. 142. st. 2. ZPP), već se ta obavijest te pismeno, među ostalim, ostavlja u primateljevom kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu (*arg. ex* čl. 13. st. 3. i st. 4. ZDSP).

Uzor opisanih pravila ZDSP-a o osobnoj dostavi treba tražiti u odredbama o osobnoj dostavi u upravnom postupku. Tako i ZUP postavlja osobnu dostavu na način da se obavijest o pokušaju dostave pismena može ostaviti kod osobe zatečene

49 Donesen je i Pravilnik o načinu zaprimanja izjave o adresi radi dostave u sudskim postupcima, Nar. nov., br. 55/2009.

50 V. odredbu čl. 145. st. 5. ZPP-a.

51 V. odredbu čl. 142. ZPP-a.

52 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2747/1994-2 od 6. travnja 1995.

53 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, P 1840/2004 od 21. listopada 2005.

na mjestu dostave, kao i u primateljevu kućnom kovčežiću, odnosno da se pismeno, konačno, može ostaviti u primateljevu kućnom kovčežiću ili, ako toga nema, na vratima ili drugom za primatelja vidljivom mjestu (čl. 85. st. 2. i st. 3. ZUP). Kao i ZUP, tako i ZDSP općenito propisuje da ako dostavljač, pokušavajući dostaviti sudsko pismeno, u bilo kojem trenutku dozna da postoje razlozi zbog kojih sudsko pismeno uopće nije moguće dostaviti primatelju ili ga nije moguće dostaviti na mjestu na kojem je dostava pokušana, pismeno vraća sudu uz naznaku razloga vraćanja te, ako je poznato, naznaku mjesta gdje bi se pismeno moglo dostaviti primatelju (čl. 19. ZDSP).[54] Dvojben je implementacijsko-praktični domašaj odredbe čl. 19. ZDSP-a. U tom smislu, ako nije moguće dostaviti prvo pismeno (tužbu) u građanskom parničnom postupku (tuženiku) na mjestu na kojem je dostava pokušana (adresi iz tužbe), otvoreno je pitanje hoće li se i u kojem trenutku provjeravati registrirana adresa primatelja u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove[55], odnosno je li ona ista adresi iz tužbe (na koju je dostava pokušana) ili će se obavijest, konačno, prvo pismeno u postupku (tužba), ostaviti u primateljevu kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu.[56] To pitanje treba promatrati i u kontekstu vrsta stranaka kojima se dostava obavlja „uručenjem". Riječ je o fizičkim osobama koje ne obavljaju registriranu djelatnost te fizičkim osobama koje obavljaju registriranu djelatnost u postupcima koji se ne tiču te djelatnosti (te koje nemaju odvjetnika kao profesionalnog punomoćnika) (*arg. ex* čl. 7. ZDSP).

Prema ZDSP-u, kad osobna dostava nije obvezna, a primatelj se ne zatekne na mjestu dostave, dostavljač se kod zatečenih osoba može raspitati o razlozima zbog kojih primatelj nije zatečen te u primateljevu kućnom kovčežiću, na drugom za primatelja vidljivom mjestu ili kod odraslog člana primateljeva kućanstva ostavlja sudsko pismeno, a na dostavnici naznačuje razloge takve dostave, vrijeme i mjesto, odnosno ime osobe kojoj je pismeno uručeno (čl. 14. st. 1. ZDSP). Prema izričitoj odredbi st. 2. čl. 14. ZDSP-a, kad osobna dostava nije obvezna, pismeno se smatra dostavljenim kad je uručeno primatelju ili kad je ostavljeno u primateljevu kućnom kovčežiću, na drugom za primatelja vidljivom mjestu ili kod odraslog člana primateljeva kućanstva. Kao i kod osobne dostave, ne inzistira se na predaji pismena zamjenskom primatelju (v. čl. 141. ZPP), već se pismeno, među ostalim, ostavlja u primateljevu kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu (arg. ex čl. 14. ZDSP). ZDSP-om se (i) posredna (obična) dostava u sudskom postupku približila takvoj dostavi u upravnom postupku.[57]

5. UMJESTO ZAKLJUČKA: (I) NA KOJI NAČIN SE DOSTAVLJAJU SUDSKA PISMENA?

(I) koji je praktično-implementacijski domašaj novog ZDSP-a? Iako je namjera bila da ZDSP bude sedes materiae odredaba o dostavi pismena u sudskim postupcima, on to u praktičnom smislu nije. ZDSP je stupio na snagu. Međutim, u prijelaznim i završnim odredbama nije propisana derogacija odgovarajućih odredaba o dostavi temeljnih procesnih zakona, već je određena primjena tih zakona (tako i ZPP-a) na postupke dostave sudskih pismena sve do „usklađivanja" njihovih odredaba s odredbama ZDSP-a.[58]

Iako bi ZDSP trebao biti krovni propis na području dostave pismena u sudskim postupcima, taj Zakon broji svega dvadeset dva članka. Odredbe ZDSP-a u kontekstu građanskih sudskih postupaka, kao što analiza pokazuje, otvaraju određena pitanja. Općenito, iz ocjene stanja i obrazloženja *Konačnog prijedloga* ZDSP-a nije vidljivo koje će se odredbe ZPP-a napustiti, odnosno revidirati nakon stupanja na snagu ZDSP-a. ZPP propisuje i druge, posebne dostavne procedure koje u ZDSP-u nisu određene. Tako ZPP sadrži (i) odredbe o dostavi preko javnog bilježnika[59], dostavi na temelju sporazuma stranaka[60], dostavi preko pretinca u sudu[61], imenovanju, odnosno postavljanju zastupnika za primanje pismena u Hrvatskoj u slučajevima tužitelja ili njegova zastupnika, odnosno tuženika ili njegova zastupnika koji se nalaze u inozemstvu[62] i sl. I u predmetima s prekograničnim elementom javni je bilježnik određen kao dostavno tijelo u skladu s Uredbom (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima.[63]

Polazeći od (oskudnog) normativnog sadržaja ZDSP-a, dvojbeno je hoće li se nakon usklađivanja ZPP-a i drugih propisa koji sadrže odredbe o dostavi na području sudskih postupaka (i ako do toga dođe) pojednostaviti pravila o dostavi i posti-

54 V. odredbu čl. 85. st. 4. ZUP-a.
55 V. odredbu čl. 11. ZDSP-a te čl. 143.a ZPP-a.
56 Za slučaj neuspjele dostave te obveze provjere registrirane adrese primatelja u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, v. odredbu čl. 143. ZPP-a.
57 V. odredbu čl. 86. ZUP-a.
58 V. odredbu čl. 20. ZDSP-a.
59 V. čl. 133.a ZPP-a.
60 V. čl. 133.b ZPP-a.
61 V. čl. 134.b ZPP-a.
62 V. čl. 146. ZPP-a.
63 Uredba (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (dostava pismena) (preinaka), SL L 405, 2. 12. 2020., str. 40-78. V. i odredbu čl. 507.č ZPP-a.

ći jasnoća u određivanju trenutka procesnopravnih posljedica dostave. To i stoga što je očito da će na području građanskog sudskog postupka, uz ZDSP, trebati uzeti u obzir odredbe ZPP-a, Pravilnika o elektroničkoj dostavi koji (tek) bude donesen na temelju ZDSP-a[64] te niza posebnih propisa.

ZDSP odredbama o elektroničkoj dostavi u bitnome prihvaća postojeći normativni okvir te dostave sadržan u ZPP-u te Pravilniku iz 2021. za područje građanskog sudskog postupka. Međutim, očituju se i određene izmjene na koje se ukazalo u radu. Prvo, ZDSP-om je na drukčiji način, u usporedbi sa ZPP-om, određen krug obveznika elektroničke dostave. Među obvezne sudionike elektroničke dostave ZDSP ne propisuje punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a, već sindikat i udrugu poslodavaca. S druge strane, ZDSP je prihvatio ZPP-ovski koncept prema kojemu su posebni skrbnici iz Centra za posebno skrbništvo obveznici elektroničke komunikacije (čl. 6. st. 1. ZDSP). Sindikat i udruga poslodavaca pravne su osobe i kao takvi su obuhvaćeni listom obveznika elektroničke komunikacije normativnim rješenjem po kojem su takvi sudionici komunikacije u sudskom postupku sve pravne osobe (arg. ex čl. 6. st. 1. ZDSP). U odredbi čl. 434.a ZPP-a riječ je o drukčijoj procesnopravnoj situaciji, tj. okolnosti da fizička osoba zaposlena u sindikatu, odnosno udruzi poslodavaca, zastupa radnika, odnosno poslodavca kao stranku radnog spora. Nije jasno je li se donošenjem ZDSP-a htjelo izostaviti punomoćnike iz čl. 434.a ZPP-a kao obveznike elektroničke komunikacije ili je zakonodavac, suprotno postavkama procesne doktrine, smatrao da su oni kao fizičke osobe obuhvaćeni pojmom „sindikat i udruga poslodavaca".

Drugo, promjena u ZDSP-ovskom sustavu elektroničke dostave vidljiva je i u preuzimanju roka koji vrijedi u kaznenom postupku kao roka relevantnog za sve sudske postupke.[65] Stoga se na području građanskog sudskog postupka (kao i upravnog spora) bitno skraćuje rok u kojem primatelj može, odnosno mora preuzeti pismeno iz sigurnog elektroničkog poštanskog pretinca, i to s roka od petnaest dana na rok od osam dana otkad je pismeno pristiglo u njegov sigurni elektronički poštanski pretinac. Očito je namjera bila u ujednačavanju roka koji bi vrijedio za sve sudske postupke u sustavu elektroničke dostave te, posljedično, u disciplineranju sudionika elektroničke komunikacije.

Značajne novine učinjene su ZDSP-om na području dostave pismena fizičkim osobama koje ne obavljaju registriranu djelatnost te fizičkim osobama koje obavljaju registriranu djelatnost u postupcima koji se ne tiču te djelatnosti. U tom sklopu, među općim metodama dostave ZDSP je uveo dostavu uručenjem. Pojam uručenje prisutan je u odredbama upravnog postupka. Međutim, ZUP je ne samo normativno već i sadržajno utjecao na oblikovanje pravila o osobnoj i posrednoj (običnoj) dostavi ZDSP-a.

Analizirajući ZDSP-ovski sustav osobne dostave u kontekstu odredaba ZPP-a, novine se sastoje u uvođenju elektroničke dostave, odnosno obavještavanju primatelja da pismeno može preuzeti i elektronički, kao i u obavještavanju o mjestu na kojemu sam može podići pismeno. Ovo potonje u skladu je s dosadašnjom praksom pošte prema kojoj se ostavlja obavijest u primateljevu kućnom kovčežiću ili kod osobe koja se zatekne u stanu da u roku od pet radnih dana primatelj može osobno preuzeti pismeno u nadležnom poštanskom uredu. Također, odredbama ZDSP-a ne inzistira se na predaji obavijesti o pokušaju dostave i samog pismena zamjenskom primatelju (poslovnom sposobnom članu kućanstva u smislu čl. 142. st. 2. ZPP), već se ta obavijest te pismeno, među ostalim, ostavlja u primateljevom kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu (arg. ex čl. 13. st. 3. i st. 4. ZDSP). (I) u odredbama o posrednoj (običnoj) dostavi ZDSP se približio dostavi u upravnom postupku te je propisana ne samo predaja pismena zamjenskom primatelju već i to da se pismeno ostavlja u primateljevom kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu (*arg. ex* čl. 14. ZDSP).

Kao i ZUP, i ZDSP općenito određuje da ako dostavljač, pokušavajući dostaviti sudsko pismeno, u bilo kojem trenutku dozna kako postoje razlozi zbog kojih sudsko pismeno uopće nije moguće dostaviti primatelju ili ga nije moguće dostaviti na mjestu na kojem je dostava pokušana, pismeno vraća sudu uz naznaku razloga vraćanja te, ako je poznato, naznaku mjesta gdje bi se pismeno moglo dostaviti primatelju (čl. 19. ZDSP). Međutim, dvojben je implementacijsko-praktični domašaj navedene odredbe ZDSP-a. Konkretno, ako nije moguće dostaviti prvo pismeno (tužbu) u građanskom parničnom postupku (tuženiku) na mjestu na kojem je dostava pokušana (adresi iz tužbe), otvoreno je pitanje hoće li se i u kojem trenutku provjeravati registrirana adresa primatelja u evidencijama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove (čl. 11. ZDSP), odnosno je li ona ista adresi iz tužbe (na koju je dostava pokušana) ili će se obavijest, konačno, prvo pismeno u postupku (tužba), ostaviti u primateljevu kućnom kovčežiću, odnosno na drugom za primatelja vidljivom mjestu.

64 Pravilnik o elektroničkoj dostavi u skladu s ZDSP-om trebao je biti donesen u roku od trideset dana od dana stupanja na snagu tog Zakona (ZDSP-a) (v. čl. 21. u vezi s čl. 8. st. 6.).

65 V. čl. 172.a st. 3. ZKP-a.

WHAT DOES THE ACT ON THE SERVICE OF

COURT COMMUNICATIONS PROVIDE?

SUMMARY

On 1 January 2025, the Act on the Service of Court Communications entered into force. The intention of its adoption was to comprehensively regulate the service of court communications, to standardise, simplify and harmonise the rules on service that will apply in every court proceeding. With its provisions, the Act remained on the threshold of service in electronic form, which is already known in the basic procedural acts relevant to certain types of court proceedings. In addition to electronic service, the Act prescribes service by hand as another general method of service. The paper analyses the methods of service set by the new Act, comparing them with the methods of service in civil court proceedings (known in the Civil Procedure Act). The author tries to answer the question of what is the practical-implementation scope of the new Act.

Keywords: service, court, notary, post, court proceedings, Civil Procedure Act.

LITERATURA

1. Aras Kramar, Sladana, *Obvezni sudionici elektroničke komunikacije u parnici*, Pravo i porezi, 2/2024, str. 62-68.
2. Barać – Ručević, Goranka, *Novi Zakon o dostavi sudskih pismena – neka otvorena pitanja,* IUS-INFO od 11. prosinca 2024.
3. Burić, Zoran, *Deveta novela Zakona o kaznenom postupku – moderno pravosuđe spremno za buduće izazove*?, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, no. 2, 2022., str. 311-342.
4. Dika, Mihajlo, *Građansko parnično pravo*; Parnične radnje; V. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2008.
5. Grbac, Mira; Hoblaj, Hana; Marković, Danijela; Nikolić, Viktorija, *Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave*, Javni bilježnik, god. XXVI, br. 49, 2022., str. 35-67.
6. Jug, Jadranko, *Opće odredbe, prvostupanjski i drugostupanjski postupak,* u: Jug, Jadranko; Maganić, Aleksandra, Novela Zakona o parničnom postupku i ostala sporna pitanja, Pravosudna akademija, Zagreb, rujan 2022., str. 7-23.
7. Maganić, Aleksandra, *Elektronička komunikacija po ZPP-u*, Pravosudna akademija, Zagreb, srpanj 2021.
8. Rajko, Alen, *Novela Zakona o upravnim sporovima*, Informator, br. 6701 od 18. listopada 2021.
9. Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izd., Zagreb, Narodne novine, 2004.
10. Šago, Dinka; Boban, Marija, *Neki aspekti novina u elektroničkoj komunikaciji pred sudovima*, u: Šago, Dinka; Čizmić, Jozo; Rijavec, Vesna; Janevski, Arsen; Galič, Aleš; Lazić Smoljanić, Vesna; Sesar, Milijan (ur.), *Zbornik radova s V. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019., str. 471-497.
11. Šago, Dinka, *Neki aspekti prava odvjetnika kao punomoćnika u parničnom postupku*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 1, 2012, str. 167-188.
12. Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o dostavi sudskih pismena*, Zagreb, veljača 2024., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-02-29/174602/PZ_603.pdf (6. 5. 2025.).
13. Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku*, Zagreb, lipanj 2022., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-06-09/165913/PZE_265.pdf (6. 5. 2025.).
14. Vlada Republike Hrvatske, *Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima, s Konačnim prijedlogom zakona*, Zagreb, kolovoz 2021., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-08-27/094810/PZ_173.pdf (6. 5. 2025.).

Popis pravnih izvora

1. Ovršni zakon iz 2012. godine, Nar. nov., br. 112/2012, 25/2013 – v. čl. 101. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013., 93/2014, 55/2016 – Odluka USRH-a, br.: U-I-2881/2014 i dr. od

1. 6. 2016., 73/2017, 131/2020, 114/2022, 6/2024.
2. Pravilnik o načinu zaprimanja izjave o adresi radi dostave u sudskim postupcima, Nar. nov., br. 55/2009.
3. Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji iz 2021., Nar. nov., br. 139/2021, 27/2023, 39/2024.
4. Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji u kaznenom postupku iz 2022., Nar. nov., br. 97/2022.
5. Pravilnik o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku, Nar. nov., br. 43/2021, 94/2021.
6. Prekršajni zakon, Nar. nov., br. 107/2007, 39/2013, 157/2013, 110/2015, 70/2017, 118/2018, 114/2022.
7. Uredba (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (dostava pismena) (preinaka), SL L 405, 2. 12. 2020., str. 40-78.
8. Zakon o dostavi sudskih pismena, Nar. nov., br. 36/2024
9. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2020., Nar. nov., br. 131/2020.
10. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz 2022., Nar. nov., br. 80/2022.
11. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013., Nar. nov., br. 25/2013.
12. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019., Nar. nov., br. 70/2019.
13. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022., Nar. nov., br. 80/2022.
14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima iz 2021., Nar. nov., br. 110/2021.
15. Zakon o kaznenom postupku, Nar. nov., br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020, 80/2022, 36/2024.
16. Zakon o općem upravnom postupku, Nar. nov., br. 47/2009, 110/2021.
17. Zakon o parničnom postupku, Sl. l. SFRJ, br. 4/1977 – 35/1991; Nar. nov., br. 26/1991, 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/2003, 88/2005 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/2007 – v. Odluku USRH-a od 20. prosinca 2006., 84/2008, 96/2008 – v. Odluku USRH-a od 9. srpnja 2008., 123/2008 – ispravak, 57/2011, 148/2011 – pročišćeni tekst, 25/2013, 89/2014 – v. Odluku USRH-a od 11. srpnja 2014., 70/2019, 80/2022, 114/2022, 155/2023.
18. Zakon o upravnim sporovima iz 2010., Nar. nov., br. 20/2010, 143/2012, 152/2014, 94/2016, 29/2017, 110/2021.
19. Zakon o upravnim sporovima iz 2024., Nar. nov., br. 36/2024.

Popis sudske prakse

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, P 1840/2004 od 21. listopada 2005.
2. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2747/1994-2 od 6. travnja 1995.
3. Županijski sud u Dubrovniku, Gž 596/2017-3 od 17. srpnja 2019.
4. Županijski sud u Splitu, Gž 467/2019-2 od 28. veljače 2019.
5. Županijski sud u Varaždinu, Gž 799/2021-2 od 27. rujna 2021.

Izv. prof. dr. sc. Paula Poretti, prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje i izvanredna profesorica na Katedri za međunarodno privatno pravo, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, pporetti@pravos.hr

UDK 347.961.1(497.5)
Izvorni znanstveni rad

Širenje nadležnosti javnih bilježnika u RH – provođenje postupaka za ostvarivanje tražbina male vrijednosti

Sažetak

Rad se bavi pitanjem mogućnosti da se u hrvatskom pravnom sustavu javnim bilježnicima povjeri provođenje postupaka radi ostvarenja tražbina male vrijednosti. Autorica polazi od činjenice da su javni bilježnici već preuzeli određene nesporne postupke, poput ostavinskog, zemljišnoknjižnog i ovršnog, čime se postiže rasterećenje sudova, skraćivanje trajanja postupaka i smanjenje troškova za stranke. U tom se kontekstu razmatra opravdanost povjeravanja sporova male vrijednosti javnim bilježnicima, budući da oni i dalje čine znatan udio neriješenih predmeta na sudovima.

U radu se analizira položaj javnih bilježnika u odnosu na sudove te njihova potencijalna uloga u sustavu pravosuđa, pri čemu se naglašava da u drugim europskim državama javni bilježnici ili slična tijela već obavljaju dio poslova koji tradicionalno pripadaju sudovima. Posebna se pažnja posvećuje usklađenosti takvog rješenja s pravom Europske unije, Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnim sloboda te s ustavnim poretkom Republike Hrvatske, pri čemu se zaključuje da bi, uz osiguranje pravnih lijekova i neovisnosti, takav prijenos nadležnosti bio u skladu s navedenim pravnim okvirima.

Rad donosi i usporednu analizu kapaciteta sudova i javnobilježničke službe te pokazuje da javni bilježnici raspolažu stručnim, organizacijskim i tehničkim resursima, osobito u području digitalizacije i stalne stručne izobrazbe, što ih čini sposobnima za preuzimanje dodatnih poslova. Usporedba s pravnim sustavima drugih država (primjerice Mađarske, Armenije, Španjolske i Francuske) pokazuje da povjeravanje sporova male vrijednosti javnim bilježnicima ili sudskim službenicima doprinosi učinkovitijem pravosuđu.

Zaključno, autorica ističe da bi povjeravanje javnim bilježnicima postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti pridonijelo rasterećenju sudova, ubrzanju i pojeftinjenju postupaka te očuvanju razine pravne sigurnosti i pravičnog suđenja, čime bi se dodatno unaprijedila učinkovitost hrvatskog pravosudnog sustava.

Ključne riječi: javni bilježnik, nesporni postupak, platni nalog, nadležnost, tražbine male vrijednosti

Paula Poretti

1. Uvod

Javni bilježnici u obavljanju službe odlikuju se stručnošću, kvalitetom i profesionalnošću svoga rada, a u okviru povjerene im nadležnosti postupaju u skladu s Ustavom Republike Hrvatske (dalje: Ustav RH) i zakonima Republike Hrvatske (dalje: RH). Garancije nepristranog, nezavisnog i savjesnog obavljanja poslova koje jamče ostvarenje vladavine prava, a postižu se, između ostalog, zahtjevom izobrazbe odnosno stalnog usavršavanja predviđenog podjednako zakonodavnim okvirom na europskoj i nacionalnoj razini, izjednačava javne bilježnike u zahtjevima, sa onima koji se postavlja-

ju u odnosu na postupanje sudova.[1] U tom smislu, u hrvatskom pravnom sustavu javnim bilježnicima su već povjereni u nadležnost određeni adjudikativni (sudski) poslovi. Među takvim, isključivo nespornim postupcima, najdulja je praksa postupanja javnih bilježnika u provođenju ostavinskog te ovršnog postupka, a potom, u nešto novije vrijeme i zemljišnoknjižnog postupka. Uz ovako postulirane ovlasti javnih bilježnika, recentnim zakonodavnim izmjenama nadležnost je javnim bilježnicima povjerena u još nekim izvanparničnim postupcima. Tako su donošenjem Zakona o izvanparničnom postupku iz 2023. godine izričito propisane nove nadležnosti javnih bilježnika kao povjerenika suda u postupku sporazumnog uređenja međa i sporazumnog razvrgnuća suvlasništva te proglašenja nestale osobe umrlom i dokazivanja smrti.

Uporište za mogućnost daljnjeg proširivanja nadležnosti javnih bilježnika jest u odredbi čl. 2. Zakona o javnom bilježništvu prema kojemu se javnobilježnička služba sastoji, među ostalim, i od obavljanja postupaka, po nalogu sudova ili drugih tijela, određenih Zakonom. Među argumentima u prilog razmatranju daljnje dejudicijalizacije građanskopravne zaštite prijenosom poslova iz sudske jurisdikcije na javne bilježnike, a kojima će se detaljnije u nastavku baviti ovaj prikaz, jesu do sada postignuta rasterećenja preopterećenih sudova, smanjenje troškova i skraćivanje trajanja onih postupaka koji su im povjereni. Tome odgovara, između ostalog, i uvođenje mjere oslobođenja stranaka od plaćanja sudskih pristojbi (čl. 49. ZIP). Također, u prilog tome govori i kritika dijela pravne teorije u odnosu na reformu ovrhe na temelju vjerodostojne isprave iz 2020. godine, kao protivnu ideji EK o uspostavljanju ubrzanih izvansudskih mehanizama naplate. Naime, upućena kritika je polazila upravo od nužnosti dejudicijalizacije u ovršnom postupku, budući da zadržavanje ovrhe u sudskoj nadležnosti znači i zadržavanje njezinih nedostataka, poput velikog broja predmeta i dugotrajnosti ovršnih postupaka. U tom smislu pravna teorija upravo javnobilježničku ovrhu podcrtava kao dobar model rasterećenja pravosuđa od velikog broja predmeta nevelike složenosti.[2]

Stoga, opravdano je ovdje propitati bi li i na koji način u hrvatskom pravnom sustavu bilo mjesta za dodjeljivanje javnim bilježnicima u rad još nekih predmeta koji trenutno opterećuju hrvatsko pravosuđe. Naime, prema Izvješću predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, na kraju 2023. godine, u odnosu na prethodnu godinu, pokazatelji učinkovitosti su nepovoljniji, a očekivano trajanje postupka je duže nego prethodne godine.[3]

Prostor za moguće rasterećenje treba u prvom redu tražiti među postupcima kod kojih, s obzirom na njihova obilježja, prenošenje u rad javnim bilježnicima ne bi dovelo do suviše velikog opterećenja javnobilježničke službe niti ugrožavalo razinu pravne zaštite koja se jamči strankama u tim sporovima. Među takvim predmetima iz parnične jurisdikcije dade se razmisliti o postupcima za ostvarenje tražbina bagatelne vriijednosti, a osobito postupcima u povodu platnog naloga.[4] Naime, unatoč ranijim reformskim zahvatima, kojima se procedura osobito u takvim spornim predmetima nastojala pojednostaviti kako bi se broj predmeta smanjio, sporovi male vrijednosti još uvijek zauzimaju značajan udio u ukupnom postotku neriješenih predmeta.[5] Prema Okvirnim mjerilima za rad sudaca, sudac u prvom stupnju godišnje bi trebao riješiti 400 predmeta u sporovima male vrijednosti, što očigledno, u okolnostima u kojima je u hrvatskom pravosudnom sustavu 1003 općinska suca, od kojih su 104 nadležna za sporove male vrijednosti, nije moguće ostvariti.[6]

U tom kontekstu, kroz analizu u nastavku potražit će se argumenti kojima se provjeravaju tvrdnje bi li rješenje o povjeravanju postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti u nadležnost javnih bilježnika doprinijelo 1. rasterećenju pravosudnog sustava 2. snižavanju troškova postupka za društvo i stranke 3. ubrzavanju postupka i 4. visokoj razini kvalitete pružene pravne zaštite i pravne sigurnosti.

2. Položaj javnog bilježnika – javni bilježnik kao sud

Kako bismo cjelovito razmotrili pitanje povjeravanja javnim bilježnicima novih poslova iz sudske nadležnosti, najprije je potrebno klasično kulturološko poimanje mjesta i uloge javnih bilježnika koji

1 Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, Javni bilježnik, Vol. 28 No. 51, 2024.

2 Dika, Mihajlo, „Izvanparnična" i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – de lege lata i de lege ferenda", Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59. ,Br. 6., 2009., str. 1153.; Maganić, A., „Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj", Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog pravanacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2015., str. 150.

3 Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024., str. 37.

4 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo (Zagreb: Narodne novine, 2004.), str. 818.

5 Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019., Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 243-267 (2020); Tironi, Zrinka, Postupak u sporovima male vrijednosti - potreba za većom učinkovitosti Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 811-834 (2022).

6 CEPEJ evaluation report – Country profiles (Croatia), 2024., str. 27.; Ukupan broj općinskih sudaca 1003 prema izvješću predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024.

pripadaju latinskom notarijatu proširiti shvaćanjem njihovog šireg potencijala doprinošenju funcionalnom pravosuđenju, preuzimanjem uloga koje tradicionalno u našem pravnom sustavu pripadaju sucima, ali isto tako, kako je predviđeno hrvatskim parničnim zakonodavstvom, i sudskim savjetnicima, dok u drugim pravnim sustavima, nerijetko i osobama niže razine specijalizacije u području prava.

Razmatrajući pojam *suda*, pravna teorija razlikuje između razumijevanja pravosuđenja kao fundamentalne uloge suda te njegove podredne uloge u provođenju različitih administrativnih zadaća. Među takve *sui generis* administrativne zadaće svrstava provođenje izvanparničnih postupaka, kao i postupaka za prisilno ostvarenje tražbina. Premda ne odriče dobrobiti poput sudske kontrole, transparentnosti i javnosti u njihovu obavljanju od strane suda, pravna teorija ipak upozorava da su to suštinski izvansudske zadaće, koje nisu imanetne ulozi suda. No, s obzirom na fokusiranost sudova na njihovo obavljanje, one nerijetko značajno opterećuju sudove, što se odražava i na dužinu redovitih parničnih postupaka i porast broja neriješenih predmeta. Upravo ove pojavnosti pravna teorija vidi kao uzrok potrebe preispitivanja alternativnih pravaca za usmjeravanje rješavanja sporova, od primjene ARS-a, obveznih postupaka mirenja prije pokretanja redovnih parničnih postupaka pa do "outsourcinga" ili izdvajanje sumarnih postupaka poput postupaka u povodu platnog naloga i povjeravanja drugim tijelima (sudskim službenicima, javnim bilježnicima). [7]

Hrvatski zakonodavac dakle, uzevši u obzir vrijednost tražbina koje se ostvaruju u postupcima male vrijednosti, ali i druga obilježja ovih sporova (poput složenosti, društvenog značaja, neformalnosti, fleksibilnosti), tako je ostavio mogućnost da ih, osim sudaca pojedinaca (arg. *ex* čl. 41. ZPP), provode sudski savjetnici (arg. *ex* čl. 13. st. 3. ZPP). Na sličan način i u drugim europskim državama, postupci u sporovima male vrijednosti nisu nužno u nadležnosti ili u isključivoj nadležnosti suca, nego:

a) sudaca laika (Luxembourg i Italija)

b) odvjetnika, na čelu suda za sporove male vrijednosti, pri čemu sporove rješavaju odvjetnici koji imaju barem sedam godina rada na pravnim predmetima, a imenuje ih se na razdoblje od pet godina (Malta).[8]

Također, neki su pravni sustavi poput *mađarskog* i *armenijskog* provođenje postupka u povodu platnog naloga povjerili u nadležnost javnim bilježnicima.[9] Sličan je pokušaj u razmatranju u Poljskoj, što je detaljnije analizirano kasnije.

Istovremeno, općenita je tendencija u europskim državama, a koju podupiru i istraživanja hrvatske sudske prakse, da se postupci za ostvarenje tražbina male vrijednosti koje provode sudovi učine dodatno neformalnijima, uz veću interakciju stranaka i suca ili drugog ovlaštenika kojemu je povjereno rješavanje spora. Tako u Austriji suci pomažu strankama u ispunjavanju obrazaca i daju uputu o posljedicama poduzimanja određenih postupovnih radnji. U Njemačkoj sud pojašnjava postupovna pitanja, a u Danskoj sudjeluje u pripremi predmeta zajedno sa strankama, daje im smjernice i pomažu u rješavanju spora.[10] U dosadašnjoj praksi javnih bilježnika u hrvatskom pravnom sustavu u rješavanju izvanparničnih postupaka, upravo je pomoć strankama u uređivanju međusobnih odnosa, odnosno njihova opća savjetodavna ili *konzilijarno-monitorna* funkcija jedna od izraženih značajki. Pravna teorija *konzilijarno-monitornu* funkcija čak povezuje sa svojevrsnom *arbitražnom* funkcijom javnih bilježnika, koja bi se očitovala u njihovoj tipičnoj i prirodnoj funkciji koncilijacije i harmonizacije različitih interesa. Ta bi funkcija u svjetlu specifičnih i bitnih karakteristika latinskog notarijata - nepristranosti, nezavisnosti i zakonitosti – prema shvaćanju pravnih teoretičara, prevenirala i neutralizirala nastanak klica mogućih nesuglasica. Ovo potonje, odnosno nepristranost, nezavisnost i zakonitost bitne su karakteristike uslijed kojih germanski sustav javnobilježničku službu čak svrstava u domenu pravosuđenja (*Rechtssprechung*), a u talijanskoj doktrini javnobilježničku službu, premda marginalno, pokušalo se približiti pravosudnoj djelatnosti. Istovremeno, premda se kod nas javnim bilježnicima na prvu odriče svojstva pravosuđenja (*ius dicere*) u strogom smislu, jer ne odlučuju primjenom prava, ipak se prepoznaje da u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti već sada sudjeluju u posrednoj primjeni prava.[11]

3. Usklađenost s pravom EU-a i konvencijskim pravom (EK) te ustavnim poretkom RH

Iz perspektive usklađenosti sa primarnim pravom EU, Europskom konvencijom za zaštitu ljudksih prava i temeljnih sloboda (dalje: EK)[12] te ustavnim poretkom država članica, prilikom dodjeljivanja

7 Uzelac, Alan, Organization of the civil justice system and judicial independence; The meaning of court, u: Comparative Procedural Law and Justice, 2025., str. 12., 15.

8 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 18.

9 Vidi više niže.

10 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A str. 20.

11 Dika, Mihajlo, O statusu i budućem razvitku javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj, u: Maleković, I. (ur.), Hrvatsko javno bilježništvo, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, 2014.

12 (Europska) konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02,13/03, 9/05,1/06, 2/10).

javnim bilježnicima ovlasti da rješavaju postupke u sporovima male vrijednosti treba osigurati da to ne ugrožava jamstva pravičnog suđenja niti je protivno načinu na koji je u pojedinoj državi uređena sudbena vlast. Ovo je moguće promatrati iz dvije perspektive:

3.1. S obzirom na položaj i ulogu javnih bilježnika u primjeni instrumenata prava EU (u prvom redu instrumenata pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima, sukladno odredbi čl. 81. UFEU)

Mehanizmi pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima (*arg. ex* čl. 81. UFEU) prepoznaju ulogu javnih bilježnika u provođenju određenih postupaka, te ih ih uzimaju kao istovrijedne postupcima koje provode sudovi. Ovom stavu u prilog govore i tendencije interpretacije odredbe čl. 81. UFEU, na način da dopušta širenje kruga nadležnosti suda koje se povjeravaju javnim bilježnicima. To je povezano prije svega sa sve većim poteškoćama na koje sudovi nailaze u pogledu dinamike rješavanja sudskih predmeta.[13]

Imajući u vidu upravo okolnost da javni bilježnici u prekograničnim postupcima sudjeluju u primjeni instrumenata iz područja pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima (čl. 81. UFEU), potrebno je uzeti u obzir stavove koje je Sud EU vezano uz njihovo postupanje. Pri tome su logično, za RH od najvećeg značaja predmeti *Zulfikarpašić* i *Pula parking*. Naime, Sud EU, unatoč stavu koje je zauzeo u konkretnim odlukama, a vezano uz primjenu Uredbe(EU)br.1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima[14] te Uredbe (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojom se uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine[15], nije odrekao mogućnost da hrvatski javni bilježnici postupaju u svojstvu suda, ako njihovo postupanje nije protivno odredbama čl. 6. EK i čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima[16]. U tom je smislu istaknuto postupanje javnih bilježnika u ostavinskim predmetima, gdje podjednako kao i sud, mogu donijeti konačnu odluku u postupku.[17]

13 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 21.

14 Uredba (EU)br.1215/2012 Europskog parlamenta iVijeća od12. prosinca 2012. onadležnostite priznanju i ovrsi odluka u građanskimitrgovačkimstvarima, Službeni list Europske unije, 2012., br. L 351.

15 Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojomse uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine, Službeni list Europske unije, 2004., br. L 143, 30. 4. 2004.

16 Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list EU C 202/389, 7. 6. 2016.

17 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 22.

Upravo vezano uz tumačenje sudjelovanja javnog bilježnika u prekograničnim postupcima i primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju[18], Sud EU razriješavajući pitanje - može li se javni bilježnik smatrati „sudom ili tribunalom" u smislu odredbe čl. 267. UFEU, odnosno prilikom podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku, dao je vrlo važno pojašnjenje. Naime, Sud EU podcrtao je da, prilikom ocjene je li javni bilježnik „sud" u smislu odredbe čl. 267. UFEU, uzima u obzir isključivo pravo EU. Time je zapravo ulogu javnog bilježnika odvojio u cjelosti od bilo kakve nacionalnu kvalifikaciju (čak i ako, primjerice postupa kao tijelo u prvom stupnju).[19]

Naime, u predmetu C-387/20[20] Sud EU pozvao se na već ranije uspostavljenu praksu iz koje proizlazi da:

"..kako bi se utvrdilo treba li dotično nacionalno tijelo kvalificirati kao „sud" u smislu članka 267. UFEU-a, potrebno je ispitati posebnu narav funkcija koje ono izvršava unutar određenog pravnog konteksta u kojem je ovlašteno zahtijevati odluku Suda kako bi se provjerilo je li pred takvim tijelom u tijeku spor i treba li potonje odlučiti u postupku s ciljem donošenja odluke sudske naravi (vidjeti u tom smislu presudu od 16. veljače 2017., Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, t. 28. i navedenu sudsku praksu).

Naime, kada tijelo koje je uputilo zahtjev ne može donijeti odluku u sporu, čak i ako ispunjava ostale uvjete utvrđene u sudskoj praksi Suda, ne može se smatrati da izvršava sudsku funkciju (presuda od 14. lipnja 2001., Salzmann, C-178/99, EU:C:2001:331, t. 15. i rješenje od 24. ožujka 2011., Bengtsson, C-344/09, EU:C:2011:174, t. 19. i navedena sudska praksa)."

Iz ovoga slijedi da je Sud EU jasno odredio granice preispitivanja uloge javnih bilježnika te standarda koje imaju zadovoljiti u primjeni prava EU, te uloge koju im u nacionalnom pravnom sustavu povjerava zakonodavac.

Time je Sud EU podcrtao da je na nacionalnom zakonodavcu da odredi granice nadležnosti suda i javnog bilježnika u okviru pojedinog pravnog sustava. Isto tako, u svojoj je judikaturi razjasnio da, hoće li određeni postupak pripadati u kategoriju

18 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 201, 27. 7. 2012., p. 296–323.

19 C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

20 C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

spornih (sudskih, parničnih) ili nespornih (izvansudskih, izvanparničnih) (s obzirom na nacionalno uređenje) nije od utjecaja na istovjetan položaj i svojstvo „suda" koji se priznaje onom tijelu kojemu je provođenje određenog postupka povjereno, a kada je riječ o prekograničnim postupcima.[21]

U pravnoj literaturi tako potvrđena je sukladnost nadležnosti javnih bilježnika u nacionalnim izvanparničnim postupcima sa pravom EU.[22]

Isto tako, nema zapreke ni za povjeravanje drugih postupaka u nadležnosti sudova javnim bilježnicima u nacionalnim postupcima, ako su osigurana adekvatna pravna sredstva (arg. *ex* čl. 19. UFEU i čl. 47. Povelje o temeljnim pravima EU). Ovo stajalište gradi se na okolnosti da u državama članicama poput Republike Austrije, Republike Češke, Republike Mađarske, Republike Republike Slovačke i Republike Slovenije te dijelovima Republike Francuske, kao i RH javni bilježnici udovoljavaju zahtjevima neovisnosti te u postupcima koje provode mogu u cjelosti osigurati ostvarenje prava na pravično suđenje.

Kako proizlazi iz istraživanja, jedino ograničenje koje primjena prava EU nameće nacionalnom zakonodavcu prilikom povjeravanje u nadležnost određenih poslova iz, ne nužno isključivo, izvanparnične jurisdikcije, jesu standardi pravičnog suđenja te stalnosti, neovisnosti te prava na pravni lijek. Utjecaj institucionalne povezanosti sa sudom u smislu delegacije nadležnosti ili sudske kontrole pri tome se ne vidi kao presudan. Štoviše, uzima se da povjeravanje bilo kojeg posla iz sudske jurisdikcije jest u isključivoj nadležnosti zakonodavca u okviru nacionalnog pravosuđa, a odluka koju bi javni bilježnik u obavljanju tog posla donio, u prostoru europskog pravosudnog prostoru bila bi istovrijedna sudskoj odluci.[23]

3.2. S obzirom na ESLJP/EK

Europski sud za ljudska prava (ESLJP) u svojoj jurisprudenciji razlikuje položaj i ulogu javnog bilježnika od odvjetnika i suca, nazivajući ga „izvansudskim sudačkim službenikom odnosno sucem laikom". U tome se čak naslanja na jurisprudenciju Suda pravde EU, koja premda javnim bilježnicima ne priznaje status u kakvome ih vidi ESLJP, tumačenjem svojstava javnog bilježnika kao neovisnog nositelja javnog povjerenja u obavljanju poslova preventivnog pravosuđa je dala podlogu njegovu stajalištu (vidi predmete Suda pravde EU *Leopoldine Gertraud Piringer judgment of 9 March 2017; Ana Ionita v. Romania judgment*). Pri tome, autoritet javnog bilježnika, za razliku od suca, ne proizlazi iz državne sudbene vlasti nego iz ovlasti koje im je država delegirala.

Prihvaćanjem stajališta ESLJP o javnim bilježnicima kao „izvansudskim sudačkim službenicima odnosno sucima laicima" otvara se prostor za proširivanje dometa odredbe čl. 6.1. EK odnosno garancija prava na „pravičnog javnog bilježnika" te prava na „pristup javnom bilježniku". I ovo nedvojbeno govori u prilog pozitivnom određenju prema mogućnosti da se javnobilježničkoj službi u pravnim sustavima povjere neki od poslova koji su u nadležnosti suda, osobito oni koji, zbog složenosti i vrijednosti predmeta spora, ne zahtijevaju sudsku intervenciju.[24]

3.3. S obzirom na nacionalni, odnosno ustavnopravni poredak

Iz ranije navedenog dakle proizlazi da će za potencijalno proširenje nadležnosti javnih bilježnika ipak biti od najvećeg utjecaja kontekst nacionalnog pravnog sustava, odnosno ustavnopravnog poretka. U tom smislu, s obzirom da povjeravanje javnim bilježnicima provođenja određenih postupaka ide za rasterećenjem sudova, bržim i jednostavnijim, pa posljedično i jeftinijim postupkom za stranke, treba osigurati da u ustavnopravnom smislu kvaliteta odluke koju donosi javni bilježnik i dalje bude jednaka onoj sudske odluke.[25]

Međutim, u pojedinim pravnim sustavima ustavnopravni okvir nije podjednako otvoren u pogledu mogućnosti da se sudbenost u parničnim postupcima, uz sudove dodijeli i javnim bilježnicima. Tako dio austrijske pravne teorije vrlo restriktivno tumači austrijski Ustav i odriče takvu mogućnost javnim bilježnicima, iako bez dostatnih obrazloženja. Mađarski pak Ustav ostavlja prostora da i druge pravne profesije preuzmu određene „nesuštinske" sudbene uloge (poput izvanparničnog sudovanja)[26]. Države članice poput Slovenije, Češke, Slovačke

21 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. Notariat, str. 27.

22 As our comparative study showed, this transfer of court tasks to other authorities, in particular notaries, normally takes place in areas of non-contentious proceedings like: succession proceedings, access and entries to public registers, execution proceedings for uncontested claims or issuance of European payment orders; declarations of recognition of paternity or maternity to a child, dissolution of registered partnerships and marriages, or division of matrimonial/partnership property; the taking of evidence and service of documents with respect to those proceedings. These proceedings may be based on or concluded by an agreement of the parties (on the division of property, or the divorce for example), but this is not necessarily the case. Where parties apply, for instance, for an execution or an entry into a register, there may be one-party proceedings only, with the power of the notary to grant or deny the application in accordance with the law. Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. Notariat.

23 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 60.

24 Jean-Pierre Marguénaud, Corine Namont Dauchez, Benjamin Dauchez. The notary, "out-of-court magistrate" with regard to the European judge of Human Rights. 2018. ffhal-01878216f.

25 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 62.

26 O ovome više vidjeti u raspravi niže.

pa i RH nemaju uporište za takva ograničenja u svojim Ustavima. Zajedno sa već spomenutim garancijama sadržanima u odredbama čl. 6. EKLJP odnosno čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima, i to otvara mogućnost promišljanja širenja njihovih nadležnosti, za koju se pravna literatura snažno zalaže.[27]

Zaključci analize provedenog istraživanja prakse postupanja javnobilježničke službe u nekoliko država članica razlikuju između „temeljnih" zadaća sudaca i onih koje bi bilo moguće povjeriti javnim bilježnicima. Među njima je i Mađarska čiji je Ustavni sud ocijenio da tijela koja nisu sud rješavaju sporove, ako nije riječ o „temeljnim" aktivnostima suda. [28] Ovo shvaćanje dio je šire teorijske i praktične rasprave koja se vodila u kontekstu odluke mađarskog zakonodavca o povjeravanju javnim bilježnicima provođenja postupka u povodu platnog naloga.

Tako je mađarska pravna teorija u središte rasprave stavila pitanje je li pravosuđenje, koje uključuje i provođenje nespornih postupaka, isključivo sudačka funkcija te u tom smislu, pripadaju li postupci u povodu platnog naloga isključivo u nadležnost sudova. Budući da su postupci u povodu platnog naloga kao dio mjera za rasterećenje sudova povjereni mađarskim bilježnicima još 2009. godine, uporište za tu odluku pronađeno je u shvaćanju da, javni bilježnici, kao dio pravosuđa, također obavljaju funkciju pravosuđenja, rasterećujući sud određenih formalnih zadaća. Štoviše, mađarski Ustavni sud zaključio je da javni bilježnici mogu preuzeti rješavanje u postupcima koji ne traže odlučivanje o meritumu, a kakvi su u pravilu nesporni postupci, jer među strankama ne postoji „pravi" spor.[29] Međutim, ovakvo tumačenje nije jednoglasno prihvaćeno. Prema nekima, izdavanje platnoga naloga predstavlja odluku, a koja je u učinku izjednačena sa sudskom odlukom. Nastavno na to, protiv platnoga naloga dopušten je pravni lijek, kao i protiv odluke o meritumu, donesene u parničnom postupku gdje postoji spor među strankama.[30] Uzimaju pri tome da je ovdje riječ o prirodi postupka u povodu platnoga naloga koja je istovjetna onoj parničnog postupka, i traži isključivo postupanje suda.

Protivnici ovog shvaćanja pak tvrde da je jurisdikcija suda u postupcima u povodu platnog naloga tek posljedica odluke zakonodavca kome će povjeriti izdavanje platnog naloga. Po njima, stoga, nije riječ o nepromijenjivoj raspodjeli. [31] Svoje shvaćanje grade na razumijevanju postupka u povodu platnog naloga kao postupka u kojemu javni bilježnik ne ispituje činjeničnu i pravnu osnovanost zahtjeva, a izdani platni nalog ima učinak tek ako tuženik ne podnese prigovor, što ga bitno razlikuje od parničnog postupka. Povjeravanjem javnim bilježnicima postupanja u povodu platnog naloga se po njima tako ne dira u jurisdikciju sudova niti rješavanje predmeta u čijoj je naravi da ih rješava sud.[32]

Iz perspektive hrvatskog uređenja, interesantno je još da, u drugim državama članicama, javni bilježnici koji provode izvanparnične postupke, u slučaju spora među strankama o određenom činjeničnom ili pravnom pitanju (primjerice, u pogledu pitanja statusa nasljednika u ostavinskom postupku) čak imaju ovlast samostalno riješiti to pitanje u okviru postupka koji provode. [33]

4. Usporedba kapaciteta sudova i javnobilježničke službe

4.1. Kvantitativni pokazatelji

Usporedba kapaciteta sudova te javnobilježničke službe također pomaže informirati zaključke o oportunosti povjeravanja javnim bilježnicima u nadležnost postupanja radi ostvarenja tražbina male vrijednosti. Najprije, valja usporediti broj sudaca odnosno javnih bilježnika koji je dostupan u pojedinim pravnim sustavima. Tako je prema CEPEJ u 2023. godini u RH bio 8.1 javni bilježnik na 100 000 stanovnika, primjerice u Njemačkoj 8.3, Litvi 8.8, Austriji 5.9, a u Armeniji 3.7. Istovremeno, u RH je 40.7 sudaca na 100 000 stanovnika, u Njemačkoj 25, Litvi 26.5 a Armeniji 8.2.[34]

Naime, uz rasterećenje sudačke funkcije poslova koji su suštinski izvansudske zadaće, i nisu imanetne ulozi suda, sustavi sa nižim brojem sudaca imaju

27 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 21.; https://ihrnotariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

28 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 24.

29 Decision № 1/2008 (I. 11.) AB of the Constitutional Court.

30 Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2302284 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284 , str. 5.

31 Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2302284 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284, str. 5. i 6.

32 Szécsényi-Nagy, in: Varga, (ed.): A polgári nemperes eljárások joga, 2010, 844 (850) u Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2302284 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284, str. 6.

33 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, Tako https://ihr-notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf.

34 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 46. European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 6.

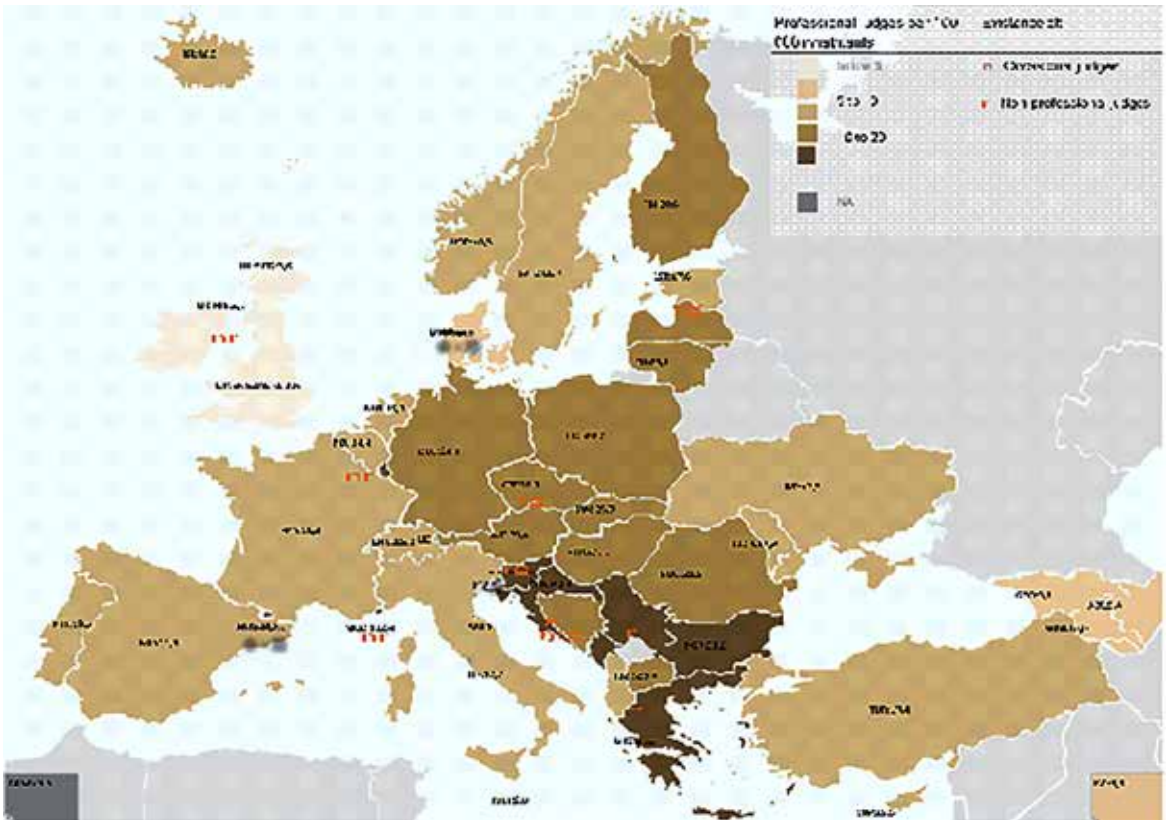

Mapa 1.

Mapa 1. Broj sudaca na 100 000 stanovnika u 2022. godini[35]

dostatne kapacitete za učinkovito pružanje pravne zaštite građanima, što je vidljivo iz prikazanih rezultata u mapi i tablicama niže (osobito fokus na Mađarsku (2.7), Dansku (6.5), Poljsku (28.0)).

Graf 1. i 2. Usporedba dostupnosti sudova i ureda javnih bilježnika u odnosu na 100.000 stanovnika

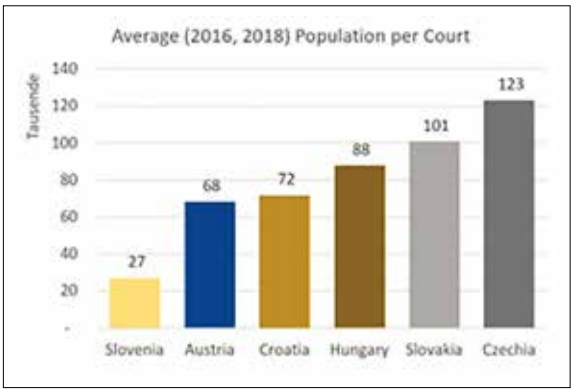

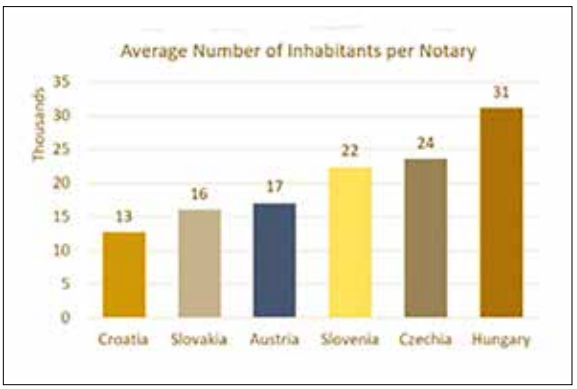

35 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses, str. 42.

Tablica 1: Broj sudaca 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) *(na 100 000 stanovnika) (izvor: Studija Europske komisije za učinkovitost pravosuđa Vijeća Europe (CEPEJ))*

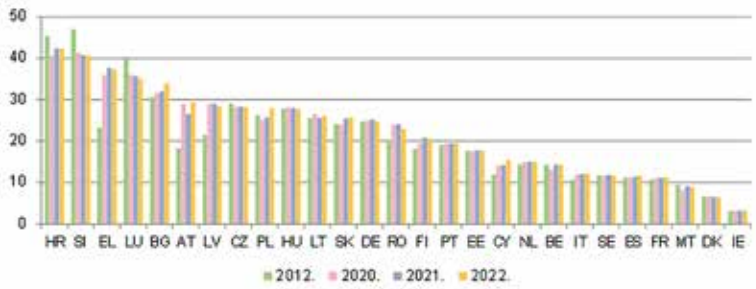

(*) Na temelju metodologije CEPEJ-a ova kategorija uključuje suce koji rade u punom radnom vremenu. Ne uključuje Rechtspfleger/sudske službenike koji postoje u nekim državama članicama. ***AT****: podaci o upravnom pravosuđu dio su podataka od 2016.* ***EL****: od 2016. podaci o broju profesionalnih sudaca obuhvaćaju sve razine na kaznenim i građanskim sudovima te upravne suce.* ***IT****: regionalni revizorski odbori, lokalni porezni odbori i vojni sudovi ne uzimaju se u obzir. Upravno pravo uzima se u obzir od 2018.*

Prema istraživanju CEPEJ u razdoblju od 2018. do 2020. postotak riješenih građanskih sporova je u padu (101 % na 98 %), što je osobito zabrinjavajući trend u odnosu na postupanje prvostupanjskih sudova. Konkretno, u zemljama u okruženju taj je postotak značajan (Srbija 39 postotnih bodova, Hrvatska 27 postotnih bodova, Bosna i Hercegovina 22 postotna boda).[36]

36 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 129.

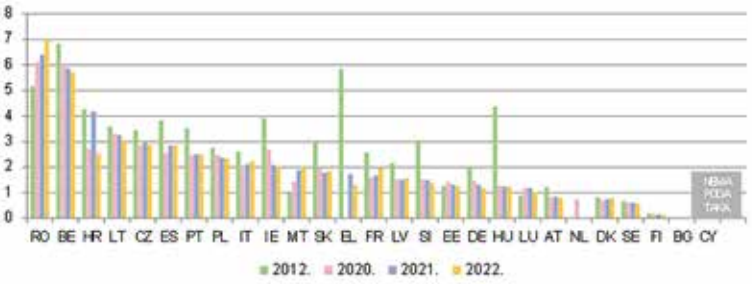

Tablica 2: Broj novih građanskih i trgovačkih parničnih predmeta 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) *(prvi stupanj/na 100 stanovnika) (izvor: studija CEPEJ-a)*[37]

37 Tablica preuzeta iz KOMUNIKACIJE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final, str. 10.

(*) Na temelju metodologije CEPEJ-a građanski / trgovački parnični predmeti odnose se na sporove između stranaka, npr. sporove u vezi s ugovorima. Izvanparnični građanski / trgovački predmeti odnose se na neosporavane postupke, npr. neosporavane platne naloge. Metodologija je izmijenjena u ***EL*** *i* ***SK****. Podaci za* ***NL*** *uključuju izvanparnične predmete.*

Tablica 3.: Broj građanskih i trgovačkih parničnih predmeta u postupku 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) *(prvi stupanj/na 100 stanovnika) (izvor: studija CEPEJ-a)*[38]

38 Tablica preuzeta iz KOMUNIKACIJE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final, str. 16.

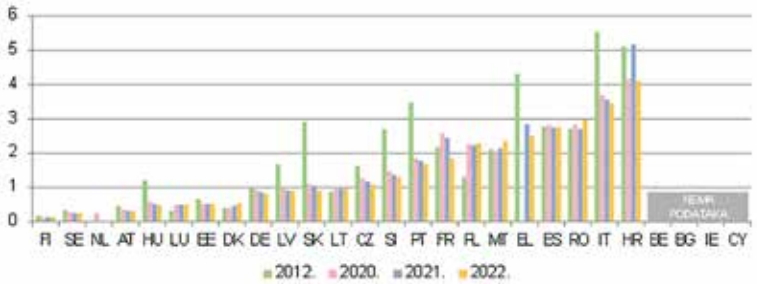

(*) Metodologija je izmijenjena u ***EL*** *i* ***SK****. Predmeti u postupku uključuju sudove svih stupnjeva u* ***CZ****, a do 2016. i u* ***SK****.* ***IT****: 2013. uvedena je drugačija klasifikacija građanskih predmeta. Podaci za* ***NL*** *uključuju izvanparnične predmete.*

Slika 1. Broj država članica EU i tijela koja obavljaju određene sudske funkcije[39]

39 Slika preuzeta iz Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses.

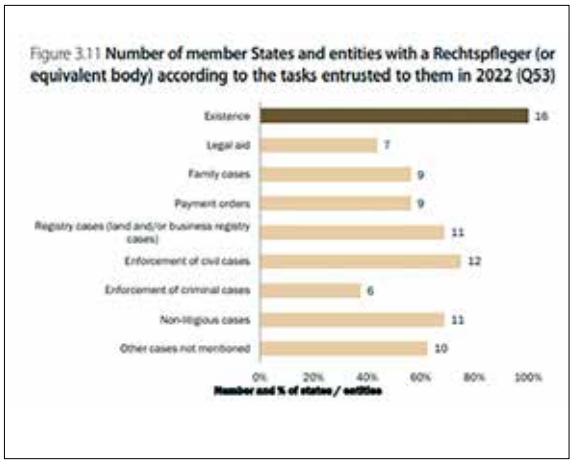

Oko 35 % država članica imaju tijela koja uz suce obavljaju određene sudske funkcije (poput njemačkih *Rechtspflegera*, sudskih službenika – *guidice di pace* i sl.) Povjereni su im sudski i kvazi-sudski poslovi koje samostalno obavljaju, a u odnosu na njihove odluke moguće je uložiti pravni lijek. U najvećem broju slučajeva rješavaju građanske (75%) i registarske predmete (69%), *provode izvanparnične postupke (69%),* obiteljske postupke (56%) i *postupke u povodu platnih naloga (56%).* [40]

U pogledu povjerenih poslova, CEPEJ bilježi da u ukupno 32 države javni bilježnici provode poslove iz sudske nadležnosti (izvanparnične jurisdikcije), od čega u 6 država imaju isključivu nadležnost, dok u 26 država tu nadležnost dijele sa drugim tijelima.[41] U 1 državi isključivo su nadležni u drugim vrstama sudskih postupaka, dok u 13 država tu nadležnost dijele s drugim tijelima, najčešće sudom (primjerice, odlučuju o izdavanju platnog naloga).

Tako je, među najšire postavljenim ovlastima, krug poslova koji pripada mađarskim javnim bilježnicima. Ovlasti mađarskih javnih bilježnika kao „sudova" obuhvaćaju izdavanje platnog naloga skraćenih postupaka u vezi platnih naloga te primjene Uredbe o dostavi i Uredbe o izvođenju dokaza prilikom odlučivanja u ostavinskom i drugim sudskim postupcima.[42]

Medijaciju provode u 19 država, među kojima su Austrija, Belgija, Francuska, Grčka, Italija, Nizozemska, Portugal i Slovačka.[43]

4.2. Kvalitativni pokazatelji

Među važnim preduvjetima koji osiguravaju sposobnost javnobilježničke službe, uz zahtjeve koje postavlja odredba čl. 6. EKLJP odnosno čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima u smislu neovisnosti, nepristranosti i javnosti (analizirano ranije), a kako bi se zadovoljili zahtjevi koje bi pred nju postavilo povjeravanje nadležnosti u postupcima radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti jesu provedena digitalizacija u radu, te stručno usavršavanje.[44]

Naime, dosadašnji napredak u pogledu digitalizacije rada javnobilježničke službe kao i smjer planiranih zahvata, otvaraju prostora za promišljanje daljnje operacionalizaciji nacionalnog postupkaradi ostvarivanja tražbina male vrijednosti. Određena obilježja nacionalnog postupka nakon posljednjih reformskih zahvata već nalikuju onima postupka za ostvarenje zaštite u prekograničnom postupku u povodu spora male vrijednosti reguliranog Uredbom (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbinemale vrijednosti[45].[46] No, prema shvaćanju pravnih praktičara, budući bi reformski procesi trebali biti usmjereni na daljnje ujednačavanje tih dvaju postupaka, a što bi za posljedicu imalo i nužnost primjene digitalnih alata u provođenju postupaka u sporovima male vrijednosti.[47] Pri tome, kao argumenti u prilog iznesenog shvaćanja nude se preporuke (Preporuke za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti) i zaključci analize postupaka u sporovima male vrijednosti koju je u 2017. godini provela Američka gospodarska komora. Sugerirano je tako da bi podnošenje pisanih podnesaka u standardiziranim obrascima, kao i obavještavanje putem sustava elektroničke oglasne ploče doprinijeli učinkovitosti provođenja postupaka u sporovima male vrijednosti. No, istovremeno, pravni praktičari upozoravaju na realnost neadekvatne informatizacije sustava kojem kronično nedostaje educiranog sudskog osoblja koje bi vodilo računa o potrebama suvremenoga doba prema mišljenju.[48] U svjetlu ovoga, važnim se čini razmotriti kapacitete javnobilježničke službe te do sada postignuto u pogledu njezine digitalizacije.

Proces digitalizacije javnobilježničke službe u RH traje od 2007. godine. Od 2018. godine u primjeni je web-aplikacija eNotar kao zaseban IT sustav s najvišim razinama digitalne i pravne sigurnosti, pod nadzorom HJK, a ne putem komercijalnih platformi. Kapaciteti javnobilježničke službe uspješno su prilagođeni obavljanju svih poslova u svrhu pružanja preventivne pravne zaštite građanima i tvrtkama. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu (dalje: ZIDZJB) omogućeno je sastavljanje javnobilježničke isprave u elektroničkom obliku, a koja se primjenjuje u procesu

40 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 50.

41 European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 14.

42 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 31.

43 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses.

44 Vidjeti iz European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 10-12. Još jedan važan preduvjet je razina specijalizacije i znanja, European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 18.

45 Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbine male vrijednosti, Službeni list Europske unije, 2007., br. L 199/1.

46 Vidi sugestije iz pravne teorije, Poretti, Paula, Postulati prava Europske Unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. X, 1/2019.

47 Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti-radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 251-272 (2024).

48 Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti-radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 251-272 (2024), str. 256.

osnivanja, odnosno doregistracije društava na daljinu, u vezi s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (dalje: ZIDZTD) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru (dalje: ZIDZSR).[49] Javni bilježnici od 2021. godine sudjeluju u provođenju postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave (e-Ovrhe), čija obilježja formalnog, pisanog postupka, uz korištenje digitalnih alata, odgovara obrisima postupka u pogledu spora male vrijednosti čije se uvođenje zagovara. Iste je godine započeta daljnja digitalna transformacija HJK, koja pretpostavlja uspostavljanje informatičke platforme za rad javnih bilježnika na daljinu. Planirano je da će platforma sadržavati funkcionalnosti videokonferencije te udaljenog kvalificiranog elektroničkog potpisa. Uz izgradnju digitalne infrastrukture, HJK skrbi o stalnom osposobljavanju javnih bilježnika za korištenje naprednih digitalnih alata. Pri tome, nastojeći ići u korak sa razvojem digitalnih tehnologija, aktivno prati dosege primjene alata umjetne inteligencije u pravosuđu.

Prema provedenim istraživanjima, niz je funkcija umjetne inteligencije koje bi bile primjenjive u radu javnobilježničke službe. Stoga, HJK se aktivno uključio i dao doprinos aktivnostima Europske komisije u svrhu izrade nove strategije za obuku i edukaciju u pravosuđu za sljedeće razdoblje (najvjerojatnije 2025.–2029. godine), uz naglasak na obuci o digitalnoj transformaciji u pravosuđu čime će se nastojati poboljšati vještine u korištenju digitalnih alata i infrastrukture, kao i stvoriti poticajno okruženje za digitalizaciju pravosuđa i izgraditi znanje pravosudnih stručnjaka o prilagodbi materijalnog prava Europske unije potrebama digitalnog gospodarstva i društva.[50] Jedan od zaključaka izvedenih na temelju istraživanja i rada na spomenutoj konferenciji jest da su javni bilježnici pravosudna profesija koja se lakše nosi s novim tehnologijama od ostalih pravnih struka i voljna je predvoditi promjene.

Zbog toga je Europska komisija bila posebno pozorna u odnosu na stavove i zahtjeve javnog bilježništva u pogledu obuke o digitalizaciji, kao i na pitanje kako ona utječe na različita područja prava s kojima se obično susreću javni bilježnici.[51]

Kao drugi važan element, a neodvojiv od procesa digitalizacije jest izobrazba odnosno usavršavanje znanja i vještina javnih bilježnika za obavljanje poslova službe.

Na nacionalnoj razini, o izobrazbi odnosno stručnom usavršavanju javnih bilježnika od svog osnivanja 2008. godine u okviru HJK brine Hrvatska javnobilježnička akademija (dalje: HJA)[52] sukladno programu, kojim se nastoje realizirati ciljevi stručnog usavršavanja iz područja prava EU i nacionalnog prava.[53] U nadolazećem razdoblju u primjeni su Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika[54]. Donošenje Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika predstavlja unaprjeđenje, jer je uporište za sustavnije planiranje, organizaciju, provedbu, vrednovanje i evaluaciju programa izobrazbe u javnobilježničkoj službi.

Uvidom u Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika dade se zaključiti da stručno usavršavanje prema Pravilima obuhvaća podjednako javne bilježnike, vršitelje dužnosti javnih bilježnika, javnobilježničke prisjednike, javnobilježničke savjetnike i javnobilježničke vježbenike (arg. *ex* čl. 1. st. 3. Pravila), te ih se smatra obveznicima stalnog stručnog usavršavanja (arg. *ex* čl. 2. st. 1.b Pravila). U dijelu koji se odnosi na javne bilježnike Pravila su usklađena sa Zakonom o javnom bilježništvu (arg. *ex* čl. 18. b ZJB) prema kojemu su se javni bilježnici dužni stručno usavršavati. Sve navedeno potvrđuje pretpostavku o spremnosti i adekvatnosti kapaciteta javnobilježničke službe da udovolji zahtjevima koje bi pred nju postavilo preuzimanje u nadležnost provođenja postupaka radi ostvarenja tražbina male vrijednosti.

49 Poretti, Paula, Digitalizirane javnobilježničke isprave i perspektiva digitalizacije javnobilježničke službe, Javni bilježnik, Vol. 27 No. 50, 2023, str. 11-12.

50 Sudjelovanje predstavnika HJK na Europskoj konferenciji o pravosudnoj izobrazbi pod naslovom „Podrška digitalizaciji pravosuđa“ koju su zajednički organizirali Europska komisija i Belgijski institut za obuku pravosuđa (IGO–IFJ) u Bruxellesu u travnju 2024. godine. Hoblaj, Hana, Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika JAVNI BILJEŽNIK Vol. XXVIII (2024) 51, str. 66.

51 Hoblaj, Hana, Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika, JAVNI BILJEŽNIK Vol. XXVIII (2024) 51, str. 66.

52 HJA brine o stručnoj izobrazbi članova HJK na svim područjima rada javnih bilježnika uz pridavanje posebne pozornosti aktualnom razvoju prava i praćenju propisa, pruža pomoć HJK kod donošenja stručnih smjernica, naročito glede vrste, opsega i predmeta obrazovnih skupova, brine o stručnoj izobrazbi ostalih djelatnika u javnobilježničkim uredima kroz predavanja i praktične radionice s ciljem osposobljavanja za što stručnije obavljanje administrativnih poslova u javnobilježničkim uredima, potiče učenje i usavršavanje stranih jezika članova HJK, uz poseban naglasak na usvajanje specifične pravne terminologije te u tu svrhu surađuje sa sveučilištima, veleučilištima i strukovnim udrugama (čl. 2. Odluke o osnivanju Hrvatske javnobilježničke akademije). Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, Javni bilježnik, Vol. 28 No. 51, 2024.

53 Pozitivan je trend u našem sustavu, da se HJK, odnosno HJA još jednom pokazala nositeljem pozitivnih promjena u okviru domaćeg pravosudnog sustava, organizacijom radionica za stručno usavršavanje javnih bilježnika u hibridnom obliku, uz primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, Javni bilježnik, Vol. 28 No. 51, 2024.

54 Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika NN (19/24).

5. Postupci za ostvarenje tražbina male vrijednosti

5.1. Relevantni komparativni primjeri

Prema istraživanjima, većina europskih država prilikom uređenja postupaka u sporovima male vrijednosti opredijelila se ili za uspostavljanje posebnog suda nadležnog za njihovo rješavanje ili za specifična pravila kojima se uspostavlja procedura različita od redovnog parničnog postupka. Premda su oba modela podjednako usmjerena na osiguravanje strankama brzog, ekonomičnog, jednostavnog rješavanja spora, uz najniži mogući utrošak resursa, čime se sprječava nagomilavanje neriješenih predmeta te konačno, jača povjerenje građana u pravosuđe, oba modela ipak nisu podjednako uspješna. Naime, posebni sudovi ili tijela kojima je povjereno provođenje postupaka ipak postižu bolje rezultate, čemu doprinosi okolnost da sporove rješavaju osobe koje su u cjelosti posvećene njihovom rješavanju u pojednostavljenoj i manje formalnoj proceduri.[55] Tako Grčka ima službenike za rješavanje sporova male vrijednosti, dok Malta ima posebne sudove kojima predsjedaju odvjetnici. U Austriji, Danskoj, Mađarskoj, Latviji, Poljskoj i Švedskoj područni (općinski i sl.) sudovi rješavaju sporove male vrijednosti, slično kao i u Francuskoj, Irskoj, Litvi i Sloveniji.[56] Međutim, u dijelu tih država sudovi su već rasterećeni provođenja postupaka u povodu platnog naloga koji se pokreću za ostvarenje nespornih tražbina ili se na takvim rješenjima radi u okviru tekućih reformskih procesa (Grčka, Mađarska, Poljska, Danska). Kao prevladavajuća pojavnost pri tome dade se uočiti ustupanje na provođenje postupaka javnim bilježnicima, a negdje i sudskim službenicima, tzv. sucima laicima.

5.1.1. Grčka

U Grčkoj postupke u sporovima male vrijednosti provode "Ειρηνοδικεία" ili "Πταισματοδικεία" (sudski službenici ili sudovi male vrijednosti). Sukladno odredbi čl. 15. Građanskog zakonika (nadležnost sudova za sporove male vrijednosti) oni provode postupke u kojima se ostvaruju tražbine koje proizlaze iz:

a) sporova čija vrijednost ne prelazi 20 000 eur;

b) sporova koji proizlaze iz ugovora o najmu kao i one koji proizlaze iz čl. 601. Građanskog zakonika, a vrijednost tražbine mjesečnog najma ne prelazi 600 eur

c) sporova između vlasnika i upravitelja stanova, ako vrijednost ne prelazi 20 000 eur

sukladno odredbi čl. 15. Građanskog zakonika u nadležnost, neovisno o vrijednosti tražbine pripadaju tražbine iz:

a) sporova u pogledu najma nekretnine

b) sporova zbog štete na drveću, vinovoj lozi, voćkama i dr. koju su napravile životinje

c) sporova koji proizlaze iz čl. 1003. do 1009., 1018. do 1020. i 10123. do 1031. Građanskog zakonika, kao i oni nastali zbog njihove povrede

d) sporova koji proizlaze iz povrede pravila o sadnji drveća, izgradnji ograda i kanala

e) sporova koji proizlaze iz ometanja slobodno korištenja cesta i puteva, kao i za štetu nastalu zbog ometanja

f) sporova koji se odnose na upotrebu pitke vode ili onemogućavanje njezine upotrebe

g) sporova na temelju tužbe osoba na koje se odnose odredbe čl. 834. do 839. Građanskog zakonika ili njhovih univerzalnih sukcesorai

kao i sporova za naplatu potraživanja odvjetnika ili njihovih univerzalnih sukcesora s osnove zastupanja:

a) Sporovi za naknadu troškova svjedoka, tumača-prevoditelja, službenika, službenika registra

b) Sporovi zbog prodaje životinja s određenim nedostatcima

Sudovi za sporove male vrijednosti odnosno sudski službenici izdaju platne naloge i naloge za plaćanje iznosa najamnine, objavu oporuka, izdavanje potvrda o nasljeđivanju i zabilježbu hipoteka.[57]

U Grčkoj se trenutno provodi reforma u okviru koje se razmatra digitalizacija postupka za sporove male vrijednosti te uvođenje mogućnosti njihova rješavanja na digitalnoj platformi.[58]

5.1.2. Španjolska

U Španjolskoj je donošenjem Zakona o izvanparničnom postupku (Zakon 15/2015 od 2. srpnja o izvanparničnom postupku) i izmjenama Zakona o

55 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 18.

56 Sporovi male vrijednosti – opća obilježja i stanje prema studijama (Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 15.

57 Ioannis Katras, Order for payment, Greek law digest, available at https://www.greeklawdigest.gr/topics/judicial-system/item/211-order-for-payment.

58 Vidi više Simone Ginzburg, Small claims: Comparative analysis of national procedures with recommendations for the Greek Ministry of justice. Fostering transparency of judicial decisions and enhancing the national implementation of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2024.

javnim bilježnicima uspostavljena procedura za ostvarenje nespornih novčanih tražbina, neovisno o njihovoj visini te izdavanje ovršnih isprava, koje dužnik može pobiti sukladno odredbi čl. 557. Zakona o parničnom postupku. Procedura se pokreće pred javnim bilježnikom mjesno nadležnim sukladno prebivalištu, odnosno adresi dužnika navedenoj u ispravi kojom se dokazuje postojanje tražbine ili uobičajenom boravištu dužnika. U podnesenom zahtjevu posebno se ističe glavnica, kamate te eventualna novčana kazna zbog kašnjenja u podmirenju tražbine (članak 70. Zakona). U Zakonu je taksativno navedeno za koje je tražbine isključeno podnošenje zahtjeva za ostvarenje u postupku pred javnim bilježnikom (primjerice za tražbine iz potrošačkih ugovora sklopljenih između trgovca i potrošača, koje uključuju adminsitrativna tijela). Po primitku zahtjeva javni bilježnik ispituje dopuštenost zahtjeva (ispunjava li pretpostavke vezano uz sadržaj odnosno sadrži li podatke potrebne za utvrđivanje identiteta stranaka te određivanje tražbine). Nakon utvrđivanja dopuštenosti, javni bilježnik ispituje osnovanost zahtjeva te donosi odluku kojom nalaže dužniku da podmiri tražbinu vjerovniku u roku od 20 dana. Ako javni bilježnik ne može utvrditi prebivalište niti boravište dužnika, postupak se obustavlja. Vjerovnik u tom slučaju radi ostvarenja tražbine može pokrenuti parnični postupak. Ako dužnik odbije primiti zahtjev ili se dostava izvrši predajom zaposleniku, srodniku ili bilo kojoj punoljetnoj osobi koja živi na istoj adresi kao dužnik, smatra se da je dužnik obavješten o provođenju postupka. Ako u predviđenom roku od 20 dana dužnik podmiri tražbinu plaćanjem iznosa izravno javnom bilježniku, on će taj iznos bez odgode predati vjerovniku a ako ga plati izravno vjerovniku, on o tome obavještava javnog bilježnika koji okončava postupak. U slučaju da dužnik u predviđenom roku, ne podmiri tražbinu, javni bilježnik ne provodi dalje postupak. Vjerovniku ostaje mogućnost pokretanja redovnog parničnog postupka. Ako pak dužnik pred javnim bilježnikom ospori tražbinu, javni bilježnik o tome obavještava vjerovnika, a on može pokrenuti redovan parnični postupak (arg. ex čl. 71. Zakona). U slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu niti je podmiri u predviđenom roku, javni bilježnik donosi odluku koja je ovršna isprava (arg ex čl. 517. dio. 2. br. 9. Zakona o parničnom postupku).

Vjerovnik postupak pokreće usmenim putem te podnosi dokaze o postojanju tražbine. Procedura koju provodi javni bilježnik lišena je formalnosti i ne zahtijeva zastupanje odvjetnika, zbog čega je brža i jeftinija od drugih dostupnih procedura za ostvarenje tražbina u španjolskom pravnom sustavu.[59]

59 Silvestri Elisabetta, Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe, Issue No. 1/2018, str. 10-12. Voller, Thomas (ed), Outlines of Debt Collection in Europe, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 180-184.

5.1.3. Francuska

U 2016. godini uvedena je pojednostavljena procedura za ostvarenje tražbina male vrijednosti. Tužitelj može u cijelosti izbjeći sudjelovanje u parničnom postupku obraćanjem sudskom službeniku, u slučaju da tražbina ne prelazi iznos od 4000 eur. Postoje pravila koja određuju koji će sudski službenik provoditi postupak, a tužitelj mu se obraća pisanim putem, usmeno ili pomoću sredstava digitalne komunikacije. Štoviše, cjelokupnu komunikaciju između stranaka i sudskog službenika moguće je voditi pomoću alata digitalnih tehnologija. Sudski službenik, po zaprimanju zahtjeva tužitelja, obavještava tuženika o zahtjevu te ga poziva da se uključi u postupak. Stranke u postupku mogu sklopiti sporazum u kojemu će urediti uvjete i način namirenja tražbine. Taj sporazum je ovršna isprava koja omogućuje tužitelju naknadno prisilno izvršenje tražbine, ako je tuženik dobrovoljno ne ispuni. U slučaju da se tuženik ne uključi u postupak te se sporazum ne sklopi, tužitelj ima mogućnost pokretanja parničnog postupka. Kao prednosti postupka kojega provode sudski službenici ističe se mogućnost provođenja postupka putem sredstava digitalnih komunikacija, te njegovo pokretanje pomoću unaprijed pripremljenih obrazaca, čime se postižu uštede u vremenu i novcu. Naime, tuženik u roku od mjesec dana ima odlučiti hoće li se upustiti u postupak. Prilikom pokretanja postupka tužitelj je dužan uplatiti iznos od 14. 92 eur, što je ujedno jedini trošak u slučaju da se postupak dalje ne provodi. U slučaju da stranke postignu sporazum, tužitelj plaća dodatnih 30 eur prilikom izdavanja ovršne isprave. Također, u tom je slučaju tužitelj dužan platiti sudskom službeniku određenu naknadu za provođenje postupka, a koja je razmjerna iznosu tražbine o kojoj je postignut sporazum među strankama.[60]

5.1.4. Italija

Za razliku od Francuske, u Italiji ne postoje posebna pravila koja uređuju postupak u sporovima male vrijednosti. Premda je postupak u nadležnosti sudova prvog stupnja, provode ga tzv. povremeni ili suci laici (*guidici di pace*) koji nisu stalni, profesionalni suci nego nositelji ureda, imenovani od strane ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Ipak, oni provode postupke u kojima zbog niže vrijednosti predmeta spora redoviti suci ne postupaju. Postupak se u pravilu provodi

60 Silvestri Elisabetta, Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe, Issue No. 1/2018, str. 12-13. Voller, Thomas (ed), Outlines of Debt Collection in Europe, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 100-105.

u pisanom obliku, a isključivo je sporove najniže vrijednosti moguće provesti usmeno. Premda je predviđena mogućnost podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka na zapisnik kao i provođenje usmene rasprave, u sudskoj praksi takvi slučajevi nisu zabilježeni. U tom smislu, izuzev povjeravanja postupaka povremenim sucima, talijansko uređenje ne odražava svijest o potrebi da se forma niti pravila postupka prilagode nižoj vrijednosti spora i tako ga učine bržim i jednostavnijim. Slično uređenje ima i Luxembourg, koji je također povjerio rješavanje sporova male vrijednosti povremenim sucima.[61]

5.1.5. Armenija

Usporedivo situaciji u hrvatskom pravosuđu, Armenija se u posljednjih nekoliko godina suočila sa porastom broja neriješenih građanskih predmeta te posljedično povredom prava na suđenje u razumnom roku velikog broja stranaka. Tako je u razdoblju od 2020. do 2022. godine podneseno 444 128 zahtjeva, od čega 395 149 zahtjeva za ostvarenje novčanih tražbina (primjerice, računi za električnu energiju, gradski plin, vodovod, potraživanja banaka sa osnove kredita). Ovaj porast dijelom se dade pripisati reformi postupovnog zakonodavstva iz 2018. i 2019. te uvođenju dvotračnog sustava koji razlikuje između postupaka u sporovima male vrijednosti i postupka u povodu platnog naloga.[62] Obje su procedure trebale poslužiti rasterećenju sudova, prva u pogledu rješavanja sporova koji se tiču tražbina male vrijednosti (sporovi male vrijednosti) odnosno druga u pogledu namirenja nespornih tražbina (platni nalog), no suci su pribjegavali primjeni postupka u sporovima male vrijednosti isključivo za namirenje nespornih tražbina. Naime, u slučaju spora, odnosno podnošenja prijedloga za saslušanje svjedoka ili vještaka te novih pisanih dokaza, suci su redovito primjenjivali pravila redovitog parničnog postupka, neovisno o visini sporne tražbine.[63] Na taj način se smisao uspostavljene procedure za rješavanje sporova u pogledu tražbina male vrijednosti u cjelosti izgubio. Stoga je u armenijskom sustavu predložena nova izmjena Zakona o parničnom postupku te povjeravanje postupka za ostvarenje nespornih tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima. Naime, javni bilježnici u armenijskom pravnom sustavu u nadležnosti su ministarstva za poslove pravosuđa, koji provodi nadzor nad njihovim obavljanjem službe.[64] Reformom im je u nadležnost povjeren pisani postupak u stvari manje složenosti i vrijednosti predmeta spora (do dva milijuna AMD), čijim povjeravanjem javnim bilježnicima se, prema ocjeni armenijskog ministarstva za poslove pravosuđa, sucima otvara prostor za provođenje složenijih sporova.[65] Povjeravanje nadležnosti za rješavanje sporova male vrijednosti javnim bilježnicima pokazalo se opravdanim, jer je dio reforme pravosuđa kojom je postotak riješenih predmeta porastao za gotovo 80 %.[66] Naime, rezultati izvješća CEPEJ za 2023. godinu ukazuju da je Armenija cjelokupno postigla najveći porast broja riješenih predmeta (25 postotnih bodova). Za usporedbu, Bosna i Hercegovina ostala je država s najvećim brojem predmeta koji nisu riješeni dulje od dvije godine, a u najvećem je broju slučajeva riječ o potraživanjima s osnove neplaćenih režijskih troškova. [67] RH je također među državama sa porastom broja neriješenih predmeta (85%) kao i porastom u kašnjenju u rješavanju predmeta (655 dana).

Postupak za izdavanja platnog naloga pred javnim bilježnikom u Armeniji predviđen je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o javnim bilježnicima (Zakon HO-586-N od 2. prosinca 2022.[68] kojim se mijenja Zakon o javnim bilježnicima HO-274-N od 4. prosinca 2001.[69]).

Odredbom čl. 82.4. Zakona predviđeno je podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga, kada su stranke ugovorom predvidjele njegovo podnošenje radi ostvarenja novčane tražbine nastale u slučaju neispunjenja ugovorne obveze. Zahtjev za izdavanje platnog naloga podnosi se javnom bilježniku elektroničkim putem. Zahtjev sukladno odredbi čl. 82.5. Zakona sadrži sljedeće:

(1) podatke o javnom bilježniku kojemu se upućuje zahtjev;

(2) ime i prezime, adresu, OIB (fizičke osobe) ili naziv, adresu sjedišta, OIB ili registarski broj

61 Silvestri Elisabetta, Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe, Issue No. 1/2018, str. 12-14. Voller, Thomas (ed), Outlines of Debt Collection in Europe, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 100-105.

62 World Bank, Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, 2020., str. 9.

63 Tako World Bank, Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, 2020., str. 24.

64 Supporting Judicial Reforms in Armenia: A Forward Look Public Expenditure and Performance Review of the Judiciary in Armenia, str. 9.

65 https://www.coe.int/en/web/implementation/-/judge-notaries-workshops-organised-by-the-council-of-europe-and-ministry-of-justice

66 CoE Project "Support to Judicial Reforms in Armenia", which is co-funded by the EU and the CoE under the "Partnership for Good Governance" initiative.

67 European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 135.-136.

68 Zakon HO-586-N od 23. prosinca 2022. Službeni prijevod, Centar za prevođenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

69 Zakon o javnim bilježnicima, HO-274-N od 4. prosinca 2001. Službeni prijevod, Centar za prevođenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

(pravne osobe), telefonski broj ili adresu eletroničke pošte vjerovnika;

(3) ime i prezime, ime oca, adresu prebivališta ili boravišta dužnika;

(4) činjeničnu i pravnu osnovu te iznos tražbine;

(5) dokaze;

(6) zahtjev za izdavanje platnog naloga;

(7) izjavu da ne postoji protutražbina dužnika ili ako je postojala, da je ispunjena;

(8) popis priloženih dokumenata.

Dokaze kojima se potkrijepljuje zahtjev, kao i potvrde o plaćanju pristojbe za radnju javnog bilježnika i državnu pristojbu. Iznosi pristojbi propisane su Zakonom o državnim pristojbama odnosno predviđene odlukom Vlade o pristojbi za javnog bilježnika.

Zahtjev potpisuje podnositelj (vjerovnik) ili njegov zastupnik elektronički ili šalje verziju dokumenta koja je potpisana ručno te skeniranjem pretvorena u elektroničku verziju dokumenta.

Sukladno odredbi čl. 82.6. Zakona u roku od tjedan dana od primitka zahtjeva, javni bilježnik obavještava dužnika o zahtjevu te mogućnosti da tražbinu nadoknadi ili podnese prigovor u roku od 30 dana od primitka obavijesti. Obavijest se šalje sukladno pretpostavkama predviđenima Zakonom o parničnom postupku Armenije ili odredbi ugovora sklopljenog među strankama.

U roku od dva tjedna od proteka roka od 30 dana u kojemu je dužnik primio obavijest, javni bilježnik sukladno odredbi čl. 82.6. i 7. Zakona:

Izdaje platni nalog;

Odbija zahtjev za izdavanje platnog naloga.

Javni bilježnik odbit će zahtjev ako je:

(1) došlo do povrede odredbe čl. 82.4 i 82.5. Zakona;

(2) od ranije postoji odluka o odbijanju zahtjeva među istim strankama i utemeljenog na istom činjeničnom stanju;

(3) dužnik je podnio prigovor u pisanom obliku ili ispunio tražbinu u roku predviđenom odredbom čl. 82.6. Zakona;

(4) tražbina je protivna zakonskim propisima;

(5) među strankama ne postoji ugovor kojim je predviđeno podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga u slučaju neispunjenja ugovorne obveze za tražbinu proizašlu iz te osnove.

Odluka javnog bilježnika o odbijanju zahtjeva za izdavanje platnog naloga ne odriče pravo vjerovniku na podnošenje tužbe sudu.

U slučaju da javni bilježnik izda platni nalog, on ima pravomoćan učinak prema strankama u roku od 15 dana od donošenja. U platnom nalogu javni bilježnik navodi da vjerojatnost postojanja novčane tražbine, nalaže dužniku da plati iznos određen u nalogu u roku od dva tjedna te da je vjerovnik podmirio pristojbe prilikom podnošenja zahtjeva (odredba čl. 82.8. Zakona).

Javni bilježnik šalje dužniku platni nalog najkasnije sljedećeg dana od dana izdavanja. U slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu određenu platnim nalogom, za njezino namirenje provodi se ovrha sukladno odredbama Zakona o prisilnom izvršenju sudskih odluka (odredba čl. 82.8. Zakona).

Dužnik može izjaviti prigovor protiv platnog naloga u skladu s odredbama Zakona o parničnom postupku (odredba čl. 82.9. Zakona). Sud će ukinuti zahtjev ako:

a) javni bilježnik nije ispitao zahtjev;

b) javni bilježnik prilikom donošenja platnog naloga povrijedio je odredbe parničnog postupka.[70]

5.1.6. Mađarska

Armenijsko je rješenje blisko mađarskome, gdje je također javnim bilježnicima u nadležnost povjereno izdavanje platnih naloga izmjenama Zakona o parničnom postupku iz 2018. godine (Zakon br. CXXX iz 2016 koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018.). Riječ je o pojednostavljenom građanskom izvanparničnom postupku iz nadležnosti javnog bilježnika za ostvarivanje dospjelih novčanih tražbina, koji je uređen Zakonom o parničnom postupku CXXX iz 2016. u vezi s Zakonom L iz 2009. o postupku u povodu platnog naloga (Fmhtv). Izvanparnični postupak kojeg provodi javni bilježnik u učinku je izjednačen sa sudskim postupkom (§ 2. Zakona).

Iznos dospjele novčane tražbine pri tome ne smije prijeći 3 milijuna forinti (§ 254 Zakona o parničnom postupku u vezi s § 2. Zakona). Postupak se ne provodi ako tuženik nema prebivalište u Republici Mađarskoj ili ako iznos novčane tražbine prelazi iznos od 30 milijuna forinti. Postupak se započinje i provodi putem sustava elektroničke komunikacije, pri čemu se na temelju podnesenog zahtjeva tužitelja javnom bilježniku dodjeljuje predmet u rad.

Naime, u postupku izdavanja platnog naloga javni bilježnik postupa korištenjem jedinstvenog nacionalnog računalnog sustava Državne javnobilježničke komore Mađarske (MOKK) dostupnog na internetu javnim bilježnicima, strankama i drugim osobama koje sudjeluju u postupku (sustav MOKK), te automatski obrađuje podatke.

Od mogućnosti podnošenja zahtjeva za izdavanje platnog naloga isključene su tražbine koje proi-

70 Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, The World Bank, Washington, 2020.str. 9.

zlaze iz pravnog odnosa utemeljenog na temelju Zakona o radu iz 2012. godine; službeničkog odnosa; službeničkog odnosa u javnom školstvu; službenog odnosa u javnoj službi; službenog odnosa u državnoj obrani; službeničkog odnosa u službi nacionalne sigurnosti; radnog odnosa u javnom sektoru; radnog odnosa sklopljenog na temelju Zakona o športu kojemu je osnova ugovor o radu za stručno osposobljavanje; ugovor o radu studenta prema Zakonu o visokom obrazovanju; radni odnos člana zasnovan u socijalnoj zadruzi i zadruzi za zapošljavanje; javno-službeni ili upravni ugovorni odnos kako je definirano Zakonom I. iz 2017. o Zakonu o upravnom postupku kao i potraživanje proizašlo iz spora u pogledu pravne posljedice koja je nastupila zbog zasnivanja, izmjene, prestanka pravnog odnosa ili svjesne povrede obveza iz pravnog odnosa od strane radnika ili pravne posljedice koja je nastupila zbog stegovnog prijestupa.

U postupku platnog naloga javni bilježnik nadležan je za cijelo područje zemlje, pa nadležnost nije posebno predviđena (čl. 8. (1) Zakona). Naime, zahtjevi za izdavanje naloga za plaćanje podneseni elektroničkim putem distribuiraju se automatski sustavom MOKK, u jednakom omjeru među javnobilježničkim uredima, osim u slučaju izuzeća. Postupak se pokreće pisanim zahtjevom ili usmeno (čl. 8. (2) Zakona).

Ako javni bilježnik u roku od tjedan dana zaprimi zahtjev u pisanom obliku za izdavanje više platnih naloga nego što je uredbom ministra nadležnog za pravosuđe određeno, javni bilježnik će za pojedine predmete ili za određenu skupinu predmeta u roku od tri radna dana imenovati drugog javnog bilježnika za vođenje postupka. Zahtjeve bilježi ovlašteni bilježnik u sustavu MOKK, u kojem se slučaju rok naveden u članku 26. stavku 1. računa od datuma kada je zahtjev zaprimio ovlašteni bilježnik (čl. 8.(3) Zakona).

Članak 10. (1) Ako ovim Zakonom ili uredbom ministra nadležnog za pravosuđe nije drugačije određeno, podnesci se podnose u jednom primjerku. Podnesci - osim usmenih podnesaka (koje podnosi stranka koja nema punomoćnika sukladno odredbi čl. 14. (1) Zakona) - moraju se podnijeti na obrascu kojega je uredbom predvidio ministar nadležan za pravosuđe. (čl. 10. (1) Zakona).

Javni bilježnik kod kojeg je usmeni podnesak predan, odmah nakon otklanjanja nedostataka evidentira podatke usmenog podneska u sustavu MOKK i o tome izdaje potvrdu; Pravila Zakona o građanskom postupku (članci 159. – 161.) koja se odnose na zapisnik primjenjivat će se u skladu s potvrdom. Ako javni bilježnik kod kojeg se zahtjev podnosi nije onaj koji vodi predmet, zahtjev će se proslijediti javnom bilježniku koji vodi postupak evidentiranjem podataka zahtjeva u sustavu MOKK. Ako podaci podneska nisu evidentirani u sustavu MOKK od strane vršitelja dužnosti, administrativni rok za vršitelja dužnosti počinje teći evidentiranjem podataka podneska u sustavu MOKK (čl. 14. (2) Zakona.

Ako stranku zastupa punomoćnik, to mora biti naznačeno na samom podnesku ili podnesak mora sadržavati izjavu ovlaštene osobe da u predmetu ima valjanu i djelotvornu pisanu punomoć. Punomoć koju je dala nezakonskom zastupniku stranka može dati javnom bilježniku i usmeno (čl. 10. (4) Zakona).

Podnesak koji se podnosi elektroničkim putem na način da podnositelj unese podatke o podnesku u sustav MOKK pomoću obrasca posebno namijenjenog za tu svrhu, a podnesak mora biti opremljen kvalificiranim elektroničkim potpisom i kvalificiranim vremenskim žigom (čl. 11. (1) i (2) Zakona). Sustav MOKK obavještava podnositelja o svim nedostacima u podnesku koji se podnosi elektroničkim putem; Podatak o prijavi bit će upisan u sustav MOKK samo ako podnositelj popuni praznine (čl. 12. (1) Zakona). Podnositelj će automatski dobiti elektroničku potvrdu o unosu podataka podneska putem MOKK sustava. Potvrda sadrži sadržaj podneska, datum unosa podataka, broj predmeta, naziv i sjedište javnog bilježnika koji postupa po podnesku, a ako je pristojba plaćena – u slučaju podneska uz naknadu – potvrdu o uplati pristojbe. Datumom primitka podneska na temelju naknade smatra se dan uplate naknade na novčani račun MOKK-a (čl. 12. (2) Zakona).

Javni bilježnik evidentira podatke podneska u sustavu MOKK odmah, a najkasnije u roku od 3 radna dana od njegova primitka (čl. 12. (3) Zakona).

Ako postoje nedostaci u podnesku koje stranka unatoč upozorenju ne otkloni, podnesak se mora evidentirati kao nepotpun u sustavu MOKK, a javni bilježnik će stranci uputiti pisanu opomenu da otkloni nedostatke putem sustava MOKK. U tom slučaju potvrda se mora priložiti samo ako javni bilježnik prilikom podnošenja zahtjeva ne uruči obavijest o otklanjanju nedostataka (čl. 14. (3) Zakona).

Ako Zakonom nije drukčije određeno, na dostavu platnog naloga na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na dostavu tužbe.

Također, predviđena je mogućnost dostave putem obavijesti. Javni bilježnik će tako na web stranici MOKK objaviti obavijest koja sadrži naziv primatelja, posljednju poznatu adresu za dostavu, naziv pismena koje se dostavlja putem obavijesti, broj predmeta i datum objave obavijesti, s pozivom da primatelj može pogledati pismeno za dostavu kod

bilo kojeg javnog bilježnika. Ako primatelj dokument pregleda u roku od petnaest dana od dana objave obavijesti, smatrat će se da je dokument uručen na dan uvida, a u svim ostalim slučajevima petnaesti dan od dana objave obavijesti (čl. 15. Zakona).

Primatelj može pristupiti dokumentu elektronički s korisničkog sučelja povezanog s registracijom na koju se predmet odnosi. Istovremeno s učitavanjem pismena za dostavu iz korisničkog sučelja primatelju se šalje obavijest o tome putem sustava MOKK na adresu elektroničke pošte koju je naveo nakon identifikacije korisnika. Primatelj može primiti ispravu davanjem potvrde o primitku s kvalificiranim elektroničkim potpisom i kvalificiranim vremenskim žigom. Isprava se smatra predanom na dan naveden na potvrdi o primitku. Ako primatelj ne zaprimi dokument za dostavu ili slanje elektroničkim putem u roku od pet radnih dana od obavijesti o njegovoj dostupnosti, MOKK sustav će poslati ponovnu obavijest o dostupnosti dokumenta petog radnog dana. Ako primatelj unatoč drugoj obavijesti nije primio dokument koji treba uručiti ili poslati elektroničkim putem, smatrat će se da je uručen peti radni dan nakon druge obavijesti (čl. 16/A Zakona).

U postupku platnog naloga zahtjev nije moguće proširiti niti preinačiti (čl. 17 (2) Zakona).

U postupku platnog naloga radnje se obavljaju pisanim putem, ne može se održati saslušanje stranke. Ponositelj isključivo može podnijeti zahtjev usmeno na zapisnik, usmeno ga se može obavještavati o tijeku postupka i saslušati prilikom odlučivanje o zahtjevu za naknadu troškova (čl. 18. (1)).

U postupku platnog naloga nema potrebe za provođenjem dokaznog postupka. Ova odredba ne sprječava javnog bilježnika da ispita osnovanost zahtjeva za smanjenje troškova i za odobrenje plaćanja u obrocima i odgode plaćanja (čl. 18 (3) Zakona).

Ako ovim Zakonom ili uredbom ministra nadležnog za pravosuđe nije drukčije određeno, javni bilježnik svoje odluke i druge isprave izrađuje putem sustava MOKK. Zapisnici (potvrde), isprave i odluke (obavijest, ovršni list) izrađeni i centralizirano ispisani putem sustava MOKK sadrže naziv, sjedište i sliku javnog bilježnika koji obavlja radnju; vjerodostojna je bez potpisa javnog bilježnika (čl. 18. (4) Zakona).

Zapisnik (potvrda), isprava, rješenje (obavijest, ovrha) izrađeno kod javnog bilježnika ili sustavom MOKK te vjerodostojna objava izdana na temelju ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona, javne su isprave. Preslika podnesaka stranaka i potvrda o uručenju sačinjena kod javnog bilježnika ili sustavom MOKK, kao i podaci uneseni u sustav o tim ispravama, te isprava sastavljena na temelju tih podataka, imaju istu dokaznu snagu kao dokaz da je njen sadržaj identičan izvornoj ispravi. Elektroničke javne isprave izrađene putem sustava MOKK moraju biti opremljene najmanje elektroničkim potpisom pojačane sigurnosti (čl. 18. (5) Zakona).

Zahtjev za izdavanje platnog naloga treba sadržavati:

a) imena stranaka, njihov procesni status, ovlašteni pp. identifikacijski podaci prema Zakonu, te – ako postoji – porezni broj, identifikacijske podatke, ali najmanje prebivalište, odnosno sjedište, a u slučaju nepostojanja poslovne sposobnosti ili u slučaju dužnika koji nije fizička osoba, ime i službenu adresu njegovog zakonskog zastupnika, a ako dužnik, odnosno njegov punomoćnik ima, porezni broj dužnika, odnosno punomoćnika;

b) * u slučaju postupka putem punomoćnika, ime, adresu za dostavu, broj telefona, e-mail adresu i – ako postoji – porezni broj ovlaštenog zastupnika;

c) u slučaju poduzeća sa sjedištem u inozemstvu, naziv, sjedište i identifikacijske podatke

d) pravni odnos na kojem se temelji potraživanje i pravo koje se želi ostvariti, kao i iznos potraživanja;

e) datum nastanka pravnog odnosa koji je temelj potraživanja i datum zastare potraživanja;

f) podatke potrebne za identifikaciju tražbine;

g) obvezne podatke navedene u posebnim pravnim aktima donesenim na temelju ovoga Zakona;

h) zahtjev za izdavanje platnog naloga (čl. 20.

(1) Zakona).

(2) Ako se zahtjev podnosi na papiru, u zahtjevu se naznačuje naziv i sjedište javnog bilježnika.

(4) * U zahtjevu se mogu ukratko navesti činjenice na kojima se temelji pravo koje se želi ostvariti i mogu se navesti dokazi za to.

(5) U slučaju tužbe može se navesti nadležni sud u tužbi, uz podatke iz kojih se može utvrditi nadležnost i nadležnost suda.

Ako stranka nije podnijela prijavu u papirnatom obliku na za to predviđenom obrascu ili nije ispravno popunila obrazac, javni bilježnik će je pozvati da otkloni nedostatke nakon unosa podataka iz prijave u sustav MOK. Podnositelj zahtjeva odgovoran je za točnost podataka navedenih u zahtjevu (čl. 21. (2) i (3) Zakona).

Sukladno odredbi čl. 22. Zakona podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga ima isti učinak kao i podnošenje tužbe.

Javni bilježnik će odmah, a najkasnije u roku određenom za izdavanje platnog naloga, ispitati zahtjev kako bi utvrdio treba li stranku pozvati da otkloni nedostatke ili nema razloga da zahtjev odbaci, te će poduzeti potrebne mjere. Ako javni bilježnik propusti rok, nalog za plaćanje automatski će se izdati na ime javnog bilježnika putem MOKK sustava sljedeći radni dan nakon zadnjeg dana roka (čl. 23. (1) Zakona).

Javni bilježnik će proglasiti postupak dovršenim ako podnositelj zahtjeva povuče zahtjev prije dostave platnog naloga. Nalog kojim se plaćanje proglašava izvršenim, ako nalog za plaćanje nije dostavljen dužniku, mora se dostaviti samo vjerovniku. Ovlaštena strana može izjaviti žalbu protiv naloga, ali žalbu nije potrebno upućivati obvezniku na očitovanje (čl. 23. (5) Zakona).

U Zakonu su predviđeni razlozi za odbijanje izdavanja platnog naloga, a rješenje kojim se odbija zahtjev za izdavanje platnog naloga uručuje se vjerovniku i šalje dužniku (čl. 25. (1) Zakona). Ako je zahtjev za izdavanje platnog naloga odbijen, vjerovnik može, po svom izboru, podnijeti novi zahtjev za izdavanje platnog naloga radi naplate potraživanja ili podnijeti tužbu sudu ili na drugi način ostvariti svoje potraživanje (čl. 25 (1) Zakona).

Ako nema razloga za odbijanje zahtjeva za izdavanje platnog naloga, a stranku nije potrebno pozvati da otkloni nedostatke ili je stranka izvršila svoju obvezu otklanjanja nedostataka, javni bilježnik je dužan izdati platni nalog bez saslušanja (očitovanja) protivne stranke. Javni bilježnik izdaje nalog za plaćanje i dostavlja ga u papirnatom obliku najkasnije u roku od petnaest dana od primitka zahtjeva – u roku od tri radna dana ako se radi o zahtjevu podnesenom elektroničkim putem. Javni bilježnik dužan je nalog za plaćanje dostaviti elektroničkim putem ako je ovim Zakonom propisana elektronička dostava (čl. 26. (1) Zakona).

Kod opomene za otklanjanje nedostataka u rok se ne uračunava vrijeme od izdavanja opomene za otklanjanje nedostataka do otklanjanja nedostataka te vrijeme potrebno za odlučivanje o isključenju, zahtjevu za ovjeru i zahtjevu za smanjenje troškova. Ukoliko zahtjev tek nakon otklanjanja nedostataka postane pogodan za izdavanje naloga za plaćanje, nalog za plaćanje mora biti izdan u roku od dva radna dana od dana evidentiranja otklanjanja nedostataka u sustavu MOKK (od datuma podnošenja u slučaju elektroničkog podneska), ako bi inače preostalo manje od tog vremena do administrativnog roka (čl. 26. (2) Zakona). Ukoliko javni bilježnik propusti rok, nalog za plaćanje automatski će se izdati na ime javnog bilježnika po sili zakona putem MOKK sustava sljedeći radni dan nakon zadnjeg dana roka (čl. 26. (3) Zakona).

Platni nalog mora sadržavati:

a) naziv i sjedište javnog bilježnika, kao i broj predmeta;

b) podatke navedene u odjeljku 20(1)(a)–(g) i, ako je nositelj prava naveo, u pododjeljcima (4)–(7);

c) nalog dužniku da u roku od petnaest dana od dostave naloga udovolji potraživanju i plati troškove postupka u određenom iznosu;

d) podatak da javni bilježnik nije ispitao pravnu osnovu tražbine ovršene nalogom i činjenice na temelju kojih se ona meritorno dokazuje prema ovom Zakonu, te da nalog postaje pravomoćan i ovršan ako se obveznik ne protivi u ostavljenom roku;

e) upozorenje da se dužnik – ako smatra da je zahtjev neosnovan – može prigovoriti nalogu u skladu s člankom 28. ili – ako to nije isključeno ovim Zakonom – u skladu s člankom 32.;

f) podatak da se prigovor mora podnijeti elektroničkim putem ako je obveznik prema ovom Zakonu dužan održavati elektroničku komunikaciju i upozorenje da će – osim u slučaju navedenom u članku 10. stavku 3. – javni bilježnik odbiti svaki prigovor podnesen u suprotnosti s tim, tako da neće izdati obavijest o otklanjanju nedostataka; i

g) upozorenje da ako dužnik nakon primitka naloga udovolji tražbini, to se smatra potvrdom, au tom slučaju nalog postaje pravomoćan narednog dana od posljednjeg dana roka za prigovor (čl. 27. (1) Zakona). Platni nalog se dostavlja samo dužniku (čl. 27. (2) Zakona).

Protiv platnog naloga dužnik može podnijeti prigovor kod javnog bilježnika u roku od petnaest dana od njegove dostave (čl. 28. (1) Zakona).

(2) Ako je prigovor izjavljen samo protiv dijela ili odredbe platnog naloga, dio (odredba) platnog naloga na koji se prigovor ne odnosi postat će pravomoćan.

Ako dužnik u prigovoru tvrdi da je ovršena tražbina već ispunjena prije dostave platnog naloga, javni bilježnik će, istodobno s dostavom prigovora, pozvati vjerovnika da se u roku od petnaest dana javnom bilježniku izjasni o postojanju tražbine. Obveznik – ako je primio potvrdu o činidbi ili je izvršio činidbu financijskom transakcijom s jedinstvenim identifikatorom – dužan je u sporu naznačiti redni broj i datum primitka te identifikator (oznaka transakcije, oznaka platitelja i sl.) i vrijeme financijske transakcije (čl. 30. (1) Zakona).

Ako se platni nalog ne pobija u roku, ima isti učinak kao pravomoćna presuda. Ako dužnik pravodobno ne ospori platni nalog, javni bilježnik će na primjerku naloga staviti klauzulu pravne potvrde i dostaviti ga vjerovniku (čl. 36. (1) i (2) Zakona).

Pravovremenim podnošenjem prigovora, postupak platnog naloga će se u dijelu na koji se odnosi prigovor pretvoriti u parnicu pred sudom (čl. 37. (1) Zakona).[71]

Primjer iz mađarskog pravnog sustava interesantan je još i iz razloga jer je pravna teorija ponudila svoje razumijevanje otvorenih pitanja vezanih uz ustavnost povjeravanja javnim bilježnicima nadležnosti za provođenje postupaka u povodu platnog naloga (vidi ranije). Tradicionalno, postupak u povodu platnog naloga u europskim pravnim sustavima, uključujući hrvatski, pripada u nadležnost sudova. Neovisno o određenim razlikama u uređenju, zajednička obilježja postupaka ipak čine teorijsku raspravu iz mađarske pravne teorije vrijednim doprinosom u kontekstu promišljanja o mogućnostima proširenja nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika.

5.1.7. Poljska

U Poljskoj je u 2022. godini predložena zakonodavna izmjena kojom se željelo uvesti proceduru za izdavanje platnog naloga, neovisno o postupcima koji su do tada bili uređeni Zakonom o parničnom postupku. Na taj način namjera je bila rasteretiti sudove jednostavnih, nespornih postupaka, a kako bi se sudovima omogućilo da se usredotoče na brže rješavanje složenijih sporova u redovnom parničnom postupku. Predložena je izmjena uključivala izmjenu Zakona o javnim bilježnicima, Građanskog zakonika, Zakona o parničnom postupku, Zakona o zemljišnoknjižnom i hipotekarnom registru, Zakona o sudskim službenicima, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o popisu stanovništva.

Predviđeno je da na temelju podnesenog zahtjeva, javni bilježnik izdaje javnobilježnički platni nalog za namirenje tražbine čiji iznos ne prelazi 75,000 PLN. Sadržaj obrasca na kojemu se zahtjev podnosi kao i njegova forma, imali su biti uređeni posebnim pravilnikom. Pri tome, podnositelj zahtjeva dokazuje postojanje tražbine podnošenjem javne isprave, računa koji je izdan dužniku ili izjave dužnika kojom priznaje dugovanje. Ovdje nije riječ o zatvorenoj listi isprava kojima je moguće dokazati postojanje tražbine, nego su one tek primjerično navedene. Interesantno je da je pravilima pak predviđeno drugo ograničenje, a koje se odnosi na broj platnih naloga (najviše 200) koje javni bilježnik može izdati svakoga mjeseca. U javnobilježničkom platnom nalogu nalaže se dužniku da podmiri tražbinu u cjelosti, kao i troškove njegovog izdavanja, u roku od dva tjedna od dostave platnog naloga ili izjavi prigovor. U slučaju da zahtjev za izdavanje platnog naloga nije osnovan, javni bilježnik ga odbija, uz obrazloženje. Javni bilježnik sukladno odredbi čl. 105.d Zakona o javnim bilježnicima (prijedlog) neće izdati platni nalog iz sljedećih razloga:

- postojanje tražbine nije dokazano;
- od dospjeća tražbine do podnošenja zahtjeva za platni nalog je proteklo više od tri godine;
- nisu ispunjene pretpostavke iz odredbe čl. 105. b, zahtjev za izdavanje platnog naloga nije podnesen na propisanom obrascu;
- u odnosu na istu tražbinu je među istim strankama već podnesen zahtjev o kojemu se odlučuje u drugom postupku, odnosno, spor koji je pokrenut pred sudom je napokon okončan.

Protiv takve odluke nije dopuštena žalba. Vjerovniku u slučaju neuspjeha ostaje mogućnost pokretanja redovnog parničnog postupka.

Ako dostava platnog naloga dužniku koja se može obaviti putem pošte, sudskog službenika ili javnog bilježnika ne uspije, a budući da nije predviđena tzv. fiktivna dostava, uzima se da platni nalog nije niti izdan.

Sukladno odredbi 105f prijedloga Zakona o javnim bilježnicima ako dužnik prigovori platnom nalogu koji mu je dostavljen, platni nalog se stavlja izvan snage. Ako pak u roku koji je za to predviđen, dužnik ne podnese prigovor, platni nalog stječe ovršnost, a potvrdu o ovršnosti izdaje sud na zahtjev vjerovnika.

Premda je prijedlog upućen u proceduru, nije postignut potreban konsenzus te su rasprave o uvođenju postupka u povodu platnog naloga u poljski pravni sustav nastavljene i u 2024. godini. Prema pravnim teoretičarima, najveći pri tome problem predstavlja pitanje ostvarenja prava na pravično suđenje u smislu odredbe čl. 6. EKLJP.[72]

5.1.8. Danska

Ostvarenje tražbina u Danskoj može se promatrati u dva stadija. U prvom stadiju vjerovnik izvansudskim putem pokušava ostvariti tražbinu pozivanjem dužnika na plaćanje pisanim putem (ovaj poziv, u slučaju naknadnog pokretanja sudskog postupka, smatra se dokazom). U pozivu, vjerovnik određuje rok u kojemu dužnik ima izvršiti tražbinu, koji nije manji od 10 dana od primitka poziva. Poziv treba biti usklađen s pretpostavkama odjeljka 10, pododjeljaka 2. i 3. Zakona o aktivnostima naplate du-

71 Vidi Harsági Viktória, The notarial order for payment procedure as a Hungarian peculiarity, u: Reinhold Geimer; Schütze Rolf A., Recht ohne Grenzen Festschrift für Athanassios Kaissis zum 65. Geburtstag, De Gruyter Sellier, 2012.

72 Injunctions / Orders for payment in Poland, https://www.dudkowiak.com/debt-collection-in-poland/order-for-payment-in-poland.html. Cross-Regional Court Performance Assessment – Country Report, https://www.ebrd.com/content/dam/ebrd_dxp/assets/pdfs/legal-reform/dispute-resolution/country-reports/country%20report%20poland.pdf.

govanja te mora proteći rok naveden u odjeljku 10. pododjeljku 3. istog Zakona, te sadržavati podatke poput datuma izdanog računa iz kojega je proizašla tražbina, iznos potraživanja i broj računa na koji se iznos tražbine ima uplatiti.

Vjerovnik i dužnik mogu postići nagodbu o visini tražbine te načinu, rokovima i uvjetima plaćanja dugovanog iznosa. Ako dužnik ne ispuni svoju obvezu iz postignute nagodbe u roku koji je za to predviđen, nagodba je temelj drugog stadija, odnosno za pokretanje postupka pred jednim od 24 okružna suda koji su sudovi nadležni za vođenje građanskih postupaka u prvom stupnju.

U Danskoj, postupci u prvom stupnju pokreću se i vode pomoću digitalnog sudskog portala te su na njemu dostupne sve obavijesti i informacije vezane uz konkretan sudski postupak (pododjeljci 3-7. i 12. Zakona). Međutim, zahtjevi za izdavanje platnog naloga kao i prigovori protiv platnog naloga ne podižu se na sudski portal (poglavlje 44.a; pododjeljak 10), uz izuzetak podnesenog zahtjeva vjerovnika za pokretanje redovnog sudskog postupka (odjeljak 477. b, pododjeljak 4., br. 3. Zakona).

U nadležnosti suda, uz provođenje parničnog postupka su postupci koje provode sudski službenici, aukcije, pravna pomoć te javnobilježničke usluge.

U Danskoj se postupkom u sporovima male vrijednosti smatraju sporovi radi ostvarenja novčanih i nenovčanih tražbina, a Zakonom (Retsplejeloven) je za određene kategorije sporova isključena mogućnost provođenja postupka u sporu male vrijednosti (sporovi iz poglavlja 23. a, 40., 42., 42. a, 43., 43. a, 43. b, 44. i 88. Zakona).

Za sve tražbine čiji iznos ne prelazi vrijednost od 100 000 DKK, odnosno, kod potraživanja koja se tiču stanovanja 50 000 DKK, Zakon u poglavlju 39. predviđa pojednostavljenu proceduru sudskog postupka, a njezina će se pravila primijeniti tek ako stranke na to pristanu (odjeljak 400. Zakona).

Za tražbine čiji iznos ne prelazi 100 000 DKK, a vjerovnik smatra da je dužnik neće osporiti, predviđen je sumarni postupak (betalingspåkrav) pred Kronofogdestyrelsen uređen u poglavlju 44.a Zakona (odjeljak 477.a Zakona).

Na temelju postavljenog zahtjeva vjerovnika (odjeljak 477.b Zakona) sudski službenik Kronofogden suda nadležnog sukladno poglavlju 22. ili 23. Zakona izdaje platni nalog i dostavlja ga dužniku, koji ga ima mogućnost osporiti u roku od 14 dana. Zahtjev sadrži sljedeće podatke:

1) imena i adrese stranaka na koje se mogu slati obavijesti vezano uz postupak,

2) sud kojemu se zahtjev podnosi,

3) tražbinu vjerovnika

4) kratko iznesenu činjeničnu i pravnu osnovu na kojemu se zahtjev temelji.

U zahtjevu vjerovnik još iznosi:

1) želi li da se dužniku dostavi platni nalog, a imajući u vidu da dužnik nije u stanju podmiriti tražbinu sukladno odjeljku 490. ili odjeljcima 12. c, 31. ili 207. Zakona o bankrotu,

2) želi li vjerovnik da se za izdati platni nalog izvrši i naplata tražbine bez pokretanja ovršnog postupka, ako dužnik ne prigovori,

3) želi li vjerovnik da se u slučaju da dužnik prigovori, pokrene parnični postupak na temelju izdanog, ali osporenog platnog naloga, bez da on naknadno podnosi zahtjev sudu.

Ako zahtjev za izdavanje platnog naloga ne ispunjava pretpostavke iz odjeljka 477.a i 477. b Zakona, nije jasan ili dostatno potkrijepljen, bit će odbačen. Sudski službenik može ostaviti dodatan rok tužitelju za dopunu odnosno otklanjanje nedostataka u zahtjevu.

Ako dužnik po dostavljanju zahtjeva ne ospori tražbinu u roku koji je za to predviđen, sudski službenik ovjerava platni nalog (betalingspåkrav) i o tome obavještava stranke. Učinak platnog naloga izjednačen je u učinku sa sudskom presudom. Ako je tužitelj zatražio naplatu tražbine bez podnošenja naknadnog zahtjeva sukladno odjeljku 477. b podjodjeljku 4. br. 2. Zakona, sudski službenik će započeti ovrhu na temelju platnog naloga. U protivnom, sudski službenik dostavit će platni nalog vjerovniku.

Najkasnije četiri tjedna od izdavanja platnog naloga dužnik koji prethodno nije izjavio prigovor, može zatražiti ponovno otvaranje predmeta. Sudski službenik može uvjetovati naknadno otvaranje predmeta plaćanjem dodatnih troškova postupka ili predujmljivanjem troškova postupka.

Ako dužnik tražbinu ospori, vjerovnik ili sud (na temelju ranijeg izjašnjavanja vjerovnika) pokreće sudski postupak za njezino ostvarenje. Ako se vjerovnik ranije izjasnio da se sudski postupak ima pokrenuti na temelju osporenog platnog naloga, bez naknadnog podnošenja tužbe sudu (odjeljak 477. b podjodjeljak 4., br. 3. Zakona), sud će platni nalog smatrati tužbom te na temelju njega pokrenuti postupak. Ako tražbina iz platnog naloga prelazi iznos od 50000 DKK, sud može zahtijevati od vjerovnika da nadopuni tužbu u skladu s odjeljkom 348. pododjeljkom 2., br. 4.-6. u roku od 14 dana. U protivnom, ako tužitelj nije zatražio da sud pokrene postupak nakon dužnikovog prigovora protiv platnog naloga, sud će dostaviti platni nalog vjerovniku te obavijestiti dužnika o tome. Protiv odluke sudskog službenika može se izjaviti žalba u skladu s poglavljem 53.

Izvođenje dokaza u postupku provodi se tek ako

sud ocijeni da je relevatno za rješavanje spora. Sud priprema postupak na način da utvrđuje činjenična i pravna pitanja relevatna za rješavanje spora (a u tu svrhu može pozvati i stranke radi saslušavanja) te eventualno koje je dokaze potrebno prikupiti i izvesti.

U postupcima radi ostvarenja tražbine čija vrijednost ne prelazi iznos od 5000 DKK, troškovi postupka, koji se tiču odvjetničkog zastupanja ne smiju prijeći 1500 DKK, a za one između 5000 i 10000 DKK, ne smiju prijeći 2500 DKK.

Odluka kojom sud nalaže dužnik da namiri tražbinu vjerovnika je konačna u roku od 30 dana od donošenja. Platni nalog kojega izdaje sudski službenik, podjednako kao i odluka koju donese sud, ovršne su isprave na temelju kojih, u slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu dobrovoljno, vjerovnik može zatražiti njezinu ovrhu. Ovrhu provodi sudski službenik Kronofogden.

Troškovi ostvarenja tražbine u Danskoj ovise o sljedećim čimbenicima:

- je li dužnik već u izvansudskom postupku, na temelju dostavljenog poziva na plaćanje, pristao podmiriti tražbinu
- hoće li za podmirenje tražbine biti dostatno provođenje izvansudskog ili će biti potrebno vođenje sudskog postupka, te hoće li namirenje provoditi sudski službenik
- visina tražbine
- visina sudskih troškova, koja je promjenjiva kategorija u danskom pravnom sustavu

Tablica 4. Usporedba obilježja postupaka kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti odabranih pravnih sustava

IKT: informacijsko-komunikacijske tehnologije

6. Opravdanost povjeravanja provođenja postupaka za ostvarivanje tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima – analiza

6.1. Obilježja postupaka u kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti

Imajući u vidu gore provedenu usporedbu izabranih rješenja za ostvarivanje tražbina malih vrijednosti u pravnim sustavima europskih država (7 država članica EU i jedne treće države), valja uzeti u obzir zahtjeve naspram uređenja postupaka u sporovima male vrijednosti, a koje kao relevantne pokazatelje u svojim analizama učinkovitosti pravosuđa uzima CEPEJ, a isto tako, za čije se ostvarivanje u pravosudnim sustavima zalaže Svjetska banka, dajući preporuke u pogledu funkcionalizacije pojedinih aspekata pravnog uređenja.[73] Riječ je o sljedećim zahtjevima:

Ograničena nadležnost: specijalizirani sudovi/tijela kojima je povjereno rješavanje manje složenih sporove, u kojima je propisan iznos tražbine za čije je ostvarenje moguće podnijeti zahtjev

Jednostavnost: procedure su pojednostavljene,a pa stranke mogu u njima sudjelovati bez potrebe za odvjetničkim zastupanjem

Neformalnost: procedure su značajno oslobođene formalnosti, a tijelo koje provodi postupak nerijetko aktivno upućuje u njihova prava i savjetuje stranke prilikom poduzimanja radnji, što doprinosi rasterećenju od potrebe odvjetničkog zastupanja stranaka

73 Sporovi male vrijednosti – opća obilježja i stanje prema studijama (Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 15.

Država/ obilježje	**Grčka**	**Španjolska**	**Francuska**	**Italija**	***Armenija*** (izvan EU)	**Mađarska**	**Poljska**	**Danska**
sud za SMV	+							
sumarna procedura	+	+	+		+	+	+	+
platni nalog	+	+	+		+	+	+	+
visina tražbine	do 20.000 eur		do 4.000 eur		do 2 milijuna AMD	do 3 milijuna forinti	do 75.000 PLN	do 100.000 DKK
sudac								
javni bilježnik		+			+	+	+	
sudski službenik	+		+	+				+
korištenje IKT			+		+	+		+

Ekonomičnost: postupak je jeftiniji (niži iznosi pristojbi, ograničen maksimalan iznos) u usporedbi sa redovnim parničnim postupkom, čemu nerijetko doprinosi okolnost da se provodi u pisanom obliku, uz korištenje sredstava digitalnih tehnologija, a negdje i uslijed dostupnosti besplatne pravne pomoći, kao i provođenja postupka bez odvjetničkog zastupanja

Brzina: Skraćeni rokovi za poduzimanje radnji stranaka i suda doprinose bržem provođenju postupka

Pristup sudu i informacijama (uz korištenje IKT): potrebe za olakšavanjem pristupa informacijama, uključujući osobito, dostupne i lako primjenjive obrasce koji olakšavaju samozastupanje, aktivno uključivanje tijela koje provodi postupak u pojašnjavanje procesnih radnji te prava i obveza strankama, mogućnost poduzimanja pojedinih radnji i/ili sudjelovanja u postupku putem sredstava digitalnih komunikacija jače je izražena u postupcima za ostvarenje tražbina manje vrijednosti.

6.2. Analiza argumenata u prilog proširenja nadležnosti javnih bilježnika

Kako bi se zaključno mogle dati određene preporuke u pogledu uvodno postavljenog pitanja mogućnosti proširenja nadležnosti javnih bilježnika određenim posslovima iz sudske nadležnosti, potrebno je analizirati argumente ponuđene u prilog te protiv mogućnosti povjeravanja javnim bilježnicima određenih poslova iz sudske nadležnosti, potkrijepljenih empirijskim istraživanjem provedenim u nekim državama članicama.[74]

U prilog povjeravanju javnim bilježnicima dodatnih poslova govori:

- Rasterećenje sudova – povjeravanje predmeta koji opterećuju sud, a toleriraju smanjenje razine i kvalitete moguće pravne zaštite, te minimiziraju pojedine pravozaštitne garancije[75]
- Bolja prostorna raspoređenost ureda javnih bilježnika, osobito s obzirom na ruralnu populaciju – dostupniji pristup pravosuđu za stranke
- Formalnost i brzina postupanja – javni bilježnici postupaju neformalnije i brže od sudova, a u neposrednijem pristupu u postupanju imaju praksu smjernicama i uputama pomagati strankama u poduzimanju radnji (što je naglašena kvaliteta sumarnih postupaka u promatranim sustavima)
- Smanjeni troškovi postupka – kraće trajanje i jednostavnije provođenje postupka rezultira u nižim troškovima
- Pristupačnost – s obzirom na položaj i ulogu u društvu, strankama je lakše pristupiti javnom bilježniku nego sucu
- Privatnost – stranke postupke pred javnim bilježnicima doživljavaju manje javnima
- Manja usmjerenost na konflikt – javni bilježnici u svom postupanju otvoreniji su primjeni metoda mirnog rješavanja spora poput koncilijacije ili mirenja, radi postizanja rješenja na zadovoljstvo obiju stranaka u postupku
- Neovisnost, nepristranost – javni bilježnik je neovisna i nepristrana neutralna osoba, te mu je položaj u potpunosti usporediv sa sucem
- Javni bilježnik je pravni stručnjak s položenim pravosudnim i javnobilježničkim (stručnim) ispitom sposoban primijeniti pravo te strankama pružiti potrebnu pravnu zaštitu
- Javni bilježnik posjeduje znanja i iskustvo u donošenju i sastavljanju odluka u postupku, s obzirom na već povjereni krug poslova.
- Među nedostacima takvog rješenja navodi se njih nekoliko, no nisu jednako primjenjivi u odnosu na nacionalne sustave država članica.[76]

U nekim pravnim sustavima, razina kvalifikacije potrebne za obavljanje javnobilježničke službe nije istovjetna onoj za sudačku dužnost. Uz to, razina stalnog stručnog usavršavanja nije ista za suce i javne bilježnike, zbog čega se razlikuju i u pogledu kasnijeg stjecanja kompetencija. Ovo nikako nije primjedba koja bi se dala uputiti hrvatskim javnim bilježnicima.

Za razliku od javnih bilježnika, kontrola postupanja sudaca je stroža. To je povezano sa instancijskim uređenjem sudova i podređenosti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. S obzirom na nužnost upućivanja stranaka na pokretanje sudskog postupka u slučaju spora (podnošenje prigovora prilikom izdavanja platnog naloga) u cijelosti je održana instancijska kontrola postupanja javnog bilježnika.

Obilježja javnobilježničke službe koja se dijelom sastoji u obavljanju javnopravne službe, a dijelom privatne profesije različita je od položaja i uloge sudaca. Ipak, potrebno je naglasiti da prilikom obavljanja povjerenih im poslova, javni bilježnici izjednačeni su sa sucima i u postupcima koje provode pružaju se istovjetne garancije neovisnosti i nepristranosti koje jamče pravično suđenje, kao i u postupcima pred sudovima.

Za razliku od sudaca, javni bilježnici samostalno odgovaraju za štetu koja nastane strankama pri-

74 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

75 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo (Zagreb: Narodne novine, 2004.), str. 819.

76 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

likom obavljanja određenih poslova. No, u pojedinim pravnim sustavima, kao što je slučaj sa austrijskim, prilikom obavljanja povjerenih poslova, javni je bilježnik u statusu izjednačen sa sucem u pogledu odgovornosti za nastalu štetu, tako da u odnosu na oba, država snosi odgovornost za eventualnu štetu.

7. Zaključak

Na temelju rezultata provedene analize zaključno se mogu provjeriti početno zadane teze o tome ima li povjeravanje javnim bilježnicima postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti kapacitet doprinijeti:

1. Rasterećenju pravosudnog sustava

Potporu u pravnoj teoriji moguće je pronaći u zaključcima analiza nacionalnih pravnih sustava kao i usporednih pravnoteorijskih studija, a koje se bave pitanjima usklađenosti rješenja kojima se određeni poslovi iz nadležnosti sudova povjeravaju nesudskim tijelima sa zahtjevima prava na pravično suđenje i pristup pravosuđu (u smislu judikature ESLJP, Suda EU i ustavnosudske prakse). U prilog "outsourcinga" ili izdvajanje sumarnih postupaka poput postupaka u povodu platnog naloga i povjeravanja drugim tijelima (sudskim službenicima, javnim bilježnicima) kao primarni se argument tako vidi nesudačka priroda tih poslova, odnosno okolnost da su oni mahom nesporni, izvansudski postupci koji nisu imantni ulozi suda. Sekundarno, analiza koja daje uvid u praktična rješenja u primjeni u promatranim pravnim sustavima dokaz je da (najčešće javnim bilježnicima, ili eventualno sudskim službenicima (laicima)) "administriranja" prevelikog broja postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti pokazalo kao funkcionalno rješenje. Pokazatelji učinkovitosti sustava u kojima su takva rješenja uvedena (pri tome najrecentniji je primjer Armenije) ukazuju na poboljšane rezultate. Istovremeno, karakteristike poput razine složenosti, obujma pa i društvenog značaja postupaka kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti, a osobito postupka u povodu platnog naloga, nikako ne bi trebale biti opterećujuće za hrvatsku javnobilježničku službu, niti remetiti redovito obavljanje drugih poslova u toj službi, a s obzirom na kapacitete koje je služba izgradila u pružanju preventivne pravne zaštite visoke razine kvalitete. Pri tome se misli kako na opremanje ureda, opremu, arhiv, računalni sustav, edukacije i plaće suradnika, uspostavljen sustav IKT, ali i razinu znanja, vještina i iskustva u obavljanju povjerenih poslova u službi.

2. Snižavanju troškova postupka za društvo i stranke

Kao što je komparativni pregled pokazao, postupci radi ostvarenja tražbina male vrijednosti, a osobito postupci za izdavanje platnog naloga provode se u manje formalnim procedurama, nerijetko i uz korištenje unaprijed pripremljenih obrazaca te IKT, oni su brži i jednostavniji, a često su i pristojbe značajno niže od onih u redovitom sudskom postupku (vidi ranije osobito Danska, Mađarska, Armenija, Poljska). U tom smislu, njihovo povjeravanje javnim bilježnicima koji su u dosadašnjem obavljanju radnji i poslova koji su im povjereni već doprinijeli racionalizaciji u pružanju pravne zaštite (u smislu provođenja bržih i jeftinijih postupaka, što je očigledno i iz činjenice da posljednja korekcija cijene javnobilježničkih usluga nije obuhvatila troškove ovršnih postupaka, ostavinskim postupaka niti uknjižbi) može samo dodatno doprinijeti snižavanju troškova za stranke. U odnosu pak na cjelokupno društvo, preopterećenost sudova i prevelik broj neriješenih predmeta, a osobito onih niže vrijednosti, ima negativan učinak na povjerenje u pravosudni sustav, a što rezultira u nepovoljnim posljedicama za tržište i gospodarstvo u cjelini, a što je trošak koji opterećuje cjelokupno hrvatsko društvo.

3. Ubrzavanju postupka

S obzirom na shvaćanje da je zakašnjelo pružanje pravne zaštite izjednačeno s njezinim uskraćivanjem (justice delayed is justice denied), jednostavnije i manje formalne procedure koje se provode u skraćenim rokovima, nerijetko uz izostanak nekih stadija redovitog sudskog postupka (pripremno ročište ili glavna rasprava), korištenjem obrazaca i nerijetko *online,* imaju potencijal dostići ciljeve bržeg ostvarivanja pravne zaštite. Ovo se osobito odnosi na postupak u povodu platnog naloga, koji je, kako je vidljivo iz provedene komparativne analize, moguće učinkovito provesti pisanim putem i korištenjem IKT, bez potrebe da stranke pristupe sudu (Francuska, Mađarska, Danska, Armenija).

Premda se u pravnoj literaturi postupcima koji kraće traju pripisuje niža razina kvalitete pravne zaštite, u slučaju kada je riječ o, najčešće neosporenim dokumentiranim tražbinama, a za koje nije potrebno provoditi dokazni postupak radi sveobuhvatnog utvrđivanja činjeničnog stanja, nema mjesta ovakvoj primjedbi. Štoviše, kako je već ranije zaključeno, inzistiranjem na reduciranju pretjerano formalističkih zahtjeva koje postavlja njihovo provođenje pred sudom, otvara prostora da hrvatska javnobilježnička služba iskoristi već uspostavljenu IKT infrastrukturu te stečeno znanje i iskustvo u provođenju izvanparničnih postupaka, a osobito postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

Oboje je kvalitetan zalog da bi se i novopovjerene postupke moglo provoditi brzo i učinkovito.

4. Visokoj razini kvalitete pružene pravne zaštite i pravne sigurnosti

Uz sve navedeno, konačno je potrebno izvršiti i provjeru argumenta da povjeravanje provođenja postupaka za ostvarenje tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima ne oslabljuje kvalitetu u pružanju pravne zaštite. Naime, kvantitativna dimenzija provedene usporedbe i analize, a koja se sastoji u provjeravanju pokazatelja učinkovitosti, brzine i nižeg troška postupka u bitnome odražava zahtjeve kvalitete kada je riječ o sumarnim postupcima. Naime, već je povijesno određenje bagatelnih postupaka ili negiralo posve nužnost osiguravanja pristupa forumu radi ostvarivanja zaštite u maličnim stvarima ili uvjetovalo njihovo provođenje umanjenim garancijama prilikom njihova ostvarenja. U tom smislu kretao se do sada čak i hrvatski zakonodavac, povjeravajući mogućnost njihovog provođenja sudskim savjetnicima i pristajući na reduciranje procesnih garancija kakve pruža postupak koji provodi sudac, a u svrhu rasterećenja suda. Stoga, ne čini se opravdanim uskraćivati mogućnost njihovog preuzimanja od strane javnih bilježnika, u odnosu na koje nikako ne bi stajala sugestija niže specijalizacije u području prava u odnosu na sudske savjetnike, pa čak niti suce.

Zaključno, ovdje provedena analiza sugerira da bi se u svjetlu trenutnih potreba hrvatskog pravosudnog sustava bilo opravdano posegnuti za rješenjima odabranih pravnih sustava kao podlogom za oblikovanje prijedloga o proširivanju nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika u provođenju postupaka za ostvarenje tražbina male vrijednosti.

Literatura

Dika, Mihajlo, *O statusu i budućem razvitku javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj*, u: Maleković, Ivan (ur.), Hrvatsko javno bilježništvo, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, 2014.

Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2004.

Uzelac, Alan, *Organization of the civil justice system and judicial independence*; The meaning of court, u Burhard Hess et al. (ur.), Comparative Procedural Law and Justice, 2025.

Buljan, Iva, *Pisani postupak u sporovima male vrijednosti- radikalna promjena dosadašnje paradigme*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 45(2024)1, str. 251-272.

Čizmić, Jozo, *Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019.*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41(2020)1, str. 243-267.

Dika, Mihajlo, *„Izvanparnična" i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – de lege lata i de lege ferenda*", Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 59(2009)6.

Hoblaj, Hana, *Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika* Javni bilježnik, 28(2024)51.

Maganić, A., „*Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj*", Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava- nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2015.

Poretti, Paula, *Digitalizirane javnobilježničke isprave i perspektiva digitalizacije javnobilježničke službe*, Javni bilježnik, 27(2023)50.

Poretti, Paula, *Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjev*i, Javni bilježnik, 28(2024)51.

Poretti, Paula, *Postulati prava Europske Unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti* Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 10(2019)1.

Silvestri Elisabetta, *Small Claims And Procedural Simplification*: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe, 1(2018).

Tironi, Zrinka, *Postupak u sporovima male vrijednosti - potreba za većom učinkovitosti* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 43(2022)3, str. 811-834.

Harsági, Viktória, *The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity* (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, dostupno na SSRN: https://ssrn.com/abstract=2302284 ili http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284 .

Ioannis Katras, O*rder for payment*, Greek law digest, dostupno na: https://www.greeklawdigest.gr/topics/judicial-system/item/211-order-for-payment.

Ginzburg, Simone, Small claims: *Comparative analysis of national procedures with recommendations for the Greek* Ministry of justice. Fostering transparency of judicial decisions and enhancing the national implementation of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2024.

Marguénaud, Jean-Pierre; Namont Dauchez, Corine; Dauchez, Benjamin, The notary, "out-of-court magistrate" with regard to the European judge of Human Rights, A commentary on the Ana Ionita

v. Romania judgment of March 21st 2017 (req. n°30633/09), 2018, dostupno na: https://hal.science/hal-01878216v1.

Voller, Thomas (ur.), *Outlines of Debt Collection in Europe*, Verlag T. Lindemann, Offenbach, 2015.

Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024., str. 37.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list EU C 202/389, 7. 6. 2016.

Uredba (EU)br.1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od12. prosinca 2012. o nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list Europske unije, 2012., br. L 351.

Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojomse uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine, Službeni list Europske unije, 2004., br. L 143, 30. 4. 2004.

Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbine male vrijednosti, Službeni list Europske unije, 2007., br. L 199/1.

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 201, 27. 7. 2012., str. 296–323.

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final.

Europska) konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02,13/03, 9/05,1/06, 2/10).

Zakon o javnim bilježnicima, HO-274-N od 4. prosinca 2001. Službeni prijevod, Centar za prevođenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika NN (19/24).

Zakon HO-586-N od 23. prosinca 2022. Službeni prijevod, Centar za prevođenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

Presuda Suda Europske unije C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

Decision № 1/2008 (I. 11.) AB of the Constitutional Court.

Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses, dostupan na: https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file.

European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, dostupan na:

Supporting Judicial Reforms in Armenia: A Forward Look Public Expenditure and Performance Review of the Judiciary in Armenia, dostupan na: https://www.coe.int/en/web/implementation/-/judge-notaries-workshops-organised-by-the-council-of-europe-and-ministry-of-justice.

Harley, Gergia; Said, Agnes, World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure, dostupno na: https://documents1.worldbank.org/curated/en/670181487131729316/pdf/Fast-tracking-the-resolution-of-minor-disputes-experience-from-EU-Member-States.pdf.

Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, dostupan na: https://ihrnotariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

Cross-Regional Court Performance Assessment – Country Report, https://www.ebrd.com/content/dam/ebrd_dxp/assets/pdfs/legal-reform/dispute-resolution/country-reports/country%20report%20poland.pdf.

Injunctions / Orders for payment in Poland, https://www.dudkowiak.com/debt-collection-in-poland/order-for-payment-in-poland.html.

World Bank, Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, 2020., dostupan na: https://documents1.worldbank.org/curated/en/980031608628888810/pdf/Governance-and-Justice-Enhancing-the-efficiency-of-Court-Processes-in-Armenia-Ways-to-Improve-the-Simplified-Procedure-and-Order-for-Payment-Procedure-for-Better-Justice-System-Performance.pdf.

Hana Hoblaj, mag. iur., v.d. javna bilježnica u Murskom Središću, Trg braće Radića 8A, stalni sudska tumačiteljica za slovenski jezik, hana.hoblaj@gmail.com

UDK 347.65/.68(4-6EU)
Izvorni znanstveni rad

OŠASNA OSTAVINA S PREKOGRANIČNIM ELEMENTOM U KONTEKSTU PRIMJENE UREDBE O NASLJEĐIVANJU

Hana Hoblaj

Ostavinski postupci s prekograničnim elementom, uz primjenu Uredbe o nasljeđivanju, postali su sastavni dio svakodnevnog rada javnih bilježnika u uvjetima sve veće mobilnosti građana unutar Europske unije, bilo iz poslovnih ili privatnih razloga. Kao posljedica ovog trenda, ošasna ili kaduktna imovina s prekograničnim obilježjima, odnosno imovina bez nasljednika, sve će se češće pojavljivati u ostavinskim postupcima, odražavajući povećanu mobilnost građana Europske unije i njihovo pravo na slobodno kretanje. Uredba o nasljeđivanju ošasnu imovinu uređuje tek jednim člankom, predviđajući da primjena mjerodavnog prava za nasljeđivanje ne bi smjela spriječiti državu članicu u stjecanju ošasne imovine po lex fori koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju, pod uvjetom da vjerovnici mogu ostvarivati svoja potraživanja iz cijele ostavinske imovine. Navedena odredba Uredbe o nasljeđivanju upućuje na mogućnost pridržaja primjene prava druge države članice, različitog od mjerodavnog prava za nasljeđivanje, kada je riječ o ošasnoj imovini koja se nalazi na teritoriju te druge države članice.

Ključne riječi: nasljeđivanje, ošasna imovina, ostavina, prekogranični element, javni bilježnik, Uredba o nasljeđivanju

I. UVOD

Uredba o nasljeđivanju[1] kao nadnacionalni pravni izvor koji se izravno primjenjuje od 17. kolovoza 2015. godine u svim državama članicama Europske unije, osim Danske i Irske, sadrži univerzalna pravila kojima je svrha pojednostavljeno rješavanje ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i izbjegavanje sukoba zakona na području nasljeđivanja. Radi usklađivanja kolizijskih pravila uvedena je jedinstvena poveznica za utvrđivanje nadležnosti i mjerodavnog prava u nasljednopravnim stvarima u prekograničnom kontekstu, a to je uobičajeno boravište. Osnovno načelo Uredbe o nasljeđivanju je načelo jedinstvenosti nasljeđivanja što uključuje primjenu prava jedne države kao mjerodavnog za nasljeđivanje cjelokupne ostavinske imovine neovisno u kojoj državi se ona nalazila kao i nadležnost tijela jedne države za provođenje ostavinskog postupka u cjelini.[2] Međutim primjena odredbe o uređivanju ošasne ostavinske imovine

1 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL L 201, 27.7.2012, p. 107–134

2 Vodopija Čengić, Lj., „Javni bilježnici i Uredba o nasljeđivanju", Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 2019., str. 106.

sukladno Uredbi o nasljeđivanju u pravnoj praksi može dovesti do sukoba nacionalnih zakona i istovremenu primjena prava različitih država te do parcelacije ostavinske imovine. U pravnoj praksi se upravo takav primjer nasljeđivanja ošasne imovine i sukob zakona pojavio između hrvatskog i slovenskog prava.

Uredba o nasljeđivanju je iz razloga što različiti pravni sustavi ne uređuju na jednak način ostavinu bez nasljednika predvidjela mogućnost pridržaja primjene prava države u kojoj se ošasna imovina nalazi bez obzira na mjerodavno pravo za nasljeđivanje ali samo vezano uz stjecanje imovine koja je na državom teritoriju te države.[3] Istovremeno je određen uvjet da bi država na čijem teritoriju se ošasna imovina nalazi stekla tu imovinu prema svom pravu ne smiju se oštetiti vjerovnici ostavine. Vjerovnicima ostavitelja mora se omogućiti namirenje svojih potraživanja iz cjelokupne ostavinske imovine bez obzira na području koje države se ona nalazila.[4]

U ovom će se radu prikazati razlozi nastanka sukoba zakona i različitosti uređenja ošasne imovine u različitim pravnim sustavima te eventuali *de lege ferenda* prijedlozi za poboljšanje postojećeg pravnog uređenja u režimu Uredbe o nasljeđivanju. Hrvatski javni bilježnici kao povjerenici suda u provođenju ostavinskih postupaka u prekograničnom kontekstu obvezni su primjenjivati odredbe Uredbe o nasljeđivanju koje se odnose kako na nadležnost tako i na mjerodavno pravo.[5] Stoga kada se radi o ošasnoj imovini javni bilježnici sukladno odredbama Uredbe o nasljeđivanju primjenjuju mjerodavno pravo za nasljeđivanje u cijelosti, a druga država u kojoj se nalazi neki dio ošasne imovine može pridržati pravo primjene svog prava radi stjecanja onog dijela ošasne imovine koja se nalazi na teritoriju upravo te države. Postavlja se pitanje kako bi javni bilježnici ili sud trebali u provođenju ostavinskog postupka postupati ako se pronađe imovina koja nema nasljednika u različitim država članicama Europske unije odnosno kakva bi trebala biti najbolja praksa u takvim predmetima te ima li mjesta poboljšanju navedenog pravnog instituta.

Ovaj rad podijeljen je u pet cjelina na način da se uz uvod i zaključak u drugom dijelu razmatraju osnovni pravni sustavi uređenja prelaska ošasne imovine na državu i odgovornost za dugove ostavitelja te pravno uređenje u Hrvatskoj i Sloveniji. U trećem dijelu obrađuje se način postupanja javnih bilježnika u prekograničnim predmetima nasljeđivanja i pitanje zaštite vjerovnika kada ostavina nema nasljednika. Četvrto dio analizira ošasnu imovinu kroz praktične primjere i daje prijedloge za unaprjeđenje u rješavanju predmeta ošasne ostavine s prekograničnim obilježjem kada postoji zahtjev druge države za stjecanje imovine koja se nalazi na njezinom teritoriju primjenom prava navedene države. Istovremenu su izneseni *de lege ferenda* prijedlozi za poboljšanje uređenja ošasne ostavine s prekograničnim elementom u režimu Uredbe o nasljeđivanju.

II. OŠASNA IMOVINA

Ošasna ili kaduktna imovina smatra se ostavinom bez nasljednika, a što znači da nakon ostaviteljeve smrti nitko nije stekao subjektivno nasljedno pravo - ni zakonsko ni oporučno ili da su se svi nasljednici odrekli od nasljedstva, odnosno da se nepoznati nasljednici nisu prijavili na nasljedstvo u zakonskom roku.[6] U slučajevima kada imovinu nakon smrti ostavitelja nema tko naslijediti temeljem zakona ili oporuke odnosno kada ostavinska imovina nije postala ničije nasljedstvo tada ta imovina postaje *bona vacantia*.[7] Situaciju kada se radi o ošasnoj imovini različiti pravni sustavi uređuju ovisno o tome smatraju li da je stjecanje ošasne imovine pitanje privatnog prava ili pitanje javnog prava.[8] Međutim općenito je pravilo da država ili neki drugi javnopravni subjekt koji predstavlja širu društvenu zajednicu polažu pravo na ošasnu imovinu.[9]

U pravilu poznajemo dva pravna koncepta koji omogućuju pristup ošasnoj imovini i to kada se država prilikom stjecanja ošasne imovine ne smatra nasljednikom i drugi koncept kada se država prilikom stjecanja ošasne imovine smatra nasljednikom zadnjeg nasljednog reda odnosno stupa u položaj nasljednika. Dakle prema nekim pravnim uređenjima država ima pravo na ošasnu ostavinu kao nasljednik bez obzira gdje se imovina nalazila, dok prema drugim pravnim uređenjima država može steći samo onu ošasnu imovinu koja se nalazi na njezinom državnom području.[10] Stariji sustav polazi od učenja da ostavina kao cjelina predstavlja *universitas iuris* koju se može steći okupacijom.[11] Primjeri državne privilegirane okupacije odnosno prisvajanja ošasne ostavine kao pitanje javnog

3 Čl. 33. Uredbe o nasljeđivanj
4 *Ibid*
5 Hoblaj, H., „ Javni bilježnici i usporedna primjena Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu i Uredbe br. 2016/1104 o imovini registriranih partnerstava", Javni bilježnik br. 47., Zagreb, 2020., str. 102.
6 Hoblaj, H., „Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja", Javni bilježnik br. 48, Zagreb, 2021., str. 67.
7 Gavella, N.; Belaj, V.; „Nasljedno pravo – III. Bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje", Narodne Novine, Zagreb, 2008., str. 243.
8 Vagni, L., „The EU Succession Regulation A Commentary", Cambridge University Press, 2016., str. 458.
9 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 244.
10 Toč. 56. Preambule Uredbe o nasljeđivanju
11 Gavella, N.; Belaj, V., *Loc. Cit.* (bilj 9.)

prava primjenjuju Francuska, Austrija, Slovenija.[12] Tako prema francuskom pravnom uređenju država stječe ostavinu bez nasljednika okupacijom čime se odriče nasljedno pravni karakter stjecanju takve imovine.[13] Prema navedenom konceptu na državu prelazi ošasna ostavina ali država se ne smatra nasljednikom ostavitelja. Na sličan način bilo je uređeno pitanje ošasne imovine i to državnim prisvajanjem prema Općem građanskom zakoniku[14] koji se ranije primjenjivao na našim područjima. Prema rimskom pravu, stjecanje nasljedstva od strane nasljednika nije se dogodilo u trenutku otvaranja nasljedstva to jest *delatio hereditatis*, već tek kao rezultat davanja odgovarajuće izjave o prihvatu odnosno *adquisitio hereditatis*.[15] U razdoblju između otvaranja nasljedstva povodom smrti ostavitelja i prihvaćanja nasljedstva ostavina se smatrala ležećom ostavinom - *hereditas iacens*.[16] Austrija je usvojila rješenje koje je najbliže rimskom konceptu već Općim građanskim zakonikom iz 1811. godine, a uz izmjene uvedene 2015. godine, tretira nasljedstvo kao pravni subjekt odnosno nastavak subjektivnog statusa ostavitelja koji nitko ne može samovoljno preuzeti već pravo na nasljedstvo mora priznati sud.[17] Slično austrijskom konceptu ležeće ostavine, francuski sustav poznaje *succession vacante* što u određenoj mjeri odgovara rimskom *hereditas iacens* iako nije u potpunosti jednak pravni institut.

Prema prvom koncepta država prisvaja ošasnu imovine bilo u trenutku smrti ostavitelja bilo kao ležeću ostavinu, ali se država ne smatra nasljednikom ostavitelja. Slijedom navedenog kada država prisvajanje ošasne imovine tretira kao pitanje javnog prava tada je mogućnost aproprijacije ošasne ostavine ograničena samo na imovinu koja se nalazi unutar državnog teritorije te države.

Drugi pravni koncept koji omogućuje pristup ošasnoj ostavini znatno se razlikuje od ranije navedenog pravnog uređenja. Prema drugom pravnom konceptu ošasna ostavina prelazi na državu kao nasljednika posljednjeg nasljednog reda stoga se nasljeđivanje ošasne imovine uzima kao pitanje privatnog prava.[18] Navedeni koncept prema kojem se za slučaj da ostavitelj nije imao zakonskih ili oporučnih nasljednika država smatra nasljednikom ošasne ostavine primjenjuju u Njemačkoj, Grčkoj, Italiji, Poljskoj, Šanjolskoj.[19] Njemački pravni sustav uređuje ošasnu imovinu na način da država postaje nasljednikom zadnjeg nasljednog reda te postaje univerzalni sukcesor nakon smrti ostavitelja sa razlikom u odnosu na zakonske i oporučne nasljednike što se država ne može odreći nasljedstva.[20] Prema navedenom država postaje nasljednikom ostavitelja ili stupa u položaj nasljednika i stječe ošasnu imovinu kao univerzalni pravni slijednik neovisno gdje se imovina nalazila - bilo na državnom području te države ili druge države. Navedeni koncept *mutatis mutandis* primjenjuje se također u hrvatskom pravnom sustavu prema kojem jedinica lokalne samouprave postaje univerzalni sukcesor ostavitelja i stupa u pravni položaj nasljednika.

Dakle različiti koncepti pravnih uređenja ošasne ostavine mogu dovesti do pozitivnih i negativnih kolizija nacionalnih zakona.[21] Pozitivni sukob zakona bi mogao nastati kada kolizijsko pravilo upućuje na pravo države prema kojem država nasljeđuje kao nasljednik posljednjeg nasljednog reda ili ima položaj nasljednika ali se dio ošasne ostavine nalazi na teritoriju druge države koja primjenjuje pravni sustav *aproprijacije* to jest prisvajanja ošasne imovine, jer u takvom slučaju obije države polažu pravo na dotičnu ošasnu imovinu.[22] Negativan sukob zakona nastaje ako kolizijsko pravilo upućuje na primjenu prava države koja primjenjuje prisvajanje ali se dio ošasne imovine nalazi na području države koja primjenjuje sustav nasljeđivanja ošasne imovine prema kojem država postaje nasljednikom posljednjeg nasljednog reda ili stupa u položaj nasljednika.[23] U ovom primjeru zbog teritorijalnog ograničenja koje se temelji na javnom pravu nijedna država ne bi mogla polagati pravo na takvu ošasnu imovinu.[24] Slijedom navedenog Uredba o nasljedivanju nastojala je riješiti sukobe zakona usvajanjem odredbe članka 33. kojom je određeno da ako prema mjerodavnom pravu države ne postoje nasljednici ni legatari odnosno nijedna fizička osoba nije zakonski nasljednik, primjena utvrđenog mjerodavnog prava ne sprječava pravo države članice ili subjekta kojeg za tu svrhu odredi ta država članica u stjecanju po *lex fori* imovine koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju uz uvjet da vjerovnici mogu tražiti ispunjenje svojih potraživanja iz cjelokupne ostavinske imovine.[25]

13 Gavella, N.; Belaj, V., Op. Cit. (bilj 7.) str. 244.
14 Čl. 760. Opći građanski zakonik, Justizgesetzsammlung br. 1/1811.
15 Zaradkiewicz, K., „Vacant inheritance, heirless inheritance and claims from Warsaw Decree (part I)" Nieruchomości 3, Varšava, 2019., str. 2. file:///C:/Users/Compaq/OneDrive/Radna%20povr%C5%A1ina/vacant%20inheritance.pdf (pristupljeno 11.05.2025)
16 Horvat, M., „Rimsko pravo", Školska knjiga Zagreb, 1977., str. 334.
17 Zaradkiewicz, K., *Op.Cit.* (bilj. 15.), str. 4
18 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Loc. Cit.* (bilj. 12.)
19 *Ibid*
20 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 245.
21 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.
22 Dutta, A., „Novo međunarodno nasljedno pravo Europske unije - prvo čitanje Uredbe o nasljednom pravu", Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, 2013., str. 18.
23 *bid*
24 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.
25 Aras Kramar, S.; Vučko, K., „ Vodić za primjenu Uredbe (EU) br.

Time se dala prednost pravu države koja primjenjuje sustav prisvajanja ošasne imovine, jer država na koju prelazi ošasna ostavina kao na nasljednika zadnjeg nasljednog reda odnosno stječe položaj nasljednika, a ošasna imovina se nalazi izvan njezinog teritorija mora ustupiti pravo stjecanja ošasne imovine državi koja prisvaja imovinu ako se ta imovina nalazi na njezinom teritoriju. Istovremeno ovom odredbom Uredbe o nasljeđivanju nije riješeno pitanje negativnog konflikta zakona.[26]

2.1. Ošasna ostavina u Hrvatskoj

Prema Hrvatskom pravnom uređenju u slučajevima kada osoba umre a nema svojih nasljednika tada dolazi do sveopćeg pravnog sljedništva na način da ošasna imovina prelazi po sili zakona na jedinicu lokalne samouprave koja stupa u položaj nasljednika i čega se ne može odreći.[27] Do kaduknosti ostavine može doći bilo iz razloga jer ostavitelj nema zakonskih ili oporučnih nasljednika bilo iz razloga jer su se svi nasljednici odrekli nasljedstva ili se radi o nepoznatim nasljednicima koji se u roku od šest mjeseci od objave oglasa kod suda nisu prijavili na nasljedstvo.[28] Ukoliko se nepoznati nasljednici ne jave sudu temeljem poziva objavljenog u Narodnim novinama ili drugi prikladan način ostavina prelazi u vlasništvo jedinice lokalne samouprave. Međutim ako se naknadno pojavi nasljednik on ne gubi pravo zahtijevati ostavinu i to prema poštenom posjedniku u roku od godinu dana od kada je nasljednik saznao za svoje pravo i za posjednika ostavine ali najkasnije u roku od deset godina od smrti ostavitelja.[29] U odnosu na nepoštenog posjednika objektivan odnosno apsolutan zastarni rok iznosi dvadeset godina s time da oporučnom nasljedniku objektivni zastarni rok teče od dana proglašenja oporuke.[30] U praksi se najčešće susrećemo s ošasnom ostavinom ako je ostavitelj ostavio dugove te zbog toga nasljednici ne žele naslijediti ostavinu već daju nasljedničke izjave kojima se odriču nasljedstva koje ih pripada kako bi izbjegli odgovornost za ostaviteljeve dugove.[31]

Ostavina kao širi pojam u odnosu na ostavinsku masu predstavlja ukupnost prava i obveza odnosno svega onog što je pripadalo ostaviteljevu u trenutku njegove smrti, a istovremeno je slobodno za nasljeđivanje i može se naslijediti.[32] Razlika između ostavine i ostavinske mase očituje se u činjenici da ostavina obuhvaća ostaviteljeva pravna dobra i dugovanja, dok ostavinska masa obuhvaća samo ostaviteljeva pravna dobra.[33] Prema tome na univerzalne pravne slijednike prelazi ostavina u obujmu, sadržaju i kvaliteti kakva je bila u trenutku ostaviteljeve smrti.[34] Tako ošasna ostavina u Hrvatskoj prelazi *ipso iure* na općinu ili grad koji imaju jednak pravni položaj kao nasljednici te postaju sveopći pravni slijednici ostavitelja i stjecanjem ostavine postaju nositelji svih prava i obaveza ostavitelja.[35] Jedinice lokalne samouprave, za razliku od nasljednika, ne mogu se odreći nasljednog prava stoga kao ostaviteljev nasljednik moraju odgovarati za ostaviteljeve dugove, izvršavati legate, podmiriti troškove pogreba i drugo.[36] Prema shvaćanju pravnih teoretičara u Hrvatskoj je zauzeto stajalište glede ošasne ostavine da država stupa na mjesto nasljednika.[37] Dakle, općina ili grad niti se prihvaćaju nasljedstva niti se mogu odreći nasljedstva, već na njih po sili zakona prelazi ošasna imovina i imaju jednak položaj kao da su ostaviteljevi nasljednici.[38] Navedeno gledište najbliže je drugom konceptu nasljedivanja ošasne imovine koji se obrazložio u prethodnom dijelu ovog rada, s time da se u Hrvatskoj primjenjuju specifična pravila za prelazal različite vrste ošasne imovine na jedinice lokalne samouprave.

Odredbama hrvatskog Zakona o nasljeđivanju specificiran je prijelaz ošasne imovine na jedinice lokalne samouprave ovisno o sastavu imovine to jest radi li se o pokretnoj ili nepokretnoj imovini. Tako sukladno propisima ošasna ostavina *ipso iure* ne prelazi uvijek u cijelosti na jedan grad ili općinu nego na više njih.[39] Ako ošasna imovina sadrži nekretnine ili s nekretninama izjednačena prava tada po sili zakona te nekretnine prelaze na onu općinu ili grad na čijem području se nalaze. Ukoliko se u sastavu ošasne ostavine nalazi pokretna imovina i s njima izjednačena prava, osim zaostatak mirovine, tada ta imovina prelazi na općinu ili grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište u Hrvatskoj.[40] Ostaviteljeva pokretna imovina će preći na općinu ili grad gdje je

650/2012 o nasljeđivanju", Hrvatski pravni centar, Zagreb, 2020., str. 39.

26 Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 12.) str. 104.

27 Čl. 6. Zakon o nasljeđivanju NN 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019

28 Čl. 127. Zakon o nasljeđivanju

29 Turković, M., „Ošasna ili katuktna ostavina", Ius-info, Zagreb, 2021., str.6. https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/osasna-ili-kaduktna-imovina-46971 (pristupljeno 13.05.2025.)

30 Čl. 138. Zakon o nasljeđivanju

31 Salaj, Š., „Ošasna/ kaduktna/ imovina – imovina bez nasljednika", Hrvatska pravna revija 2001/03, Zagreb, 2001., str. 3.

32 Hoblaj, H., „Pravna regulacija i praktična primjena nasljeđivanja digitalne imovine", Javni bilježnik br. 51., Zagreb, 2024., str. 44.

33 Gavella, N.; Belaj, V., *Op. Cit.* (bilj 7.) str. 55.

34 Klarić P.; Vedriš M., „Građansko pravo", Narodne Novine, Zagreb, 2008., str. 716.

35 Belaj, V.; Gavella, N., *Op. Cit.* (bilj. 7) str. 244.-245.

36 Klarić P.; Vedriš M., *Op. Cit.* (bilj. 34.) str. 706.

37 *Ibid*

38 Kontrec, D.; Matko-Ruždjak, J.;Sessa, Đ.; „Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, prilozima, primjerima i abecednim kazalom", Organizator, Zagreb, 2015., str. 27.

39 Belaj, V.; Gavella, N., *Op. Cit.* (bilj. 7.) str. 245.

40 Čl. 20. Zakon o nasljeđivanju

ostavitelj u trenutku smrti imao boravište u Hrvatskoj, ako nije imao prebivalište.[41] Međutim ako na području Hrvatske ostavitelj u trenutku smrti nije imao niti prebivališta niti boravišta tada će pokretna imovina i s njom izjednačena prava preći na općinu ili grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti bio upisan u knjigu državljana u Hrvatskoj.[42] Slijedom toga prema hrvatskom zakonodavstvu ošasnu imovinu stječe općina ili grad, a ne Republika Hrvatska, osim ako je sastavni dio ošasne imovine dospjelo neisplaćeno potraživanje s osnova neisplaćene mirovine do dana smrti ostavitelja koje prema Zakonu mirovinskom osiguranju[43] iznimno od propisa o nasljeđivanju pripada Republici Hrvatskoj odnosno državnom proračunu.[44] Dakle, ako bi se dio ošasne imovine ostavitelja nalazio u drugoj državi prema hrvatskom pravnom uređenju nekretnine u drugoj državi ne bi stekla Hrvatska već država (općina-grad) u kojoj se nekretnina nalazi dok bi pokretnu imovinu trebala steći hrvatska jedinila lokalne samouprave prema posljednjem ostaviteljevom prebivalištu ili boravištu ili upisu u knjigu državljana u Hrvatskoj.

Ošasnost ostavine u praksi najčešće nastaje zbog odricanja nasljednika od nasljedstva povodom prezaduženosti ostavitelja kako ne bi preuzeli odgovornost za dugove ostavitelja.[45] Kao što je već navedeno stjecanje ošasne ostavine od strane grada ili općine je *derivativno* i jedinica lokalne samouprave postaje *univerzalni sukcesor* ostavitelja te time nositelj svih prava i obaveza koji su preostali nakon smrti ostavitelja. Glede obaveza i odgovornosti jedinica lokalne samouprave za dugove ostavitelja zakonodavac je propisao određeni oblik zaštite ostale imovine grada ili općine na način da predmet ovrhe radi ostvarenja ili osiguranja ostaviteljevih vjerovnika mogu biti samo stvari ili prava koja su sastavni dio ošasne ostavine.[46] Međutim jedinica lokalne samouprave će u ovršnom postupku odgovarati svom svojom imovinom ali samo do visine vrijednosti stečene ostavinske imovne, ako je prije podnošenja prijedloga otuđila stvar ili pravo koja je bila sastavni dio stečene ošasne imovine.[47] Ukoliko dođe do spora jedinica lokalne samouprave dužna je dokazati da nije raspolagala ošasnom imovinom jer bi u suprotnom mogla odgovarati cjelokupnom svojom imovinom.[48]

2.2. Ošasna imovina u Sloveniji

U Slovenija ošasna ili kaduktna imovina definira se slično kao i u Hrvatskoj te se smatra ostavinom bez nasljednika. Ako ostavitelj nema ni zakonskih ni oporučnih nasljednika ili su se svi nasljednici odrekli od nasljedstva, odnosno ako se nepoznati nasljednici u roku od godinu dana od objave oglasa nisu prijavili u ostavinski postupak tada se radi o ošasnoj imovini ostavitelja.[49] Pravno uređenje ošasne ostavine, prelazak imovine na državu kao i odgovornost za dugove ostavitelja odnosno pravni položaj vjerovnika u slovenskom pravnom sustavu se međutim uvelike razlikuje o hrvatskog. Kaduciranje se prema slovenskom pravnom uređenje ne smatra zakonskim nasljeđivanjem već poseban način prijelaza ošasne imovine na državu temeljem posebne veze između ostavitelja i države.[50] Iako jednako kao što ostavina prelazi na nasljednike u trenutku ostaviteljeve smrti tako i ošasna imovina temeljem zakona prelazi na državu u trenutku smrti ostavitelja država ne postaje ostaviteljevim nasljednikom.[51] Kao što smo već utvrdili, slovenska država nije nasljednik već samo poseban ovlaštenik i svoje vlasništvo nad ostavinom ne temelji na nasljednom pravu, već na vlasničkom pravu koje je stekla rješenjem kojim je ono preneseno na nju. Također, rješenje kojim se državi predaje ostavina nije rješenje o nasljeđivanju već ima pravnu prirodu *sui generis*. Rješenje slovenskog suda kojim se prenosi ošasna imovina državi je deklaratorne naravi, a vlasništvo imovine se stječe na derivativan način.[52] Neovisno o tome slovensko pravno uređenje ošasne imovine se razlikuje u odnosu na hrvatsko pravno uređenje upravo u činjenici da slovenska država prilikom stjecanja ošasne imovine ne stječe jednak pravni položaj kao nasljednici i ne postaje univerzalni pravni slijednik nasljednika, jer na državu prelazi samo imovina ostavitelja ali ne i dugovi ostavitelja. Dakle država preuzima samo aktivnu imovinu ostavitelja ali ne odgovara za ostaviteljeve dugove. Izmjenama Zakona o nasljeđivanju[53] 2016. godine prestale su vrijediti određene odredbe Zakona o financijskom poslovanju, postupka zbog insolventnosti i prisilnom prestanku[54] te se time rasteretilo državu od odgovornosti za ostaviteljeve dugove. Slijedom

41 *Ibid*
42 *Ibid*
43 čl. 4. st. 1. Zakon o mirovinskom osiguranju NN 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/2021, 119/2022
44 Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, br. GŽ 886/2019 od 22. srpnja 2019; Rješenje Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ 998/2020 od 14. srpnja 2020.
45 Hoblaj, H. , Op. Cit. (bilj. 6.) str. 62
46 Hoblaj, H. , *Op. Cit.* (bilj. 6.) str. 69.
47 Čl. 139. st. 7. Zakon o nasljeđivanju
48 Rješenje Županijskog suda u Slavonskom Brodu, br. GŽ Ovrv 53/2021 od 4. veljače 2021.
49 Zupančič, K.; Žnidaršič Skubic, V., „Dedno pravo“, Uradni list, Ljubljana, 2009., str.66.
50 Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Cp 257/2024
51 *Ibid*
52 *Ibid*
53 Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16 i 102/24
54 Čl. 417, 417.a, 417.b i 417.c Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) Službeni list RS, br. 176/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US, 102/23 i 25/25 – odl. US

promjena Zakonom o nasljeđivanju propisana je aktivna uloga ostaviteljevih vjerovnika obvezom pokretanja stečaja nad ošasnom ostavinom ako postoje dugovi ostavitelja, jer država ne odgovara za dugove.[55] Ako kaduktna ostavina nije prenesena u stečajnu masu odnosno vjerovnici ostavitelja ne pokrenu stečaj ostavine u roku od šest mjeseci od objave oglasa tada ošasna ostavina postaje vlasništvom slovenske države koja ne odgovara za dugove ostavitelja.[56]

Postupak kojim se rastereću odgovornosti države za dugove ostavitelja po službenoj dužnosti pokreće i provodi sud objavom oglasa nepoznatim ostaviteljevim vjerovnicima kao i obavještavanjem slovenske države i poznatih vjerovnika o činjenici postojanja ošasne imovine.[57] U navedenom oglasu koji sud objavljuje na oglasnoj ploči i na internetskoj stranici suda se navode podatci o ostavitelju i sastavu ostavine. U oglasu se također ističe posebno upozorenje da će ošasna imovina prijeći na državu koja ne odgovara za dugove ostavitelja, ako nijedan ostaviteljev vjerovnik u roku od šest mjeseci od objave oglasa ne zatraži prijenos ošasne imovine u stečajnu masu odnosno ne pokrene stečaj nad ošasnom ostavinom i o tome obavijesti ostavinski sud.[58] Ako vjerovnici poduzmu propisane radnje stečajni sud će donijeti rješenje o pokretanju stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom koje će dostaviti ostavinskom sudu i upravitelju imovinom.[59] Ostavinski sud nakon toga donosi rješenje kojim se ošasna ostavina prenosi u stečajnu masu koja se sastoji od svih stvari i prava kojih je ostavitelj bio vlasnikom ili nositeljem u trenutku svoje smrti.[60] Stečajna masa se sastoji od imovine ostvarene unovčenjem stvari i prava kao i pobijanjem pravnih radnji ostavitelja te upravljanjem stečajnom masom. Slijedom toga se vjerovnici mogu u stečajnom postupku namiriti razmjerno i istovremeno iz ošasne imovine.[61] Dakle ako vjerovnik u roku od šest mjeseci od obavijesti ili poziva u ostavinskom postupku zatraži da se ostavina bez nasljednika prenese u stečajnu masu i istovremeno zatraži pokretanje stečajnog postupka za ostavinu bez nasljednika, ostavinski sud morat će pričekati da stečajni sud donese odluku o stečaju. Međutim ako vjerovnici propuste u roku od šest mjeseci pokrenuti stečajni postupak odnosno ne poduzmu sve propisane radnje ošasna imovina će prijeći u vlasništvo slovenske države a ostaviteljevi vjerovnici će izgubiti mogućnost naplate, jer će njihova potraživanja prestati.[62]

Kada sud utvrdi da ostavitelj nema nasljednika, odnosno ako se u roku od godine dana nitko ne javni na oglas nepoznatim nasljednicima, a vjerovnici nisu pokrenuli stečaj nad ošasnom ostavinom, tada sud donosi rješenje kojim se ostavina uručuje tijelu nadležnom za gospodarenje sa pojedinom vrstom imovine.[63] Tako novčana sredstva koja je ostavitelj ostavio prelaze na državu Sloveniju to jest za korist državnog proračuna iz kojih se ta sredstva ne moraju koristiti namjenski.[64]

U tablici je prikazan broj ošasnih ostavina u Sloveniji i vrijednost imovine izražena u eurima koja je prešla u vlasništvo države po godinama.[65]

Sukladno podacima pribavljenih prema godinama utvrđeno je da se po godinama broj ošasnih ostavina u Sloveniji povećava, a također se povećava i vrijednost imovine koja je prešla na državu odnosno državni proračun Republike Slovenije. Istovremeno je potrebno naglasiti da država ne odgovara za dugove ostavitelja stoga je sva navedena vrijednost ošasne imovine za korist države Slovenije i može se neograničeno koristiti iz državnog proračuna u opću proračunsku svrhu. Slijedom navedenog ošasna imovina može imati značajnu imovinsku vrijednost stoga je bitno da se poštuju odredbe Uredbe o nasljeđivanju ako se

55 Kontaršček, K.A.; Kupec, U., „Aktivna vloga upnikov zapuščine brez dedičev po noveli ZD-C", Pravna praksa, Ljubljana, 2016., br. 49-50.
56 Hoblaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 6.) str. 67-68.
57 *Ibid*
58 Čl. 142.a., 142.b. Zakon o dedovanju
59 Hoblaj, H., *Op.Cit.* (bilj. 6.) str 68.
60 Čl. 417.c. st. 3 i čl. 418. st.3. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju
61 Hoblaj, H., *Op.Cit.* (bilj. 6.) str 72.
62 Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Cp 257/2024
63 Čl 219. Zakon o dedovanju
64 https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-s-premozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/ (pristupljeno 17.05.2025.)
65 *Ibid*

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Broj predmeta	300	250	310	360	268	295	394	388
Vrijednost ošasne imovine	179.542 EUR	161.866 EUR	162.359 EUR	173.893 EUR	131.893 EUR	197.770 EUR	249.200 EUR	231.755 EUR

Izvor: https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-s-premozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/ (pristupljeno 17.05.2025.)

radi o ošasnoj ostavini s prekograničnim elementom. Međutim zbog različitih nacionalnih pravnih uređenja vezanih za prijenos ošasne imovine kao i odgovornost za dugove ostavitelja potrebna je detaljnija pravna regulativa te po mogućnosti uvođenja obaveznog obavještavanje i razmjena podataka između država članica.

III. JAVNI BILJEŽNICI U PREKOGRANIČNIM OSTAVINSKIM POSTUPCIMA

Javni bilježnici u Hrvatskoj kao povjerenici suda su prema nasljednom pravu i Zakonu o javnom bilježništvu[66] nadležni za provođenje ostavinskih postupaka. Ako se radi o ostavinskom postupku s prekograničnim elementom što u praksi znači da je ostavitelj imao imovinu na području više država, a posljednje uobičajeno boravište ostavitelja bilo je na području Hrvatske tada će javni bilježnik biti nadležan za provođenje tog postupka kao i izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju.[67] Uredbom o nasljeđivanju je određeno da je za provođenje cijelog postupka odnosno odlučivanje o nasljeđivanju u cijelosti nadležno tijelo one države u kojoj je ostavitelj imao posljednje uobičajeno boravište, a što je potrebno procijeniti u svakom pojedinačnom slučaju zasebno.[68]

U Hrvatskoj za provođenje ostavinskog postupka nadležan je javni bilježnik kao povjerenik onog općinskog suda na čijem području je ostavitelj imao prebivalište ili boravište u trenutku smrti.[69] Nakon što nadležan općinski sud zaprimi smrtovnicu dužan je po *ex officio* formirati spis i pokrenuti ostavinski postupak.[70] Mjesno nadležan općinski sud, to jest sud na čijem području je ostavitelj imao prebivalište ili boravište u trenutku smrti, ustupa ostavinski predmet onom javnom bilježniku koji ima službeno sjedište na njegovom području.[71] Predsjednik općinskog suda rješenjem dodjeljuje u rad javnim bilježnicima ostavinske postupke jednakomjerno abecednim redom prezimena javnih bilježnika, a nasljednici ne mogu prorogirati nadležnost suda odnosno javnog bilježnika.[72]

U praksi, javni bilježnik kojem je ustupljen u rad ostavinski predmet na ostavinskoj raspravi na koju pozove nasljednike uz ostale radnje utvrđuje i sastav ostavinske mase. U pravilu tek temeljem podataka o imovini ostavitelja i gdje se ostavinska imovina nalazi može javni bilježnik utvrditi radi li se o ostavini s prekograničnim elementom.[73] Ako utvrdi da se radi o ostavinskom postupku u prekograničnom kontekstu tada utvrđuje posljednje uobičajeno boravište ostavitelja kako bi utvrdio nadležnost i mjerodavno pravo za postupanje u tom predmetu.[74] Uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku njegove smrti mora javni bilježnik utvrđivati u svakom pojedinačnom slučaju zasebno procjenom cjelokupnih životnih okolnosti ostavitelja u posljednjim godinama njegovog života i u trenutku njegove smrti sukladno smjernicama u preambuli Uredbe o nasljeđivanju.[75] Prilikom utvrđivanja posljednjeg uobičajenog boravišta ostavitelja javni bilježnik trebao bi uzeti u obzir objektivne kriterije kao što su trajanje i redovito prisustvo u državi te isto tako i subjektivne kriterije kao što su uvjeti i razlozi za prisustvo u određenoj državi čime bi se otkrila bliska i stabilna povezanost s dotičnom državom.[76] Nakon utvrđenja svoje nadležnosti javni bilježnik provodi ostavinski postupak primjenjujući mjerodavno pravo koje je u pravilu *lex fori.* Međutim ostavitelj je mogao raspolaganjem za slučaj smrti odrediti kao mjerodavno pravo primjenu prava države svog državljanstva.[77] U tom slučaju javni bilježnik mora primjenjivati strano pravo. Mjerodavno pravo koje se primjenjuje u ostavinskom postupku uređuje cjelokupno nasljeđivanje te se ne mogu primjenjivati za pojedine dijelove ostavine različita prava, odnosno nije dozvoljena kombinacija nasljednih prava različitih država.[78] Međutim uvidom u odredbe Uredbe o nasljeđivanju koja se odnosi na ošasnu ostavinu može kao iznimka doći do primjene prava različitih država u jednoj ostavini, jer je propisana mogućnost da država članica na čijem se području nalazi dio ošasne imovine pridrži primjenu svog prava radi stjecanja te imovine, a čemu se mjerodavno pravo ne smije suprotstaviti. Time se odstupa od načela primjene prava jedne države na cjelokupnu ostavinsku imovinu.

Stupanjem na snagu Uredbe o nasljeđivanju uveden je novi pravni instrument – Europska potvrda o nasljeđivanju – koji je namijenjen olakšavanju prekograničnih postupaka nasljeđivanja unutar Europske unije. Europsku potvrdu o nasljeđivanju mogu izdavati javni bilježnici, kao i druga tijela države članice koja su nadležna prema nacionalnom

66 Čl. 2 i 156 Zakon o javnom bilježništvu NN 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022
67 Čl. 6. Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju NN 152/2014
68 Wautelet, P.; Bender, P.M.; Gradl, M.; Heijning, S.; Hoblaj, H.; Léouffre, P.; Põtter, E.; Schall, Ch.; Sevindik, M.; „ENN Hanbook Successions", Conseil des Notariats de l'Union Europeenne, Brussels, 2024. str. 17.
69 Hoblaj, H., „Pristojnost notarjev v zapuščinskih postopkih na Hrvaškem", Notarski vestnik, br. 13., Ljubljana, 2020., str. 95.
70 Kontrec, D., „Izvanparnični postupci i javni bilježnici", Javni bilježnici u Europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019., str. 94.
71 Pravilnikom o izmjeni pravilnika o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima NN 120/2018
72 Čl. 178. Zakon o nasljeđivanju
73 Hoblaj, H., *Op. Cit.* (bilj. 5.) str. 102.
74 *Ibid*
75 Vodopija Čengić, Lj., *Op. Cit.* (bilj. 2.) str. 109.
76 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 68.) str.14
77 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, *Op. Cit.* (bilj. 68.) str 23-24
78 *Ibid*

pravu, a njezina je svrha dokazivanje statusa nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine u drugim državama članicama te istovremeno pripadnost određene ostavinske imovine nasljednicima.[79] Iako korištenje Europske potvrde o nasljeđivanju prema odredbama Uredbe o nasljeđivanju nije obvezno, u praksi je postala široko prihvaćen i učinkovit alat u svakodnevnoj uporabi u gotovo svim državama članicama Europske unije.[80] Najčešća upotreba Europske potvrde o nasljeđivanju jest upravo prijenos određene ostavinske imovine koja se nalazi u drugoj državi članici na nasljednike bez provođenja dodatnog postupka priznanja.[81] Europska potvrda o nasljeđivanju može se stoga koristiti u svim državama članicama na koje se primjenjuje Uredba o nasljeđivanju, pri čemu proizvodi pravne učinke izravno, bez potrebe za ikakvim posebnim postupkom priznavanja te dokazuje da su različiti elementi navedeni u toj potvrdi točni odnosno istiniti.[82] Glede ošasne ostavinske imovine s prekograničnim elementom postavlja se pitanje može li se izdati Europska potvrda o nasljeđivanju? S obzirom na to da je Uredbom o nasljeđivanju propisano kako Europsku potvrdu o nasljeđivanju može koristiti nasljednik, smatram da se potvrda, na zahtjev, može izdati onoj državi koja u ostavinskom postupku u kojem se odlučuje o ošasnoj imovini stekne položaj nasljednika ili se smatra nasljednikom. Izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju pritom je uvjetovano činjenicom da je predmetna država stekla ošasnu imovinu koja se nalazi u drugoj državi članici, budući da mjerodavno pravo za nasljeđivanje primjenjuje koncept prema kojem država ima pravo na ošasnu ostavinu kao nasljednik, neovisno o lokaciji te imovine. Međutim, mogućnost primjene Europske potvrde o nasljeđivanju koja se odnosi na ošasnu imovinu u drugoj državi članici također ovisi o pravnom sustavu koji ta država primjenjuje. Ako i ta druga država u kojoj se nalazi ošasna imovina priznaje koncept prema kojem država može biti smatrana nasljednikom tada će se Europska potvrda o nasljeđivanju moći koristiti na njezinom teritoriju. Suprotno, ako država na čijem se teritoriju nalazi ošasna imovina primjenjuje pravni sustav prema kojem prisvaja takvu imovinu isključivo unutar svojih granica te zatraži primjenu vlastitog prava radi stjecanja ošasne imovine, tada se Europska potvrda o nasljeđivanju u toj državi neće moći koristiti za prijenos imovine na državu izdavateljicu. Stoga, mogućnost korištenja Europske potvrde o nasljeđivanju u drugoj državi članici ne ovisi samo o pravnom sustavu koji se primjenjuje na stjecanje ošasne imovine, već i o tome hoće li država u kojoj se imovina nalazi zahtijevati da se stjecanje provede u skladu s vlastitim pravom.

IV. PRIMJER IZ PRAKSE I PRIJEDLOZI ZA UNAPRIJEĐENJE

U praktičnom radu hrvatskih javnih bilježnika će se uz sve veću mobilnost građana unutar Europske unije posljedično pojavljivati više primjera ošasne ostavine s prekograničnim elementom. Budući da su predmeti nasljeđivanja s prekograničnim elementom koji se pojavljuju u praksi najčešće vezani upravo uz države koje graniče sa državnim teritorijem Republike Hrvatske, odnosno onim državama u koje su hrvatski državljani migrirali bilo zbog privatnih bilo zbog poslovnih razloga, potrebno je javne bilježnike upoznati s najboljim praktičnim postupanjima prilikom rješavanja takvih predmeta. Tako se pojavio predmet ošasne imovine s prekograničnim elementom gdje je utvrđeno da je uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku njegove smrti bilo na teritoriju Hrvatske, a u sastavu ostavinske mase se nalazila također i imovina koja se nalazila na području Slovenije. Za provođenje ostavinskog postupka nadležan je sud odnosno javni bilježnik u Hrvatskoj te je mjerodavno pravo za cjelokupno nasljeđivanje hrvatsko pravo.[83] Javni bilježnik je proveo ostavinski postupak i donio rješenje kojim ošasna imovina prelazi na općinu odnosno grad. Ostavitelj je ostavio otvoren račun u banci u Republici Sloveniji stoga je javni bilježnik sukladno mjerodavnom pravu potraživanje sredstava koja se nalaze na bankovnom računu obuhvatio rješenjem o nasljeđivanju. Prema hrvatskom pravnom uređenju to jest mjerodavno pravu za nasljeđivanje javni bilježnik je rješenjem odredio da potraživanje po računu u Slovenskoj banci prelazi na Hrvatsku jedinicu lokalne samouprave u kojoj je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište.[84] Dakle, javni bilježnik je postupio sukladno mjerodavnom pravu i odredbama Uredbe o nasljeđivanju. Međutim kada je hrvatska jedinica lokalne samouprave pokušala temeljem rješenja odnosno Europske potvrde o nasljeđivanju zatvoriti račun u banci te prenijeti sredstva za korist hrvatske jedinice lokalne samouprave isto nije bilo moguće jer Slovenija primjenjuje pravni sustav prema kojem država prisvaja ošasnu imovinu, ali time ne stupa u pravni položaj nasljednika. Dakle prema slovenskom pravu država može steći imovinu koja se nalazi na njezinom državnom području slijedom toga pravo Republike Hrvatske ne bi smjelo spriječiti slovensku državu u stjecanju računa u slovenskoj banci prema slovenskom pravu. Slijedom toga Slovenija je pridržala primjenu svog prava u

79 Čl. 63. Uredba o nasljeđivanju
80 Čl. 62. st. 2. Uredba o nasljeđivanju
81 Čl. 69. Uredba o nasljeđivanju
82 Wautelet, P.; Bender, P.M. i drugi, Op. Cit. (bilj. 68.) str. 40.
83 Aras Kramar, S.; Vučko, K., *Op. Cit.* (bilj. 25.) str. 29.
84 Čl. 20. Zakon o nasljeđivanju

stjecanju one ošasne imovine koja se nalazila na njezinom državnom području.

Naveden praktičan primjer otvorio je veliki broj pitanja koja nisu propisana Uredbom o nasljeđivanju niti utvrđena pravnom praksom. Budući da Uredbom o nasljeđivanju nije propisana obaveza obavještavanja druge države članice o postojanju ošasne imovine na njezinom teritoriju niti slanje upita o postupanju odnosno pravnom režimu ošasne imovine u drugoj državi članici hrvatski javni bilježnik je postupio sukladno odredbama mjerodavnog prava za nasljeđivanje. Svakako bi *de lege ferenda* bilo uputno da kada nadležno tijelo za provođenje ostavinskog postupka utvrdi da postoji ošasna imovina koja se nalazi na području druge države članice o tome obavijesti ili pošalje upit ministarstvu nadležnom za pravosuđe dotične države. U premabuli Uredbe o nasljeđivanju propisano je da mjerodavno pravo za nasljeđivanje ne bi smjelo spriječiti državu članicu u stjecanju po svom pravu ošasne imovine koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju.[85] Time smatram da bi druga država članicana čijem teritoriju se nalazi ošasna imovina trebala sama provesti postupak i donijeti rješenje vezano isključivo za onaj dio ošasne imovine koji se nalazi na njenom državnom području. Međutim iz odredbi Uredbe o nasljeđivanju nije u potpunosti jasno tijelo koje države je nadležno za provođenje postupka koji se odnosi na onaj dio ošasne imovine koji se nalazi u drugoj državi, jer Uredba propisuje samo da primjena prava mjerodavnog za nasljedstvo ne bi smjela spriječiti državu članicu u stjecanju po svojem pravu imovine koja je na njezinom državnom području. U slučaju kada se ostavinski postupak ne provodi kao jedinstveni postupak pred jednim nadležnim tijelom, već se postupak dijeli na više dijelova, dolazi do fragmentacije odnosno parcijalnog vođenja postupka, pri čemu se različiti dijelovi imovine rješavaju u odvojenim postupcima pred različitim tijelima u različitim državama što je suprotno osnovnom načelu Uredbe o nasljeđivanju o jedinstvenosti nasljeđivanja. Međutim slovensko pravo uređuje stjecanje ošasne imovine uvelike drugačije od hrvatskog prava stoga bi u ovom slučaju bilo svrsihodno da postupak za dio ošasne imovine na području Slovenije provede njihov sud. Sud u Slovenije smije izdati rješenje kojim se uručuje imovina Republici Sloveniji isključivo nakon što objavi na oglasnoj ploči suda i internetskoj stranici poziv nepoznatim vjerovnicima da se jave u roku od šest mjeseci te pokrenu stečaj ostavine ako postoji potraživanje odnosno nakon što obavijesti državu i poznate vjerovnike o postojanju ostavine bez nasljednika.[86] Slovenskim nasljedno pravnim odredbama izričito je određeno da ostavina bez nasljednika postaje vlasništvo Republike Slovenije, osim ako je ošasna imovina prenesena u stečajnu masu.[87] Nakon što sud donese rješenje i ošasna ostavina postane vlasništvo Republike Slovenije, država ne odgovara za dugove ostavitelja.[88] Time se otvara pitanje je li ispunjen uvjet iz Uredbe o nasljeđivanju, prema kojem vjerovnicima mora biti omogućeno namirenje njihovih tražbina iz cjelokupne ostavinske imovine, neovisno o tome gdje se ona nalazila, kako bi se mogla primijeniti odredba o zadržavanju primjene prava države u kojoj se određena ošasna ostavinska imovina nalazi, radi njezina stjecanja..

Dakle *de lege ferenda* trebalo bi jasnije propisati postupanje u predmetima kada se naiđe na ošasnu imovinu s prekograničnim elementom, s eventualnom obavezom obavještavanja ili postavljanja upita tjelima države u kojoj se ošasna imovina nalazi kao i propisivanju nadležnosti za donošenje rješenja vezanog uz onu imovinu koja se nalazi u drugoj državi članici. *De lege ferenda* trebalo razmotriti pitanje i Uredbom o nasljeđivanju jasno propisati je li tijelo druge države u kojoj se nalazi ošasna imovina nadležno za donošenje rješenja prema *lex fori*, ili je i nadalje nadležno za cjelokupni postupak nasljeđivanja pa tako i donošenja rješenje za svu ošasnu imovinu tijelo države uobičajenog boravišta ali uz istovremenu primjenu različitih prava na ošasnu imovinu. Također bi trebalo propisati jasnija pravila postupanja koja bi štitila vjerovnike neovisno u kojoj državi se oni nalazili jer u konkretnom predmetu je malo vjerojatno da bi vjerovnik iz područja Hrvatske pratio oglasnu ploču suda u Sloveniji, a u slučaju nepokretanja stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom u Sloveniji ne bi se više mogao namiriti iz te imovine, jer nakon proteka roka od šest mjeseci utrnjuje njegovo pravo na potraživanje. Također valja uzeti u obzir mogućnost da je ošasna ostavinska imovina raspršena na teritoriju više država, što može dovesti do sukoba zakona nekoliko država. U takvim slučajevima može doći do primjene različitih pravnih sustava na pojedine dijelove ošasne ostavine, ovisno o njihovom mjestu nalaska. Moguća je i situacija u kojoj država primjenjuje pravni koncept prema kojem ona stječe nasljedstvo kao nasljednik ostavitelja, neovisno o mjestu gdje se imovina nalazi. U tom slučaju, takva bi država mogla steći, primjerice, i nekretninu koja se nalazi na području druge države. Kao prijedlog za rješavanje pozitivnih i negativnih konflikata među pravnim uređenjima državama unutar Europske unije smatram najsvrsishodnijim uvođenje jedinstvenog kolizijskog pravila prema kojem bi se na nasljeđivanje ošasne

85 Toč. 56. Preambule Uredbe o nasljeđivanju
86 Čl. 142.b. Zakon o dedovanju
87 Čl. 9. Zakon o dedovanju
88 Čl. 142.a. Zakon o dedovanju

ostavine s prekograničnim elementom primjenjivalo *lex rei sitae*.

V. ZAKLJUČAK

Prekogranični ostavinski postupci koji su sve učestaliji u pravnoj praksi javnih bilježnika, iako složeniji od domaćih, zahvaljujući Uredbi o nasljeđivanju, koja sadrži univerzalna pravila kojima je svrha pojednostavljeno rješavanje ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i izbjegavanje sukoba zakona na području nasljeđivanja, postaju pravno jasniji i učinkovitiji. Uvedena je jedinstvena poveznica za utvrđivanje nadležnosti i mjerodavnog prava u nasljednopravnim predmetima s prekograničnim obilježjem i to uobičajeno boravište čime se nastoji osigurati pravna sigurnost i izbjeći složene pravne sporove. Uredba o nasljeđivanju omogućuje građanima Europske unije da planiraju svoje nasljeđivanje s većom pravnom sigurnošću, dok javni bilježnici imaju ključnu ulogu u provedbi ovog pravnog okvira, osiguravajući da se volja ostavitelja poštuje, a prava nasljednika zaštite. Nakon deset godina praktične primjene Uredbe o nasljeđivanju ipak, se u praksi još uvijek pojavljuju izazovi i nedoumice oko primjene određenih odredbi. Osnovno načelo Uredbe o nasljeđivanju je načelo jedinstvenosti nasljeđivanja, što uključuje primjenu prava jedne države kao mjerodavnog za nasljeđivanje cjelokupne ostavinske imovine, neovisno o tome u kojoj se državi ona nalazi, te nadležnost tijela jedne države za provođenje ostavinskog postupka u cjelini. Međutim, primjena odredbi Uredbe o nasljeđivanju o ošasnoj imovini može u pravnoj praksi dovesti do sukoba nacionalnih zakona i parcelacije ostavinske imovine, kao što je to slučaj između hrvatskog i slovenskog prava. Prema hrvatskom pravu, država odnosno jedinica lokalne samouprave stupa u položaj nasljednika u slučajevima kada nema drugih nasljednika, pri čemu odgovara i za dugove ostavitelja. Nasuprot tome, u Sloveniji država ne preuzima odgovornost za dugove ostavitelja, što stvara pravnu nesigurnost u slučajevima prekograničnog nasljeđivanja. Osim toga, slovensko pravo poznaje institut stečaja ostavine, dok hrvatsko pravo takav mehanizam ne predviđa. Time je dodatno upitna primjena odredbe o pridržaju primjene prava druge države na ošasnu imovinu koja se nalazi na njenom području, što može dovesti do pravnih kolizija i otežati provedbu Uredbe o nasljeđivanju u praksi. Pravila Uredbe o nasljeđivanju koja se odnose na ošasnu imovinu omogućuju državi članici primjenu svog prava za stjecanje imovine koja se nalazi na njenom državnom području, čak i kada je mjerodavno pravo za nasljeđivanje pravo druge države članice. Međutim, takvo pravo pridržaja primjene prava ima ograničenje, jer vjerovnicima ostavitelja mora biti omogućeno namirenje njihovih tražbina iz cjelokupne ostavinske imovine bez obzira gdje se ona nalazila. Time se nastoji osigurati zaštita vjerovnika i smanjuje rizik od negativnih sukoba zakona, ali nacionalna pravna uređenja nisu unificirana te se u svakom pojedinačnom premetu moraju posebno utvrđivati način zaštite vjerovnika.

Nedavni primjer iz prakse pokazuje složenost ovih slučajeva. Naime, hrvatski javni bilježnik je u konkretnom predmetu, u kojem je utvrđeno da je uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti bilo na teritoriju Hrvatske, proveo ostavinski postupak i donio rješenje kojim ošasna imovina prelazi na jedinicu lokalne samouprave u Hrvatskoj. Dio te imovine uključivao je račun u slovenskoj banci. Međutim, kada je jedinica lokalne samouprave pokušala zatvoriti račun i prenijeti sredstva na temelju rješenja i Europske potvrde o nasljeđivanju, slovenska strana je odbila izvršiti taj prijenos jer prema slovenskom pravu država ne stupa u položaj nasljednika već prisvaja imovinu koja se nalazi na njezinom državnom teritoriju.

Ovaj slučaj je pokazao da trenutna pravna regulativa ne predviđa jasne mehanizme za rješavanje situacija, u kojima se ošasna imovina nalazi u različitim pravnim sustavima unutar Europske unije. *De lege ferenda*, bilo bi poželjno da se nadležna tijela u slučaju ošasne imovine koja se nalazi na području druge države članice obavezno međusobno informiraju i surađuju kako bi se izbjegle pravne nesigurnosti i fragmentacije ostavinskih postupaka. Također bi *de lege ferenda* bilo potrebno je razmotriti je li tijelo druge države u kojoj se nalazi dio ošasne imovine nadležno za donošenje rješenja prema *lex fori*, ili je i dalje tijelo države uobičajenog boravišta ostavitelja nadležno za cijeli postupak nasljeđivanja, uključujući donošenje rješenja za svu ostavinsku imovinu, uz istovremenu primjenu različitih pravnih režima. Stoga bi bilo poželjno da se prilikom idućeg revidiranja Uredbe o nasljeđivanju unaprijedi pravna usklađenost i jasnija regulacija ošasne ostavine u prekograničnom kontekstu, kako bi se izbjegli potencijalni pravni vakuumi i konflikti nadležnosti. Potrebno je detaljnije i šire pravno regulirati ošasnu imovinu u skladu s Uredbom o nasljeđivanju te razmotriti izmjene i dopune navedene Uredbe kako bi se obuhvatilo cjelovito uređenje ovog pravnog područja. Daljnja edukacija i usklađivanje pravne prakse između država članica Europske unije ključni su za potpuno ostvarenje ciljeva Uredbe o nasljeđivanju i zaštitu prava svih uključenih stranaka

Summary

Succession proceedings with cross-border elements, governed by the EU Succession Regulation, have become an integral part of the daily work of notaries in the context of increasing mobility of citizens within the European Union, whether for business or personal reasons. As a consequence of this trend, vacant or caducous estates with cross-border characteristics, meaning estates without heirs, will increasingly arise in succession proceedings, reflecting the growing mobility of EU citizens and their right to freedom of movement. The Succession Regulation addresses vacant estates in a single article, stipulating that the application of the law governing succession should not prevent a Member State from acquiring a vacant estate under its lex fori when such property is located within its territory, provided that creditors are able to enforce their claims against the entire estate. This provision of the Succession Regulation implies the possibility of retaining the application of the law of another Member State, different from the law applicable to the succession, when it concerns a vacant estate situated within the territory of that other Member State.

Keywords: succession, vacant estate, inheritance, cross-border element, notary, Succession Regulation

IZVORI

KNJIGE I ČLANCI

- Aras Kramar, S.; Vučko, K.; „Vodič za primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju", Hrvatski pravni centar, Zagreb, 2020.

- Dutta, A.; Basedow, J.; Bauer, C.; Beckhaus, G. M.; Damar, D.; Fornasier, M.; Heinze, Ch. A.; Lüttringhaus, J. D.; Martiny, D.; Nishitani, Y.; Samtleben, J.; Sanner, J. A.; Schmiedel, L.; Stempel, Ch.; Stier, A.; von Weizsäcker, S.; Weber, J.; Wedemann, F.; Wenckstern, M.; „Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Authentic Instruments in Matters of Succession and the Creation of a European Certificate of Succession", Rabel Journal of Comparative and International Private Law (RabelsZ), Vol. 74, No. 3, 2010, Max Planck Private Law Research Paper No. 10/2

- Dutta, A., „Novo međunarodno nasljedno pravo Europske unije - prvo čitanje Uredbe o nasljednom pravu", Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, 2013.

- Gavella, N.; Belaj, V.; „Nasljedno pravo – III. Bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje", Narodne Novine, Zagreb, 2008.

- Hoblaj, H., „Pravna regulacija i praktična primjena nasljeđivanja digitalne imovine", Javni bilježnik br. 51., Zagreb, 2024.

- Hoblaj, H., „Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja", Javni bilježnik br. 48, Zagreb, 2021.

- Hoblaj, H., „Javni bilježnici i usporedna primjena Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu i Uredbe br. 2016/1104 o imovini registriranih partnerstava", Javni bilježnik br. 47., Zagreb, 2020.

- Hoblaj, H., „Pristojnost notarjev v zapuščinskih postopkih na Hrvaškem", Notarski vestnik, br. 13., Ljubljana, 2020.

- Horvat, M., „Rimsko pravo", Školska knjiga Zagreb, 1977.

- Kontrec, D., „Izvanparnični postupci i javni bilježnici", Javni bilježnici u Europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019.

- Kontrec, D.; Matko-Ruždjak, J.;Sessa, Đ.; „Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, prilozima, primjerima i abecednim kazalom", Organizator, Zagreb, 2015.

- Kontarščak, K.A.; Kupec, U., „Aktivna vloga upnikov zapuščine brez dedičev po noveli ZD-C", Pravna praksa, Ljubljana, 2016., br. 49-50.

- Klarić P.; Vedriš M., „Građansko pravo", Narodne Novine, Zagreb, 2008.

- Salaj, Štefica. „Ošasna/ kaduktna/ imovina – imovina bez nasljednika", Hrvatska pravna revija 2001/03, Zagreb, 2001.

- Turković, M., „Ošasna ili katuktna ostavina", Iusinfo, Zagreb, 2021.

- Vagni, L., „The EU Succession Regulation A Commentary", Cambridge University Press, 2016.

- Vodopija Čengić, Lj., „Javni bilježnici i Uredba o nasljeđivanju", Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019.

- Wautelet, P.; Bender, P.M.; Gradl, M.; Heijning, S.; Hoblaj, H.; Léouffre, P.; Põtter, E.; Schall, Ch.; Sevindik, M.; „ENN Hanbook Successions", Conseil des Notariats de l'Union Europeenne, Brussels, 2024.

- Zaradkiewicz, K., „Vacant inheritance, heirless inheritance and claims from Warsaw Decree (part I)" Nieruchomości 3, Varšava, 2019.

- Zupančič, K.; Žnidaršič Skubic, V., „Dedno pravo", Uradni list, Ljubljana, 2009.

PRAVNI PROPISI

- Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL L 201, 27.7.2012, p. 107–134

- Opći građanski zakonik, Justizgesetzsammlung br. 1/1811

- Zakon o nasljeđivanju NN 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019

- Zakon o mirovinskom osiguranju NN 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/2021, 119/2022

- Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16 i 102/24

- Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) Službeni list RS, br. 176/21 – popr., 196/21 – odl. US, 157/22 – odl. US, 35/23 – odl. US, 57/23 – odl. US, 102/23 i 25/25 – odl. US

- Zakon o javnom bilježništvu NN 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022

- Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju NN 152/2014

- Pravilnikom o izmjeni pravilnika o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima NN 120/2018

SUDSKA PRAKSA

- Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, br. GŽ 886/2019 od 22. srpnja 2019.

- Rješenje Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ 998/2020 od 14. srpnja 2020.

- Rješenje Županijskog suda u Slavonskom Brodu, br. GŽ Ovrv 53/2021 od 4. veljače 2021

- Odluka Višeg suda u Mariboru VSM Sklep1 Op 257/2024

MREŽNI IZVORI

- file:///C:/Users/Compaq/OneDrive/Radna%20povr%C5%A1ina/vacant%20inheritance.pdf (pristupljeno 11.05.2025)

- https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/osasna-ili-kaduktna-imovina-46971 (pristupljeno 13.05.2025.)

- https://n1info.si/novice/slovenija/kaj-se-zgodi-spremozenjem-ce-lastnik-umre-brez-dedicev-ali-oporoke/ (pristupljeno 17.05.2025.)

Hana Hoblaj, mag. iur., v.d. javna bilježnica u Murskom Središću, Trg braće Radića 8A, stalni sudska tumačiteljica za slovenski jezik, hana.hoblaj@gmail.com
Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit., javna bilježnica, Vodice, Obala J. I. Cote 27, mira.grbac@gmail.com
Viktorija Nikolić, mag. iur., javna bilježnica, Zagreb, Milivoja Matošeca 3A, viktorija.nikolic7@gmail.com
Ivan Marčinko, mag. iur. v.d. javni bilježnik u Zagrebu, Palmotićeva ulica 43A, ivan.marcinko@zg.ht.hr

UDK UDK 347.961.1
Pregledni rad

JAVNI BILJEŽNICI I PRAVNI PROMET NEKRETNINA

Hana Hoblaj

Mira Grbac

Viktorija Nikolić

Ivan Marčinko

SAŽETAK

Sastavljanje javnobilježničkih isprava čini povijesno najstariju nadležnost javnih bilježnika latinskog notarijata. Ta primarna javnobilježnička nadležnost tijekom vremena postupno je nadograđivana određenim, često povezanim procesima. Recentno se javni bilježnici proklamiraju kao efektivno provedbeno tijelo u postupcima reguliranja knjižnih prava. Upisi u zemljišne knjige provode se elektroničkim načinom, koji je rezultirao ubrzanjem i pojednostavljivanjem cijelog zemljišnoknjižnog procesa upisa. Međutim, sam pravni posao kojem je temelj isprava kojom se raspolaže nekretninama često nije u obliku koji sastavlja sam javni bilježnik ili čiji sadržaj potvrđuje, čime bi se jamčila veća pravna sigurnost. U većini slučajeva takva isprava je sastavljena od neovlaštenog sastavljača, neprovjerenog sadržaja na kojoj se samo ovjerava potpis prenositelja prava. Takvim se načinom država oštećuje jer se smanjuju proračunska sredstva, koja bi se uplaćivala kada bi sve isprave koje sudjeluju u pravnom prometu nekretnina sastavljali javni bilježnici i tom prilikom naplaćivali ne samo porez na dodanu vrijednost, već i javnobilježničku pristojbu koja je također prihod državnog proračuna.

KLJUČNE RIJEČI: Javnobilježnička isprava, Oblik isprave, Pravni poslovi prometa na nekretninama, Upisi u zemljišne knjige, Javni bilježnici, Državni prihodi, Pravna sigurnost,

I. UVOD

Sustavnom evolucijom postupaka koji se odnose na raspolaganje nekretninama želi se postići povećanje pravne sigurnosti takvih poslova. Još iz doba Rimskog carstva, javni su bilježnici bili tvorci isprava veće dokazne snage[1] te su sastavljanjem takvih dokumenata vršili ujedno i verifikaciju njihovog sadržaja te certifikaciju isprave u cijelosti. Potrebno je naglasiti kako je vrlo osjetljivo područje koje iziskuje sigurnost pravnog posla koje se najprije očituje kroz oblik isprave upravo promet nekretnina. Pravni promet u poslovima s nekretninama su svi poslovi disponiranja nekretninama u smislu njihova prijenosa, stjecanja, otuđivanja i opterećivanja te zasnivanja određenih odnosa na njima.[2] Od pravnog prometa, koji se odnosi na sva imovinskopravna raspolaganja nekretninama, treba razlikovati promet nekretnina u smislu promjene nositelja prava vlasništva na njima i nastanka obveze za plaćanjem poreza na promet nekretnina.[3] Prema članku 4. stavak 1. točka 1. Zakona o porezu na promet nekretnina (NN 115/16, 106/18,

1 Iz rimskog perioda poznati su kao pisci i plaćeni pravni stručnjaci za sastavljanje isprava, tabelliones, koji su bili korisni u nelitigoznim pravnim poslovima.“ https://www.britannica.com/search?query=tabelliones (Datum pristupa 31.08.2025. u 18.45)

2 Grbac M;, Grbac A., Pravna sigurnost pravnog prometa nekretnina u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na pojavnost nadripisarstva, Prethodno priopćenje, Javni bilježnik XXIV, listopad 2020/broj 46, str. 17;

3 *Ibid*, str.21

dalje u tekstu: ZPPN), promet nekretnina je svako stjecanje vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj.[4] [5] Iako su neke promjene u ovom području pomalo usporene i trome, treba naglasiti kako društvena svijest sve više percipira potrebu jačanja pravne sigurnosti u pravnom prometu nekretnina. Razlog tom sporom djelovanju dijelom je financijska moć građana koja unatoč što postupno jača, još uvijek nije akceptirala pravno sigurnosne mehanizme u kreiranju pravnih poslova. Dakle, financijski, geografsko - povijesni utjecaj i politička pozadina koja svoje korijene vuče iz prošlog društvenog sistema uzrokovali su u današnje vrijeme u pravnim poslovima na nekretninama izostanak potrebe za javnim oblikom isprave. Taj relikt vuče svoje korijene iz vremena u kojima se nije pridodavala važnost pravu vlasništva, a time ni snazi javne isprave, njenom ovlaštenom sastavljaču pa ni zemljišnim knjigama koje najčešće nisu odražavale stvarno stanje[6] vlasništva nekretnina. Novelom Zakona o zemljišnim knjigama (NN 128/22, dalje u tekstu ZZK)[7] značajno proširena nadležnost javnih bilježnika u postupcima upisa u zemljišne knjige koji se provode elektroničkim putem te je navedena regulativa normativno uvela mnoge prednosti tog novog sustava. Međutim, tom edicijom zakona, ponovljene su neke njegove, stare mane. Prema mišljenju autora ovog rada, jedan od najvećih nedostataka recentnog sustava prometa nekretnina u Republici Hrvatskoj je dihotomija formalnog oblika isprave koja je temelj pravnog posla raspolaganja nekretninama. Tako se javnoj ispravi suprotstavlja njena često pogrešno sastavljena privatna isprava kojoj se ne zna porijeklo ni sastavljač i na kojoj je dovoljno ovjeriti potpis prenositelja knjižnog prava. Ovaj je rad podijeljen na šest poglavlja kojima slijede zaključna razmatranja. Drugi dio rada sadrži razlikovanje javnih od privatnih isprava i razmatra javnobilježničke isprave te recentno stanje poslovanja s nekretninama u ingerenciji javnih bilježnika te problematizira oblik isprave i često nepostojanje podataka o njenom sastavljaču. Treći dio rada govori o recentnom stanju zakonodavstva Republike Hrvatske u odnosu na pravne poslove koji se odnose na određena stvarna prava na nekretninama[8], a posebno sadrži osvrt na promet nekretnina. Razvidno je kako se neovlaštenim sastavljanjem isprava, odnosno sudjelovanjem osoba koje za to nisu ovlaštene ostvaruje biće kaznenog djela nadripisarstva.9 Kritički osvrt uspravljen je prema stanju pravne nesigurnosti[10] [11] i netransparentnom sustavu u kojem neovlaštene osobe sastavljaju isprave i tako oštećuju državni proračun radi neizdavanja računa. Također, izmjenama ZZK, iako je došlo do ukidanja oblika isprave koja nije pisana mehaničkim sredstvom pisanja[12], ostala je odredba po kojoj je za valjanost upisa dovoljna ovjera potpisa prenositelja knjižnog prava[13]. Navedena odredba u praksi izaziva mnoge nepravilnosti i zlouporabe, što će se prikazati u nastavku teksta. Četvrti dio rada govori o novom paketu mjera u odnosu na sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma. Prema recentnom sustavu u Republici Hrvatskoj, javni bilježnik prilikom ovjere potpisa prodavatelja na ugovoru o raspolaganju nekretninama, a kako nije dužan ulaziti u sadržaj istog, nije obvezan provoditi dubinsku analizu pravnog posla radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Međutim, novom Europskom regulativom uvode se stroža pravila prema kojima će se morati prijaviti svi stvarni vlasnici, a podatci će morati biti dostupni regulatorima. Ta stroža pravila nastaju uvođenjem ograničenja gotovinskih transakcija koje će se obavljati putem bankovnih transakcija ako su u vrijednosti iznad 10.000,00 eura te uspostavom Europskog registra nekretnina koji će određenim provedbenim tijelima omogućiti praćenje te otkrivanje sumnjivih prekograničnih transakcija. Sve navedeno ukazuje na prijeku potrebu da Republika Hrvatska kod svih pravnih poslova raspolaganja nekretninama, propiše da sama isprava kao temelj tog posla, bude u javnoj formi. U protivnom, država neće moći osigurati relevantne provedbene mehanizme kontrole protiv nezakonitih i sumnjivih transakcija.

Peti dio rada odnosi se na komparativno pravnu analizu hrvatskog sa francuskim modelom posredovanja javnih bilježnika u prometu nekretnina.

4 Zakon o porezu na promet nekretnina može se pronaći na poveznici : https://www.zakon.hr/z/69/zakon-o-porezu-na-promet-nekretnina (Datum pristupa 01.09.2025. u 22:05.)

5 Prema članku 4. st.1. toč.2 ZPPN, stjecanjem nekretnine smatra se kupoprodaja, zamjena, nasljeđivanje, darovanje, unošenje i izuzimanje nekretnina iz trgovačkog društva, stjecanje dosjelošću, stjecanje nekretnina u postupku likvidacije ili stečaja, stjecanje na temelju odluka suda ili drugog tijela, stjecanje temeljem zakona te ostali načini stjecanja nekretnina od drugih osoba

6 https://autograf.hr/zemljisne-knjige-nisu-vjerodostojne/?utm (Datum pristupa 01.09.2025. u 22:23.)

7 Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine 63/19, 128/22, 155/23, 127/24);

8 Stvarna se prava mogu klasificirati na: a) stvarna prava na vlastitoj stvari – pravo vlasništva, i b) stvarna prava na tuđoj stvari koja neki nazivaju i sektorskim pravima – pravo služnosti, založno pravo, stvarni teret i pravo građenja: Klarić, P.; Vedriš M. 2006. Građansko pravo. Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, IX. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Drugi dio: Stvarno pravo, Oblici stvarnih prava. Narodne novine. Zagreb. 192.

9 Više o vrstama nadripisarstva vidi rad od Šago, D.; Vukušić, I., „ Građanskopravni i kaznenopravni aspekti nadripisarstva (pregledni znanstveni rad), 2011., str. 69. – 98. Rad se može pronaći na poveznici: https://hrcak.srce.hr/file/118814 (Datum pristupa 31.08.2025.g u 18.45)

10 https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/cetiri-osobe-prijavljene-zbog-prijevare-s-nekretninama-i-krivotvorenja-dokumentacije-15090193 (Datum pristupa 25.07.2025.g. u 12:46)

11 https://www.vecernji.hr/vijesti/masovne-prevare-s-nekretninama-uskok-prosirio-istragu-protiv-sestorice-1624668 (Datum pristupa 25.07.2025.g. u 12:47)

12 Članak 49. st. 6. ZZK;

13 Članak 57. stavak 6. ZZK;

Spomenuti model uzet je kao ogledni primjerak, obzirom da javni bilježnici u njemu sudjeluju u svim fazama takvog procesa (savjetovanje stranaka, pisanje isprava, isplata preko depozitnog računa javnog bilježnika) te ujedno za državu naplaćuju i porez na promet nekretnina.

U šestom dijelu rada prikazani su statistički pokazatelji temeljem koje se analize došlo do zaključaka da javni bilježnici u bitnome doprinose rješavanju zemljišnoknjižnih predmeta koji su im podneseni radi predaje nadležnim zemljišnoknjižnim odjelima. Javni bilježnik svojom profesionalnom uslugom i znanjem u mogućnosti je uputiti stranke i pomoći im, sve u cilju sigurnije zemljišno-knjižne provedbe.

Empirijsko istraživanje u sedmom dijelu rada prikazuje kako svijest građana sve više jača u cilju zaštite knjižnih prava i obveza kod njihovog prijenosa, stjecanja i ukidanja te da većina građana poklanja povjerenje javnim bilježnicima kao nositeljima pravne sigurnosti kod raspolaganja nekretninama.

Predzadnji dio rada, koji prethodi zaključnim razmatranjima odnosi se na preporuke za unapređenje raspolaganja nekretninama u Republici Hrvatskoj u središtu kojeg sustava su kao centralna točka afirmirani upravo javni bilježnici. Kao jedinstveno provedbeno tijelo[14] u zemljišnoknjižnim postupcima, javni bilježnici raspolažu potrebnim stručnim znanjem, institucionalnim kapacitetima i infrastrukturom za učinkovito provođenje navedenih radnji. Tako Korać ističe da je javni bilježnik jedinstveni entitet sa dva različita profila te da njegovu hibridnu prirodu čine dvije osnovne djelatnosti: sačinjavanje javnih isprava i dužnost savjetovanja stranaka.[15] Dakle, stupanj pravne zaštite koju pružaju javni bilježnici u potpunosti je usporediv s onim koju osiguravaju sudovi. Ipak, dok su sudovi zatrpani velikim brojem neriješenih predmeta, javni bilježnici svoje predmete rješavaju u za to propisanim rokovima, transparentno i učinkovito.

Smisao je ovog rada obrazlaganje teze kako bi cjelokupan postupak – od sastavljanja ili solemnizacije isprave do podnošenja elektroničkog prijedloga za upis u zemljišne knjige trebalo povjeriti u rad javnim bilježnicima. Ovo potonje prema mišljenju autora rada se posebno odnosi na prijenos prava vlasništva kod pravnih poslova kupoprodaje nekretnina u kojim bi situacijama isplatu kupoprodaje cijene trebalo vršiti isključivo putem depozitnog računa[16] javnog bilježnika. Takvo rješenje ne bi samo pojednostavilo i ubrzalo pravni promet nekretnina, već bi i pridonijelo povećanju pravne sigurnosti te stvaranju povoljnije investicijske klime. Ujedno, time bi se osiguralo jačanju povjerenja građana u pravni sustav te općem povećanju njegove učinkovitosti.

Javni bilježnici svojim strankama tumače prava i obveze vezane uz pokretanje poslovanja, a pravna pomoć koju pružaju nije samo sredstvo ostvarivanja pojedinačnih već i općih pravnih interesa te osiguravajući mehanizam od budućih sporova.[17] Dakle, navedeni sustav postavljen je na postulatima pravne pomoći i sigurnosti koja svojom pravozaštitnom funkcijom prelazi pojedinačne okvire i djeluje *erga omnes*.[18] Korištenjem potonjeg modela i uz sudjelovanje javnih bilježnika, u potpunosti bi se afirmirala preventivna uloga javnobilježničke službe, čime bi se postigla viša razina sigurnosti svih pravnih poslova vezanih uz stjecanje i prijenos vlasništva, kao i drugih stvarnih prava na nekretninama. Ujedno, ovim radom želimo ukazati na iznimnu važnost nominacije sastavljača isprave, kako iz razloga prevencije nadripisarstva i izbjegavanja propisanih poreznih i drugih davanja koja su prihod državnog proračuna, tako i iz razloga, jer svi ovlašteni sastavljači imaju obvezno osiguranje od odgovornosti za počinjenu štetu[19], čime se svim sudionicima postupka pruža dodatna razina zaštite i sigurnosti upuštanja u pravne poslove s nekretninama, zbog čega se može očekivati i porast gospodarske aktivnosti i interesa kako domaćih tako i stranih investitora.

II. VRSTE ISPRAVA I PRVNI PROMET NEKRETNINA

2.1. ISPRAVE

Isprave možemo razlikovati prema raznim kriterijima.[20] Međutim, u ovom radu ćemo se ograničiti samo na razlikovanje javnih od privatnih isprava te posebno na razmatranje javnobilježničkih isprava kao posebnih kategorija javnih isprava. Dakle, razlikovanje isprava prema njihovoj dokaznoj snazi i onoj osobi koja ih je izdala ili sačinila dijeli ih na javne i privatne. Isprava je u smislu procesnog prava svaki predmet na kojemu je pismom zabilježena

14 Više o javnom bilježništvu kao jedinstvenom provedbenom tijelu vidi rad od Hoblaj H., Grbac M., Nikolić V:, Marković D. i Marčinko I., „Javnobilježnička služba kao jedinstveno provedbeno tijelo u elektroničkom poslovanju“, Izvorni znanstveni rad, Javni Bilježnik, Vol. XXVII (2023) str. 37;

15 Korać V. „Notari i Notarski zapisi „ Izdavač autorsko izdanje“ Štampa Podgorica, 2018. str.231;

16 Vidi ZJB, čl. 111. (Način čuvanja i predaja novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti);

17 Grbac, M. „Elektroničko osnivanje društava s ograničenom odgovornošću s posebnim osvrtom na osnivanje na daljinu bez sudjelovanja punomoćnika“, IUS-INFO (2019). Rad se može pronaći na poveznici: https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/elektronicko-osnivanje-drustava-s-ogranicenom-odgovornoscu-s-posebnim-osvrtom-na-osnivanje-na-daljinu-bez-sudjelovanja-punomocnika-40128 (datum pristupa: 01.09.2025. u 20.38.)

18 *Ibid*

19 O odgovornosti za štetu javnog bilježnika vidi ZJB, čl. 42;

20 Više o vrstama isprava vidi u Dika M, „Građansko parnično pravo - Utvrđivanje činjenica“, VII knjiga, Narodne novine, Zagreb, siječanj 2018.

neka misao.[21] Javna isprava koju je u propisanom obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom utemeljenom na zakonu dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje[22]. Privatne su sve one isprave koje nisu javne, odnosno i isprave koje je izdala neka fizička osoba. [23] Međutim, zato što i javna tijela i osobe s javnim ovlastima mogu izdavati isprave koje nisu javne, možda je prikladniji izraz nejavne, umjesto privatne isprave.[24] U nastavku teksta navode se vrste javnobilježničkih isprava s posebnim osvrtom na njihovu dokaznu snagu i učinke koji iz njih proizlaze.

2.2. VRSTE JAVNOBILJEŽNIČKIH ISPRAVA

Sukladno članku 3. stavak 1. Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09,162/98, 16/07, 75/09, 120/16,57/22) u nastavku testa: ZJB), razlikuju se sljedeće vrste javnobilježničkih isprava:

- Isprave o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (Javnobilježnički akti);
- Zapisnici o pravnim radnjama koje su obavili ili kojima su bili nazočni javni bilježnici (Javnobilježnički zapisnici);
- Potvrde o činjenicama koje su posvjedočili javni bilježnici (Javnobilježničke potvrde);

Također, prema članku 3. st.3. ZJB (NN 57/22) javni bilježnici mogu sastavljati javnobilježničke isprave u elektroničkom obliku. [25]

Isprave kojima je potvrđen sadržaj i u materijalnom i formalnom smislu imaju cjelovitu dokaznu snagu. Dokazna snaga se kod isprava na kojima je ovjeren potpis ili rukoznak ograničava samo na dio isprave u kojem javni bilježnik potvrđuje da je određena osoba potpisala ispravu pred njim ili priznala potpis, odnosno rukoznak na ispravi kao svoj.[26] Potvrde o činjenicama koje su posvjedočili javni bilježnici imaju dokaznu snagu samo u odnosu na vanjsko-formalne parametre te isprave, odnosno posvjedočenja koja je utvrdio javni bilježnik (utvrđivanje istovjetnosti potpisnika određene isprave ili istovjetnosti izvornika neke isprave sa njenom preslikom ili prijepisom).[27] S javnobilježničkim aktom je sukladno ZJB-om izjednačena i potvrđena odnosno solemnizirana privatna isprava[28] kod koje javni bilježnik vrši certifikaciju sadržaja iste, ali tom prilikom ne dolazi do izražaja njegova normativna funkcija. Prema članku 59. st. 4. ZJB, kada privatna isprava koju javni bilježnik treba potvrditi (solemnizirati), ne odgovara potrebnim zahtjevima i ne sadrži sve što treba sadržavati, javni bilježnik će navedenu radnju napraviti sastavljanjem posebnog javnobilježničkog akta sa kojim će proširi ispravu. Od svih vrsta javnobilježničkih isprava, javnobilježnički akt je isprava koja pruža najširi nivo pravne sigurnosti te afirmira u sebi kompletnu dokaznu snagu javne isprave.[29] Pod određenim uvjetima koji su navedeni ZJB-om, javnobilježnički akt je i ovršna isprava.[30] Stranke ovršnog javnobilježničkog akta ne moraju prije postupka prisilnog izvršenja (postupka ovrhe) provoditi dugotrajan i skup sudski postupak u kojem će ishoditi presudu kao javnu ispravu, već će na temelju samog javnobilježničkog akta pokrenuti postupak ovrhe.[31] Javnobilježnički zapisnici su vrsta javnobilježničkih isprava koje imaju punu dokaznu snagu u odnosu na sastavljača i na njihov sadržaj koji konkretizira u njima sadržanu pravnu radnju čiji je tijek obavio ili istoj nazočio javni bilježnik.[32] Sumirajući izneseno, razvidno je kako su sve više navedene javnobilježničke isprave vrsta javnih isprava, dok kod javnobilježničke ovjere potpisa ili rukoznaka značaj javnosti sadrži samo dio gdje javni bilježnik utvrđuje istovjetnost potpisnika ili davatelja otiska prsta, odnosno istovjetnost neke isprave sa njenim izvornikom ili ovjerenim preslikom, odnosno prijepisom. U ovom potonjem primjeru ne dolazi do potvrđivanja sadržaja takve isprave već se samo utvrđuje istovjetnost oblika isprave sa njenim preslikom ili prijepisom. Senjak navodi kako ovjera privatne isprave ima za posljedicu formalnu snagu jer autentičnost i značaj javne isprave daje klauzula o izvršenoj ovjeri nadležne ovlaštene osobe.[33] Upravo taj element javnosti i dokazne snage upućuje

21 Vidaković Mukić Marta „Opći pravni rječnik“, Narodne novine, Zagreb (2006) , str. 325;
22 Zakon o parničnom postupku, Isprave - članak 230. (Narodne novine 117/2003), može se pronaći na poveznici: https://www.zakon.hr/z/134/zakon-o-parnicnom-postupku (datum pristupa 25.08.2025.g. u 13.30)
23 Dika M, Triva S. „ Građansko parnično procesno pravo“, Narodne novine, Zagreb, studeni 2004., str. 513;
24 Dika M, „Građansko parnično pravo - Utvrđivanje činjenica“, VII knjiga, Narodne novine, Zagreb, siječanj 2018., str 508;
25 Više o elektroničkoj javnobilježničkoj ispravi vidi rad od Hoblaj H., Grbac M., Nikolić V:, Marković D. i Marčinko I., „Javnobilježnička služba kao jedinstveno provedbeno tijelo u elektroničkom poslovanju“, Izvorni znanstveni rad, Javni Bilježnik, Vol. XXVII (2023) str.38;
26 Grbac, M.; Grbac, A.; „Javne isprave i elektronički zemljišno-knjižni upisi“, Javni bilježnik br. 45, 2018., str.11
27 *Ibid* str.11
28 Članak 59. ZJB, može se pronaći na poveznici: https://www.zakon.hr/z/188/zakon-o-javnom-biljeznistvu (datum pristupa 25.08.2025.g. u 13.40)
29 Grbac, M.; Grbac, A.; Op. Cit. (bilj 26) str. 11
30 Vidi u ZJB, članak 54. „ Ovršnost javnobilježničkog akta“ : Javnobilježnički akt je ovršna isprava ako je u njemu utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i sadrži izjavu obvezanika o tome da se na temelju tog akta može radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospjelosti obveze, neposredno provesti prisilnu ovrhu.
31 https://mpudt.gov.hr/print.aspx?id=11590&url=print&utm_source=chatgpt.com (Datum pristupa 30.08.2025.g. u 11.11)
32 *Ibid*, str. 11
33 Senjak K. „ Notarijat i izvršnost notarskih akata“ Zbornik PFZ, 63, (2) 449-482 (2013), stručni rad, str. 453;

na zaključak kako bi u segmentima pravnih poslova koji su društveno značajni jer se publiciraju u javnim evidencijama i stvaraju bitne promjene, isprave bi *de lege ferenda* trebale biti u javnom obliku i napisane od ovlaštenog sastavljača sa propisanim sadržajem. Ovakvo postupanje dovodi do prevencije nastanka dugotrajnih sudskih procesa koji bi mogli proizaći od neovlaštenih i nestručnih sastavljanja isprava. *A contrario* tome, ovlašteni sastavljač je odgovoran i za štetu koja bi nastala u takvom pravnom poslu, a ujedno se takvim postupanjem preveniraju sudski sporovi. Ovdje je također potrebno navesti kako označavanje sastavljača neke isprave je pretpostavka suzbijanja širenja sive ekonomije i oštećenja državnog proračuna radi neubiranja poreza. Javni bilježnici prilikom sastavljanja javnobilježničkih isprava za državu osim poreza na dodanu vrijednost[34] (dalje PDV) naplaćuju i javnobilježničku pristojbu[35] koji je prihod državnog proračuna uveden istodobno s uspostavom javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj. Tada je osnovna svrha takve vrste državne pristojbe bila osigurati prihod državi za pružanje javnobilježničkih usluga, pri čemu su u funkcionalnom smislu predstavljale oblik fiskalnog opterećenja i oporezivanja. Javnobilježničke pristojbe i naplata istog davanja za državu je uvedeno iz razloga jer to vrijeme u Republici Hrvatskoj još uvijek nije postojao PDV. Uvođenjem PDV-a, 1998. godine započelo je oporezivanje javnobilježničke nagrade. Međutim, naplata pristojbe unatoč uvođenju PDV-a je ostala.

III. PROPISI KOJIMA SE REGULIRA PROMET I RASPOLAGANJE NEKRETNINAMA

U Republici Hrvatskoj promet i raspolaganje nekretninama regulirano je različitim propisima: Zakonom o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, dalje u tekstu: ZOO), Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN (91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 52/2025, dalje u tekstu: ZV), ZZK-om, ZJB-om Obiteljskim zakonom (NN (103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023, dalje u tekstu: ObZ) Zakonom o izvlaštenju i određivanju naknade (NN 74/2014, 69/2017, 98/2019, dalje u tekstu: ZION), Zakonom o nasljeđivanju (NN 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019, dalje u tekstu: ZN), Ovršnim zakonom (NN 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, 114/2022, 6/2024, dalje u tekstu :OZ).

Kada se radi o pravnim poslovima kojima je cilj promet nekretninama, za njih je propisan, nakon što se ugovorne strane suglase o svim bitnim sastojcima ugovora, (članak 247. i 248. ZOO), pisani oblik (članak 377., članak 482. ZOO), i da ga obje ugovorne strane potpišu. Nadalje za provedbu prijenosa prava vlasništva traži se izričita suglasnost (izjava – clausula intabulandi) onoga čije pravo se ograničava, opterećuje, ukida ili prenosi na drugu osobu da pristaje na uknjižbu (članak 59. stavak 1. točka b. ZZK) kao i to da isprave na temelju kojih se upis zahtjeva moraju biti sastavljene u obliku propisanom za njihovu valjanost. (članak 48. stavak 1. ZZK) i iz koje je vidljiv pravni temelj (članak 48. stavak 2. ZZK). Dakle, u Republici Hrvatskoj način (modus) stjecanja vlasništva je zapravo upis u zemljišne knjige, a ne pravni naslov ili temelj, tj. posao (titulus) na koji se takvo raspolaganje odnosi. Nadalje, ZZK-om se traži da se radi o ispravi koja je ili javna isprava ili privatna isprava na kojoj je istinitost potpisa prenositelja knjižnog prava javno ovjerovljena (članak 57. stavak 1. ZZK).

Značajna novost koja je uvedena recentnom izmjenom propisa jest i ona kojom je anulirana uporaba različitih obrazaca i tiskanica[36] koje su se ručno popunjavali i koje su zbog svoje nečitkosti dovodile do pogrešnih upisa i negativnih rješenja nadležnih sudova. Sve to nije doprinosilo ažurnom stanju u zemljišnim knjigama i produciralo je sporove u vezi kako isprava, tako i samih odluka nadležnih zemljišnoknjižnih odjela.

3.1 POSEBNI SLUČAJEVI PROMETA I PRIJENOSA PRAVA VLASNIŠTVA NA NEKRETNINAMA

Nastavno u tekstu ćemo pokušati dati kratki prikaz nekih specifičnosti ili posebne regulacije odredbi o stjecanju i prijenosu prava vlasništva, kao i postupcima i tijelima ovlaštenim za njihovo provođenje. Pri tome se u ovom radu nećemo baviti stjecanjem prava vlasništva na temelju presude donesene u parničnom postupku.

3.1.1 ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA

ZOO prepoznaje određene slučajeve prometa i prijenosa prava vlasništva na nekretninama za koje zakon propisuje obveznu formu javnobilježničkog akta ili ovjerovljene (solemnizirane) privatne isprave potrebne za valjanost pravnih poslova uzimaju-

34 Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Nardone novine 73/2013, 99/2013, 153/2013, 148/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020, 39/2022, 113/2022, 33/2023, 114/2023, 35/2024, 152/2024, 52/2025)

35 Zakon o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine 72/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15, 10/23, 98/25, u nastavku teksta: ZJP;

36 Više o ukinutim tipskim obrascima ugovora vidi u rad Grbac M, Grbac A., „Pravna sigurnost pravnog prometa nekretnina u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na pojavnost nadripisarstva“, Prethodno priopćenje, Javni bilježnik XXIV, listopad 2020/ broj 46,5.2. Tipski obrasci ugovora, str. 26;

ći pri tome u obzir specifičnosti koje se nalaze bilo na strani bilo sudionika u pravnom poslu (stranaka, ili ugovornih strana) bilo svrhe, smisla i pravnih posljedica koje se namjeravanim pravnim poslom žele postići, kao i stupanj zaštite koji se ugovornim stranama želi osigurati. Jedan od takvih primjera je darovanje za slučaj smrti, propisano odredbom članka 491. ZOO koje određuje kako Ugovor o darovanju koji se ima ispuniti tek poslije smrti darovatelja mora biti sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili ovjerovljene (solemnizirane) isprave.)

Drugi primjer posebne regulacije su ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju [37]koje u pravilu sadrže nekretnine i koji su dodatno uređeni posljednjom izmjenom i dopunom ZOO (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine broj 155/23) i to u člancima 579. – 588. za čiju valjanost je također potrebno da isti budu sastavljeni u obliku javnobilježničke isprave ili ovjereni na sudu.

Na temelju prethodnih iskustava kao i činjenice da je na strani primatelja uzdržavanja vrlo često ranjiva i slabije zaštićena osoba zakonodavac je propisao ne samo dodatne obvezne sastojke ugovora nego je propisao i obvezu njihove registracije u Registar koji vodi Hrvatska javnobilježnička komora (regulirano Pravilnikom o registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, Narodne novine broj 56/2024) kako bi ograničio broj ugovora koje može sklopiti jedna osoba kao davatelj uzdržavanja, a sve u cilju jače zaštite primatelja uzdržavanja.

Ugovor o darovanju bez prave predaje stvari također mora biti sklopljen u obliku javnobilježničkog akta ili ovjerovljene (solemnizirane) privatne isprave. (članak 482. stavak 2. ZOO-a).

3.1.2 ZAKON O JAVNOM BILJEŽNIŠTVU

Zakonodavac je također predvidio obveznu formu javnobilježničkog akta za pravne poslove raspolaganja nekretninom koji na strani prodavatelja, prenositelja odnosno otuđivatelja imaju osobu koja je ili maloljetna ili djelomično lišena poslovne sposobnosti (članak 53. stavak 1. točka 1 ZJB). Nadalje, za sklapanje ugovora bez predaje stvari u neposredan posjed (članak 53. stavak 1. točka 2 ZJB) kao i za pravne poslove među živima koje osobno poduzimaju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati, uz ograničenje na poslove čija vrijednost prelazi iznos od 50.000,00 kn (članak 53. stavak 1. točka 3 i članak 53. stavak 2. ZJB). odnosno 6.636,14 eur [38](preračun izvršen sukladno Zakonu o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, Narodne novine broj 57/2022). Sam pojam predaje u posjed tema je brojnih sudskih odluka. [39]

3.1.3 OBITELJSKI ZAKON

Obiteljski zakon u svojem dijelu kojim regulira pitanja bračne stečevine (članak 36. ObZ) određuje kako su bračni drugovi u jednakim dijelovima suvlasnici bračne stečevine, ako nisu drukčije ugovorili. Istodobno određuje kako se uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može provesti i na temelju prijedloga koji podnose oba bračna druga a koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga u jednakim dijelovima ili drukčije ako su tako ugovorili (članak 36. stavak 4. ObZ) Pri tome se traži da na ispravi koja sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu, potpis bračnog druga koji pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga mora biti ovjeren kod javnog bilježnika (članak 36. stavak 4. ObZ).

3.1.4 ZAKON O IZVLAŠTENJU I ODREĐIVANJU NAKNADE

Jedan od načina prijenosa prava vlasništva na nekretninama bez pravnog posla je postupak izvlaštenja na način i u slučajevima predviđen zakonom. Nekretnina se može izvlastiti, ako posebnim zakonom nije drukčije propisano, kada je to potrebno radi izgradnje građevine ili izvođenja radova u interesu Republike Hrvatske, kada se ocijeni da će se korištenjem nekretnine, za koju se namjerava predložiti izvlaštenje, u novoj namjeni postići veća korist od one koja se postizala korištenjem te nekretnine na dosadašnji način. (članak 2. stavak 1. ZION), osim gore navedenog slučaja, nekretnina se može izvlastiti radi izgradnje građevine ili izvođenja radova gospodarske infrastrukture, groblja i drugih objekata komunalne infrastrukture, zdrav-

37 Nešto tipa više o novom uređenju ugovora o doživotnom i dosmrtnom vidi rad od Nikolić, V; Marčinko, I; Grbac, M: Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju uz pregled izmjena zakona iz 2023. godine te osvrt na način postupanja javnih bilježnika, Javni bilježnik : Javni bilježnik, Vol. 28 No. 51, 2024.

38 ZAKON O UVOĐENJU EURA KAO SLUŽBENE VALUTE U REPUBLICI HRVATSKOJ (Narodne novine broj 57/2022) propisuje da se preračun kuna u eure provodi po fiksnom tečaju konverzije koji iznosi 7,53450 kuna za 1 euro, a kojega je odredilo Vijeće Europske unije 12. srpnja 2022

39 VSRH primjerice u odlukama Rev 1182/2014-2 od 30. kolovoza 2017. i Rev 459/2020-4 od 5. svibnja 2020. navodi da se pod pojmom prave predaje podrazumijeva realna predaja stvari u neposredni posjed stjecatelja, a ne fiktivna predaja stvari odnosno za valjanost takvog ugovora o darovanju nije dovoljna tradicija samo na osnovi očitovanja.
Županijski sud u Zadru u odluci Gž 86/2023 od 9. veljače 2023. navodi da je prava predaja izvršena kada se stjecatelj voljom prenositelja nađe u položaju da može izvršavati vlast glede stvari, a Županijski sud u Splitu u odluci Gž 1169/2023-4 od 31. svibnja 2023. ističe da za pravu predaju stvari nije dovoljno samo formalno stupanje u posjed nekretnina.

stvenih, prosvjetnih, kulturnih i sportskih građevina, industrijskih, energetskih, vodnogospodarskih, prometnih i objekata elektroničkih komunikacija, građevina za potrebe hrvatskog pravosuđa, vojske i policije te istraživanja i eksploatacije rudnog i drugog blaga. (članak 2. stavak 2. ZION). Također je propisano da se nekretnina može izvlastiti i kad je to potrebno radi izgradnje drugih građevina ili izvođenja drugih radova određenih uredbom Vlade Republike Hrvatske od državnog i područnog (regionalnog) značaja ili radi provedbe strateških projekata koje je Vlada Republike Hrvatske proglasila strateškim investicijskim projektima. (članak 2. stavak 3 ZION). Izvlaštenje se može provesti u korist fizičke ili pravne osobe (članak 3. ZION) čime korisnik izvlaštenja stječe pravo koristiti nekretninu u svrhu radi koje je izvlaštenje provedeno (članak 4. ZION). Cjeloviti postupak u vezi izvlaštenjem provodi stvarno i mjesno upravno tijelo županije odnosno Grada Zagreba u čijem je djelokrugu obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na poslove izvlaštenja. Iznimno, tijelo državne uprave nadležno za poslove pravosuđa provodi postupak izvlaštenja ako se izvlaštenje provodi radi izgradnje građevine ili izvođenja radova za koje je Vlada Republike Hrvatske donijela odluku o proglašenju strateškog projekta Republike Hrvatske. (članak 16. ZION). Postupak se završava Rješenjem o izvlaštenju Ministarstva odnosno nadležnog tijela (članak 37. ZION). Ministarstvo vodi Registar izvlaštenih nekretnina koji će sadržavati podatke o načinu utvrđivanja interesa Republike Hrvatske, svrsi izvlaštenja, vrsti izvlaštenja, katastarskim česticama, katastarskim općinama u kojima se nalaze nekretnine, obliku i visini naknade i podatke o strankama. (članak 44. ZION).

3.1.5 ZAKON O NASLJEĐIVANJU

Zakon o nasljeđivanju propisuje način stjecanja vlasništva na nekretninama temeljem samog zakona a ne pravnog posla, jer ostaviteljevom smrću prelazi njegova ostavina na nasljednika, čime ona postaje njegovo nasljedstvo, a on ostaviteljev sveopći pravni slijednik (članak 5. ZN). Sam prijenos prava vlasništva na nekretninama u nadležnom zemljišnoknjižnom sudu vrši se temeljem Rješenja o nasljeđivanju (članak 226. ZN) kojim se okončava ostavinski postupak.

3.1.6 OVRŠNI ZAKON

Jedan od načina stjecanja prava vlasništva jest i kupnja nekretnine u ovršnom postupku, bilo neposrednom pogodbom (članak 104. OZ) bilo u postupku elektroničke javne dražbe koju provodu Financijska agencija (članak 95. a. OZ) nakon što sud donese zaključak o prodaji (članak 95 OZ). Postupak se okončava donošenjem Rješenja o dosudi. U Rješenju o dosudi nekretnine sud će odrediti da se nakon pravomoćnosti toga rješenja i nakon što kupac položi kupovinu u zemljišnu knjigu upiše u njegovu korist pravo vlasništva na dosuđenoj nekretnini te da se brišu prava i tereti na nekretnini koji prestaju njezinom prodajom. (članak 108. OZ) Stavak 4. članka 108. OZ propisuje da će nakon pravomoćnosti rješenja o dosudi nekretnine i nakon što je kupac položio iznos kupovine, sud donijeti zaključak o predaji nekretnine kupcu.

3.1.7. ZAKON O VLASNIŠTVU I DRUGIM STVARNIM PRAVIMA

ZV također propisuje određene iznimke ili traži ispunjenje dodatnih uvjeta ili pretpostavki za stjecanje prava vlasništva, uz one redovne. Tako primjerice traži se uz pretpostavku uzajamnosti, ispunjenje dodatnih uvjeta, odnosno ishođenje suglasnosti ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa za stjecanje prava vlasništva pojedinim stranim pravnim i fizičkim osobama (članak 356 stavak 2. ZV). Pravni posao kojem je cilj stjecanje prava vlasništva, ništetan je bez spomenute suglasnosti. (članak 357. ZV).

IV. NOVI PAKET MJERA ZA SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Nekretnine su omiljeni način za anonimno ulaganje u sve vrste istih, a posebno da bi se kupovale luksuzne vile i stanovi putem *offshore* trgovačkih društava, čime često stvarni vlasnik nekretnina ostaje skriven. Javni bilježnici su pravni stručnjaci koji u različitoj mjeri imaju obvezu procjenjivati rizike i prijavljivati sumnjive transakcija nekretninama, što je regulirano različitim propisima i obvezama u borbi protiv pranja novca.[40] Za procjenu rizika od pranja novca prilikom kupoprodaje nekretnina potrebno je dubinski analizirati konkretne transakcije i podatke o kupcima, što može dovesti do utvrđivanja suspektnih postupanja i obveze prijavljivanja nadležnim tijelima.[41] Na području cijele Europe javni su bilježnici, kao nositelji javnih dužnosti i osobe od javnog povjerenja, u središtu zakonodavnih okvira vezanih uz transakcije nekretninama i trgovačkim društvima, a koje su među najvažnijim kanalima za pranje novca.[42] Međutim u većini država Europske unije upravo javni bilježnici imaju isključivu nadležnost u prometu nekretninama te time također i mogu provoditi sve potrebne mje-

40 https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/161094/7%20%2001%20EPRS_Understanding%20money%20laundering%20through%20real%20estate%20transactions.pdf (pristupljeno 22.07.2025. u 21:23)

41 https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)633154 (pristupljeno 22.07.2025. u 21:22)

42 https://www.notariesofeurope.eu/en/the-cnue/anti-money-laundering/ (pristupljeno 22.07.2025. u 22:23)

re kao i procjene rizika i dubinske analize kupaca, a posljedično prijavljivati nadležnim tijelima sumnjive transakcije. Iz tog razloga također javni bilježnici provode preporuke FATF-a[43] uzimajući u obzir liste visokorizičnih trećih država sa strateškim nedostacima u sustavima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao i prateće nacionalno propise te zakonodavstvo Europske unije.[44] Javni bilježnici time na području Europske unije imaju ključnu ulogu u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma. Pouzdano utvrđuju identitet stranaka, pohranjuju dokumente dugi niz godina i surađuju s poreznim i zemljišnoknjižnim tijelima, čime doprinose visokoj transparentnosti i time se već u početku odvraćaju potencijalni počinitelji od pokušaja zlouporabe.[45]

Međutim, kako je u Republici Hrvatskoj još uvijek dopušteno da se ugovori o kupoprodaji nekretnina mogu sastavljati u obliku privatne isprave na kojima je za upis u zemljišnu knjigu jedini uvjet, temeljem nedavnih izmjena ZZK, da isprava bude sastavljena to jest pisana mehaničkim sredstvom pisanja (ne rukopisom) i da na ispravi bude ovjeren potpis prodavatelja tako javni bilježnici nemaju obavezu niti mogućnost provjeravati tko je kupac odnosno novi stvarni vlasnik nekretnine.[46] Dakle, kod ugovora o kupoprodaji nekretnine, javni bilježnik ovjerava samo potpis prodavatelja na ugovoru koji stranka sama donese u javnobilježnički ured, to jest na privatnoj ispravi te stoga javni bilježnik ne ulazi u sadržaj ugovora, već samo potvrđuje da je upravo prodavatelj ta osoba koja je potpisala navedeni ugovor.[47] Kako bi javni bilježnik mogao ovjeriti potpis prodavatelja nekretnine dužan je prethodno utvrditi njegov identitet pomoću osobne iskaznice ili putovnice, a ako to nije moguće, istovjetnost može utvrditi osobnim poznanstvom ili posvjedočenjem drugog javnog bilježnika ili dva svjedoka istovjetnosti.[48] Dakle, ovjerom potpisa javni bilježnik ne ispituje sadržajnu valjanost ugovora, odnosno jesu li sudionici ovlašteni za dotični pravni posao, već samo potvrđuje tko se potpisao na ugovoru.[49] Svaka kupoprodaja nekretnina prolazi kroz ruke javnih bilježnika koji prema propisima jesu zakonski obveznici provoditi provjeru radi li se o pranju novca te prijavljivati sumnjive gotovinske uplate ili zamršene načine plaćanja, ali samo ako imaju uvid u podatke tko je kupac odnosno stvarni vlasnik nekretnine, a što je isključivo moguće ako javni bilježnik sastavlja ugovor u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave. Prema navedenom javni bilježnik prilikom ovjere potpisa prodavatelja niti ima mogućnost provjeriti tko je kupac niti ima zakonsku osnovu ulaziti u sadržaj same isprave te stoga nema mogućnost provoditi dubinsku analizu pravnog posla radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma niti posljedično prijaviti sumnjivu transakciju nadležnom uredu. Nadalje hrvatski zakonodavac je izrijekom obvezao javne bilježnike da nakon sastavljanja javnobilježničkog akta, solemnizacije (potvrde) privatne isprave ili ovjere potpisa na ispravi koja je temelj za upis u zemljišnu knjigu mora podnijeti prijedlog za upis u zemljišnu knjigu elektroničkim putem.[50] Prijedlog za upis kao ovlaštena osoba može podnijeti i prenositelj knjižnog prava dakle prodavatelj, a ne samo kupac.[51] Slijedom toga kupac ne mora prisustvovati u uredu javnog bilježnika ni prilikom ovjere potpisa na ispravi ni prilikom podnošenja prijedloga za upis u zemljišnu knjigu. Tako na primjer prodavatelj može čak i lažno potpisati kupca i upisati ga u zemljišne knjige, bez ikakvog ovlaštenja ili saznanja te osobe.[52] Budući da se prilikom kupoprodaje nekretnina provodi dubinska analiza nad stjecateljem te se na taj način utvrđuje rizik pranja novca bitno je da kupac osobno prisustvuje prilikom sastavljanja isprave temeljem koje se prenosi pravo vlasništva.

Novom Europskom regulativom uvode se stroža pravila te će se morati prijaviti svi stvarni vlasnici, a podaci će morati biti dostupni regulatorima. Uvođenjem ograničenja gotovinskih transakcija na 10.000 eura, gotovo sve veće transakcije će se provoditi putem bankovnih računa i zahtijevat će dokaz o porijeklu sredstava.[53] Istovremeno se uspostavlja europski registar nekretnina koji će financijsko-obavještajnim jedinicama (FIU) omogućiti praćenje pravnih prednika i slijednika te otkrivanje sumnjivih prekograničnih transakcija.[54] Uredbom se pravila za sprečavanje pranja novca prvi put temeljito usklađuju za cijelu EU, čime se nastoje ukloniti pravne praznine u svrhu onemogućavanja i sprječavanja pranja novca. Tijekom 2024. godine usvojena su nove europske regulative radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma usvajanjem Šeste direktive o sprječavanju pranja novca (AMLD6)[55], kojom se usklađuju naci-

43 https://www.fatf-gafi.org/en/home.html (pristupljeno 22.07.2025. u 22:23)
44 https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/lista.pdf (pristupljeno 22.07.2025. u 22:45)
45 https://www.bnotk.de/en/tasks-and-activities/anti-money-laundering (pristupljeno 22.07.2025. u 23:00)
46 Čl. 49. ZZK
47 Čl. 57. ZZK
48 Čl. 60. ZJB
49 Čl. 77. st 4. ZJB
50 Hoblaj, H.; Nikolić, V.; Grbac, M.; „Javni bilježnici i zemljišnoknjižni postupci", RRIF, Pravo i porezi br. 3, 2023., str. 14.
51 Čl. 103. st .1 ZZK
52 Hoblaj, H.; Nikolić, V.; Grbac, M.; Op. Cit. (bilj 50) str. 19.
53 https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/05/30/anti-money-laundering-council-adopts-package-of-rules/ (pristupljeno 21.07.2025. u 13.45)
54 https://www.deloittelegal.de/dl/en/services/legal/perspectives/eu-aml-paket-wendepunkt-geldwaeschepraevention.html (prtistupljeno 21.07.2025. u 13.48)
55 Directive (EU) 2024/1640 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 on the mechanisms to be put in place

onalni sustavi i koju sve članice moraju ugraditi u svoje zakonodavstvo do 2027. Nadalje usvojena je Uredba o sprječavanju pranja novca (AMLR)[56], koja se mora izravno primjenjivati u svim državama članicama i donosi jedinstvena pravila, a novoosnovano je također i Europsko tijelo za sprječavanje pranja novca (AMLA)[57], koje s radom počinje 1. srpnja 2025. i ima sjedište u Frankfurtu. Nadalje Direktiva AMLD6 zamjenjuje prethodne direktive i zahtijeva od država članica da inkorporiraju direktivu u svoje zakonodavstvo do 2027. godine kako bi izgradile snažne sustave nadzora i financijske regulatorno nadzorno obavještajne službe. Direktivom AMLD6 se potiče razmjena informacija, jača nadzor temeljen na procjeni rizika i otklanjaju pravnih praznine koje su postojale u prethodnim pravilima. Za razliku od direktive koja se mora prenijeti na nacionalno zakonodavstvo, uredba AMLR neposredno vrijedi i mora se primjenjivati u svim državama članicama. Uredbom AMLR se proširuje popis obveznih subjekata koji moraju provoditi mjere protiv pranja novca i financiranja terorizma tako da uz banke, javne bilježnike, agente za nekretnine, sada obveza uključuje i kripto mjenjačnice te nogometne klubove.[58] AMLR uvodi jedinstvene standarde za provjeru klijenata i izvještavanje o sumnjivim transakcija, te standardizira način prijave stvarnih vlasnika u trgovačkim društvima. Uredba također predviđa strožu provjeru klijenata iz visokorizičnih zemalja i politički eksponiranih osoba. Uvodi se europsko ograničenje gotovinskih plaćanja u iznosu 10.000 eura, koju granicu države članice mogu sniziti ako je potrebno na temelju specifičnih nacionalnih rizika.[59] Ovim mjerama uvode se isti standardi diljem Unije, čime se onemogućuje investitorima da biraju zemlje s blažim pravilima. Uspostavljanjem AMLA-e - agencije za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma koja će koordinirati nacionalna tijela kako bi se osigurala ispravna i dosljedna primjena pravila Europska unija uvodi centralni nadzor nad sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma.[60]

Dakle, važno je da kupoprodajni ugovoru budu sastavljeni u obliku javne isprave, odnosno da hrvatski javni bilježnici neposredno sudjeluju u sastavljanju isprava o otuđenju nekretnina u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave kod kupoprodaje nekretnina jer upravo oni mogu osigurati visok stupanj pravne sigurnosti, transparentnosti i kontrole nad transakcijama. Kao nepristrane osobe od javnog povjerenja te samostalni i neovisni nositelji javne službe, javni bilježnici pouzdano provjeravaju identitet stranaka, prikupljaju potrebnu dokumentaciju i utvrđuju stvarne vlasnike pravnih osoba uključenih u promet nekretnina. Njihova isključiva uloga omogućila bi sustavno i učinkovito provođenje dubinskih analiza rizika, čime bi se znatno povećala sposobnost prepoznavanja i prijavljivanja sumnjivih radnji Uredu za sprječavanje pranja novca.[61] Time bi se smanjio prostor za zlouporabu tržišta nekretnina kao sredstva za pranje novca i financiranje terorizma, posebice u slučajevima kada se koriste složene vlasničke strukture ili strani subjekti bez transparentnosti. Dodjeljivanjem isključive nadležnosti javnim bilježnicima ojačava se institucionalni okvir borbe protiv financijskog kriminala u sektoru nekretnina, smanjuje se mogućnost zlouporaba i osigurava bolja zaštita javnog interesa, dok se istodobno usklađuje sa dobrim praksama i uređenjima koja vrijedi u nekim državama članicama Europske unije.

V. USPOREDBA S FRANCUSKIM MODELOM

Komparativnopravna analiza jednog od najznačajnijih pravnih poredaka latinskog pravnog sustava, s posebnim osvrtom na oblik isprava i nadležnost javnih bilježnika u pogledu sastavljanja isprava o prijenosu prava vlasništva na nekretninama te provedbi zemljišnoknjižnih upisa, prikazana je na primjeru Francuske. Javni bilježnici u Francuskoj imaju isključivu nadležnost u pogledu svih zemljišnoknjižnih upisa već od usvajanja Uredbe br. 55-22 od 4. siječnja 1955. o reformi zemljišnih knjiga[62], kojom je uveden novi sustav upisa stvarnih prava u zemljišne knjige. Naime, prijenos stvarnih prava na nekretninama valjano se provodi isključivo putem javnobilježničkog akta (acte notarié de vente), koji predstavlja jedini oblik isprave podoban za upis u

by Member States for the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Directive(EU) 2019/1937, and amending and repealing Directive (EU) 2015/849 (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1640, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV

56 Regulation (EU) 2024/1624 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1624, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1624/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)

57 Regulation (EU) 2024/1620 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 establishing the Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism and amending Regulations (EU) No 1093/2010, (EU) No 1094/2010 and (EU) No 1095/2010 (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1620, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)

58 https://finance.ec.europa.eu/news/anti-money-laundering-2024-04-24_en (pristupljeno 22.07.2025. u 13.59)

59 *Ibid*

60 https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorist-financing/timeline/ (pristupljeno 21.07.2025. u 14.03)

61 https://mfin.gov.hr/print.aspx?id=143&url=print (pristupljeno 22.07.2025.)

62 https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006060731 (pristuipljeno 27.7.2025. u 15.15)

zemljišne knjige.[63]

Javni bilježnici u Francuskoj su službene osobe od javnog povjerenja (officiers publics), imenovani od Ministarstva pravosuđa, i djeluju kao delegati državne vlasti u pravnim poslovima. Na temelju članka članku 8. Uredbe br. 71 942 od 26. studenoga 1971.[64] nadležnost za sastavljanje javnih isprava na cijelom teritoriju Republike, s izuzetkom nekih prekomorskih područja: Nova Kaledonija, Francuska Polinezija, Wallis i Futuna te Saint Pierre i Miquelon. Prije svega, važno je definirati što u francuskom pravu znači autentična isprava. Prema članku 1369 Građanskog zakonika[65], autentična isprava je ona koju je, uz propisanu svečanost, sastavilo i potvrdilo javno tijelo koje je za to nadležno i ovlašteno. Takva isprava može biti sastavljena i u elektroničkom obliku, pod uvjetima koje propisuje uredba Državnog vijeća. Javni bilježnici (notaires) ovlašteni su sastavljati i izdavati autentične odnosno javne isprave, koje mogu imati ovršnu snagu bez potrebe za pribavljanjem sudske odluke.[66] Osim toga, obavljaju i savjetodavnu funkciju, kako za fizičke tako i za pravne osobe, neovisno o tome je li riječ o sastavljanju isprava. U sklopu svoje djelatnosti, javni bilježnici mogu također sudjelovati u poslovima upravljanja imovinom te posredovanja u prometu nekretnina. Međutim osnovna područja njihovog rada obuhvaćaju sudjelovanje u uređenju imovinskopravnih odnosa vezanih uz nekretnine, na području obiteljskog prava sastavljaju bračne ugovore, uređuju nasljednoprava pitanja, sastavljaju isprave vezane uz darovanja te ostale građanskopravne i trgovačke ugovore.[67] Određeni pravni poslovi u francuskom pravnom sustavu moraju biti sastavljeni isključivo u formi javnobilježničkog akta pod prijetnjom ništetnosti u kojem slučaju, isprava koja nije sastavljena u propisanom javnobilježničkom obliku nema pravni učinak. To se osobito odnosi na, primjerice, bračne ugovore (contrats de mariage) i ugovore o darovanju (actes de donation), za koje je forma notarskog akta obvezna sukladno člancima 1394. i 931. Građanskog zakonika.[68] [69] Javnobilježnički akt je također nužan radi provedbe upisa prijenosa prava vlasništva u zemljišne knjige, kao što su kupoprodaje nekretnina, diobe suvlasništva i prijenosa stvarnih prava sve sukladno Uredbi br. 55-22 od 4. siječnja 1955. i pravne prakse koju ona uređuje. Osim slučajeva kada je propisana kao obvezna, forma javnobilježničkog akta se često preporučuje i kada nije zakonski nužna, zbog pojačanih pravnih učinaka koje proizvodi javnobilježnička isprava. Naime, *acte notarié* ima ovršnu snagu ako sadržava ovršnu klauzulu i propisanu formu, što znači da može poslužiti kao izravna osnova za ovrhu bez potrebe za prethodnim sudskim postupkom.[70] Prema članku 1371 Građanskog zakonika, autentična isprava ima dokaznu snagu i smatra se vjerodostojnom sve dok se ne dokaže njezina krivotvorina. Drugim riječima, onaj tko se poziva na autentičnu ispravu ne mora dokazivati njezinu vjerodostojnost, a ukoliko netko tvrdi suprotno, dužan je pokrenuti postupak radi utvrđivanja krivotvorine.[71]

Dakle, francuski javni bilježnici izravno sudjeluju u sastavljanju javnih isprava i prijenosu prava vlasništva na nekretninama. Kao svoju izvornu nadležnost provode postupak sastavljanja nacrta isprava, procjene, savjetovanja i uknjižbe te time pružaju „all inclusive" rješenja glede stjecanja i prijenosa nekretnina.[72] U provođenju cjelokupnog postupka prijenosa nekretnina javni bilježnici uz sastavljanje pravnog posla u obliku javne isprave te upisa u zemljišne knjige provode i ostale administrativne poslove kao što je pribavljanje potrebnih izjava, obračunavanje te naplatu poreza budući da se kupoprodajna cijena zajedno sa svim troškovima poreza, pristojbi i javnobilježničke nagrade uplaćuje kao polog na račun javnog bilježnika koji provodi prijenos sredstava prodavatelju te u državi proračun na ime pristojbi i poreza.[73] Javni bilježnici kao osobe od javnog povjerenja jamče da će se pravilno provesti kupoprodajni ugovor kao i ispuniti sve propisane prave radnje vezane uz prijenos prava vlasništva. Istovremeno javni bilježnici prikupe svu potrebnu dokumentaciju koju je potrebno provjeriti prije same transakcije a kako bi se izbjegle sporne situacije. Sukladno svom pravnom stručnom znanju i svim pozitivnim pravnim propisima koji se primjenjuju na promet nekretninama javni bilježnici pružaju najbolju pravnu sigurnost. Prije sklapanja pravnog posla javni bilježnici provjeravaju istovjetnost stranaka kao i njihovo bračno stanje te utjecaj braka odnosno bračnoimovinskog režima na kupoprodaju nekretnine, također provjeravaju pravno sljedništvo odnosno pravne prednike prodavatelja nekretnine, postojanje založnog prava, procjenu stanja nekretnine te pravna pravila i utjecaj prostornog plana na

63 Grbac, M.; Grbac, A.; Op. Cit. (bilj 26) str. 15.
64 https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000694554 (pristupljeno 25.7.2025. u 15.23)
65 http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf (pristupljeno 27.7.2025. u 21.32)
66 https://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl2383-ei.pdf (pristupljeno 27.7.2025. u 21.45)
67 *Ibid*
68 https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-1394-of-the-french-civil-code/ (pristupljeno 25.7.2025. u 22.48)
69 https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-931-of-the-french-civil-code/ (pristupljeno 25.07.205. u 22.48)
70 https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000036891163 (pristupljeno 25.07.2025. u 23.01)
71 https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000032042436 (pristupljeno 27.07.2025. u 23.05)
72 https://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/notaires-property-specialists (pristupljeno 20.07.2025. u 23.07)
73 *Ibid*

nekretninu, pravo prvokupa odnosno je li provedena obvezna predprodajna dijagnostika nekretnine prije potpisivanja ugovora.[74] Cilj je osigurati potpunu i ispravnu pravnu evidenciju stvarnih prava koja postoje na nekretninama te hipoteka kojima su one opterećene. Javni bilježnici, kao službene osobe od povjerenja, ujedno jamče očuvanje vlasničkoga naslova, budući da se izvornici isprava čuvaju u javnobilježničkom uredu tijekom 100 godina, a po isteku tog roka, dokumentacija se predaje u nacionalni arhiv koji se digitalizira i dostupan je u elektroničkom obliku.[75]

Uvođenje elektroničkih akata provedba uknjiže u registre se znatno skratila. Na temelju članka 1369 st. 2 Građanskog zakonika, javnobilježnički akti se mogu izrađivati u elektroničkom obliku, uz uvjete propisane nacionalnim i EU zakonodavstvom.[76] Francuski javni bilježnici za izradu elektroničkih isprava koriste sustav Télé@ctes, dok elektronički potpis certificira ovlaštena agencija (LSTI).[77] Javni bilježnici prilikom izrade elektroničkih javnobilježničkih isprava koriste osobni USB uređaj (Real key) putem kojeg identificira sebe i elektronički potpis te istim zapečati elektroničku ispravu. Stranke mogu, ako žele, dobiti papirnati primjerak, no sve češće se dokumenti dostavljaju u digitalnom obliku putem poveznice nakon sastanka. Télé@ctes omogućava da se javnobilježnički akti koji se odnose na nekretnine elektronički proslijede zemljišnoj knjizi, kao i poreznoj upravi i depozitarnom društvu radi isplate kupovnine kao i poreza, sudskih pristojbi i drugih javnih davanja.[78]

Uvođenje rada na daljinu bez fizičke prisutnosti stranaka u javnobilježničkom uredu u Francuskoj se može koristi samo za potpisivanje punomoći na daljinu. Tijekom COVID-19 pandemije omogućeno je privremeno potpisivanje isprava putem videokonferencije, bez fizičkog dolaska stranaka. Od studenog 2020. godine usvojena je Uredba[79] kojom je omogućen trajni rad na daljinu putem videokonferencije ali isključivo za autentične punomoći. Postupak se odvija u dvije faze i to putem provjera identiteta potpisnika a nakon toga potpisivanje punomoći uz izravnu prisutnost putem odobrenog videopoziva, bez prekida veze tijekom čitanja i potpisivanja dokumenta. Ova praksa je osobito korisna za građane koji žive u inozemstvu, te za poslove poput darovanja, kupoprodaje nekretnina u izgradnji ili davanja hipoteka.

U Francuskom modelu elektroničkih isprava uz rad na daljinu prilikom sastavljanja punomoći u kojem slučaju nijedna stranka ne mora fizički prisustvovati u uredu javnog bilježnika razlikujemo i elektroničke isprave koje javni bilježnik sastavlja u elektroničkom obliku ali su stranke prisutne u uredu javnog bilježnika. Nakon potpisivanja elektroničkog javnobilježničkog akta otpravak elektroničkog akta se može dostaviti u dematerijaliziranom obliku strankama koje taj elektronički akt mogu dalje proslijediti na primjer banci ili osiguravajućem društvu nakon što je provedena kupoprodaja i prijenos vlasništva kroz zemljišne knjige.[80] Javni bilježnici šalju elektroničke akte u zemljišnu knjigu i provedba se provodi u roku od 48 sati. Uz navedeno javni bilježnici su dužni u roku od dva mjeseca od potpisivanja javnobilježničkog elektroničkog akta o kupoprodaji nekretnine poslati zajedno sa ostalom dokumentacijom u digitalnom obliku i dugim nadležnim administrativnim institucijama.[81] Radi pravne sigurnosti i sprječavanja spornih uknjižbi javni bilježnik uz ugovor o kupoprodaji prilaže dokaz o stjecanjima prava vlasništva na predmetnoj nekretnini u razdoblju od prethodnih 30 godina.[82]

Javni bilježnici imaju ključnu ulogu prilikom kupoprodaje nekretnina i za državu jer iz deponiranog iznosa kupovine javni bilježnik je dužan podmiriti sva davanja prema državi, kako sudske pristojbe za upis, tako poreze vezane u promet nekretnine, porez na dobit ostvaren prodajom nekretnine, što predstavlja 7-8% kupoprodajne cijene za stare nekretnine odnosno 2-3% za nove nekretnine.[83] Prema navedenom kupac deponira ukupni iznos sa svim pristojbama, taksama, porezima putem javnog bilježnika na poseban račun kod depozitarne institucije, a iz kojeg iznosa javni bilježnik podmiruje sve državne troškove i isplaćuje prodavatelju kupoprodajnu cijenu. Nagrada javnom bilježniku za izvršene radnje se također isplaćuje iz deponiranog iznosa u visini 1,33% kupoprodajne cijene.[84]

Prikaz obračuna nagrade javnog bilježnika kod kupoprodaje nekretnine u vrijednosti od 200.000,00 eura s time da se nagrada obračunava sukcesivno zbrajajući sve razrede.

Prema propisima koji uređuju nagradu javnih bilježnika ukupna suma nagrade koju javni bilježnik naplati za poduzimanje svih radnju vezanih uz pri-

74 Ibid
75 http://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/time-frames-after-signing (pristupljeno 20.07.2025. u 23.15)
76 https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-1369-of-the-french-civil-code/ (pristupljeno 28.07.2025.)
77 http://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/time-frames-after-signing (pristupljeno 20.07.2025. u 23.30)
78 *Ibid*
79 https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042544060 (pristupljeno 28.07.2025.u 23.35)
80 http://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/time-frames-after-signing (pristupljeno 20.07.2025.u 16.52)
81 *Ibid*
82 Grbac, M.; Grbac, A.; Op. Cit. (bilj 26) str. 15.
83 https://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/financing/cost-buying-house-conveyancing-fees (pristupljeno 20.07.2025 u 16.55.)
84 *Ibid*

	Razredi vrijednosti	Primjenjiva stopa	Proporcionalna nagrada
+	od 0€ do 6.500€	3.945%	6.500 x 3.945% = 256,43€
+	od 6.550€ do 17.000€	1.627%	(17.000 – 6.500) x 1.627% = 170,84€
+	od 17.000€ do 60.000€	1.085%	(60.000 – 18.000) x 1.085% = 466,55€
+	više od 60.000€	0.814%	(200.000 – 60.000) x 0.814% = 1.139,60 €
=	Ukupna nagrada	=	2.033,41€

Izvor: https://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/financing/cost-buying-house-conveyancing-fees (pristupljeno 20.07.2025.)

jenos prava vlasništva nekretnine ne smije prijeći 10% vrijednosti predmetne nekretnine ali ni ne može biti manja od 90,00 eura.[85]

Francuski javni bilježnici imaju monopol u sudjelovanju u postupcima prijenosa prava vlasništva nad nekretninama putem obveznog sastavljanja javnobilježničkog akta kao temelja za upis u zemljišne knjige.[86] Javni bilježnici svojim sudjelovanjem u sastavljanju javnih isprava jamče pravnu sigurnost prilikom prijenosa vlasničkih i drugih stvarni prava na nekretninama. Uz potpuni uvid u dokumentaciju vezanu uz premetne nekretnine i provođenja svih povezanih postupaka uz kupoprodaju nekretnine pružaju „*all inclusive*" uslugu kako za stranke tako i za državu. Dakle, javni bilježnici u Francuskoj imaju važnu ulogu u prometu nekretnina, kako za prodavatelje i kupce jamčeći pravnu sigurnost i provedivost ugovora kroz zemljišnoknjižni postupak, a isto tako imaju ključnu ulogu u pravovremenoj naplati držanih taksi, poreza i pristojbi u korist državnog proračuna.

U nastavku je usporedbeno pravni prikaz svih troškova vezanih uz prijenos prava vlasništva temeljem kupoprodaje nekretnine kada je kupoprodajna cijena 200.000,00 eura. Ukoliko javni bilježnik sastavlja kupoprodajni ugovor u obliku javnobilježničkog akta tada naplaćuje nagradu javnog bilježnika za sastav isprave prema čl. 12. Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (PPJT)[87] prema vrijednosti predmeta javnobilježničkog akta u konkretnom predmetu vrijednost kupoprodajne cijene od 200.000,00 eura nagrada je 740,00 eura. Na navedeni iznos se obračunava PDV u iznosu od 185,00 eura koji javni bilježnik uplaćuje u državni proračun Republike Hrvatske. Kao iznimka u usporedbi sa ostalim državama Europske unije samo Hrvatski pravni sustav još uvije poznaje naplatu pristojbi, to jest naplatu dodatnih javnobilježničkih pristojbi što u konkretnom primjeru iznosi 286,70 eura temeljem tbr. 1. i 3. Zakona o javnobilježničkim pristojbama (ZJP) koje također javni bilježnik direktno uplaćuje u državni proračun Republike Hrvatske. Ako usporedimo naplatu za korist države kada se radi o privatnoj ispravi na kojoj javni bilježnik samo ovjerava potpis, tada je jasno vidljivo da je država u znatnom gubitku u odnosi kada se radi o istom predmetu o sastavljanju javnobilježničkog akta. Prilikom ovjere potpisa javni bilježnik naplati svoju nagradu u iznosu od 6,00 eura temeljem čl. 19. st. 1. PPJT na što je zaračunava PDV u iznosu od 1,50 eura koji se prosljeđuje u državni proračun te javno bilježnička pristojba u iznosu od 1,33 eura temeljem tbr. 11. st. 4. ZJP što je također stavka za državni proračun. Kada stranke podnesu privatnu ispravu na uknjižbu tada postoji dodatan trošak sudske pristojbe u iznosu od 16,59 eura temeljem tbr.14. i 15. Uredbe o tarifi sudskih pristojbi[88] i javnobilježničke nagrade temeljem čl. 26a. PPJT u iznosu od 16,00 eura.

85 https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000034734293 (pristupljeno 29.07.2025. u 17.00)

86 Grbac, M.; Grbac, A.; Op. Cit. (bilj 26) str. 15;

87 Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi, Narodne novine 38/1994, 82/1994, 52/1995, 115/2012, 120/2015, 64/2019, 17/2023, 139/2024;

88 Uredba o tarifi sudskih pristojbi, Narodne novine 37/2023

Kupoprodajna cijena 200,000€	JB pristojba	JB nagrada	PDV	Sudska pristojba - uknjižba	JB nagrada-uknjižba
Javnobilježni?ki akt	Tbr. 1. i 3. ZJP 286,70€	?l. 12. PPJT 740,00€	PDV 185,00€	Tbr.14.,15. Uredbe 0€	26a. PPJT 0€
Privatna isprava (ovjera potpisa)	Tbr. 11.(4) ZJP 1,33€	?l. 19. (1) PPJT 6,00€	PDV 1,50€	Tbr.14.,15. Uredbe 16,59€	?l. 26. PPJT 16,00€

Temeljem prikaza praktičnog primjera kupoprodaje nekretnine u Hrvatskoj je jasno vidljivo da je prilikom sklapanja kupoprodajnog ugovora za nekretninu u obliku privatne isprave znatan gubitak za državni proračun s osnova PDV-a i javnobilježničke pristojbe u usporedbi sa sklapanjem ugovora o kupoprodaji nekretnine u obliku javne isprave. Prilikom sklapanja ugovora o kupoprodaji nekretnine vrijednosti 200.000,00 eura u obliku javnobilježničkog akta javni bilježnik uplaćuje u državni proračun iznos od ukupno 471,70 eura. Dok kod sklapanja ugovora o kupoprodaji nekretnine u bilo kojoj vrijednosti pa tako i na primjer vrijednosti od 200.000,00 eura, javni bilježnik kod ovjere potpisa na privatnoj ispravi zajedno sa sudskom pristojbom u državni proračun uplaćuje svega 19,42 eura.

VI. STATISTIČKI PODATCI O BROJU PONESENIH PRIJEDLOGA ZA UPIS U ZELJIŠNE KNJIGE ELEKTRONIČKIM PUTEM

U ovom poglavlju ćemo se osvrnuti na statističke podatke koji se odnose na broj zemljišnoknjižnih postupaka koji su pokretani podnošenjem prijedloga elektronički iz različitih izvora. Prijedloge za sve vrste upisa mogu pokretati ovlašteni korisnici informacijskog sustava, i to javni bilježnici, odvjetnici, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske te izravno kroz eSpis. Svaki ovlašteni podnositelj prijedloga može pristupiti javnom bilježniku ili odvjetniku (dalje u tekstu: ovlašteni korisnik) i predati im prijedlog sa pripadajućim ispravama (u izvornicima, ovjerenim preslicima ili otpravcima) te zahtijevati određenu vrstu postupka u zemljišnim knjigama. Ovlašteni korisnik zatim sve isprave pretvara u elektronički oblik, potpisuje ih kvalificiranim digitalnim potpisom te ih šalje elektronički u pripadajući zemljišnoknjižni odjel. Stupanjem na snagu izmjena i dopuna ZZK od 10. veljače 2023. godine, ovlašteni podnositelji prijedloga u mogućnosti su podnositi prijedloge isključivo putem javih bilježnika i odvjetnika. Niže u tabeli su navedeni statistički podatci za 2023. godinu te usporedba sa podtacima za 2022. godinu[89]:

89 Podaci preuzeti sa https://mpudt.gov.hr/izvjesca-19834/kvartalna-izvjesca-o-radu-zemljisnoknjiznih-odjela-opcinskih-sudova-u-republici-hrvatskoj/26207 i sa https://mpudt.gov.hr/izvjesca-19834/godisnja-izvjesca-o-radu-zemljisnoknjiznih-odjela-opcinskih-sudova-u-republici-hrvatskoj/26208 (pristupljeno 10.08.2025. 19:48)

	Ukupno 2022.	Ukupno 2023.
Predano e-prijedloga	331.127	510.766
Javni bilježnik	251.373	332.742
DORH	7.807	14.936
Odvjetnik	49.155	131.575
eSpis	22.792	31.513

Iz navedenog proizlazi kako je došlo do velikog povećanja predanih prijedloga putem javnih bilježnika i odvjetnika s tim kako se broj prijedloga podnesenih putem javnih bilježnika povećao za 31,97% u odnosu na 2022. godinu. Još veći stupanj povećanja vidimo kod prijedloga podnesenih putem odvjetničkih ureda. Ukupni broj predanih predmeta povećao se za 54,25%

U nastavku teksta, u niže navedenoj tabeli nalaze se podatci o predanim e- prijedlozima za upis u zemljišnu knjigu za 2024. godinu i prvu polovinu 2025. godine[90]:

90 *Ibid.*

	Ukupno 2024. – I i II kvartal	Ukupno 2024. – III i IV kvartal	Ukupno 2025. – I i II kvartal
Predano e-prijedloga	276.011	259.678	287.828
Javni bilježnik	173.550	163.979	183.962
DORH	6.530	5.804	6.933
Odvjetnik	77.094	71.648	77.109
eSpis	18.837	18.247	19.824

Analizom i usporedbom broja podnesenih prijedloga kroz godine vidi se tendencija rasta, odnosno povećanje ukupnog broja podnesenih e-prijedloga ako usporedimo 2024. u odnosu na 2023. godinu. Kada uspoređujemo prvu polovicu 2024. i 2025. godine, ponovo se vidi rast u broju podnesenih e-prijedloga.

Usporedbom broja dana potrebnih za rješavanje pojedinih predmeta kroz godine možemo uočiti trend opadanja broja dana[91]:

Godina	Broj dana
2022.	16
2023.	17
2024.	10

Razmatrajući navedeno, može se zaključiti kako podnošenje prijedloga putem pravnih profesionalaca ima za rezultat povećanje brzine rješavanja kao i nivoa pravne sigurnosti budući ovlašteni podnositelji imaju pravnu znanje pa na taj način mogu pružiti kvalitetnu podršku svojim strankama. Svaki podnositelj ima mogućnost dobiti pravni savjet u vezi s prijedlogom koji želi poslati na pripadajući zemljišnoknjižni odjel, kao i ostvariti potpunu uslugu koja se može sastojati i u sastavljanju prijedloga za provođenje zemljišnoknjižnog postupka i pomoći pri identificiranju potrebnih priloga. Javni bilježnici kao pravni stručnjaci sudjelovanjem u sustavu elektroničkih upisa u zemljišne knjige ostvaruju i sigurnosnu funkciju budući su u mogućnosti kontrolirati izvornost isprava koje se elektronički šalju na pripadajući zemljišnoknjižni odjel. Količina podnesenih e-prijedloga putem javnih bilježnika iz godine u godinu u blagom je porastu što se može gledati i kroz sferu rasterećenja sudova.

Niže su navedeni statistički podatci pribavljeni od Hrvatske javnobilježničke komore koji prikazuju postotak broja podnesenih e-prijedloga u odnosu na sastavljača isprave koja je temelj za e-prijedlog uknjižbe prava vlasništva kao najčešće vrste upisa:

Važno je naglasiti tko su sastavljači isprava, a navedenim podatcima raspolaže HJK, prema izjavama stranaka koje pristupe u javnobilježnički ured. Budući da osim javnobilježničkih akata na kojima je jasno vidljivo tko je sastavljač isprave kao i odluka sudova i upravnih tijela te pojedinih odvjetnika, podatke o tome tko su ostali sastavljači isprava javni bilježnici saznaju izravno od stranaka, prema njihovoj izjavi. Javnobilježnički informacijski sustav eNotar sadrži programski dio u kojem se navedeni podatci upisuju. Navedeni sustav predstavlja jedinstvenu aplikaciju za potrebe poslovanja javnih bilježnika s velikom mogućnošću implementacije novih tehnologija i predstavlja platformu koja udovoljava zahtjevima naprednih komunikacijskih tehnologija uz idealnu infrastrukturu za buduću brzu nadgradnju i interoperabilnost baznih digitalnih registara te razvoj sustava elektroničke arhive javnobilježničkih isprava i one-stop-shop usluga[92].

U slijedećem poglavlju razmatraju se podatci dobiveni putem anketiranja građana koji ukazuju na postojanje javnog povjerenja prema javnim bilježnicima, kod pravnih poslova raspolaganja nekretninama i njihovim upisima u zemljišne knjige.

91 *Ibid.*

92 Vidi Grbac, M., Hoblaj, H., Marković, D., Nikolić, V. „Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave“, Javni bilježnik, br. 49, 2022., str. 51.) https://hrcak.srce.hr/file/415228 (Datum pristupa: 28.08.2025 u 16.06)

Godina	**Broj slanja “Uknjižba prava vlasništva”**	Ispravu sastavio							
		Javni bilježnik	% Javni bilježnik	Odvjetnik	% Odvjetnik	Agencija, Banka, podnositelj prijedloga, Protustranka, Srodnik, Ostalo	% Agencija, podnositelj prijedloga …	Sud ili upravno tijelo	% Sud ili upravno tijelo
2025	85.104	15.479	18,19%	9.748	11,45%	56.656	66,57%	2.245	2,64%
2024	155.215	30.975	19,96%	19.066	12,28%	98.727	63,61%	4.053	2,61%
2023	143.554	26.879	18,72%	19.442	13,54%	91.086	63,45%	3.907	2,72%

Godina	Broj stanja "Uknjižba prava vlasništva"	Ispravu sastavio									
		Javni bilježnik	Odvjetnik	Agencija	Banka	Podnositelj prijedloga	Protustranka	Srodnik	Sud	Upravno tijelo	Ostalo
2025	85.104	15.479	9.748	3.330	263	42.072	10.663	328	740	1.505	976
2024	155.215	30.975	19.066	5.858	406	73.751	18.080	682	1.527	2.526	2.394
2023	143.554	26.879	19.442	7.092	569	63.893	18.316	1.216	1.309	2.598	2.240

VII. PROVEDBA I ANALIZA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

U ovom radu primijenjena je anketa kao jedna od znanstvenih metoda istraživanja. Provedenom metodologijom istraživanja anketirano je 118 nasumično odabranih ispitanika. Istraživanje se provodilo tijekom dva tjedna, anonimno u javnobilježničkom uredu sa sjedištem u Vodicama te u dva ureda sa sjedištem u Zagrebu. Prilikom anketiranja vodilo se računa o tome da ispitanici nisu odvjetnici ili suci, odnosno ciljana skupina bili su pravno neverzirani građani. Sadržajno je ispitivanje provedeno na način da su ispitanici zamoljeni za sudjelovanjem u anketi, nakon čega su im predani obrasci s postavljena tri pitanja. Radilo se o sljedećim pitanjima: „1. Slažete li se sa da javni bilježnik kao sudionik pravnog prometa na nekretninama doprinosi pravnoj sigurnosti cijelog tog postupka? 2. Mislite li da možete sami sastaviti dobar ugovor o raspolažbi nekretninama? 3. Mislite li da isprave koje stranke same sastavljaju uzrokuju više parnica od isprava koje sastavi javni bilježnik? “ Na svako od tri postavljena pitanja ponuđeni odgovori su se davali zaokruživanjem sa DA ili NE. Treba napomenuti kako je jedan listić kod trećeg postavljenog pitanja sadržavao odgovor : „Ne znam“ pa isti odgovor iz tog razloga nije uzet u obzir. Na prvo postavljeno pitanje 111 građana je odgovorilo sa DA, dok je 10 odgovorilo sa NE. Prema navedenim odgovorima na prvo pitanje, brojke pokazuju da tako misle čak 91,7 % građana, dok manjina od 8,3 % smatra kako javni bilježnici ne pridonose sigurnosti tog pravnog područja.

Na drugo postavljeno pitanje 32 građana je odgovorilo s DA, a 85 s NE. Ujedno, obzirom na veliki udio odgovora „ne“ odnosno čak 72,7% (prema odgovorima da koji predstavljaju 27,3 %) u drugom postavljenom pitanju, razvidno je da više od dvije trećine građana smatra da sami ne bi mogli sastaviti kvalitetnu ispravu koja se odnosi na raspolažbu nekretninama.

Na treće postavljeno pitanje 93 građana je odgovorilo sa DA, dok je 25 odgovorilo sa NE. Također treće pitanje i analiza danih odgovora daju primat javnim bilježnicima kao sudionicima ovih procesa jer većina građana smatra da neverzirane osobe kao sastavljači isprava pogoduju parnicama. U tom pitanju čak 78,8 % građana misli da isprave koje stranke same sastavljaju uzrokuju više parnica od isprava koje sastavi javni bilježnik, dok tako ne misli udio od 21,2 % građana.

Temeljem analize i obrazloženja provedenog istraživanja prema više navedenom uzorku došli smo do zaključaka kako većina građana smatra da javni bilježnik pridonosi pravnoj sigurnosti postupaka prometa na nekretninama.

VIII. PRIJEDLOZI ZA POBOLJŠANJE SUSTAVA PRAVNIH POSLOVA S NEKRETNINAMA

Slijedom iznesenog stanja i zakonodavnog uređenja koje je trenutno na snazi u Republici Hrvatskoj mišljenja smo, kako bi, radi usklade obveza sukladno već spomenutoj Uredbi (EU) 2024/1624

Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2024. o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma te o Uredbi (EU) 2024/1620 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2024. o osnivanju Tijela za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma te o izmjeni uredbi (EU) br. 1093/2010, (EU) br. 1094/2010 i (EU) br. 1095/2010, oportuno bilo uskladiti nacionalne propise sa onima koji su na snazi u državama članicama Europske nije. Vjerujemo kako bi to dodatno reguliranje obligatornim normama, kao osiguračima provedbe istih, bilo u svrhu povećanja kontrole i jačanja pravne zaštite i onemogućavanja ili barem sprječavanja pranja novca. Pri tome vrlo visoko i po našem mišljenju važno mjesto zauzima obveza propisivanja strože forme i puno veće kontrole, po uzoru na neke druge države članice, o čemu je već ranije bilo riječi u ovom radu.

Dok postoji dualizam situacija, jedna u kojoj javni bilježnik sastavlja ugovor u obliku javnobilježničke isprave ili potvrđuje (solemnizira) privatnu ispravu, a druga u kojoj samo ovjerava potpis na privatnoj ispravi, u Republici Hrvatskoj se neće znatno povećati pravna sigurnost pravnih poslova na nekretninama. U skladu sa zadnje iznesenim, situacija u kojoj je predmet promet nekretnine kojoj je vrijednosti mala, npr. 2.000,00 eura, javni bilježnik prilikom sastavljanja akta provodi dubinsku analizu stranaka koje su sudionici pravnog posla, provjerava način stjecanja nekretnine, provjerava postoji li pravo nekog drugog s osnova drugog propisa ili pravnog posla (poput pitanja bračne stečevine i s tim u vezi potrebnih očitovanja i suglasnosti) zatim podrijetlo i izvor novca kojim kupac stječe nekretninu. Druga više navedena situacija je ona u kojoj je moguće izvršiti kupoprodaju nekretnine za nekoliko stotina tisuća eura kroz njenu kupoprodaju za koju je potrebno predočiti privatnu ispravu za koju nitko nema obvezu provedbe dubinske analize i provjere porijekla novca a time ni provjere o postojanju sumnje na pranje novca. Nadalje obveza koja je već ranije spomenuta, a koja je uvedena novom Europskom regulativom i koja traži prijavu svih stvarnih vlasnika nekretnina, kao i činjenice da će podatci morati biti dostupni regulatorima, ponovo skreće pozornost na kapacitet, ulogu, svojstvo i kvalifikaciju javnih bilježnika. S obzirom na svojstvo i ulogu koju u društvu i pravnom poretku imaju javni bilježnici, tu bi obvezu Republika Hrvatska lako riješila određujući obvezno sudjelovanje javnog bilježnika prilikom sklapanja ugovora kojima se vrši promet nekretninama, a koji će koji će nakon sastava ili solemnizacije ugovora, dostaviti nadležnim zemljišnoknjižnim odjelima i poreznim upravama, čime bi javni bilježnici tako mogli raditi i prijave stvarnih vlasnika, povezivanjem u sustav posredstvom računalnih programa, a u cilju omogućivanja financijsko-obavještajnim jedinicama (FIU) praćenja pravnih prednika i slijednika te otkrivanje sumnjivih prekograničnih transakcija (radi čega se kako je već ranije spomenuto osniva europski registar nekretnina) .

Javni bilježnici već sada u skladu sa svojim dodijeljenim ovlastima imaju mogućnosti kako uvida u razne službene evidencije tako i dostave nadležnim tijelima i registrima. Za proširenje nadležnosti, potrebno bi bilo u tome smislu intervenirati u postojeće zakonsko uređenje i uskladiti ga sa novom EU regulativom.

Ovdje također napominjemo kako očekujemo da će se u budućnosti Ugovori u kupoprodaji moći raditi i na daljinu uz korištenje kvalificiranih potpisnih certifikata i uz poštivanje najviših sigurnosnih standarda. Pretpostavke koje se još uvijek čekaju su na strani zakonodavca i njegove odluke da omogući takav način sklapanja pravnih poslova. Javni bilježnici putem svoje krovne organizacije – Hrvatske javnobilježničke komore već rade potrebne pripreme u tom smjeru i sposobni su i kvalificirani, kao nepristrani povjerenici stranaka prihvatiti nove nadležnosti i voditi računa o interesima ugovornih strana. Sam ZZK već sada predviđa mogućnost upisa na temelju elektroničke isprave. Početak u tom smjeru je vidljiv u nekim drugim granama prava poput propisa kojima se reguliraju trgovačka društva, i način postupanja sudskih registara (Zakon o trgovačkim društvima[93] i Zakon o sudskom registru[94]).

Kako je već u ranijim radovima istaknuto, pa ovdje samo podsjećamo kako smo stava da bi *de lege ferenda* javnobilježničku zemljišnoknjižnu elektronifikacijsko-registarsku funkciju trebalo više kombinirati s redakcijsko-certifikacijskom ili solemnizacijskom, odnosno propisati obvezu provjere sadržaja i strože forme ugovora[95].

Radi veće efikasnosti, transparentnosti, jasnoće i lakšeg praćenja smatramo da bi bilo korisno, po uzoru na druge države članice Europske unije, za izračun naknade za rad javnog bilježnika i javnobilježničke pristojbe odrediti određeni postotak od iznosa cijene, odnosno vrijednosti pravnog posla.

Transparentnost se jasno očituje i u činjenici da su iznosi javnobilježničke nagrade i pristojbe izglasani od strane Hrvatskog sabora (ZJB) odnosno

93 Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024)

94 Zakon o sudskom registru (Narodne novine 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023)

95 Grbac, M.; Grbac, A.; „Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi", Javni bilježnik br. 45, 2018., Rad se može pronaći na poveznici: https://hrcak.srce.hr/file/327233 (Datum pristupa 31.08.2025. u 11.11.)

ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa (Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi[96]) Jednako tako i odvjetnička tarifa[97] za rad je propisana i donesena odlukom Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore.

Hrvatska javnobilježnička služba (ustrojena po uzoru na njemački notarijat) je uređena vrlo transparentno, sa jasno određenim postavkama, ciljevima i pravilima postupanja te bez mogućnosti kreacije „sive zone" i „rada na crno" jer svaki javnobilježnički akt u sebi sadržava jasnu naznaku iznosa zaračunate nagrade i pripadajućeg iznosa PDV-a (koji je prihod državnog proračuna) te javnobilježničke pristojbe (koja je direktan prihod državnog proračuna u ukupnom iznosu, kojeg obračunavaju i zaračunavaju javni bilježnici i uplaćuju direktno u korist državnog proračuna.) Dakle, razvidno je kako javni bilježnici izravno pridonose transparentnom, učinkovitom te izdašnom punjenju državnog proračuna. Sve navedeno vrijedi i za potvrdu privatnih isprava koje radi javni bilježnik.

Svi ugovori sastavljeni po „nepoznatim i nenaznačenim sastavljačima" direktni su gubitak sredstava koje pripadaju državnom proračunu i pospješuju „sivu zonu", „zaradu na crno" kojima se država lišava znatnog dijela svojih prihoda i omogućavaju nedostatne analize sukladno obvezujućim propisima koji uređuju pranje novca i sprječavanje financiranja terorizma. Iako je obećavajući podatak da Republika Hrvatska više nije na listi FATF-a , odnosno globalne organizacije za praćenje usklađenosti sa međunarodnim standardima na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, zanimljivo bi bilo provjeriti tko i na koji način obavlja sve potrebne provjere i analize kod prometa nekretnina temeljem privatnih isprava. Pri tome se ne smije zanemariti kako stjecanje nekretnina u Republici Hrvatskoj temeljem privatnih isprava na kojoj je potpis prenositelja samo ovjeren je znatno češće nego stjecanje nekretnina temeljem ugovora u obliku javnobilježničkog akta odnosno solemnizirane privatne isprave (što je vidljivo iz prezentiranih statističkih podataka). Dodajmo tome, želi li RH ostati izvan sive zone FATF-a, nužno je osigurati provedbu kontrole svih isprava i sklopljenih kupoprodajnih ugovora.

Prema evidenciji HJK i MPUIDT o broju podnesenih prijedloga za upis prava vlasništva putem javnih bilježnika koje su također iznesene u ovom radu vidljiv je, po našem mišljenju, veliki gubitak proračunskih prihoda ujedno i zbog omogućavanja pisanja privatnih isprava bez obveznog sudjelovanja pravnih profesionalaca, odnosno javnih bilježnika ili odvjetnika.

Držimo kako bi svi ugovori o raspolaganju nekretninama načelno trebali biti sastavljeni u obliku javne isprave, odnosno da hrvatski javni bilježnici kao nepristrani povjerenici stranaka, neposredno sudjeluju u sastavljanju pravnih poslova koji se odnose na nekretnine, u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave (sastavljene po kvalificiranom sastavljaču). Ovo potonje se posebno, prema našem mišljenju odnosi na pravne poslove kupoprodaje nekretnina. Navedeno smatramo iz razloga što upravo javni bilježnici mogu osigurati visok stupanj pravne sigurnosti, transparentnosti i kontrole nad transakcijama, te osigurati sigurno obavješćivanje i prijave u sve propisane registre i evidencije.

IX. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Javnobilježnička služba je vitalni dio pravosudnog aparata Republike Hrvatske koji se temelji na postulatima zakonitosti, rasterećenja sudova u preklapajućem djelokrugu poslova koje mogu obavljati i javni bilježnici, preventivnog pravosuđa te jamstvima pravne sigurnosti. Povijesno gledajući, primarna funkcija javnih bilježnika bilo je sastavljanje isprava. Ta nadležnost odnosila se na ulogu sastavljača isprava koje su uživale javnu vjeru i na taj način su pridonosile sigurnosti pravnih poslova koje su isti inicirale i čiji su sastavni dio bile. Današnji ritam života i sveopća tržišna ubrzanost, ponekad potkrijepljena normativnim regulacijama uzrokovale su degradaciju potrebe za sadržajnom verifikacijom isprava. Davanje primata neprovjerenim i nesigurnim oblicima isprava dovelo je do sve većeg broja njihovih neovlaštenih sastavljača. Isprave sastavljane od sastavljača koji za to nemaju ovlaštenje te koje često u formalnom i sadržajnom smislu nisu ispravno sastavljene uzrokuju malformacije pravnog prometa. Pojava neovlaštenih sastavljača i nadripisara te prijevarna postupanja su osobito opasni kod pravnih poslova prijenosa prava vlasništva na nekretninama. Upravo zato je potrebno *de lege ferenda* propisati isključivu javnu formu isprave i identifikaciju te ovlaštenje njenog sastavljača u svim pravnim poslovima koja za posljedicu imaju zasnivanje, prijenos ili prestanak stvarnih prava na nekretninama. Također, radi jačanja pravne sigurnosti u prometu nekretnina, osobito u postupcima kupoprodaje, bilo bi opravdano zakonski propisati da se isplata kupoprodajne cijene obavlja isključivo posredstvom računa javnog bilježnika. Na taj bi se način osigurala transparentnost novčanih transakcija, spriječile potencijalne zlouporabe te ujedno zaštitile sve strane tog pravnog posla. Kao dodatni razlog uvođenja

96 https://www.hjk.hr/Portals/0/Javni%20dokumenti/Pravilnik%20o%20privremenoj%20javnobiljeznickoj%20tarifi.htm (Datum pristupa 01.09. 2025. u 13.25)

97 https://www.hok-cba.hr/propisi-i-akti/tarifa/(Datum pristupa 01.09. 2025. u 13.35)

obvezne kontrole sadržaja isprava koje se sastavljaju ili potvrđuju pred javnim bilježnikom stoji činjenica da se pri tome postupa u skladu sa odredbama o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, što nije slučaj kod ovjere privatnih isprava. Potrebno je naglasiti također da se pravni poslovi prometa nekretninama javno publiciraju čime proizvode značajne pravne učinke. Dakle, uloga javnog bilježništva u kontekstu prometa nekretnina osobito je važna već i prema *de lege lata* stanju u Republici Hrvatskoj, dok bi u budućnosti još više trebala doći do izražaja. Kao jedinstveno provedbeno tijelo u zemljišnoknjižnim postupcima, javni bilježnici raspolažu profesionalnošću, infrastrukturom i institucionalnom umreženošću sa ostalim državnim tijelima putem elektroničkih sustava. Sve ranije navedeno pokazuje kako javni bilježnici proklamiraju i osiguravaju učinkovitu provedbu pravnih poslova na nekretninama. Pravna zaštita koju pružaju ujednačena je s onom koju osiguravaju sudovi. Ipak, za razliku od sudova, javni bilježnici nisu opterećeni velikim brojem neriješenih predmeta te stoga mogu osigurati brže i djelotvornije postupanje. Sustavna ingerencija javnih bilježnika kao sastavljača isprava u pravnom prometu na nekretninama doprinijela bi i povećanju stranih investicijskih ulaganja te većem povjerenju građana u pravni sustav koji bi time povećao svoju učinkovitost. Na taj bi se način ultimativno generirala preventivna uloga javnobilježničke službe, čime bi se postigla viša razina sigurnosti pravnih poslova vezanih uz nekretnine. U pravnim poslovima prometa na nekretninama, potpunom ingerencijom javnih bilježnika, omogućilo bi se ostvarenje savjetodavne i normativne uloge javnih bilježnika, ostvarila pravna sigurnost, ubrzale procedure i rasteretili sudovi te bi se osigurala značajna sredstva u državnom proračunu što bi u konačnici doprinijelo učinkovitijem funkcioniranju pravosudnog aparata i većem povjerenju građana u pravnu državu.

SUMMARY

The drafting of notarial instruments constitutes the historically oldest competence of notaries of the Latin notariat. This primary notarial function has, with the development of the profession, been systematically supplemented by certain, often related, activities. Recently, notaries have been proclaimed as an effective enforcement body in procedures for regulating register rights. Land registry entries are carried out electronically, which has resulted in an acceleration and simplification of the entire land registration process.

However, the legal transaction underlying the instrument disposing of real estate is often not in the form drafted by the notary or with content certified by the notary, which would ensure greater legal certainty. In most cases, such an instrument is drawn up by an unauthorized drafter, with unverified content, where only the signature of the transferor of rights is notarized. This practice causes damage to the state, as it reduces budgetary revenues that would otherwise be collected if all instruments participating in real estate legal transactions were drafted by notaries, thereby generating not only value-added tax but also notarial fees, which likewise constitute income of the state budget.

KEY WORDS: Notarial deed, Form of instrument, Legal transactions in real estate, Land registry entries, Notaries, Government revenue, Legal certainty;

IZVORI

KNJIGE I ČLANCI

- Šago, D.; Vukušić, I., „ Građanskopravni i kaznenopravni aspekti nadripisarstva (pregledni znanstveni rad), 2011., 69. – 98.
- Hoblaj H., Grbac M., Nikolić V:, Marković D. i Marčinko I., „Javnobilježnička služba kao jedinstveno provedbeno tijelo u elektroničkom poslovanju“, Izvorni znanstveni rad, Javni Bilježnik, Vol. XXVII (2023)
- Klarić, P.; Vedriš M. Građansko pravo, IX. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine. Zagreb, 2006.
- Korać V. „Notari i Notarski zapisi „ Izdavač autorsko izdanje“ Štampa Podgorica, 2018.
- Grbac, M. „Elektroničko osnivanje društava s ograničenom odgovornošću s posebnim osvrtom na osnivanje na daljinu bez sudjelovanja punomoćnika“, IUS-INFO (2019)
- Dika M, „Građansko parnično pravo- Utvrđivanje činjenica“, VII knjiga, Narodne novine, Zagreb, siječanj 2018.
- Vidaković Mukić Marta „Opći pravni rječnik“, Narodne novine, Zagreb (2006)
- Dika M, Triva S. „ Građansko parnično procesno pravo“, Narodne novine, Zagreb, studeni 2004.,
- Grbac, M.; Grbac, A.; „Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi“, Javni bilježnik br. 45, 2018.
- Senjak K. „ Notarijat i izvršnost notarskih akata“ Zbornik PFZ, 63, (2) 449-482 (2013), stručni rad
- Grbac M, Grbac A.,: „Pravna sigurnost pravnog prometa nekretnina u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na pojavnost nadripisarstva“, Prethodno priopćenje, Javni bilježnik XXIV, listopad 2020/broj 46,5.2. Tipski obrasci ugovora
- Hoblaj, H.; Nikolić, V.; Grbac, M.; „Javni bilježnici i zemljišnoknjižni postupci“, RRIF, Pravo i porezi br. 3, 2023.
- Grbac, M., Hoblaj, H., Marković, D., Nikolić, V. „Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave“, Javni bilježnik, br. 49, 2022.

PROPISI

- Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023)
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 52/2025)
- Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024)
- Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022
- Zakon o uvođenju eura kao službene valute u republici hrvatskoj (Narodne novine 57/2022)
- Obiteljski zakon (Narodne novine 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023)
- Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade (Narodne novine broj 74/2014, 69/2017, 98/2019)
- Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019)
- Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024)
- Zakon o sudskom registru (Narodne novine 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023)
- Ovršni zakon (Narodne novine 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, 114/2022, 6/2024)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine broj 155/23)
- Pravilnik o registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju (Narodne novine broj 56/2024)
- Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Narodne novine broj 138/2023)
- Directive (EU) 2024/1640 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 on the mechanisms to be put in place by Member States for the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Directive(EU) 2019/1937, and amending and repealing Directive (EU) 2015/849 (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1640, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV
- Regulation (EU) 2024/1624 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1624, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1624/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)
- Regulation (EU) 2024/1620 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 establishing the Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism and

amending Regulations (EU) No 1093/2010, (EU) No 1094/2010 and (EU) No 1095/2010 (Text with EEA relevance) OJ L, 2024/1620, 19.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)

- Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (Narodne novine 38/1994, 82/1994, 52/1995, 115/2012, 120/2015, 64/2019, 17/2023, 139/2024)
- Zakon o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine 72/1994, 74/1995, 87/1996, 112/2012, 110/2015, 10/2023, 98/2025)
- Uredba o tarifi sudskih pristojbi (Narodne novine 37/2023)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine 73/2013, 99/2013, 153/2013, 148/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020, 39/2022, 113/2022, 33/2023, 114/2023, 35/2024, 152/2024, 52/2025)
- SUDSKA PRAKSA/ODLUKE:
- Odluka VSRH Rev 1182/2014-2 od 30. kolovoza 2017. i Rev 459/2020-4 od 5. svibnja 2020.
- Odluka Županijskog suda u Zadru Gž 86/2023 od 9. veljače 2023.
- Odluka Županijskog suda u Splitu Gž 1169/2023-4 od 31. svibnja 2023

IZVORI PREUZETI S INTERNETA

- https://autograf.hr/zemljisne-knjige-nisu-vjerodostojne/?utm
- https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/cetiri-osobe-prijavljene-zbog-prijevare-s-nekretninama-i-krivotvorenja-dokumentacije-15090193
- https://www.vecernji.hr/vijesti/masovne-prevare-s-nekretninama-uskok-prosirio-istragu-protiv-sestorice-1624668
- https://mpudt.gov.hr/print.aspx?id=11590&url=print&utm_source=chatgpt.com
- https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/161094/7%20%2001%20EPRS_Understanding%20money%20laundering%20through%20real%20estate%20transactions.pdf
- https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)633154
- https://www.notariesofeurope.eu/en/the-cnue/anti-money-laundering/
- https://www.fatf-gafi.org/en/home.html
- https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/lista.pdf
- https://www.bnotk.de/en/tasks-and-activities/anti-money-laundering
- https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/05/30/anti-money-laundering-council-adopts-package-of-rules/
- https://www.deloittelegal.de/dl/en/services/legal/perspectives/eu-aml-paket-wendepunkt-geld-waeschepraevention.html
- https://finance.ec.europa.eu/news/anti-money-laundering-2024-04-24_en
- https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorist-financing/timeline/
- https://mfin.gov.hr/print.aspx?id=143&url=print
- https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006060731
- https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000694554
- http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf
- https://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl2383-ei.pdf
- https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-1394-of-the-french-civil-code/
- https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-931-of-the-french-civil-code/
- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000036891163
- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000032042436
- https://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/notaires-property-specialists
- http://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/buying-and-selling-various-stages/time-frames-after-signing
- https://french-business-law.com/french-legislation-art/article-1369-of-the-french-civil-code/
- https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042544060
- https://www.notaires.fr/en/housing-tax-system/financing/cost-buying-house-conveyancing-fees
- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000034734293
- https://www.hjk.hr/Portals/0/Javni%20dokumenti/Pravilnik%20o%20privremenoj%20javnobiljeznickoj%20tarifi.htm
- https://www.hok-cba.hr/propisi-i-akti/tarifa/
- https://mpudt.gov.hr/izvjesca-19834/kvartalna-izvjesca-o-radu-zemljisnoknjiznih-odjela-opcinskih-sudova-u-republici-hrvatskoj/26207
- https://mpudt.gov.hr/izvjesca-19834/godisnja-izvjesca-o-radu-zemljisnoknjiznih-odjela-opcinskih-sudova-u-republici-hrvatskoj/26208

Nadija Gajski Mindoljević, mag.iur.,javna bilježnica u Zagrebu, Mandrovićeva 17, info@notargajski.hr

UDK 347.961(497.5)
Pregledni rad

Javnobilježnički službenik - moguće kompetencije i razvoj struke

Sažetak:

Uloga javnobilježničkog službenika sve je značajnija zbog digitalizacije i rastućih administrativnih zahtjeva javnobilježničke službe. Sustavna edukacija službenika, ne samo pravnika, putem programa Hrvatske javnobilježničke komore, povećala bi stručnost i učinkovitost javnobilježničkih ureda. Suradnjom s udrugama i ustanovama socijalne skrbi radi edukacije i zapošljavanja mladih iz ranjivih skupina, spojila bi se socijalna osjetljivost i razvoj struke u javnobilježničkoj službi. Navedeni pristup doprinio bi ugledu i kvaliteti javnobilježničke službe.

Ključne riječi: javnobilježnička služba, javnobilježnički službenik, program edukacije javnobilježničkog službenika, izazovi mladih u alternativnoj skrbi

Nadija Gajski Mindoljević

I. UVOD

Osnutkom javnobilježničke službe smatra se dan 18. studenog 1994. godine kada su prvim imenovanim javnim bilježnicima uručene Povelje o postavljenju[1]. Uvođenjem javnog bilježništva prilikom radikalne reforme pravnog sustava u Republici Hrvatskoj, te s početkom rada javnih bilježnika do danas, najveći broj ureda ima zaposlenika koji obavlja administrativne poslove i koji se kolokvijalno oduvijek nazivao javnobilježnički službenik.[2]

U Zakonu o javnom bilježništvu i podzakonskim javnobilježničkim propisima spominje se samo ekstenzivan pojam, zaposlenik u javnobilježničkom uredu.[3] Svaki javnobilježnički spis, posao i radnja započinje i završava administrativnim poslom kojeg je potrebno odraditi i kojeg, u okviru svojih radnih zadataka, obavlja javnobilježnički službenik. Ubrzanim razvojem digitalizacije i informatizacije javnobilježničke službe neće nestati administrativni poslovi već će se samo digitalizirati odnosno informatizirati radnje, odnosno procesi koje će biti potrebno obavljati u elektroničkim upisnicima, knjigama, tablicama, obrascima, registrima i netko će od zaposlenika, upotrebnom digitalnih alata, morati upisati i/ili odaslati podatke prema uputi zaposlenih pravnika. Postavlja se pitanje, koga ćemo zapošljavati i koliko dugo će nam biti potrebno da naučimo naše službenike radu u našoj digitaliziranoj službi. Svakako to pitanje nije samo vezano uz period prilagodbe i učenja zaposlenika na rad u digitaliziranoj javnobilježničkoj službi već i pitanje kako biti konkurentan javnoj upravi s obzirom na našu javnu službu s „privatnim“ radnim vremenom i „poduzetničkim duhom“.

1 Ivica Crnić, dipl.iur., Početak djelovanja javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59 No. 6, 2009., str.1371-1372

2 Oglasi javnih bilježnika za potrebnom javnog bilježničkog službenika na https://mojposao.hr/posao/24157999-0bd0-11f0-9cfb-0269c531b769/javnobiljeznicki-sluzbenik-m-z?source=search_results, https://mojposao.hr/en/job/d8433ffd-4485-11f0-98ba-06c6c64298b5/javnobiljeznicki-sluzbenik-m-z?source=search_results; https://zaposlise.hr/oglas-za-posao/520/administrativnisluzbenik-m-z, (datum pristupa 15.6.2025)

3 Zakon o javnom bilježništvu, čl. 17. st. 3, čl. 36. st. 4, čl. 68 st. 2. (Narodne novine 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022, Javnobilježnički poslovnik (Narodne novine 38/1994, 82/1994, 37/1996, 151/2005, 115/2012, 120/2014, 99/2021, 53/2024, 83/2025,
Pravilnik o službenoj odjeći javnih bilježnika, prisjednika, savjetnika, vježbenika i drugih zaposlenika u javnobilježničkom uredu i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori (Narodne novine 107/1997, 48/2009), Kodeks javnobilježničke etike (Narodne novine 55/2011), Pravilnik o javnobilježničkim uredima, Narodne novine 123/2011, 115/2012, 47/2020, 141/2020 i dr.

Nedostatak normativnog okvira i edukativnog programa za javnobilježničkog službenika predstavlja problem sadašnjeg kao i budućeg službeničkog kadra javnobilježničkih ureda, a time problem za javne bilježnike.

Na Poslijediplomskom specijalističkom interdisciplinarnom studiju Prava djece[4] na Pravnom fakultetu u Zagrebu, kolegij Djeca u skrbi posebno problematizira izlazak mladih iz udomiteljstva ili iz sustava socijalne skrbi u samostalan život. Za većinu mladih taj trenutak predstavlja emocionalno i egzistencijalno izazovan trenutak jer mnogi izlaze iz sustava bez dovoljno pripreme i podrške za osamostaljenje.

Budući da javnobilježničkoj službi nedostaje kadra javnobilježničkih službenika, a našim mladima koji izlaze iz sustava socijalne skrbi je potrebna egzistencijalna podrška, ovim radom ću nastojati prikazati kako ta dva problema pomiriti na način da predložim *de lege ferenda* program za osposobljavanje (edukaciju) javnobilježničkog službenika koji bi provodila Hrvatska javnobilježnička komora, s time da bi taj isti program, u suradnji s udrugama, ustanovama i/ili zavodima koje brinu o mladima koji izlaze iz udomiteljstva ili skrbi, njima bio dostupan u vidu podrške za zapošljavanje Hrvatske javnobilježničke komore.

Ovaj rad sadrži, uz uvod i zaključak, *dijelove* rada gdje prikazujem pojam javnobilježničkog službenika *de lege lata*, normativni okvir službenika u državnoj i javnoj upravi, rješenje edukacije javnobilježničkih službenika u Republici Austriji, izazove i problematiku mladih koji po punoljetnosti izlaze iz sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj, zatim analizu provedenog istraživanja u javnobilježničkim uredima kao i statističke podatke provedenog istraživanja na okolnost kolike su potrebe javnobilježničkih ureda za radnim mjestom javnobilježničkog službenika, koji su to poslovi koje obavljaju javnobilježnički službenici, da li bi javni bilježnici zapošljavali educirane javnobilježničke službenike, da li se radi o deficitarnom zanimanju u našoj službi, te konačno prijedlog programa osposobljavanja (edukacije) javnobilježničkog službenika *de lege ferenda*.

II. POJAM JAVNOBILJEŽNIČKOG SLUŽBENIKA – PRAVNO (NE)UREĐENJE

Iznenađujuća je okolnost kako niti nakon trideset godina egzistencije i razvoja javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj nije dovelo do normativne regulacije pojma javnobilježnički službenik.

U Zakonu o javnom bilježništvu, te ostalim javnobilježničkim podzakonskim aktima tek stoji pojam osobe koja je zaposlena u javnobilježničkom uredu. Kvalifikacije javnobilježničkog vježbenika, javnobilježničkog savjetnika i javnobilježničkog prisjednika opisane su u Zakonu o javnom bilježništvu[5], no ako su u javnobilježničkom uredu zaposlene osobe koje nemaju odgovarajuće kvalifikacije, *argumentum a contrario*, radilo bi se o osobi koja obavlja administrativne poslove odnosno poslove javnobilježničkog službenika. Samo pojam osobe zaposlene u javnobilježničkom uredu je ekstenzivan te označava svaku osobu zaposlenu u javnobilježničkom uredu slijedom čega i javnobilježničke vježbenike, javnobilježničke savjetnike te javnobilježničke prisjednike. Zakon o javnom bilježništvu detaljno opisuje tko je javnobilježnički prisjednik[6], javnobilježnički savjetnik[7] te javnobilježnički vježbenik[8], no nema nikakvog opisa niti kakve kvalifikacije javnobilježničkog službenika kao osobe zaposlene u javnobilježničkom uredu.

Predlažem definiciju pojma javnobilježničkog službenika. Javnobilježnički službenik je zaposlenik u javnobilježničkom uredu koji pod nadzorom javnog bilježnika, u okviru datih ovlaštenja, obavlja administrativne, uredske, tehničke i pomoćne poslove iz djelokruga rada i nadležnosti javnog bilježnika.

2.1. DRŽAVNI SLUŽBENIK

Zakonom o sudovima[9] u odredbi članka 76. propisano je da Ministar nadležan za poslove pravosuđa donosi Sudski poslovnik[10] koji propisuje osnove za ustrojstvo sudova i poslovanje u sudovima dok Predsjednik suda donosi pravilnik o unutarnjem redu suda, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa. Pravilnikom o unutarnjem redu suda utvrđuju se radna mjesta držav-

4 http://www-razvoj.unizg.hr/istrazivanje/specijalisticki-studiji/sveucilisni-interdisciplinarni-specijalisticki-studiji/prava-djece/ (datum pristupa 23.6.2025.)

5 članak 122, 122a i 123 Zakona o javnom bilježništvu. Narodne novine 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022

6 članak 122. stavak 1 Zakona o javnom bilježništvu:" Javnobilježnički prisjednici su osobe sa završenim sveučilišnim studijem prava koje su zaposlene u javnobilježničkom uredu na neodređeno vrijeme i koje su upisane u Imenik javnobilježničkih prisjednika koji vodi Komora."

7 članak 122. a stavak 1 Zakona o javnom bilježništvu:" Javnobilježnički savjetnici su osobe koje su zaposlene u javnobilježničkom uredu i koje ispunjavaju uvjete iz članka 13. stavka 1. točaka 1., 2., 3., 6., 7. i 8. ovoga Zakona te imaju položen pravosudni ispit.."

8 članak 123. stavak 1 Zakona o javnom bilježništvu:" Javnobilježnički vježbenici su osobe koje su zaposlene u javnobilježničkom uredu i koje ispunjavaju uvjete iz članka 13. stavka 1. točaka 1., 2., 3., 6., 7. i 8. ovoga Zakona."

9 Zakon o sudovima Narodne novine 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024

10 Sudski poslovnik Narodnenovine 37/2014, 49/2014, 8/2015, 35/2015, 123/2015, 45/2016, 33/2017, 29/2017, 34/2017, 57/2017, 101/2018, 119/2018, 81/2019, 128/2019, 39/2020, 47/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022, 12/2023, 122/2023, 55/2024, 136/2024

nih službenika i namještenika u sudu, potreban broj izvršitelja na svakom radnom mjestu, uvjeti za raspored na radno mjesto, opisi poslova radnog mjesta te druga pitanja od značaja za organizaciju i način rada pojedinog suda. Sudski poslovnik između ostalih, navodi i opisuje zaposlenike u sudskoj upravi kao primjerice ovlašteni službenik, službenik koji je obavljao radnju, namještenik, službenik u pisarnici i sl. Slijedom čega se može zaključiti da su radna mjesta državnih službenika vrlo jasno određena kao i opis poslova koje mogu obavljati.

Nadalje, Pravilnik o sudskim službenicima i namještenicima[11] prestao je vrijediti dana 29. veljače 2024.godine, od kada ga zamjenjuje Uredba o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u državnoj službi[12] na snazi od dana 1. ožujka 2024.godine. Uredbom se propisuju nazivi radnih mjesta u javnim službama, klasifikacija radnih mjesta u pripadajući platni razred, koeficijenti za obračun plaće i stručni uvjeti koji moraju biti ispunjeni prilikom zapošljavanja na propisana radna mjesta.

Uredba o uredskom poslovanju[13] uređuje pravila i mjere uredskog poslovanja u obavljanju poslova državne uprave. Uredba se primjenjuje na uredsko poslovanje tijela državne uprave, drugih državnih tijela, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima.

Odredbom članka 101. stavak 3. Zakona o državnim službenicima[14], propisano je da postupak i način polaganja državnog ispita, razvoj i izradu ispitnih materijala, izdavanje uvjerenja o položenom državnom ispitu i vođenje elektroničkog očevidnika o polaganju državnog ispita propisuje pravilnikom čelnik tijela državne uprave nadležnog za službeničke odnose. Slijedom toga donesen je Pravilnik o polaganju državnog ispita.[15]

Stoga, vidljivo je da državne i javne službe vrlo precizno određuju radna mjesta državnih i javnih službenika, opis poslova koje obavljaju kao i njihove kvalifikacije za to radno mjesto.

2.2. JAVNOBILJEŽNIČKI SLUŽBENIK

Statut Hrvatske javnobilježničke komore[16] (dalje u tekstu Statut) u članku 3. opisujući poslove Hrvatske javnobilježničke komore, u točki 3. istog članka navodi da skrbi o trajnom stručnom uzdizanju javnih bilježnika, njihovih prisjednika, savjetnika i vježbenika te s time u vezi uspostavlja i unapređuje razne oblike stručne i znanstvene suradnje s Ministarstvom pravosuđa, sudovima, Hrvatskom odvjetničkom komorom, upravnim tijelima, fakultetima, udrugama pravnika itd. Statut u točci 7. istog članka navodi da Hrvatska javnobilježnička komora skrbi o položaju i pravima umirovljenih javnih bilježnika i prisjednika te drugih osoba zaposlenih u javnobilježničkim uredima. Nadalje, odredba članka 11. Statuta propisuje opće akte koje donosi Skupština[17] Hrvatske javnobilježničke komore, a stavak 3. istog članka propisuje da po potrebi Skupština može donijeti i druge opće akte, u skladu sa zakonom i Statutom.

Nastavno na navedeno, držim da postoji normativna podloga za donošenje podzakonskog akta, općeg akta na temelju kojeg bi bilo moguće predložiti *de lege ferenda* Skupštini Hrvatske javnobilježničke komore da donese pravilnik o edukaciji javnobilježničkih službenika u kojem bi se definiralo tko je javnobilježnički službenik, koje poslove obavlja te koje kvalifikacije mora imati za navedeno radno mjesto.

Na temelju članka 18.b st. 2. Zakona o javnom bilježništvu (»Narodne novine« broj 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022) i članka 13. st. 1. t. 3 Statuta Hrvatske javnobilježničke komore, uz prethodnu suglasnost nadležnog ministra, Skupština Hrvatske javnobilježničke komore je 3. lipnja 2023. godine donijela Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika[18], u daljnjem u tekstu Pravila**.**

*Stalno stručno usavršavanje j*e usavršavanje i osposobljavanje javnih bilježnika, kojim obveznik stručnog usavršavanja unaprjeđuje postojeća i stječe nova znanja, pohađanjem različitih oblika stručnog usavršavanja (uživo i online) iz područja pravnih znanosti osobito javnobilježničke struke prema Programu obrazovnih aktivnosti koje Hrvatska javnobilježnička akademija donosi sukladno Pravilniku o radu Hrvatske javnobilježničke akademije[19]. Hrvatska javnobilježnička akademija definira, organizira i provodi aktivnosti stalnog stručnog usavršavanja.

11 Pravilnik o sudskim službenicima i namještenicima (Narodne novine 55/01, 156/04)

12 Uredba o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u državnoj službi (Narodne novine 22/24)

13 Uredba o uredskom poslovanju, (Narodne novine 75/21)

14 Zakona o državnim službenicima (Narodne novine, br. 155/23., 85/24)

15 Pravilnik o polaganju državnog ispita (Narodne novine, br. 45/24., 64/24., 151/24.) https://mpudt.gov.hr/drzavni-strucni-ispit-22550/22550

16 (Narodne novine 64/2014, 69/2014, 33/2015, 21/2020, 106/2021, 87/2023)

17 članak 7. Statuta Hrvatske javnobilježničke komore(Narodne novine 64/2014, 69/2014, 33/2015, 21/2020, 106/2021, 87/2023) propisuje da Skupštinu čine svi javni bilježnici upisani u upisnik Komore te predsjednik i četrnaest članova Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika iz reda javnobilježničkih prisjednika i savjetnika, koje na vrijeme od tri godine izaberu iz redova svoje Udruge.

18 Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika,NN 19/2024

19 članak 2. stavak 1. a) Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika, NN 19/24

Također, članak 23. Statuta, navodeći glavne zadaće Hrvatske javnobilježničke akademije, propisuje u stavku 2., između ostalih, i provedbu stručne izobrazbe ostalih djelatnika u javnobilježničkim uredima kroz predavanja i praktične radionice s ciljem osposobljavanja za što stručnije obavljanje administrativnih poslova u javnobilježničkim uredima.[20]

Mišljenja sam da bi, kao i za javne bilježnike odnosno obveznike stalnog stručnog usavršavanja, Hrvatska javnobilježnička akademija mogla *de lege ferenda* donijeti Program za edukaciju javnobilježničkih službenika kojim bi definirala, organizirala i provodila aktivnosti edukaciju javnobilježničkih službenika.

III. REPUBLIKA AUSTRIJA

Na internetskoj stranici Austrijske notarske komore nalazi se opis poslova koje rade zaposlenici u javnobilježničkoj službi[21]. Nazivaju se pomoćnik u uredu ili uredski asistent. Navodi se da se u svakom javnobilježničkom uredu može naći barem jedan uredski asistent. Oni se bave svime što je vezano uz ured, a što ne zahtijeva pravnu diplomu. To uključuje upravljanje uredom, marketing, računovodstvo i korespondenciju. Posao uredskog asistenta uključuje primanje i podršku klijentima, obradu spisa, vođenje registara i upravljanje ostavinama, pripremanje zahtjeva za upis u zemljišne knjige, ugovore, ovjere i potvrde, kao i organiziranje i pripremu sastanaka. Posao stoga uključuje puno kontakta s klijentima, ali se obavlja vrlo samostalno. Većina javnobilježničkih ureda ima nekoliko pomoćnika koji među sobom dijele posao. Pomoćnik u uredu podržava javnog bilježnika u svim njegovim zadacima. Uredske asistente dijele na opće ili svestrane te asistente specijaliste. Asistenti specijalisti se specijaliziraju za određeni posao iz nadležnosti javnog bilježnika primjerice ostavinski postupci, promet nekretninama dok opći pružaju pomoć pri obavljanju svih poslova iz nadležnosti javnog bilježnika.

Na internet stranici austrijske javnobilježničke komore[22] stoji da za javne bilježnike i zaposlenike u uredima vrijedi sljedeće: Samo oni koji se usavršavaju ostaju dobri. Akademija austrijske javnobilježničke komore organizira osposobljavanje i kontinuirano obrazovanje javnih bilježnika, kandidata za javne bilježnike i zaposlenika u uredima. Serija seminara pod nazivom *work@notariat* kreirana je za zaposlenike u javnobilježničkim uredima.

Početak zimskog semestra u listopadu 2021. obilježio je i pokretanje studija za akademske pravne asistente, suradnje Sveučilišta u Innsbrucku i Akademije za javno bilježništvo. Studij se sada nudi u Innsbrucku i Beču. Ovo je akademski certificirani program za asistenta u javnobilježničkom uredu. Tim programom su obuhvaćeni bitni poslovi u javnobilježničkim uredima kao digitalizacija, nasljedno pravo, zemljišni i trgovački registri te izrada dokumenata. Diplomanti programa tijekom izvanrednog studija su podučavani o najnovijim spoznajama i praktično orijentiranim specijaliziranim znanjima za svoj rad u javnobilježničkom uredu, što će im omogućiti pružanje kvalitetne podrške javnim bilježnicima u raznim poslovima iz nadležnosti javnih bilježnika. Na kraju programa dobivaju akademski naziv "Akademski asistent u javnobilježničkom uredu". Da bi sudjelovali u programu, polaznici moraju imati opću sveučilišnu kvalifikaciju ili najmanje tri godine relevantnog stručnog iskustva - rad u javnobilježničkom uredu smatra se relevantnim stručnim iskustvom.[23]

IV. IZAZOVI MLADIH KOJI IZLAZE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI

Zakon o socijalnoj skrbi[24] propisuje da se organizirano stanovanje uz podršku može priznati mlađoj punoljetnoj osobi koja izlazi iz skrbi, a koja nije osigurala stanovanje i podršku u zajednici.[25] Ova mjera omogućuje mladima koji nemaju obiteljsku podršku da nastave živjeti u sigurnom okruženju uz stručnu pomoć te predstavlja ključni oblik skrbi, pomoći i prevenciju beskućništva mladih koji izlaze iz skrbi.

Savjetovanje i podrška mogu se pružati mladima i nakon izlaska iz skrbi, radi osamostaljivanja i integracije u zajednicu, primjerice takve programe pružaju Udruga "Igra" za pružanje psihosocijalnih usluga i edukacija, SOS Dječje Selo Hrvatska i mnogi drugi.

Nastavak stručne pomoći mladima, nakon formalnog izlaska iz sustava, doprinosi uspješnijoj integraciji u društvo. Mlađoj punoljetnoj osobi[26] koja izlazi iz skrbi može se priznati pravo na jednokratnu

20 članak 23.stavak 2 toč.f). Statuta Hrvatske javnobilježničke komore(Narodne novine 64/2014, 69/2014, 33/2015, 21/2020, 106/2021, 87/2023)

21 https://jobs.ihr-notariat.at/berufsbilder/kanzleiassistenz-allrounderin/ (datum pristupa 14.7.2025.)

22 https://jobs.ihr-notariat.at/aus-und-weiterbildung/uebersicht/ (datum pristupa 14.7.2025.)

23 https://jobs.ihr-notariat.at/aus-und-weiterbildung/akademische-kanzleiassistenz/ (datum pristupa 14.7.2025.godine)

24 Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23, 61/25)

25 članak 107. u vezi s člankom 106. Zakona o socijalnoj skrbi, Narodne novine 18/2022, 46/2022, 119/2022, 71/2023, 156/2023, 61/2025

26 Članak 15. stavak 1. toč. 7. Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine 18/2022, 46/2022, 119/2022, 71/2023, 156/2023, 61/2025) 7. *mlađa punoljetna osoba* je odrasla osoba koja nije navršila 21 godinu života, a ostvaruje naknade i usluge u sustavu socijalne skrb s obzirom na dob; Članak 2. Zakona o sudovima za mladež (Narodne novine 84/2011, 143/2012, 148/2013, 56/2015, 126/2019)mlađa punoljetna osoba je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila 18, a nije navršila 21 godinu života.

novčanu pomoć za osamostaljenje[27]. Ova mjera ima za cilj olakšati prijelaz u samostalan život kroz financijsku podršku te predstavlja konkretan financijski poticaj mladima koji izlaze iz skrbi, što može biti presudno za pokrivanje osnovnih životnih troškova.

Prema prethodnom priopćenju autora Branke Sladović Franz, Vanje Branice i Kristine Urbanc naziva Izazovi studiranja mladih odraslih u alternativnoj skrbi, istraživanja koju su se provodila pokazala su da većina djece koja odrastaju u javnoj skrbi ima skromne mogućnosti ulaska u sustav visokog obrazovanja[28]. Štoviše, tri puta je veća vjerojatnost nego u njihovih vršnjaka da mladi iz skrbi ne sudjeluju u daljnjem obrazovanju i usavršavanju te budu nezaposleni[29]. Iako naizgled mladi u skrbi imaju dostupno obrazovanje, zbog nejednakih početnih pozicija ne mogu jednako te prilike iskoristiti, slijedom čega imaju manje prilike za visoko obrazovanje i veće mogućnosti za nezaposlenost. Posljedično navedeno ima utjecaj i na tržište rada i sustav socijalne skrbi.

Niže prikazani grafikoni prikazuju statističke podatke o zapošljavanju djece nakon izlaska iz sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2022. godine te prikazuju postotak zaposlenih i nezaposlenih mladih nakon izlaska iz skrbi.[30]

Ključni uvidi:

- Prosječna stopa zapošljavanja u promatranom razdoblju iznosi 33,9%
- Godišnje stope rasta zapošljavanja su pozitivne, s najizraženijim porastom između 2020. i 2021. godine.
- Trend je uzlazan, što ukazuje na poboljšanje u integraciji mladih iz skrbi na tržište rada, iako su ukupne stope i dalje relativno niske.

Dobri ljudi djeci Hrvatske[31] je zajednički humanitarni

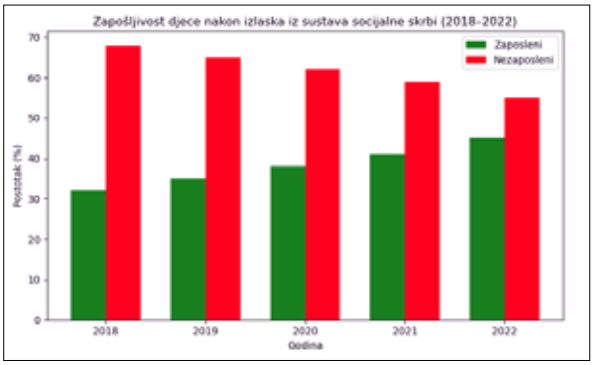

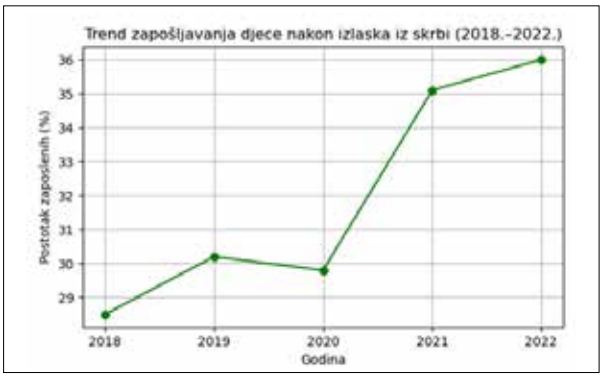

projekt Caritasa Zagrebačke nadbiskupije, Zaklade Hrvatske pošte i Zagrebačke županije koji je usmjeren na pružanje financijske potpore mladima bez roditeljske skrbi u prijelazu u samostalan život. Mladi s navršenih 18 godina života koji su odrastali u sustavu socijalne skrbi su socijalno ranjiva skupina. Bez podrške obitelji i roditelja, bez financija za osnovne egzistencijalne potrebe, prepušteni sami sebi nerijetko se vraćaju u državni sustav socijalne skrbi.

Zaklada Hrvatske pošte[32] koje je utemeljitelj HP-Hrvatska pošta d.d. osnovana je s dobrotvornom svrhom pružanja novčanih potpora djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi tako da se osnuje polica životnog osiguranja u protuvrijednosti 6000 eura u korist štićenika. Novčani iznos s police se, u obliku rente, mjesečno isplaćuje štićeniku od trenutka početka njegovog samostalnog života. Tako, štićenik ima pokrivene troškove osnovne egzistencije - stanarinu i režije dok se ne zaposli. Štićenici s navršenih 18 godina započinju samostalan život, što je bez pomoći društva i osiguranog zaposlenja velik izazov.

Caritas Zagrebačke nadbiskupije je pokrenuo projekt KUĆA ZA MLADE »DA ŽIVOT IMAJU!« [33]. Mladima koji moraju napustiti domove i udomitelj-

27 članak 45. i članak 46. Zakona o socijalnoj skrbi, Narodne novine 18/2022, 46/2022, 119/2022, 71/2023, 156/2023, 61/2025

28 Sladović Franz, B. (2004.) Odabir izvaninstitucionalnog smještaja djece ugroženog razvoja u obitelji. Ljetopis Socijalnog rada, 11,2,215-228

29 Sladović Franz, B., Branica V., Urbanc, K. (2017.) Izazovi studiranja mladih i odraslih u alternativnoj skrbi u Hrvastkoj. Ljetopis Socijalnog rada, 24,3,479-507

30 Interaktivna baza podataka HZZ – Statistika: http://statistika.hzz.hr/, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Statistika: https://www.hzz.hr/statistika/, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike – Statistička izvješća: https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/statisticka-izvjesca/12012 (datum pristupa 22.6.2025.)

31 https://www.kronikevg.com/potpora-mladima-u-potrebi-zagrebacka-zupanija-postala-dio-projekta-dobri-ljudi-djeci-hrvatske/ (datum pristupa 21.6.2025.)

32 https://hrvatska.posta.hr/hr/odrzivost/zaklada-hrvatske-poste (datum pristupa 20.6.2025.)

33 https://www.czn.hr/izdvojeno/kuca-za-mlade-da-zivot-imaju (datum pristupa 20.6.2025.)

ske obitelji, bez roditeljske skrbi, nude mogućnost stanovanja i podrške. Nude i mogućnost stanovanja studentima slabijeg imovinskog stanja koji to pravo nisu ostvarili u studentskim domovima. Prema podacima Caritasa, svake godine institucionalnu skrb te udomiteljske obitelji napušta 180 do 200 mladih. Bez podrške obitelji i društva, bez posla, stana i sredstava za život, izloženi su siromaštvu i trajnoj ovisnosti o socijalnoj skrbi. U Kući za mlade, u procesu prelaska u samostalni život, mladima se između ostalog nudi pomoć u stručnom osposobljavanju (dokvalifikacije, prekvalifikacije…) te pomoć pri zapošljavanju i rješavanju stambenog pitanja.

Udruga "Igra" za pružanje psihosocijalnih usluga i edukacija[34] je organizacija koja pruža različite usluge poput savjetovanja, psihoterapije i edukativnih programa, radi na poboljšanju kvalitete života mladih u riziku pa tako i mladih koji izlaze iz sustava socijalne skrbi.

SOS Dječje Selo Hrvatska[35] je organizacija koja pruža alternativnu skrb djeci bez roditeljske skrbi, a nakon izlaska iz socijalne skrbi mlade priprema i pruža im podršku pri osamostaljivanju.

Udruga "Igra" za pružanje psihosocijalnih usluga i edukacija, SOS Dječje Selo Hrvatska i Dječji dom „Maestral" su zajedničkim snagama stručnjaka osmislili projekt i priručnik OkvirKO za osnaživanje mladih u procesu izlaska iz alternativne skrbi. Autori priručnika OkvirKO prepoznali su potrebe mladih iz sustava skrbi u pripremi i gradnji čvrstih temelja za samostalan i produktivan život u zajednici.

Temeljni akt zaštite prava djece je Konvencija o pravima djeteta. Prava djece određena su Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, koja je usvojena 20. studenoga 1989. godine (Rezolucija br. 44/25), te podrazumijeva da svako dijete treba biti u potpunosti pripremljeno za samostalan život u društvu. Republika Hrvatska je stranka Konvencije od 1991. godine čime je preuzela obvezu da svakom djetetu jamči prava koja Konvencija propisuje.

Iz izloženog vidljiv je zajednički cilj navedenih udruga i ustanova da prilikom izlaska mladih iz sustava socijalne skrbi i početka samostalnog života imaju potporu šireg društva i što lakšu adaptaciju.

Hrvatska javnobilježnička komora može biti još jedan partner zavodu za socijalnu skrb, udrugama, ustanovama ili domovima koji obavljaju alternativnu skrb djeci bez roditeljske skrbi. Mišljenja sam da bi bilo vrijedno dati podršku mladima prilikom osposobljavanja te potencijalno prvog zaposlenja, možda baš u našoj javnobilježničkoj službi.

V. ANALIZA POKAZATELJA ANKETE – JAVNOBILJEŽNIČKI SLUŽBENIK

Empirijskom metodologijom istraživanja prikupljeni su podaci *online* anketom putem *Google Forms*-obrasca koja je odaslana elektroničkom poštom svim javnobilježničkim uredima u Republici Hrvatskoj.

Provedeno je opsežno *online* ispitivanje među članovima Hrvatske javnobilježničke komore uz primjenu *Google Form*- obrasca, anketnog upitnika, koji je dostavljen putem elektroničke pošte svim javnobilježničkim uredima u Republici Hrvatskoj. Ispunjena su ukupno 85 anketna listića.

Upitnik je koncipiran djelomično kao Likertova ljestvica[36] tako da je postavljeno pet pitanja s ponuđenim odgovorima „da", „ne", „možda", „jako teško", „nije uopće teško" dok je za šesto pitanje predviđen poludugi odgovor ispitanika. Na šesto pitanje bilo je potrebno navesti tri do pet poslova koje obavljaju javnobilježnički službenici u uredu tog javnog bilježnika. Autor se kolegijalno zahvaljuje kolegama na odvojenom vremenu za ispunjavanje ankete kao i za nabrajanje većeg broja poslova koje obavljaju javnobilježnički službenici od traženog. Naime, većina ispitanika je navela puno više od maksimalnih 5 traženih poslova, što je u skladu s praktičnim radom u javnobilježničkim uredima. Javnobilježnički službenici obavljaju svaki javnobilježnički posao za koji nije propisanom pravnom normom da ga moraju obavljati pravnici s kvalifikacijama.

Navedenim upitnikom i bodovanjem ponuđenih odgovora utvrđeno je da velika većina ispitanika smatra da nedostaje kadra javnobilježničkog službenika, da bi radije zaposlili educiranog javnobilježničkog službenika čije edukacije bi trebala provoditi Hrvatska javnobilježnička komora. Očekivano, većina ispitanika navodila je gotovo identične poslove koje obavljaju javnobilježnički službenici u njihovim uredima.

Iz opisa poslova koje rade javnobilježnički službenici u njihovim uredima vidljivo je i može se zaključiti da li ispitanici imaju službenike koji duže vrijeme rade u javnobilježničkoj službi te da li već su samostalni u obavljanju javnobilježničkih administrativnih poslova ili ne, kao i razina povjerenja da će dani zadatci biti uspješno riješeni. Stava sam da upravo taj dio zaključaka iz provedene ankete ide u prilog edukaciji javnobilježničkog službenika prethodno zaposlenju u javnobilježničkom uredu.

34 __https://udrugaigra.hr, https://udrugaigra.hr/izazovi-samostalnog-zivota-mladih-iz-skrbi-i-sto-mozemo-uciniti/(datum pristupa 20.6.2025.)

35 https://sos-dsh.hr/edukacije-i-projekti/ (datum pristupa 20.6.2025.)

36 https://www.enciklopedija.hr/clanak/likertova-ljestvica (datum pristupa 21.6.2025.)

Na pitanje broj 1, što je očekivano, 100% ispitanika se slaže s tvrdnjom da je zaposleni administrator u javnobilježničkom uredu *de facto* javnobilježnički službenik. Na pitanje broj 2. 64,7% ispitanika smatra da je „dobrog" službenika teško naći. Pod pojmom „dobrog" notorno se smatra da se radi o javnobilježničkom službeniku koji znade javnobilježnički posao i razumije svoje zadatke. U pitanju br. 3 čak 89,4% ispitanika bi prije zaposlilo educiranog javnobilježničkog službenika nego needuciranog. U pitanju br. 4 također, čak 89,4% ispitanika smatra da bi edukaciju za javnobilježničkog službenika trebala provoditi Hrvatska javnobilježnička komora. Pod pitanjem broj 5. čak 94,1% ispitanika smatra da nedostaje kadra javnobilježničkog službenika.

Pod brojem 6. ispitanici su trebali navesti bar tri do pet poslova koje obavlja javnobilježnički službenik u njihovom uredu. Gotovo svi ispitanici naveli su iste poslove, odnosno rad u eNotaru [37] (koji obuhvaća upisivanje strankama, ispis ovjera, vođenja javnobilježničkih upisnika[38] sve do kraja obrade javnobilježničkog spisa i ispisivanja računa stranci), kopiranje i skeniranje javnobilježničkih spisa, arhiviranje javnobilježničkih spisa, slanje zemljišnoknjižnih prijedloga te ishođenje zemljišnoknjižnih izvadaka[39] kroz aplikaciju eNotar, pisanje zapisnika na ostavinskim ročištima u ostavinskom postupku[40]. Navodili su da javnobilježnički službenici ostvaruju prvi kontakt sa strankama, javljaju se na telefon u uredu te dogovaraju termine sa strankama za potpisivanje dokumentacije u javnobilježničkom uredu, zaprimaju poštu, pripremanju i odašilju poštu i sl. Kod navođenja poslova koje obavljaju javnobilježnički službenici u uredima, vidljivo je da ne postoji *numerus clausus* već ispitanici ostavljaju otvorene navode, kao i da neki ispitanici navode poslove nabave uredskog materijala, plaćanje sudskih pristojbi, obavljanje tehničke podrške, pripremanje računovodstvene dokumentacije, iz kojih zaključujem da je javnobilježnički službenik *conditio sine qua non* svakog ureda.

Niže u tekstu se nalazi slikovni prikaz tabela s postotcima odgovora na postavljena pitanja. Slikovni prikazi tabela su poredane prema redoslijedu od 1 do 5, odnosno prema pitanjima postavljenih u *online* anketi.

5.1 PROGRAM EDUKACIJE JAVNOBILJEŽNIČKOG SLUŽBENIKA *DE LEGE FERENDA*

Kako je prema rezultatima provedene *online* ankete utvrđeno da u javnobilježničkoj službi nedostaje educirani kadar javnobilježničkog službenika koji bi bio osposobljen za rad u eNotaru, znao javnobilježnički poslovnik, daktilografiju, te poslovnu komunikaciju osmislila sam prijedlog programa edukacije za javnobilježničkog službenika koji bi provodila Hrvatska javnobilježnička komora odnosno Hrvatska javnobilježnička akademija.

Cilj programa edukacije je omogućiti stjecanje osnovnih znanja i osposobiti osobu sa završenom srednjom stručnom spremom za radno mjesto javnobilježničkog službenika u javnobilježničkom uredu tako da prilikom zaposlenja unaprijed bude osposobljen za rad u službi. Završetkom programa edukacije polaznik bi bio osposobljen za samostalan i stručan rad u javnobilježničkom uredu, uključujući poznavanje pravnog okvira, praktičnih postupaka i digitalnih alata.

Mladi iz skrbi koji su osposobljeni na gore opisani način bi, nakon završenog tečaja, bili konkurentniji prilikom zapošljavanja.

Program edukacije bi bio dostupan svima sa završenom srednjom stručnom spremom uz novčanu naknadu za edukaciju dok bi Hrvatska javnobilježnička komora za mlade koji izlaze iz sustava socijalne skrbi po završetku srednje škole, kao partner ustanova, udruga, domova i zavoda, snosila trošak edukacije te pomogla preko mreže javnobilježničkih zborova[41] pri njihovom zapošljavanju.

Uvjet za upis programa za javnobilježničkog službenika pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori je 18 godina života, završena srednja škola u Republici Hrvatskoj te je potrebno da polaznik ima predznanje poznavanje rada na računalu.

Ukupno trajanje programa osposobljavanja je 32 radna sata.

Raspored: Dva vikenda zaredom (petak i subota)
Vrijeme: 9:00 – 17:00 (pauza za ručak 13:00 – 14:00)

37 eNotar je jedinstvena aplikacija za potrebe poslovanja janvih bilježnika s velikom mogućnošću implementacije novih tehnologija i predstavlja platformu koja udovoljava zahtjevima naprednih komunikacijskih tehnologija uz idealnu infrastrukturu za buduću brzu nadogradnju i interoperabilnost baznih digitalnh registara te razvoj sustaa elektroiničke arhive javnobilježničkih isprava i one-stop-shop-usluga. Više o eNotaru vidi u Grbac, M., Hoblaj H, Marković, D. Niković, V. „Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave", Javni bilježnik br. 49, 2022. str. 51 https://hrcak.srce.hr/file/415228 (datum pristupak 22.6.2025.)

38 članak 6. Javnobilježničkog poslovnika, (Narodne novine 38/1994, 82/1994, 37/1996, 151/2005, 115/2012, 120/2014, 99/2021, 53/2024, 83/2025) Javni bilježnik vodi isključivo u elektroničkom obliku«, sljedeće upisnike, imenike i knjige:
1) opći poslovni upisnik (repertorium) "OU".2) upisnik o ovjerama i potvrdama "OV".3) upisnik (registar) o protestima "PR".4) upisnik za ovrhu »Ovrv«.5) Upisnici povjerenih poslova: UPP/OS-O, UPP/OS-Ovrv, UPP/OS-ZK, UPP/OS-IPP, UPP/OS-PN-EU i UPP.6) imenik predanih raspoložbi za slučaj smrti "IR"7) depozitnu knjigu "DK".8) zajednički abecedni imenik.

39 članak 27., 80., 105. Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024

40 članak 176. Zakona nasljeđivanju (Narodnenovine 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019)

41 članak 25. Statuta Hrvatske javnobilježničke komore Narodne novine 69/2014, 64/2014, 33/2015, 21/2020, 106/2021, 87/2023

Prvi vikend – Uvod u javnobilježničku službu i praksa

Petak

- Uvodno predavanje, upoznavanje s javnobilježničkom službom:
  - Ustav Republike Hrvatske – temeljne odredbe (članci od 1. do 5.)
  - Zakon o javnom bilježništvu (ZJB) – pregled i svrha - Javnobilježnički poslovnik:
  - Načela rada: nepristranost, tajnost, zakonitost
  - Nadležnosti javnog bilježnika
  - Vrste ovjera i utvrđivanje istovjetnosti stranaka
  - Evidencije i upisnici

Subota

- Teorijski dio (prijepodne):
  - Detaljna razrada javnobilježničkog poslovnika
  - Praktični primjeri iz prakse - Praktični dio (poslijepodne):
  - Arhiviranje i označavanje spisa
  - Rad u eNotar- upisivanje u upisnike (OV, OU, pk OV)
  - Čuvanje isprava i vođenje evidencija

Drugi vikend – Digitalni alati i komunikacija

Petak

- Rad u sustavu eNotar:
  - Glavni upisnici i njihova svrha
  - Povezivanje upisnika s poslovnikom
  - Alatne trake i pojmovi u eNotaru, povezivanje isprava jamstvenikom

Subota

- Napredni rad u eNotaru:
  - Ovjere u OV
  - Upisivanje u OU, UPP/OS-O, UPP-OVRV, DK, IR • Izrada i podnošenje prijedloga u zemljišne knjige
  - Slanje dokumenata putem ePorezne
  - Upis u registre Hrvatske javnobilježničke komore (HJK) - Poslovna komunikacija (poslijepodne):
  - Osnove službene komunikacije
  - Izrada službenog e-maila
  - Pisanje dopisa i službenih e-mailova

Polaznike će se uputiti da tijekom trajanja edukacije preko besplatne internet stranice vježbaju brzo tipkanje na tipkovnici računala (slijepo tipkanje) https://www.typingstudy.com/hr-croatian-1/lesson/1 [42] jer će brzo (slijepo) tipkanje biti dijelom provjere naučenog znanja.

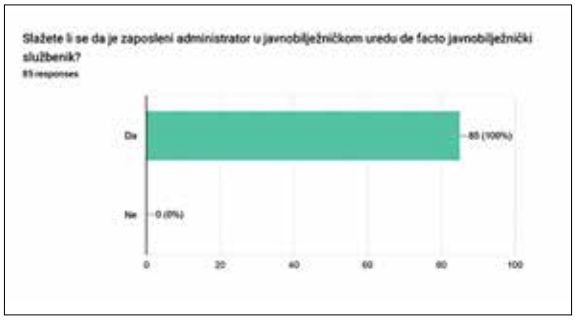

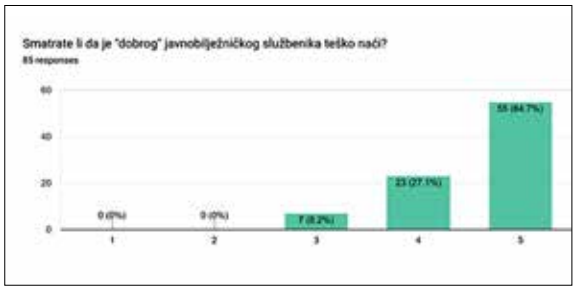

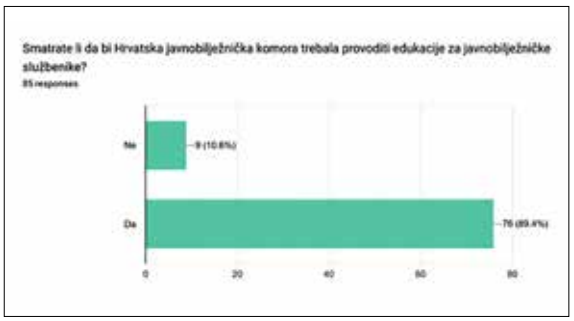

42 https://www.typingstudy.com/hr-croatian-1 (datum pristupa 4.9.2025.)

Nakon završenog programa, polaznici bi pristupali pismenom ispitu pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori radi provjere poznavanja javnobilježničkog poslovnika, daktilografije i rada u eNotaru. Ispit bi se sastojao od 20 pitanja o javnobilježničkoj službi i poslovima u javnobilježničkom uredu, zadatka arhiviranja javnobilježničkog spisa, izrade štambilja ovjere potpisa na ispravi u eNotaru, izrade štambilja potvrde ili solemnizacije u eNotaru, upisa zadužnica i bjanko zadužnica u Registar zadužnica i bjanko zadužnica u eNotaru, izrade službenog maila ili dopisa, te testa brzo tipkanja na tipkovnici računala s poželjnim rezultatom dvadeset riječi u minuti. Od ukupnog provedenog ispitivanja polaznik mora ostvariti 70% točnih odgovora da bi uspješno položio ispit.

VI. ZAKLJUČAK

Od početka uvođenja javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj, javnobilježnički službenik je zaposlenik većine javnobilježničkih ureda. Kroz godine njegova uloga postaje sve veća, s obzirom na digitalizaciju javnobilježničke službe i na administrativne obveze koje su dužni obavljati javni bilježnici sukladno posebnim propisima. Stručnost i stalno usavršavanje javnobilježničkih zaposlenika ne bih trebala biti ograničena samo na pravnike zaposlene u javnobilježničkim uredima. Kad bi se normativno *de lege ferenda* osigurala edukacija javnobilježničkih službenika kroz program Hrvatske javnobilježničke komore, postiglo bi se veće znanje i poznavanje poslova iz nadležnosti javnog bilježnika pri zapošljavanju javnobilježničkih službenika.

Sustavno obrazovanje javnobilježničkih službenika doprinijelo bi podizanju profesionalnih standarda u cijeloj javnobilježničkoj službi. Edukacija bi mogla uključivati različite tematske cjeline – od osnova poslovanja i službenih radnji javnog bilježnika, preko administrativnih procedura, do poznavanja digitalnih alata koji se koriste u uredima. Time bi se unaprijedila efikasnost rada u javnobilježničkim uredima i smanjila mogućnost proceduralnih pogrešaka. Ujedno bi se rasteretili sami javni bilježnici, koji trenutačno često osobno moraju uvoditi nove zaposlenike u posao.

Realizacijom partnerskih odnosa s udrugama i/ili ustanovama socijalne skrbi te edukacijom mladih koji izlaze iz socijalne skrbi, Hrvatska javnobilježnička komora aktivno bi sudjelovala u promicanju javnobilježničke službe stvaranjem novog kadra javnobilježničkih službenika. Takvim pristupom otvorila bi se mogućnost zapošljavanja za osobe koje su se do sada nalazile na marginama društva, a pritom bi se pomoglo i smanjenju nezaposlenosti među mladima.

Mišljenja sam da bi Hrvatska javnobilježnička komora mogla ostvariti značajan doprinos ako bi postala partner Caritasa i/ili neke druge udruge ili ustanove. U tom bi slučaju mogla sklopiti s Caritasom i/ili nekom drugom udrugom ili ustanovom ugovor o poslovnoj suradnji. Mlade koji su završili srednju školu i izlaze iz institucionalne skrbi mogla bi dodatno educirati za zanimanje javnobilježničkog službenika, pri čemu bi troškove edukacije snosila sama Hrvatska javnobilježnička komora. Na kraju, Hrvatska javnobilježnička komora bi im mogla pomoći i u procesu zapošljavanja. Time bi se ostvario velik doprinos za javnobilježničku službu. Društveno odgovoran način uključivanja mladih u profesionalni svijet mogao bi biti primjer dobre prakse i drugim strukovnim komorama.

Ne samo što bi educirali i stvarali svoj kadar javnobilježničkog službenika, pomogli ranjivoj skupini u potrebi, već bi takvom gestom pokazali veliku socijalnu osjetljivost te društvenu odgovornost Hrvatske javnobilježničke komore i njenih članova. Dugoročno gledano, takvi bi programi mogli rezultirati većim povjerenjem javnosti u javnobilježničku službu, ali i dodatnim motivom za mlade da se uključe u ovu vrstu posla. Nadalje, otvaranje vrata obrazovanju i zapošljavanju kroz jasne i transparentne procedure može potaknuti i druge institucije na slične inicijative.

Zaključno, smatram da bi sve naprijed navedeno doprinijelo ne samo ugledu i razvoju javnobilježničke službe već i praktičnoj ekspresiji jednog dijela javnobilježničke struke koja ne potpada pod njen pravnički dio. Također, kvalitetnom i širom obukom javnobilježničkog službenika usporedno bi se jačala sigurnost poslova u kojima isti sudjeluju što bi u konačnici rezultiralo rastom kvalitete na razini javnobilježničke službe.

U budućnosti, uvođenje strukturiranog programa obuke moglo bi se organizirati modularno, kako bi se prilagodilo različitim razinama prethodnog znanja i iskustva. Također, u program bi se mogli uključiti i mentori – iskusni javnobilježnički službenici koji bi prenosili znanja iz prakse. Tako bi se dodatno valorizirao njihov rad, ali i stvorila čvršća interna povezanost unutar struke.

Javnobilježnički uredi bi također profitirali jer bi novozaposleni javnobilježnički službenici dolazili s temeljnim znanjima i većim stupnjem samostalnosti. U kontekstu sve češćih tehnoloških promjena, važno je da i javnobilježnički službenici budu informatički pismeni i spremni za rad u digitaliziranom okruženju. Edukacija bi stoga trebala uključivati i praktične vježbe rada u elektroničkim sustavima, poput eNotara, e-Spisa i sl.

Hrvatska javnobilježnička komora time bi dodatno učvrstila svoju ulogu kao institucije koja oblikuje budućnost struke. Na razini društva, ovakav pristup

otvara prostor za veću inkluziju i ravnomjerniji društveni razvoj. Pritom ne treba zanemariti ni činjenicu da bi mladi iz ranjivih skupina, dobivanjem prilike za zaposlenje, mogli postati vrijedni i lojalni djelatnici.

Oni bi također mogli poslužiti kao most između institucija i zajednica iz kojih dolaze, doprinoseći boljem razumijevanju i pristupu javnobilježničkoj službi u širem društvenom kontekstu.

Bilo bi poželjno izraditi i posebne priručnike i edukacijske materijale prilagođene upravo budućim javnobilježničkim službenicima. U konačnici, osnaživanjem javnobilježničkog službenika ne jača se samo pojedinac, već i cijeli sustav. Kroz njihovu stručnost i profesionalnost povećava se i kvaliteta usluga koje javni bilježnici pružaju građanima.

Zato vjerujem da je ulaganje u edukaciju i zapošljavanje ovih kadrova ulaganje u budućnost struke. Osim toga, javnobilježnička služba dobiva i humaniju dimenziju, onu koja nije isključivo vezana uz službene radnje i procedure propisane zakonima, već i uz ljude i njihove životne priče. Time služba postaje pristupačnija, otvorenija i bliža građanima.

U vremenu kada se sve više govori o društveno odgovornom poslovanju i uključivanju svih slojeva društva u radne procese, ovakav prijedlog Hrvatske javnobilježničke komore bio bi korak u pravom smjeru. Osiguravanje jednakih prilika, povezivanje struke s društvom i ulaganje u znanje vrijednosti su koje bi trebale biti temelj moderne i funkcionalne javnobilježničke službe.

IZVORI

KNJIGE I RADOVI

1. Crnić I., dipl.iur., Početak djelovanja javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59 No. 6, 2009., str.1371-1372
2. Hrabar D., Prava djece-multidisciplinarni pristup, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Biblioteka Udžbenici, Zagreb, 2016, str. 27-37, te Sladović-Franz B., str.225-242
3. Grbac, M., Hoblaj H, Marković, D. Niković, V. „Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave“, Javni bilježnik br. 49, 2022. str. 51
4. Sladović Franz, B. (2004.) Odabir izvaninstitucionalnog smještaja djece ugroženog razvoja u obitelji. Ljetopis Socijalnog rada, 11,2,215-228
5. Sladović Franz, B., Branica V., Urbanc, K. (2017.) Izazovi studiranja mladih i odraslih u alternativnoj skrbi u Hrvastkoj. Ljetopis Socijalnog rada, 24,3,479-507

MREŽNI IZVORI

1. http://www-razvoj.unizg.hr/istrazivanje/specijalisticki-studiji/sveucilisni-interdisciplinarni-specijalisticki-studiji/prava-djece/
2. https://mpudt.gov.hr/drzavni-strucni-ispit-22550/22550
3. https://jobs.ihr-notariat.at/berufsbilder/kanzlei-assistenz-allrounderin/
4. https://jobs.ihr-notariat.at/aus-und-weiterbildung/uebersicht/
5. https://jobs.ihr-notariat.at/aus-und-weiterbildung/akademische-kanzleiassistenz/
6. http://statistika.hzz.hr/
7. https://www.hzz.hr/statistika/
8. https://mrosp.gov.hr/pristup-informacijama-16/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/statisticka-izvjesca/12012
9. https://www.kronikevg.com/potpora-mladima-u-potrebi-zagrebacka-zupanija-postala-dio-projekta-dobri-ljudi-djeci-hrvatske/
10. https://hrvatska.posta.hr/hr/odrzivost/zaklada-hrvatske-poste
11. https://www.czn.hr/izdvojeno/kuca-za-mlade-da-zivot-imaju
12. https://udrugaigra.hr, https://udrugaigra.hr/izazovi-samostalnog-zivota-mladih-iz-skrbi-i-sto-mozemo-uciniti/
13. https://sos-dsh.hr/edukacije-i-projekti/
14. https://www.enciklopedija.hr/clanak/likertova-ljestvica
15. https://hrcak.srce.hr/file/415228https://www.typingstudy.com/hr-croatian-1
16. https://informator.hr/zakoni/10819-zakon-o-nasljedivanju?id=10819
17. https://informator.hr/zakoni
18. https://www.zakon.hr/

PROPISI

1. Javnobilježnički poslovnik (Narodne novine 38/1994, 82/1994, 37/1996, 151/2005, 115/2012, 120/2014, 99/2021, 53/2024, 83/2025)
2. Kodeks javnobilježničke etike (Narodne novine 55/2011)
3. Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika (Narodne novine 19/2024)
4. Pravilnik o javnobilježničkim uredima (Narodne novine 123/2011, 115/2012, 47/2020, 141/2020 i dr.)

5. Pravilnik o službenoj odjeći javnih bilježnika, prisjednika, savjetnika, vježbenika i drugih zaposlenika u javnobilježničkom uredu i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori (Narodne novine 107/1997, 48/2009)
6. Pravilnik o sudskim službenicima i namještenicima (Narodne novine 55/01, 156/04)
7. Statut Hrvatske javnobilježničke komore (Narodne novine 64/2014, 69/2014, 33/2015, 21/2020, 106/2021, 87/2023)
8. Sudski poslovnik (Narodne novine 37/2014, 49/2014, 8/2015, 35/2015, 123/2015, 45/2016, 33/2017, 29/2017, 34/2017, 57/2017, 101/2018, 119/2018, 81/2019, 128/2019, 39/2020, 47/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022, 12/2023, 122/2023, 55/2024, 136/2024)
9. Uredba o nazivima radnih mjesta, uvjetima za raspored i koeficijentima za obračun plaće u državnoj službi (Narodne novine 22/24)
10. Uredba o uredskom poslovanju (Narodne novine 75/21)
11. Zakon o državnim službenicima (Narodne novine 155/23, 85/24)
12. Zakon o javnom bilježništvu, čl. 17.st.3, čl. 36.st.4, čl. 68 st. 2. (Narodne novine 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022)
13. Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine 18/2022, 46/2022, 119/2022, 71/2023, 156/2023, 61/2025)
14. Zakon o sudovima (Narodne novine 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024)
15. Zakon o sudovima za mladež (Narodne novine 84/2011, 143/2012, 148/2013, 56/2015, 126/2019)
16. Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024)
17. Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019)

SUMMARY:

The role of the notarial office administrator is becoming increasingly significant due to the digitalization and growing administrative demands of the notarial service. Systematic education of office administrator, not limited to lawyers, through the Croatian Notaries Chamber program would enhance the expertise and efficiency of notarial offices. Cooperation with social care associations and institutions for the education and employment of young people from vulnerable groups would combine social sensitivity with the professional development of the notarial service. This approach would contribute to the reputation and quality of the notarial service.

Keywords: Notarial service, notarial office administrator, notarial office administrator program, challenges of young people in alternative care

ZAHVALA

Na kraju, zahvaljujem još jednom svim kolegama koji su ispunili google form anketu te posebno kolegici Miri Grbac, mag.iur univ. spec. polit., na podršci.

Neven Kočila, sveučilišni specijalist prava, javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika dr.sc. Ivana Jurića, e-mail: neven.kocila@biljeznik-juric.hr

UDK 347.961.3
Prethodno priopćenje

JAVNOBILJEŽNIČKI POLOG U FUNKCIJI POVJERENIČKOG ODNOSA

Neven Kočila

SAŽETAK

Javni bilježnici kao osobe javnog povjerenja izvršavaju funkciju depozitara u javnobilježničkom pologu, prihvaćajući, čuvajući i predajući imovinu temeljem ugovora ili zakona. Autonomija javnih bilježnika u reguliranju odnosa sa strankama ograničena je javnopravnim obilježjima javnobilježničke službe. Kao neovisni i nepristrani povjerenici, javni bilježnici osiguravaju ispunjenje naloga proizašlih iz osnovnog pravnog posla. Javnobilježnički polog pokazuje obilježja povjereničkih odnosa koji su poznati u germanskim pravnim sustavima kroz institut Treuhanda. Javnobilježnički polog poprima privatnopravna obilježja ugovora o nalogu, ugovora o komisiji, uz prisutna obilježja ugovaranja u korist trećega i asignacije. Preuzimanje novca u polog uključuje otvaranje posebnog računa za posebne namjene, a sredstva predana u polog zaštićena su u slučaju otvaranja ovršnog ili stečajnog postupka. Iako pokazuje zajednička obilježja s drugim escrow agentima, javnobilježnički polog se zbog stroge regulacije i statusa javnih bilježnika značajno razlikuje. Hrvatski pravni propisi, uključujući Zakon o izvanparničnom postupku, detaljno reguliraju ovaj institut.

Ključne riječi: Javnobilježnički polog, povjerenički odnos, povjerenički račun, izvanparnični postupak

SUMMARY:

Notaries public, as trusted public officials, perform the role of custodians in notarial escrow, accepting, safeguarding, and transferring property based on contracts or legal provisions. The autonomy of notaries in escrow relationship with clients is limited by the public law characteristics of their official duties. As independent and impartial fiduciaries, notaries ensure the fulfillment of mandates arising from underlying legal transactions. Notarial escrow exhibits private law features similar to mandate, commission concract, as well as the contracting in favor of third-parties and assignment. The deposit of funds into escrow involves opening a special third-party bank account, and the funds deposited are protected in the event of enforcement or bankruptcy proceedings. Notarial escrow reflects fiduciary relationships known in Austrian and German law through the Treuhand. Although it shares common features with other escrow agents, notarial escrow significantly differs due to strict regulations and the unique status of notaries. Croatian legal provisions, including the Law on Non-Contentious Procedure, comprehensively regulate this institute.

Key words: Notarial escrow, fiduciary duty, escrow account, non-contentious procedure

1. UVOD

Izvršenje ugovornih obveza često je otežano zbog neusklađenosti vremenskih ili pravnih pretpostavki među strankama, osobito u složenijim pravnim poslovima. U takvim situacijama javnobilježnički polog postaje ključan instrument zaštite prava i interesa ugovornih strana. Omogućuje dužniku da ispuni svoju obvezu polaganjem stvari ili novca kod javnog bilježnika, koji djeluje kao neovisni i nepristrani povjerenik, čime se postiže pravna sigurnost i transparentnost transakcije.

Javnobilježnički polog koristi se i kada postoji pravna neizvjesnost glede vjerovnika, kada se želi osigurati ispunjenje uz uvjetnu protučinidbu ili bilo kojem poslu u kojem je potreban neutralni depozitar radi realizacije učinaka pravnog posla. ZOO kao *lex generalis* omogućuje dužniku da svoju obvezu ispuni polaganjem dugovanog predmeta kod suda ili druge zakonom ovlaštene osobe, uključujući i javnog bilježnika. Ovaj institut, poznat još u rimskom pravu kao *"obsignatio"*[1], u hrvatskom pravnom okviru predstavlja surogat ispunjenja obveze[2], posebno u situacijama kada uredno izvršenje nije moguće zbog okolnosti na strani vjerovnika. Njegova pravna osnova može biti zakon ili ugovor, a pravni učinci proizlaze iz ZOO-a[3], ZIP-a[4] i ZJB-a[5].

Osobita vrijednost ovog instituta ogleda se u njegovom dvostrukom karakteru[6]: s jedne strane proizlazi iz javnopravne funkcije bilježnika, dok s druge strane uključuje niz privatnopravnih obilježja, poput elemenata naloga, komisije i ugovaranja u korist trećega. Time se stvara jedinstveni odnos povjerenja između stranaka i javnog bilježnika, koji nadilazi tehnički instrument čuvanja imovine i podrazumijeva visoku profesionalnu odgovornost.

Radi potpunog razumijevanja slojevite naravi javnobilježničkog pologa kao odnosa povjerenstva, rad najprije izlaže normativni okvir i postupovna obilježja pologa, a potom analizira sadržaj i specifičnosti povjereničkog odnosa koji iz tog instituta proizlaze. Upravo taj odnos, obilježen elementima fiducijarnosti odnosno povjerenja, u komparativnim pravnim sustavima razmatra se kroz institut Treuhanda, čije je razumijevanje ključno za razumijevanje pravne prirode javnobilježničkog pologa.

2. JAVNOBILJEŽNIČKI POLOG PREMA ZJB-u

2.1. Čuvanje isprava

ZJB u čl. 109. uređuje čuvanje isprava u javnobilježničkom pologu. Prije donošenja ZIP-a, upravo su odredbe ZJB-a bile temelj za postupanje u pogledu pologa, pri čemu je pravna praksa popunjavala normativne praznine.

Javni bilježnik je dužan preuzeti na čuvanje isprave svih vrsta[7], osim ako postoje opravdani razlozi za odbijanje odnosno uskratu službene radnje, sukladno čl. 33. i 34. ZJB-a.

U takvim slučajevima bilježnik ne donosi posebno rješenje o odbijanju, jer polog nije povjereni posao. Nezadovoljna stranka se u u slučaju odbijanja može obratiti Hrvatskoj javnobilježničkoj komori ili Ministarstvu pravosuđa[8].

Isprave se čuvaju u posebno označenim omotima u sefu javnog bilježnika ili banke na kojima se s vanjske strane ispisuje poslovni broj spisa, pravna stvar na koju se odnose, specifikacija sadržaja omota, ime i prezime odnosno naziv ili tvrtka deponenta[9]. O preuzimanju se izdaje potvrda[10], a nakon završetka pologa primatelj potpisuje primitak na zapisniku o preuzimanju. Ako je isprava poslana poštom, potvrda se poštom dostavlja pošiljatelju[11].

2.2 Čuvanje novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti

Prema člancima 110–112. ZJB-a, javni bilježnik može preuzeti na čuvanje gotovinu, vrijednosne papire i dragocjenosti, ali je to obvezan učiniti samo ako su mu predani u sklopu sastava javnobilježničkog akta radi predaje određenoj osobi ili polaganja kod nadležnog tijela.

Preuzimanje se potvrđuje u samom aktu ili se o tome sastavlja zapisnik, a bilježnik je dužan izdati potvrdu s točnim opisom sadržaja pologa[12]. Novac se, prema ZIP-u, polaže isključivo uplatom na poseban bankovni račun[13], dok ZJB dopušta i

1 Romac, Ante: Rječnik rimskog prava, Informator, Zagreb, 1989., str. 239.
2 Ovaj pojam navodi Momčinović, Hrvoje: Zakašnjenje vjerovnika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 58, br. 1-2, 2008.
3 Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, dalje: ZOO).
4 Zakon o izvanparničnom postupku (Narodne novine br. 59/23, dalje: ZIP).
5 Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22, dalje: ZJB).
6 Franken, Kai: Rechtsprobleme nach Kaufpreishinterlegung auf Notaranderkonto beim Grundstückskauf, Rheinische Notar-Zeitschrift, 12/2010, 2010., Köln: Rheinische Notarkammer, str. 598., dostupno na: rnotz_10_12 595..674 (dnoti.de) (datum pristupa: 10.9.2024.)
7 Opća službena dužnost javnog bilježnika propisana je u čl. 33. ZJB-a.
8 Čl. 140. i 141. ZJB-a.
9 Čl. 65. st. 4. JP-a. Zajedno s predmetima pologa, u omot se stavlja primjerak zapisnika o popisu i procjeni.
10 Isprave će se popisati tako da se navodi njihovo svojstvo, izdavatelj, datum i mjesto izdavanja te drugi podaci. Isprave se evidentiraju po komadima, bez označavanja vrijednosti. Čl. 58. JP-a.
11 Čl. 109. ZJB-a.
12 Čl. 110. st. 2. ZJB-a. Način određivanja i popisivanja vrijednosnih papira, štednih i uložnih knjižica i dragocijenosti uređen je u 61-63. JP-a.
13 Čl. 86. ZIP-a.

čuvanje gotovine, uz uvjet da sredstva čuva odvojeno od svog novca[14].

Gotovina se smije čuvati u blagajni samo ako će biti isplaćena unutar pet dana. Ako je rok za isplatu duži ili premašuje blagajnički maksimum, mora se odmah položiti na posebni račun bilježnika za treće osobe[15]. Ako se za polog koristi sef u banci, bilježnik s bankom sklapa poseban ugovor[16].

Preuzimanje novca i vrijednosnih papira je, za razliku od isprava, načelno fakultativno, osim kada je preuzimanje povezano s javnobilježničkim aktom u čijem sastavu javni bilježnik sudjeluje. Po isteku roka za isplatu, bilježnik je dužan bez odlaganja predati novac i vrijednosne papire primatelju, koji primitak potvrđuje u spisu ili depozitnoj knjizi.

Ako javni bilježnik ne može izvršiti predaju pologa u određenom roku, dužan je, po proteku tog roka, a ako rok nije određen, najkasnije u roku od 15 dana od dana preuzimanja, bez odgode vratiti stranci preuzete vrijednosti ili, ako to nije moguće, predati ih sudu na čuvanje i o tome obavijestiti predavatelja preporučenim pismom.

2.3. Polozi na čuvanju kod drugih osoba

Kada opseg ili priroda pologa onemogućuju njegovo čuvanje u sefu javnog bilježnika ili banci, javni bilježnik može, prema čl. 66. JP-a, povjeriti polog na čuvanje drugoj osobi ovlaštenoj za tu djelatnost prema posebnim propisima.

Prije predaje drugoj osobi, bilježnik sastavlja popis i procjenu predmeta pologa, o čemu sastavlja zapisnika: jedan primjerak ostaje u spisu, drugi se uručuje stranci, a treći se predaje čuvaru zajedno s predmetom. Uz to se sklapa ugovor kojim se uređuju troškovi čuvanja, tko ih snosi i kako.

Ova mogućnost osigurava fleksibilnost postupanja bilježnika u slučaju specifičnih ili voluminoznih predmeta, uz očuvanje pravne sigurnosti za stranke.

3. JAVNOBILJEŽNIČKI POLOG PREMA ZIP-u

3.1. Pravna osnova zasnivanja javnobilježničkog pologa

Javnobilježnički polog može se zasnovati na temelju zakona, ugovora ili druge pravne osnove, a njegov predmet mogu biti novac, isprave i drugi predmeti koji se polažu kod suda ili javnog bilježnika[17]. Najčešći temelj pologa je ugovor kojim stranke osiguravaju ispunjenje međusobnih obveza i smanjuju rizik neizvršenja osnovnog pravnog posla. Osim što bilježnik postupa u okviru ovlasti iz ZJB-a i ZIP-a, dužan je poštivati i odredbe ugovora kojim je polog zasnovan.

Polog zakonski može biti određen kao fakultativni i obligatorni. Prema čl. 80. ZZK-a, kada se upisuje pravo temeljem zabilježenog prvenstvenog reda, otpravak rješenja kojim se udovoljava prijedlogu za zasnivanje prvenstvenog reda polaže se kod javnog bilježnika do donošenja rješenja o upisu. Čl. 390. st. 6. ZTD-a predviđa da se uplata poslovnih udjela prije osnivanja društva može izvršiti na poseban račun javnog bilježnika, koji izdaje potvrdu da će društvo moći slobodno raspolagati uplaćenim iznosom nakon što osnivanje bude upisano u sudski registar.

Zakonska osnova pologa predviđena je i u drugim zakonima – primjerice u čl. 157. i 284. Stečajnog zakona, te u čl. 33., 188., 320. i 336. Ovršnog zakona. Kao dodatni primjer dispozitivnog pologa može se navesti i predaja oporuke na čuvanje javnom bilježniku. Podrobnija obrada ovog čuvanja nadilazi okvir prikaza ovog rada.

3.2. Postupak zasnivanja javnobilježničkog pologa

Postupak javnobilježničkog pologa pokreće se podnošenjem prijedloga bilo kojem javnom bilježniku u Republici Hrvatskoj[18], čime nastaje pravni odnos između predlagatelja i bilježnika. Uplata novca ili predaja predmeta prije podnošenja prijedloga nema pravni učinak osnivanja pologa[19].

Polog ima učinak sudskog pologa[20], a prijedlog mora sadržavati obvezne elemente propisane čl. 83. st. 1. ZIP-a.[21] Ako je polog namijenjen oslobađanju dužnika od obveze, u prijedlogu se trebaju navesti i podaci o vjerovniku. U slučaju da vjerovnik nije poznat, treba navesti osobe koje bi mogle biti vjerovnici i razloge zbog kojih dužnik ne može ispuniti svoju obvezu bez osnivanja pologa. Ako vjerovnikovo pravo na preuzimanje ovisi o ispunjenju protučinidbe ili ispunjenju drugih uvjeta, podaci o tome zajedno s dokazima također moraju biti navedeni. Kod pologa za nepoznate nasljednike, potrebno je navesti ostavitelja, dan njegove smrti i mjesto posljednjeg prebivališta, uz naznaku suda ili javnog

14 Čl. 111. st. 1. ZJB-a.
15 Čl. 65. st. 2. i 3. JP-a.
16 Čl. 65. st. 6. JP-a.
17 Čl. 77. ZIP-a.
18 Čl. 118. st. 4. OZ-a.
19 Čl. 78. st. 3. ZIP-a.
20 Čl. 84. st. 4. ZIP-a.
21 Podatke koje treba sadržavati svaki podnesak, činjenice koje opravdavaju osnivanje pologa ili odluku nadležnog tijela kojom je naloženo osnivanje pologa, dokaze na kojima se prijedlog temelji, opis predmeta pologa, podatke o ovlaštenom primatelju i broj njegova računa i upozorenje iz čl. 99. ZIP-a. Prilikom pologa novca u prijedlogu se navodi novčani iznos i naznaka valute, prilikom pologa vrijednosnih papira podaci koji određuju njihov sadržaj, po kojima se razlikuju od drugih istovrsnih papira i podatke o pravima koja proizlaze iz njih, prilikom pologa ostalih isprava njihov sadržaj a prilikom pologa dragocjenosti vrsta, materijal i ostala obilježja na temelju kojih se može utvrditi njihova istovjetnost i vrijednost.

bilježnika pred kojim se ostavinski postupak vodi[22].

Ako bilježnik ocijeni prijedlog dopuštenim i osnovanim, sastavlja zapisnik o preuzimanju i izdaje potvrdu[23], a polog se upisuje u depozitnu knjigu. U slučajevima kada je potrebna suglasnost trećih osoba, polog se preuzima tek nakon što daju suglasnost[24].

U zapisniku se određuje i visina predujma za pokriće troškova osnivanja, čuvanja i predaje pologa[25]. Bez prethodne uplate, polog se neće preuzeti. Ako predujam ne bude uplaćen u roku od osam dana, smatra se da je prijedlog povučen[26]. Isto vrijedi ako novac ili drugi predmet ne budu predani u roku određenim zapisnikom[27].

3.3. Obavještavanje vjerovnika i drugih osoba odnosno tijela

Ako je javnobilježnički polog zasnovan radi oslobođenja dužnika od obveze, bilježnik je dužan o tome bez odgode obavijestiti vjerovnika[28]. Obveza obavještavanja vjerovnika postoji i kada je polog namijenjen drugim osobama ili institucijama radi postizanja određenih pravnih učinaka.

Javni bilježnik, ovisno o prirodi pologa, mora obavijestiti i nadležna tijela[29].

Bilježnik je također dužan pravodobno obavijestiti banku ili drugu osobu koja čuva polog o svakoj promjeni u vezi s pologom, uključujući pljenidbu, ustupanje ili drugo pravno relevantno postupanje[30].

3.4. Čuvanje novca

Po uplati novca javni bilježnik sastavlja zapisnik i izdaje potvrdu stranci[31]. Ako je prije uplate potrebno pribaviti suglasnost trećih osoba, zapisnik i potvrda izdaju se tek nakon što svi daju suglasnost[32].

Novac, neovisno o valuti, polaže se na bankovni račun određen u zapisniku o osnivanju javnobilježničkog pologa[33].

Analogno rješenjima sudskog pologa, ako uplata prethodi podnošenju prijedloga za osnivanje pologa, smatra se da polog nije osnovan sve dok prijedlog ne bude uredno podnesen. Ako prijedlog ne bude podnesen u određenom roku, sredstva se vraćaju, umanjena za troškove i pristojbe[34].

3.5. Čuvanje vrijednosnih papira, isprava i dragocijenosti

Vrijednosni papiri u obliku isprava, druge isprave i dragocjenosti čuvaju se u sefu banke određenoj u zapisniku o osnivanju pologa, osim ako posebni propisi ne određuju drukčije[35].

Ako vrijednosni papir nije izdan u fizičkom obliku, zapisnikom se nalaže osobi koja vodi evidenciju da zabilježi polaganje[36]. Banka ili druga ovlaštena osoba obavještava bilježnika o zaprimanju pologa bez odgode[37].

Kod rokova čuvanja vrijednosnih papira duljih od tri mjeseca ili ako je tako određeno zapisnikom o pologu, vrijednosni papiri se predaju se na čuvanje banci ili drugoj ovlaštenoj osobi. U slučaju kraćih rokova, predaja banci ili drugoj ovlaštenoj osobi je uvijek moguća ako za to postoji važan razlog, posebice radi sprječavanja gubitka prava na osnovi tih papira[38].

Bilježnik može po službenoj dužnosti ili na prijedlog nakog od sudionika, uz prethodnu uplatu predujma, odrediti procjenu predmeta pologa, koju obavljaju sudski vještaci[39]. O predaji predmeta bilježnik sastavlja poseban zapisnik[40].

Na prijedlog sudionika, bilježnik može odrediti i način upravljanja vrijednosnim papirima, poduzeti druge potrebne radnje, pa i odrediti ulaganje položenog novca za kupnju vrijednosnih papira, uz prethodno izjašnjavanje svih sudionika[41].

3.6. Čuvanje drugih predmeta

Predmeti pogodni za pohranu u blagajni ili sefu javnog bilježnika čuvaju se tamo. Po potrebi, bilježnik može odlučiti da se predmeti povjere na čuvanje banci ili drugoj ovlaštenoj osobi[42].

Čuvanje se može povjeriti profesionalnim skladištarima ili drugim ovlaštenim osobama, sukladno zapisniku o osnivanju pologa i uz prethodno

22 Čl. 83. st. 1. ZIP-a.
23 Čl. 83. st. 1. ZIP-a. Sadržaj javnobilježničkog zapisnika različito je određen ovisno o tome zasniva li se polog novca ili polog predmeta. ZIP i ZJB u tom dijelu nisu usklađeni, pa bi zapisnik o preuzimanju na čuvanje novca ili isprava radi ispunjenja zahtjeva oba zakonska propisa trebao sadržati i odredbe predviđene ZIP-om i ZJB-om.
24 Čl. 82. st. 3. ZIP-a.
25 Javnobilježnička nagrada određuje se primjenom čl. 32. i čl. 33. Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (Narodne novine br. 38/1994, 82/1994, 52/1995, 115/2012, 120/2015, 64/2019, 17/2023, dalje: PPJT), ovisno o vrsti predmeta pologa. Javnobilježnička pristojba naplaćuje se primjenom tarifnog broja 16. Zakona o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine br. 72/1994, 74/1995, 87/1996, 112/2012, 110/2015, 10/2023, dalje: ZJP).
26 Čl. 85. st. 3., 4. i 5. ZIP-a.
27 Čl. 85. st. 7. ZIP-a.
28 Čl. 90. st. 2. ZIP-a.
29 Čl. 91. ZIP-a. Kod ostavinskog pologa obavještava bilježnika koji vodi ostavinski postupak; kod pologa povezanog s roditeljskom skrbi, uzdržavanjem ili zaštitom prava djeteta nadležni sud i po potrebi Hrvatski zavod za socijalni rad, a kod jamčevine vezane uz kazneni ili prekršajni postupak državno odvjetništvo ili sud.
30 Čl. 91. st. 4. ZIP-a.
31 Čl. 82. st. 2. ZIP-a.
32 Čl. 82. st. 3. ZIP-a.
33 Čl. 86. ZIP-a.
34 Čl. 84. st. 1. ZIP-a.
35 Čl. 87. st. 2. ZIP-a.
36 Čl. 87. st. 1. ZIP-a.
37 Čl. 87. st. 3. ZIP-a.
38 Čl. 88. st. 1. i 2. ZIP-a.
39 Čl. 87. st. 4. ZIP-a.
40 Čl. 87. st. 5. ZIP-a.
41 Čl. 88. st. 3. ZIP-a.
42 Čl. 89. st. 1. ZIP-a.

izjašnjavanje predlagatelja[43].

Bilježnik može, na prijedlog sudionika ili po službenoj dužnosti, odrediti procjenu predmeta, koju obavljaju sudski vještaci, po pravilima koja vrijede za isprave i vrijednosne papire. Predaji pologa bilježnik prisustvuje i o tome sastavlja zapisnik.

3.7. Predaja pologa

Javni bilježnik odlučuje o predaji pologa na zahtjev osobe koja dokaže da je ovlaštena za preuzimanje[44]. Zahtjev se podnosi pisano ili usmeno na zapisnik kod bilježnika[45]. Ako bilježnik utvrdi da zahtjev nije osnovan, o tome će sastaviti zapisnik.

Presumira se da je podnositelj zahtjeva ovlašten zatražiti predaju ako ostali sudionici daju pisanu suglasnost (javnom ili javnobilježnički ovjerovljenom ispravom) ili ako je ovlaštenje utvrđeno pravomoćnom odlukom. Ovlaštenje za predaju se može temeljiti i na okolnostima nastalima nakon osnivanja pologa[46].

Nakon utvrđenja ovlaštenja, bilježnik sastavlja zapisnik o predaji pologa, u kojem određuje primatelja, način, rok i uvjete predaje, te upozorava na pravne posljedice propuštanja preuzimanja[47].

Ako predaja ovisi o ispunjenju određenih uvjeta (npr. plaćanje troškova, poduzimanje radnji), bilježnik određuje da će se predaja izvršiti tek nakon ispunjenja tih uvjeta. Kod pologa osnovanih na prijedlog nadležnih tijela, predaja se vrši sukladno uvjetima iz zapisnika, osim ako nadležno tijelo odlukom ne odredi drukčije[48].

Banka ili druga osoba koja čuva polog može izvršiti isplatu ili predaju pologa isključivo temeljem zapisnika o predaji, uz ispunjenje svih uvjeta navedenih u zapisniku[49].

Prema pravnoj doktrini, depozitar ne ocjenjuje opravdanost uvjeta, ali oni moraju biti zakoniti i uobičajeni. Ako se predmet preda vjerovniku bez ispunjenja uvjeta, odgovornost za štetu snosi depozitar[50]. Također, sudska praksa potvrđuje da vjerovnik mora prihvatiti i djelomičnu isplatu, bez prejudiciranja da je ispunjenje potpuno[51].

U praksi, javnobilježnički polog često se koristi kod dvostrano obveznih ugovora, osobito kada obveznopravno načelo istodobnog ispunjenja obveza nije izvjesno[52]. Dužnik, polaganjem, osigurava pravodobno ispunjenje svoje obveze, dovodi do dospjelosti ispunjenja protuobveze i time izbjegava nastup zakašnjenja[53].

Ako vjerovnik iz opravdanih razloga ne prihvati postavljene uvjete i ne preuzme deponiranu stvar, neće smatrati da je dužnik polaganjem ispunio svoju obvezu, te će, od trenutka dospijeća, pasti u zakašnjenje[54].

3.8. Odbijanje preuzimanja pologa

Osoba u čiju je korist osnovan polog može ga preuzeti najkasnije u roku određenom zapisnikom o predaji[55]. Ako ne preuzme polog u tom roku, javni bilježnik obavještava predlagatelja i ostavlja mu rok za očitovanje. Isti postupak vrijedi i ako korisnik pologa nakon prethodnog pristanka naknadno ipak odustane od preuzimanja[56].

Ako predlagatelj izjavi da želi preuzeti polog, bilježnik sastavlja zapisnik kojim ga na to ovlašćuje[57]. Ako se predlagatelj očituje da polog ne želi preuzeti ili se ne očituje, zapisnik o osnivanju pologa ostaje na snazi sve do njegove likvidacije[58], a predlagatelj u međuvremenu može podnijeti zahtjev za predaju[59].

Ako predaja nije moguća zbog odbijanja primatelja ili drugih razloga, bilježnik može, uzimajući u obzir sve okolnosti, sastaviti novi zapisnik o predaji.

Pravo na predaju pologa prestaje protekom pet godina od isteka roka za preuzimanje. Po isteku tog roka, prava na polog prelaze na Republiku Hrvatsku, a likvidaciju provodi nadležni općinski sud prema odredbama čl. 100. ZIP-a.

4. POLOG KAO IZVANPARNIČNI POSTUPAK

Javni bilježnik obavlja poslove koji čine njegove izvorne nadležnosti te poslove sudskog povjerenika nakon što mu nadležni sud povjeri rješavanje određene stvari[60]. Izvanparnični postupci se mogu provoditi pred javnim bilježnikom, uz obvezu sastavljanja odgovarajućih javnobilježničkih

43 Čl. 89. st. 2. ZIP-a.
44 Čl. 92. st. 1. ZIP-a.
45 Čl. 92. st. 1. ZIP-a.
46 Čl. 92. st. 7. ZIP-a.
47 Rok iz čl. 99. ZIP-a.
48 Čl. 94. ZIP-a.
49 Čl. 96. ZIP-a.
50 Gorenc, Vilim, Belanić, Loris, Momčinović, Hrvoje, Perkušić, Ante, Pešutić, Andrea, Slakoper, Zvonimir, Vukelić, Mario, Vukmir, Branko: Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 293.
51 Županijski sud u Varaždinu, Gž 649/2007-2 od 8. 8. 2007.
52 Tako npr. kada tužitelj kao kupac nije ispunio svoju obvezu iz dvostranog ugovora (platio ugovorenu cijenu), ni tuženik kao prodavatelj nije bio dužan ispuniti svoju obvezu (predati kupcu nekretninu u posjed). VSRH, Revt-213/02 od 6. 11. 2003. Vidi i odluku VSRH, Rev-1952/01 od 17. 2. 2004. Preuzeto iz Crnić, *op. cit.* u bilj. 13, str. 818.
53 Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. str. 282.
54 Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 283.
55 Čl. 97. st. 5. ZIP-a.
56 Čl. 97. st. 1. i 2. ZIP-a.
57 Čl. 97. st. 3. ZIP-a.
58 Čl. 97. st. 4. ZIP-a.
59 Čl. 97. st. 4. ZIP-a.
60 Kad je to izričito određeno ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku, sud koji je nadležan voditi prvostupanjski izvanparnični postupak povjerit će javnom bilježniku provedbu izvanparničnog postupka. Čl. 49. st. 2. ZIP-a.

isprava[61]. Izvorna nadležnost[62] javnog bilježnika podrazumijeva da na posao ili postupak koji provodi mora biti zakonom ovlašten, a u postupku odlučuje javnobilježničkom ispravom. Javnobilježnički polog predstavlja izvornu nadležnost javnog bilježnika koji u izvanparničnom postupku preuzima ulogu konkurentnu sudu.

Ako u postupku nastane spor o činjenicama u vezi pologa, bilježnik predmet prosljeđuje nadležnom sudu prema svom sjedištu[63]. U slučaju spora o pravu predmet također prosljeđuje sudu, osim ako zakon ne propisuje drukčije ili se stranke izričito ne slože da bilježnik sam odluči na temelju nespornih činjenica[64]. U tom slučaju bilježnik nastupa kao *arbiter sui generis*, na temelju sporazumnog proširenja svojih ovlasti[65].

Polaganjem dugovane stvari kod suda ili javnog bilježnika, dužnik se oslobađa svoje obveze, neovisno o prihvaćanju od strane vjerovnika[66]. Ako je dužnik prethodno bio u zakašnjenju, ono prestaje trenutkom polaganja. Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari prelazi na vjerovnika od trenutka dužnikova polaganja dugovane stvari što predstavlja iznimku od općeg načela *casus perit domino*, isto kao i vlasništvo deponirane stvari, jer je od tog trenutka vjerovnik ovlašten zatražiti predaju stvari i raspolagati njome, pri čemu trenutak faktičnog preuzimanja iz pologa nema pravni značaj[67]. Ako stvar propadne kod depozitara, odgovara vjerovniku za štetu[68]. Od dana polaganja više ne teku zatezne kamate.

5. ZAPISNIK O JAVNOBILJEŽNIČKOM POLOGU

Javnobilježnički zapisnik o pologu javna je isprava[69] sa zakonom propisanim sadržajem[70].

Pitanje izmjene zapisnika o pologu otvorilo je određene dvojbe u praksi. Povjerenstvo za stalno stručno usavršavanje zauzelo je stav[71] da svaka izmjena uvjeta pologa iz osnovnog pravnog posla zahtijeva novi prijedlog i odgovarajuću izmjenu zapisnika o pologu. Dodatak ugovoru treba priložiti kao dokaz izmjene isprave. To je osobito važno kada polog osniva samo jedna stranka, kako bi se zaštitila pravna sigurnost i izbjeglo jednostrano mijenjanje uvjeta pologa. Isprava o pravnom poslu i zapisnik o pologu moraju biti u potpunosti usklađeni u uvjetima.

Iznimno, kada se korisnik pologa odriče određenih uvjeta ugovorenih u njegovu korist, može se dopustiti izmjena zapisnika bez izmjene osnovne isprave, ali takva suglasnost korisnika mora biti zabilježena u zapisniku. Preporuka je da, kad god je moguće, zapisnik o pologu potpisuju sve ugovorne strane, osobito kada osnovna isprava ne sadrži sve detalje o pologu.

6. JAVNOPRAVNA OBILJEŽJA JAVNOBILJEŽNIČKOG POLOGA

6.1. Neovisnost i nepristranost javnog bilježnika

Odnos stranaka i javnog bilježnika određen je obvezom javnog bilježnika da postupa u skladu sa svojom službenom dužnošću u svojstvu neovisnog i nepristranog povjerenika stranaka i to čini javnopravni element pologa[72]. Javni bilježnici obavljaju službu kao samostalni i neovisni nositelji službe[73], uz svojstvo osoba javnog povjerenja.

Samostalnost jamči javnom bilježniku da svoj javnobilježnički ured samostalno vodi i organizira na način koji osigurava uredno obavljanje javnobilježničke službe[74]. Nepristranost je subjektivna kategorija[75] koja nalaže bilježniku da djeluje kao nepristrani povjerenik stranaka. Kodeks javnobilježničke etike[76] dodatno razrađuje tu obvezu. Domaća pravna književnost navodi da objektivno određenje nezavisnosti zapravo ima funkciju zaštite nepristranosti kao subjektivne kategorije[77].

Veza između neovisnosti i nepristranosti posebno je izražena u depozitnoj funkciji. Bilježnik nikada ne smije zastupati interese samo jedne strane, čak ni kada radnju poduzima na zahtjev samo jedne stranke; njegov položaj ostaje neutralan[78], jer nepristranost znači i neovisnost o osobi nalogodavca[79].

61 Čl. 49. st. 1. ZIP-a.
62 Preuzeto iz Maganić, Aleksandra: Javni bilježnik u izvanparničnom postupku, Javni bilježnik, vol. 26, br. 49, 2022., str. 30.
63 Čl. 49. st. 4. ZIP-a.
64 Čl. 49. st. 5. ZIP-a.
65 Preuzeto iz: Dika, Mihajlo: O „općem statusu" javnih bilježnika u izvanparničnom postupku prema Zakonu o izvanparničnom postupku iz 2023., Javni bilježnik, vol. 28, broj 51, 2024., str. 13.
66 Čl. 190. ZOO-a.
67 Tako Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 289.
68 Vidi Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 288.
69 Čl. 3. st. 1. i 2. ZJB-a.
70 Obvezni sadržaj zapisnika o pologu propisan je u čl. 109. ZJB-a za isprave u čl. 110. ZJB-a za novac, vrijednosne papire i dragocijenosti, dok ZIP na različitim mjestima ovisno o predmetu pologa propisuje dodatne obvezne sastojke zapisnika o pologu.
71 Stav Povjerenstva za stalno stručno usavršavanje Hrvatske javnobilježničke komore zauzet na XV. sjednici održanoj 15. srpnja 2024. godine, neobjavljeno.
72 Preuzeto iz Milak, Filip: Treuhand – javnobilježnički polog prema njemačkom pravu, Javni bilježnik, Vol. 21, br. 44, 2017., str. 35.
73 Čl. 2. st. 3. ZJB-a.
74 Prančić, Vicko: O dužnosti poduzimanja i uskrati službene radnje javnog bilježnika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 58, br. 4, 2008., str. 998.
75 Čl. 33. st. 2. ZJB-a.
76 Narodne novine br. 55/2011. Vidi npr. t. 6. i 8. Prema čl. 7. Kodeksa javni bilježnik je dužan sačuvati svoju nezavisnost radi zaštite nepristranosti.
77 Preuzeto iz: Tepeš, Nina: Članstvo javnih bilježnika u organima pravnih osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 63, br. 2, 2013., str. 314.
78 t. 3. Kodeksa javnobilježničke etike.
79 Prančić, *op. cit.* u bilj. 74, str. 1000.

Radi očuvanja tog statusa, zakon predviđa mehanizme odgovornosti. Povreda dužnosti koja ugrozi povjerenje u nepristranost bilježnika i isprave koje sastavlja predstavlja stegovni prijestup[80]. Stegovni prijestup čini i javni bilježnik koji uloži na svoje ime novac koji mu je povjeren na čuvanje[81].

6.2. Obveza postupanja javnog bilježnika

ZJB načela nezavisnosti i nepristranosti javnog bilježnika štiti mehanizmima poput instituta uskrate javnobilježničke radnje i izuzeća javnog bilježnika koji imaju za cilj održati očuvanje javno povjerenje u obavljanje javnobilježničke službe[82].

Bilježnik je dužan uskratiti službenu radnju ako je ona nespojiva s njegovom službenom dužnošću, osobito ako se njegovo sudjelovanje zahtijeva radi postizanja očigledno nedopuštenog ili nepoštenog cilja[83]. Bilježnik je odgovoran ne samo za zakonitost svoje službene radnje nego i za daljnje očigledne ciljeve koje stranke namjeravaju postignuti[84]. Međutim, sama sumnja nije dovoljna za uskratu; u takvim slučajevima dužan je prethodno o tome raspraviti sa strankama[85].

U pravilu, bilježnik ne smije odbiti radnju bez valjanog razloga, osim ako za to postoji zakonska osnova ili zbog prezauzetosti[86]. Međutim, ne smije postupati s osobama koje su pravno nesposobne za poduzimanje određenog pravnog posla. U slučaju sumnje u ovlaštenje stranaka, bilježnik će na to upozoriti stranke, a na inzistiranje sastaviti ispravu uz navođenje upozorenja.

Na izuzeće javnog bilježnika na odgovarajući se način primjenjuju pravila o izuzeću suca u izvanparničnom postupku, odnosno zbog nedostatka istih, odredbe Zakona o parničnom postupku. U slučaju dvojbe postoje li razlozi za izuzeće javni bilježnik je ovlašten uskratiti službenu radnju.

7. PRIVATNOPRAVNA OBILJEŽJA JAVNOBILJEŽNIČKOG POLOGA

7.1. Obilježja ugovora o nalogu

U hrvatskom pravu, kao i u pravima germanskog pravnog kruga, nalog predstavlja temeljni model za pravno razumijevanje javnobilježničkog pologa. Iz normi ZJB-a i ZIP-a proizlazi da javni bilježnik djeluje kao nalogoprimac.

Ugovorom o nalogu nalogoprimac preuzima obvezu obaviti određene poslove za račun nalogodavca, uz pravo na naknadu[87]. Ugovorni odnos nastaje prihvatom ponude, izričito ili prešutno[88]. Kod javnobilježničkog pologa pravni učinci naloga nastupaju sastavom javnobilježničkog zapisnika nakon što javni bilježnik utvrdi da je prijedlog za zasnivanje pologa dopušten i osnovan.

Bitna osobitost naloga je da nalogoprimac djeluje u svoje ime, ali za račun nalogodavca, pri čemu pravni učinci radnji nalogoprimca u konačnici pogađaju nalogodavca. Kod javnobilježničkog pologa, narav danih uputa ne podrazumijeva zastupanje prema trećima, za što bi bila potrebna punomoć, već uređuje isključivo unutarnji odnos između deponentna i javnog bilježnika.

Bilježnik kao nalogoprimac je dužan izvršiti nalog u skladu s izričitim uputama nalogodavca, s pažnjom dobrog gospodarstvenika. U okviru pologa dopuštene su samo imperativne upute, bez prostora za fakultativne i indikativne upute[89].

U nedostatku jasnih uputa, bilježnik je dužan deponentu skrenuti pozornost na to i zatražiti jasne ili nove upute[90]. Odstupanje od naloga dopušteno je samo uz prethodnu suglasnost nalogodavca, ili ako iznimne okolnosti zahtijevaju hitno postupanje u njegovu korist. Kad bilježnik smatra da bi izvršenje naloga po dobivenim uputama bilo od štete za nalogodavca, dužan je skrenuti na to njegovu pozornost i tražiti nove upute. Od dobivenog naloga i uputa bilježnik može odstupiti samo uz prethodnu suglasnost nalogodavca (deponenta).

Bilježnik je obvezan bez odgode deponentu položiti račun o izvršenom nalogu i predati sve što je po tom poslu primio.

7.2. Obilježja ugovora o komisiji

Ugovor o komisiji zajedno s ugovorom o nalogu čini skupinu obveznopravnih ugovora čiji je cilj pribavljanje rezultata pravnih poslova[91]. Komisionar se obvezuje za proviziju obaviti jedan ili više poslova u svoje ime, a za račun komitenta.

Komisijski ugovor tipično obuhvaća konkretne poslove, najčešće kupnju ili prodaju za račun komitenta, što potvrđuje i literatura[92]. Komisija se može

80 Čl. 145. st. 3. t. 2. ZJB-a.
81 Čl. 145. st. 3. t. 14. ZJB-a.
82 Preuzeto iz: Tepeš, *op. cit.* u bilj. 77, str. 347.
83 Javni se je bilježnik dužan za vrijeme i izvan službe ponašati u skladu s poštovanjem i povjerenjem koji se iskazuju njegovoj službi. Javni bilježnik ne smije dopustiti da se koji član njegovog kućanstva ponaša na način ili da obavlja djelatnost nespojivu s poštovanjem i povjerenjem koji se ukazuju njegovoj službi.
84 Prančić, *op. cit.* u bilj. 74, str. 1006.
85 Prančić, *op. cit.* u bilj. 74, str. 1008.
86 Čl. 34. st. 1. ZJB-a.
87 Čl. 763. ZOO-a.
88 Klarić, Petar, Vedriš, Mladen: Građansko pravo: Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 554.
89 Klarić, Vedriš, *op. cit.* u bilj. 88, str. 555.
90 O važnosti jasnih uputa vidi Ratnik, Alenka: Nekateri vidiki notarske hrambe denarja, Notarski vestnik, vol. 13, br. 14, 2021., str. 35.
91 Vidi: Slakoper, Zvonimir; Mihelčić, Gabrijela; Nikšić Saša; Belanić Loris; Jakšić Tomislav; Tot, Ivan; Poljanec, Kristijan; Ceronja. Petar: Trgovačko ugovorno pravo, Novi informator, Zagreb, 2024., str. 360. i 364.
92 Tako Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 1203.

odnositi i na bilo koji pravni posao [93], jer vrsta i tip pravnog posla koje će komisionar obaviti nisu zakonom pobliže određeni.

Kod komisije, komisionar stupa u odnos s trećima u svoje ime, ali gospodarske i pravne učinke posla snosi komitent. Obveze komisionara uključuju postupanje prema nalozima komitenta i vođenje računa o njegovim interesima[94] - obveze koje su bliske i ulozi javnog bilježnika kao depozitara. Literatura potvrđuje da se komisijski posao smatra oblikom fiducijarnog pravnog posla[95].

Sudska praksa također priznaje širinu primjene komisije u pravnim poslovima koji formalno nemaju tipičnu komisijsku formu[96], što upućuje na mogućnost prepoznavanja određenih komisijskih elemenata i u kontekstu javnobilježničkog pologa.

Osobito bi to bilo primjenjivo kod upravljanja deponiranim sredstvima radi ispunjenja određene svrhe (predviđeno ZIP-om za upravljanje vrijednosnim papirima u pologu) i kod zaštite komitentove imovine u slučaju stečaja ili ovrhe nad komisionarom[97]. Predmeti komisije u tim slučajevima ostaju u vlasništvu komitenta, što je analogno položaju deponenata kod javnobilježničkog pologa.

Unatoč određenim sličnostima, bitna razlika je što se komisija u praksi ne uspostavlja u korist treće osobe, dok je upravo to jedno od središnjih obilježja javnobilježničkog pologa. Stoga se potpuno pravno određenje javnobilježničkog pologa može dobiti tek kombiniranjem komisijskih obilježja s elementima ugovora u korist trećega[98].

7.3. Obilježja ugovaranja u korist trećega

Institut ugovaranja u korist trećega čini iznimku od načela relativnosti obveznopravnih odnosa[99], jer treća osoba stječe vlastito i neposredno pravo prema promitentu (javnom bilježniku) temeljem isprave kojoj nije strana[100]. U javnobilježničkom pologu ovaj institut nalazi izravnu primjenu: deponent (promisar, stipulant, ugovaratelj) polaže sredstva kod bilježnika (promitenta) s nalogom da ih, pod određenim uvjetima, preda korisniku (trećoj osobi, beneficijaru) [101]. Korisnik tako neposredno stječe pravo zahtijevati ispunjenje obveze izravno od bilježnika. Treća osoba može ugovoreno pravo prihvatiti, ali ga ne može mijenjati[102]. Ugovaratelj ima pravo opoziva ugovorenog prava sve do trenutka prihvata korisnika, koji može biti i konkludentan (npr. preuzimanjem ispunjenja obveze).

Pravno se uspostavljaju tri odnosa:

1. Potporni ili valutni odnos (npr. kupoprodaja) između deponenta i korisnika koji čini poslovnu osnovu i razlog zasnivanja pologa i prethodi pologu. Zbog načela relativnosti stranke valutnog odnosa ne mogu isticati protiv bilježnika prigovore radi neispunjenja, neurednog ispunjenja ili kršenja obveza koje proizlaze iz valutnog odnosa.
2. Odnos pokrića između deponenta i bilježnika je temelj na osnovu kojeg bilježnik preuzima obvezu prema korisniku. Taj odnos nastaje potpisom zapisnika o pologu. Inicijator odnosa pokrića je promisar, koji u pravni odnos uvodi promitenta kako bi ispunio promisarovu obvezu prema korisniku iz valutnog odnosa.
3. Odnos ispunjenja nastaje između bilježnika i korisnika pologa.

Bilježnik može isticati korisniku pologa sve prigovore koje ima prema deponentu po osnovi pologa kojim je ugovorena korist za trećega, npr. istaknuti prigovore korisniku vezane uz deponentovo nepotpuno ispunjenje obveze, neispunjenje ili drugu povredu obveza iz zapisnika o pologu. Sve ove prigovore bilježnik može koristiti i protiv deponenta[103].

Bilježnik u ovoj ulozi ne odlučuje o sadržaju valutnog odnosa, već je vezan isključivo uvjetima iz pologa. Primjerice, u slučaju kupoprodaje motornog vozila, bilježnik će isplatiti sredstva nakon ispunjenja uvjeta iz pologa (npr. dostava primopredajnog zapisnika), ne ulazeći u eventualne kasnije sporove o skrivenim nedostacima[104].

U okviru javnobilježničkog pologa moguće je i nužno ugovoriti odgodne ili raskidne uvjete za nastanak prava treće osobe[105]. Odbije li korisnik prihvatiti pravo ili ga ugovaratelj opozove prije prihvata, korist ostaje ugovaratelju, osim ako nije drukčije ugovoreno[106].

Ugovaranje u korist trećega u okviru javnobilježničkog pologa predstavlja snažan mehanizam zaštite i osiguranja u složenim pravnim poslovima. Promisar ima određenu obvezu prema beneficijaru i uspostavlja pravo u korist beneficiara, a koje se obvezuje ispuniti promitent (javni bilježnik) pod uvjetom da će beneficijar ispuniti svoju

93 Tako Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 1203.
94 Tako Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 1203.
95 Klarić, Vedriš, *op. cit.* u bilj. 88, str. 565. i više o tome u Softić Kadenić, Darja: Pojam i uloga Treuhanda u pravu i praksi Njemačke, Austrije i Švicarske i njegov mogući uticaj na razvoj prava u Bosni i Hercegovini i region, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, broj 1-2/2015, str. 82.
96 Vidi o tome: Tako Gorenc *et al.*, *op. cit.* u bilj. 50, str. 1204.
97 Čl. 802. i 803. ZOO-a.
98 Tako navodi Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 83.
99 Čl. 336. ZOO-a.
100 Bilić, Antun: Ugovor u korist trećega, Zbornik PFZ, vol. 61, br. 6, 2011., str. 1977.
101 Vidi: Podgoršek, Bojan: Notarske skrbniške storitve, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, neobjavljena, svibanj 2022., dostupno na https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=81714 (datum pristupa: 25. 8. 2024.)
102 Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 57.
103 Čl. 339. ZOO-a. Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 56.
104 Primjer preuzet iz: Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 58.
105 Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 58.
106 Čl. 340. ZOO-a.

obvezu prema promisaru[107].

7.4. Obilježja asignacije

U složenim pravnim poslovima, gdje uz javnog bilježnika sudjeluje više strana, odnosi među strankama mogu poprimiti i obilježja upute (asignacije) [108], kojom se definira način ispunjenja obveza iz drugih pravnih poslova.

Asignacija omogućuje ispunjenje obveze preko treće osobe - asignata, koji na temelju upute ispunjava obvezu u korist asignatara. Riječ je o konstrukciji koja povezuje tri odnosa:

1. Valutni odnos između asignanta i asignatara koji je pravna osnova na temelju koje asignant duguje asignataru.
2. Odnos pokrića između asignanta i asignata temeljem kojeg asignant ima potraživanje prema asignatu.
3. Odnos ispunjenja između asignata i asignatara koji nastaje prihvatom upute, Nakon prihvata asignatar može neposredno zahtijevati ispunjenje obveze od asignata.

Odnos pokrića je razlog zbog koje asignat (u odnosu na asignanta) preuzima obvezu da će ispuniti određenu obvezu u korist asignatara. S druge strane, valutni odnos između asignanta i asignatara je razlog zbog koje asignatar prihvaća ispunjenje od asignata.

U javnobilježničkoj praksi se asignacija često pojavljuje u transakcijama kupoprodaje nekretnina i prijenosa poslovnih udjela, osobito kada se dio cijene izravno isplaćuje banci radi zatvaranja kredita. Banka kao vjerovnik prihvaća uputu čime pristaje biti asignatar te izdaje brisovno očitovanje koje se često deponira u javnobilježničkom pologu[109].

Javnobilježnički polog pritom ne postaje dio same asignacije, već predstavlja odvojeni pravni odnos između bilježnika i jednog od subjekata asignacije[110]. Polog osigurava izvršenje dogovorenih uvjeta, neovisno o kasnijim eventualnim sporovima među strankama osnovnog posla. Bilježnik ne odlučuje o međusobnim prigovorima stranaka iz valutnog odnosa, već izvršava polog prema uputama sadržanim u zapisniku. Niti jedan od subjekata asignacije ne može isticati prigovore protiv javnog bilježnika u vezi s njihovim međusobnim pravnim odnosima unutar asignacije[111].

U praksi asignacija i javnobilježnički polog zajedno čine efikasan mehanizam za uredno i usklađeno ispunjenje obveza, osobito u kompleksnim transakcijama. Banke često aktivno sudjeluju u strukturiranju uvjeta i koordinaciji pologa i asignacije, čime se dodatno povećava pravna sigurnost svih sudionika.

8. POVJERENIČKI ODNOS

8.1. Općenito

Javni bilježnik, djelujući kao osoba javne vjere, ispravama pridaje značaj javnih i javno ovjerovljenih isprava, čime osigurava pravnu sigurnost i preventivno sprječava sporove[112].

Zakonski je određen kao neovisni i nepristrani povjerenik stranaka. Iako hrvatsko pravo ne poznaje kodificirani institut povjereničkog odnosa (njem. Treuhand), njegovi elementi dolaze do izražaja upravo kod javnobilježničkog pologa.

U germanskim pravnim sustavima Treuhand je razvijen kroz sudsku praksu (kautelarna jurisprudencija), bez zakonske kodifikacije i kazuistički, što rezultira nedostatkom jedinstvene definicije[113]. Austrijsko normativno uređenje javnobilježničkog pologa, iz kojeg su i hrvatske norme preuzete, praktično primjenjuje Treuhand model[114].

U osnovi, Treuhand podrazumijeva prijenos prava na povjerenika (njem. Treuhänder) uz obvezu raspolaganja prenesenom imovinom isključivo na unaprijed određen način i u korist korisnika (njem. Begünstigter) koji može biti povjeritelj (njem. Treugeber) ili treća osoba (pri čemu Treuhand poprima obilježja ugovaranja u korist trećega)[115]. Povjerenik može formalno raspolagati prenesenim pravom, ali ne smije odstupati od fiducijarnog sporazuma (lat. pactum fiduciae). S prijenosom određenog prava je povezana i uputa za postupanje, kojom se definira opseg prava i obveza povezanih s prijenosom, kao i sudbina povjerene imovine ili prava[116]

Treuhand uključuje dva ključna elementa:

1. obveznopravni (tzv. pactum fiduciae izražen u njemačkoj pravnoj doktrini kroz ugovor o nalogu (u slučaju besplatnog povjerenstva) ili na ugovoru o obavljanju poslova za drugoga

107 Preuzeto iz Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 60.
108 Takav stav zauzeo Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 60.
109 U transakciji kupoprodaje nekretnine s upisanim založnim pravom u korist banke, ugovor o kupoprodaji nekretnine između prodavatelja i kupca predstavlja odnos pokrića, dok valutni odnos uključuje prodavateljevu obvezu prema banci iz ugovora o kreditu koju će namiriti kupac iz dijela kupoprodajne cijene. Prodavatelj kao asignant uputom ovlašćuje kupca kao asignata da isplati dio kupoprodajne cijene izravno banci kao asignataru radi zatvaranja prodavateljevog kredita, a banku ovlašćuje da uplatu prihvati.
110 Tko će biti u ulozi deponenta (odnosno promisara), ovisi o predmetu ispunjenja obveze svake od stranaka iz odnosa pokrića, koji sadrži konstrukciju asignacije. Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 61.
111 Vidi Podgoršek, *op. cit.* u bilj. 101, str. 61.
112 Vidi Dika, *op. cit.* u bilj. 113, str. 1154.
113 Preuzeto iz Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 70.
114 Vidi: Umlauft, Manfred: Die Treuhandschaft im Wirtschaftsleben, Österreichische Notariatszeitung, 1993., str. 60.
115 Vidi Wühl, Johannes: Der Trust im österreichischen Internationalen Privatrecht, Zeitschrift für Europarecht, Internationales Privatrecht & Rechtsvergleichung, br. 1, 2013., str. 22.
116 Milak, *op. cit.* u bilj. 72, str. 33.

(njem. Geschäftsbesorgungsvertrag[117]) kada je povjerenstvo naplatno[118], kojim se uređuje čuvanje i upravljanje povjerenom imovinom[119];

2. stvarnopravni kroz prijenos stvarnih prava na povjerenika.

Odnos povjerenja prelazi razinu uobičajenih obveznopravnih obveza jer povjerenik djeluje kao *alter ego* povjeritelja, ostvarujući njegove interese kao vlastite. U unutarnjem odnosu fiducijar podliježe posebnim obvezama i ograničenjima, ali to ne umanjuje njegove ovlasti prema van[120]. Kaže se da povjerenik može više nego što smije. Svako raspolaganje povjerenom imovinom koji je u suprotnosti s *pactum fiduciae* prema trećima načelno je valjano[121]. Za odnose koji se karakteriziraju kao povjereнički potrebna je viša razina povjerenja, koja ne predstavlja samo popratnu obvezu izraženu kroz opća načela obveznoga prava, već je zapravo glavna obveza druge strane.

Kako bi se osigurala uspješna provedba transakcije iz javnobilježničkog pologa, određivanje povjerenika u Treuhand odnosu prema austrijskim pravnim izvorima mora biti neopozivo. Određivanje uvjeta isplate ili predaje je ključno jer povjerenik mora sam procijeniti njihovo ispunjenje. Svaka promjena u uvjetima mora biti jasno definirana, a neodređeni rokovi ili mogućnost raskida povjereničkog odnosa bez suglasnosti javnog bilježnika ne smiju se predviđati[122].

Njemačka pravna teorija prihvaća tzv. teoriju kombiniranja (njem. Kombinationslehre), prema kojoj se za svaki konkretan pravni odnos koji pokazuje obilježja više instituta ako što je to javnobilježnički polog primjenjuju odgovarajuća pravila koja najbolje odražavaju volju stranaka i narav konkretnog odnosa[123]. Tako se kod javnobilježničkog pologa kombiniraju elementi ugovora o nalogu, povjerenstva, ostave, ugovora u korist trećega, a ponekad i komisijskog odnosa.

U doktrini prevladava shvaćanje da svaki povjereнički odnos ima pravnu osnovu u ugovoru o nalogu, budući da se i povjerenik, kao svaki nalogoprimac, obvezuje postupati prema uputama nalogodavca s pažnjom dobrog gospodarstvenika. Identifikacija obilježja komisije kod povjereničkih odnosa osobito je važna u kontekstu prava na izlučenje imovine u slučaju ovrhe ili stečaja povjerenika. Komitent naime ima pravo na izlučenje stvari koje je komisionar stekao za njegov račun[124].

Dok kod izravnog zastupanja zastupnik djeluje u ime i za račun zastupanog, kod neizravnog zastupanja zastupnik djeluje u svoje ime, ali za tuđi račun, što je i jedno od obilježja povjereničkog odnosa[125].

Kod povjerenstva, obveza čuvanja imovine svojstvena za ostavu uključena je u institut povjerenstva, pa tako i javnobilježničkog pologa. Ostavoprimac ne stječe stvarna prava na predanoj imovini, dok povjerenik kod povjerenstva često stječe takva prava, čime se i obilježja ugovora o ostavi trebaju tumačiti od slučaja do slučaja ovisno o vrsti povjerenstva.

Institut ugovora u korist treće osobe i povjerenstvo se kod javnobilježničkog pologa međusobno nadopunjuju, o čemu je već prethodno bilo riječi.

U unutarnjem pravnom odnosu s nalogodavcem dogovara se na koji način povjerenik smije koristiti svoj pravni položaj. Tako se zaključuje da se kod rješavanja pravnih pitanja u vezi s odnosom povjerenstva uvijek treba uzeti u obzir posebnost svakog povjerenstva i svih povezanih pravnih odnosa koji u vezi s tim nastaju[126].

U njemačkoj pravnoj doktrini razlikuju se različite vrste Treuhanda, s obzirom na pravni položaj i svrhu povjerenikam što će se ukratko prikazati u nastavku s ciljem preciznije kvalifikacije javnobilježničkog pologa.

---

117 Ovaj ugovor prevodi se i kao ugovor o skrbi o tuđem poslu. Vidi Markovinović, Hrvoje; Tot, Ivan: Predugovorni odnosi u poslu neizravnog leasinga, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 6, 2017., str. 920. Autor u radu navodi i prof. Petra Miladina koji ove ugovore opisuje kao "ugovore o djelu i ugovore o službi na temelju kojih se jedna strana uz naknadu stara o poslovima druge strane". Prema istom autoru, "u usporedbi s nalogom (njem. Auftrag) koji je u njemačkom pravu uređen odredbama §§ 662. – 674. BGB-a kao nenaplatni ugovor, Geschäftsbesorgungsvertrag je naplatni ugovor o djelu (njem. Werkvertrag) ili naplatni ugovor o službi (njem. Dienstvertrag), koji za predmet ima skrb o tuđem poslu, a na koji se osim odredaba BGB-a za ugovor o djelu, odnosno ugovor o službi, trebaju primijeniti i pojedine odredbe BGB-a o nalogu."

118 Vidi više: Radošević, Petar: Ugovor o povjerenstvu (treuhand), Pravo u gospodarstvu, 3/2011., str. 682.

119 Preuzeto iz Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 72.

120 Vidi: Koziol, Helmut; Bydlinski, Peter, Bollenberger, Raimund i dr.: ABGB Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – Kommentar, Springer, Beč, 2010., str. 1089.

121 Umlauft, Manfred: Die Treuhandschaft aus zivilrechtlicher Sicht, u knjizi Apathy, Peter (ur.): Die Treuhandschaft, Manz, Beč, 1995., str. 22.

122 Preuzeto iz: Stenitzer, Lena: Der Notar als Treuhänder – Pflichten und Folgen der Rechtsverletzung, Diplomski rad, neobjavljeni, Pravni fakultet Karl-Franz Sveučilišta u Grazu, 2015., dostupno na https://unipub.uni-graz.at/obvugrhs/download/pdf/453851 (datum pristupa: 30.9.2024.), str. 123-126.

123 Umlauft, *op. cit.* u bilj. 121, str. 35.

124 Čl. 803. ZOO-a. Vidi o tome Radošević, op. cit. u bilj. 118, str. 688.

125 O tezama mogućeg razlikovanja neizravnog zastupanja i povjereničkog odnosa vidi Umlauft, *op. cit.* u bilj. 121, str. 31. i Rummel, Peter (ur.):, Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, Manz, Beč, 2000., § 1002, Rz 42. Dio njemačke pravne teorije pokušava razlikovati neizravno zastupanje kao odnos u kojem je nalogoprimac dužan u što kraćem roku prenijeti imovinu na nalogoprimca od povjerenstva u kojem povjerenik drži stečenu imovinu određeno vrijeme ili do ispunjenja uvjeta na temelju *pactum fiduciae*. Međutim, ta granica nije uvijek precizna. Primjer inkaso cesije pokazuje da se i kod prijenosa koji ima za cilj u što kraćem roku naplatiti potraživanje u teoriji može govoriti o povjerenstvu, što dodatno zamagljuje razliku između ovih instituta. O inkaso cesiji kao povjereničkom odnosu vidi Grbin, Ivo: Cesija, preuzimanje duga i asignacija, Pravo u gospodarstvu, vol. 38, br. 7, 1999., str. 547.

126 Umlauft, *op. cit.* u bilj. 121, str. 34.

8.2. Podjela povjerenstva s obzirom na pravni položaj povjerenika

Kod pravog povjerenstva (njem. echte Treuhandschaft, poznato i kao fiducijarni ili romanski tip) povjerenik stječe vlasništvo nad povjerenom imovinom ili postaje ovlaštenik nekog prava, koja se prenose na način na koji se inače stječu takve stvari ili prava[127]. Treuhänder od Treugebera stječe neograničeno puno pravo (njem. Vollrecht) u smislu translativne sukcesije, ali s obveznopravnim ograničenjima[128]. U odnosu prema trećima povjerenik se smatra punopravnim vlasnikom i on može u vanjskim odnosima djelovati šire nego što mu to dozvoljava unutarnji odnos[129]. U Hrvatskoj je reguliran Ovršnim zakonom.

Kod ovlašćujućeg povjerenstva (njem. Ermächtigungs-Treuhandschaft) povjerenik ne postaje vlasnik povjerene imovine niti nositelj prava, već samo stječe ovlaštenje da upravlja tuđom imovinom u vlastito ime, pa čak i za vlastiti račun[130]. *Treuhänder* stječe samo svojstvo upravitelja imovinom, dok vlasništvo ostaje kod *Treugebera* ili treće osobe kao beneficijara. Na povjerenika prenosi samo onoliko prava koliko je nužno za ostvarenje ciljeva povjerenstva, uz prijenos formalne legitimacije umjesto materijalnog prava – ponekad je dovoljan samo posjed. Pravna zaštita povjerene imovine se u tom slučaju može se ostvariti samo od strane povjeritelja[131]. Ovaj model nije kodificiran u njemačkom pravu, a osobito otežano funkcionira kod nekretnina, jer zemljišnoknjižni sustav ne dopušta upis ovlaštenja za raspolaganje bez prijenosa vlasništva[132]. Zbog tih ograničenja ovlašćujuće povjerenstvo rijetko se koristi u praksi.

U hrvatskom pravnom sustavu ovakav oblik povjerenstva u načelu nije prihvatljiv, budući da domaće pravo ne poznaje mogućnost da netko raspolaže tuđom imovinom u svoje ime[133]. Određena obilježja ipak su prepoznata u institutu punomoći u kontekstu bankovnih računa[134] i kod pravnog položaja dioničara kojima ne pripadaju njihove dionice, s obzirom na to da hrvatsko pravo društava dopušta da dioničar koji je upisan u registar dionica ne bude u stvarnosti i njihov punopravni imatelj[135]

Kod opunomoćujućeg povjerenstva (njem. Vollmachts-Treuhandschaft) povjerenik djeluje temeljem izdane punomoći u ime i za račun povjeritelja, koji zadržava vlasništvo i sva stvarna prava[136]. Prevladavajući stav u pravnoj teoriji je da se u ovom obliku povjerenstva ne prepoznaje pravni odnos Treuhanda[137].

8.3. Podjela povjerenstva s obzirom na svrhu

Prema cilju osnivanja, povjerenstvo se u pravnoj teoriji uobičajeno dijeli na tri osnovna oblika: povjerenstvo radi osiguranja, povjerenstvo radi upravljanja i dvostrano povjerenstvo[138].

Povjerenstvo radi osiguranja (njem. Sicherungs-Treuhandschaft) ima za cilj osiguranje tražbine povjerenika prema povjeritelju prijenosom određenih stvari ili prava na povjerenika. U njemačkoj pravnoj doktrini ovakav oblik se često naziva i povjerenstvom u vlastitom interesu (njem. eigennützige Treuhandschaft), budući da se osniva prvenstveno u korist povjerenika[139]. U bitnim obilježjima, riječ je o pravom povjerenstvu s prijenosom vlasništva na povjerenika, o čemu je prethodno bilo riječi. Ovaj oblik povjerenstva u hrvatskom pravu prepoznaje se u okviru instituta sudskog i javnobilježničkog osiguranja prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava.

Kod povjerenstva radi upravljanja (njem. Verwaltungs-Treuhandschaft) povjerenik upravlja i raspolaže povjerenom imovinom u korist i za račun povjeritelja, u pravilu uz naknadu. U njemačkoj pravnoj literaturi ovaj oblik se često označava i kao povjerenstvo u tuđem interesu (uneigennützige Treuhandschaft), budući da povjerenik nema vlastiti pravni ili ekonomski interes u imovini kojom upravlja, već djeluje isključivo na temelju naloga i u korist povjeritelja[140].

Dvostrano povjerenstvo (njem. Doppelseitige Treuhandschaft) predstavlja specifičan oblik u kojem povjerenik upravlja imovinom u interesu dviju ili više stranaka koje mogu imati međusobno suprotstavljene interese. Povjerenik u ovom modelu djeluje kao neutralna i nepristrana osoba od povjerenja koja istodobno štiti interese svih uključenih stranaka[141]. Za razliku od odvjetnika, na javne bilježnike se u hrvatskom pravu ne primjenjuje zabrana dvostrukog zastupanja, budući da je njihova neovisnost i nepristranost zakonski propisana i čini temelj njihove javne službe. Stoga upravo javni bilježnici, kroz institut javnobilježničkog pologa, u

127 Preuzeto uz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 677.
128 Preuzeto iz Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 72.
129 Preuzeto iz Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 73.
130 Preuzeto uz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 677.
131 Umlauft, *op. cit.* u bilj. 121, str. 24.
132 Umlauft, *op. cit.* u bilj. 121, str. 24-25.
133 Tako navodi Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 678.
134 Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 685.
135 Radošević, Petar: O dioničarima kojima ne pripadaju njihove dionice – ovlašćujuće povjerenstvo, Novi informator, br. 6185 od 15. lipnja 2013. godine, str. 13-14.
136 Preuzeto iz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 678.
137 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 74.
138 Ova podjela je osobito izražena u francuskom pravu koje je 2007. godine zakonski uredilo institut fiducije u dva osnovna modela: la fiducie-sûreté (povjerenstvo radi osiguranja) i la fiducie-gestion (povjerenstvo radi upravljanja).
139 Preuzeto iz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 678. Fiducijarni *Treuhand* rezultat je njemačke pandektističke nauke i Regelsbergerove doktrine o fiducijarnim pravnim poslovima. Vidi Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 72.
140 Preuzeto iz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 679.
141 Preuzeto iz Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 679.

praksi ostvaruju upravo ovaj model povjerenstva.

8.4. Ostale podjele povjerenstva

U pravnoj doktrini moguće je dodatno klasificirati povjereničke odnose prema različitim kriterijima, što dodatno objašnjava njihovu složenost i raznovrsnost u primjeni.

Jedan od kriterija podjele po vanjskoj pojavnosti jest podjela povjerentva na otvoreni (njem. offene Treuhand) i prikriveni (njem. verdeckte Treuhand). U otvorenom povjerenstvu, povjerenik javno nastupa kao depozitar ili nositelj prava, dok kod prikrivenog povjerenstva njegovo svojstvo povjerenika ostaje skriveno za treće osobe. Prikriveni Treuhand sam po sebi nije nevaljan, osim ako se koristi za ciljeve koji su protivni zakonu, javnom poretku ili moralnim načelima. U literaturi se često povezuje s punopravnim (pravim) povjerenstvom, dok se otvoreni Treuhand vezuje uz ovlašćujuće povjerenstvo[142].

Prema drugom kriteriju koji se odnosi na prijenos prava razlikuje se pravi (njem. echte Treuhand.) i nepravi (njem. unechte Treuhand). Pravi Treuhand podrazumijeva romanski ili punopravni povjereničk odnos kod kojeg dolazi do punog prijenosa prava na povjerenika u smislu singularne translativne sukcesije. Njemačka pravna doktrina priznaje upravo kod pravog Treuhanda pravo Treugebera na izlučno pravo u slučaju stečaja povjerenika[143].

Daljnja podjela temelji se na odnosu interesa povjerenika prema povjerenoj imovini. Tako razlikujemo povjerenstvo u vlastitu korist (njem. eigennützige Treuhand) kod kojeg povjerenik upravlja imovinom radi ostvarenja i vlastitog interesa. Najčešći primjeri u suvremenom pravu su osiguranje prijenosom vlasništva (fiducijarno osiguranje) te tzv. inkaso cesija (ustup potraživanja radi ispunjenja). Kod prijenosa vlasništva radi osiguranja, imovina se prenosi na vjerovnika uz obvezu njezina vraćanja po ispunjenju osigurane tražbine. Iako strane često ugovaraju da vjerovnik može koristiti prenesenu stvar samo u mjeri potrebnoj za osiguranje potraživanja, ovakve klauzule imaju isključivo obveznopravni učinak, dok prema trećima vjerovnik ima punu stvarnopravnu poziciju. Kod povjerenstva u tuđu korist (njem. uneigennützige Treuhand) povjerenik upravlja imovinom u svoje ime ali isključivo u interesu druge osobe. Ovaj tip povjerenstva posebno je izražen kod javnobilježničkog pologa.

8.5. Pravni status povjerene imovine

U okviru fiducijarnog Treuhanda, pravni položaj povjeritelja (njem. Treugebera) definira se temeljem sklopljenog pactum fiduciae (njem. Treuhandabrede), koji je po svojoj pravnoj prirodi isključivo obveznopravnog karaktera. Ključno pitanje za pravni položaj Treugebera jest status povjerene imovine, odnosno smatra li se povjerena imovina posebnom imovinom (njem. Sondervermögen) ili se priznaje načelo jedinstvenosti imovine, kako što to primjerice restriktivno regulira švicarsko pravo[144].

Ovaj aspekt ima osobitu važnost u slučaju stečaja ili ovrhe nad Treuhänderom, jer iz statusa povjerene imovine izravno proizlazi pitanje prava Treugebera na izlučenje te imovine iz stečajne mase. Kada se povjerena imovina odvaja od ostale imovine Treuhändera, Treugeberu se priznaje izlučno pravo na povjerenu imovinu u slučaju stečaja Treuhändera. Mogućnosti izlučenja povjerene imovine u stečajnom postupku ovise i o načinu na koji je Treugeber stekao povjerenu imovinu.

U pravnom sustavu Švicarske dugo vremena nije postojalo priznanje bilo kakvog ovlaštenja Treugebera stvarnopravnog ili kvazistvarnopravnog karaktera na izlučenje imovine u stečaju povjerenika, uslijed strogog shvaćanja načela jedinstvenosti imovine. Prvi pomaci u ublažavanju tog pristupa nastupili su tek u drugoj polovici 20. stoljeća kroz posebne zakone (npr. Zakon o bankama), kojima su u određenim specifičnim situacijama ipak predviđena prava izlučenja. Suprotno tome, austrijsko pravo općenito priznaje pravo na izlučenje povjerene imovine iz stečajne mase povjerenika, polazeći od priznavanja povjerene imovine kao odvojene mase[145].

Njemačka pravna doktrina razvila je načelo neposrednosti (njem. Unmittelbarkeitsprinzip), prema kojemu izlučnom imovinom smatraju isključivo ono što je Treuhänder stekao neposredno od Treugebera. Sve što je Treuhänder stekao od trećih osoba u zamjenu za Treugut, ne smatra se smatra Treugutom i ne postoji mogućnost izlučenja[146]. Time se zapravo isključuje pravo na subrogaciju u stečajnom postupku (njem. Surrogationsverbot)[147]. Ovo je u skladu s pravnom teorijom koja razlikuje formalnopravno vlasništvo Treuhändera kao povjerenika od materijalno-ekonomskog vlasništva koje ostaje kod Treugebera. Ipak, sudska praksa priznaje pojedine izuzetke u posebnim situacijama poput refinanciranja, otpisa duga ili kod povjereničkih računa određenih profesija (primjerice odvjetnika i javnih bilježnika).

U švicarskom pravu, izlučni zahtjev može se podnijeti samo za stvari i prava stečena od trećih osoba, a ne izravno od *Treugebera*, što suprotno njemačkom

142 Preuzeto iz: Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 75.
143 Preuzeto iz: Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 75.
144 U Švicarskoj nema razlike između povjerene imovine koja predstavlja Treugut i ostale imovine Trehändera, uz izuzetak profesionalnih *Treuhändera*. Vidi o tome Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 75.
145 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 76.
146 Takvo je pravilo nastalo iz straha da će se mogućnost izlučenja nekontrolirano širiti i na druge slučajeve, poput posrednog zastupanja. Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 76.
147 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 76.

pravu podrazumijeva prihvaćanje principa subrogacije[148]. Načelo neposrednosti također ne vrijedi ni u austrijskom pravu[149], gdje povjeritelju, u slučaju stečaja povjerenika, pripada pravo izuzimanja povjerene imovine iz stečajne mase.

Slična pravila vrijede i u ovršnim postupcima. Povjeritelj ima pravo usprotiviti se prisilnom namirenju povjerene imovine od strane vjerovnika povjerenika, jer takva imovina nije dio opće imovine Treuhändera[150]. Ova problematika posebno dolazi do izražaja kod povjereničkih računa javnih bilježnika. U slučaju stečaja ili ovrhe nad povjeriteljem, njegovi vjerovnici nemaju pravo na imovinu koja je povjerena povjereniku[151].

Za povjerenstvo je karakteristična kombinacija obveznopravnog i stvarnopravnog elementa: iako dolazi do prijenosa prava na povjerenika, isti su ovlašteni postupati isključivo u okviru sklopljenog pactum fiduciae. Stoga se ne može izlučno pravo temeljiti isključivo na stvarnopravnom položaju povjeritelja, niti isključivo na obveznopravnom sporazumu, već na njihovoj funkcionalnoj kombinaciji.

Valjanost stjecanja povjerene imovine ili prava od povjerenika u njemačkoj pravnoj znanosti temelji se na klasičnoj teoriji stvarnog prava, koja dopušta valjanost otuđenja od strane povjerenika (ako je pravni vlasnik) čak i kada se time krše njegove obveze prema povjeritelju, pod uvjetom da stjecatelj nije bio svjestan ili nije trebao znati za postojeći odnos povjerenja[152].

8.6. Povjerenički račun javnog bilježnika

Povjerenički račun javnog bilježnika u hrvatskom pravnom sustavu predstavlja specifičan oblik transakcijskog računa, koji se pravno razlikuje od klasičnih skrbničkih računa poznatih u bankarskoj i financijskoj praksi. Posebnost povjereničkog računa javnog bilježnika proizlazi iz same naravi odnosa povjerenja koji se uspostavlja između javnog bilježnika kao povjerenika i trećih osoba koje polažu sredstva na taj račun. Za razliku od skrbničkih računa kod kojih pravni odnos povjerenja nastaje između banke skrbnika i stvarnog korisnika računa, kod povjereničkog računa javnog bilježnika takav odnos između banke i korisnika ne postoji. Banka preuzima isključivo tehničku, pasivnu funkciju, osiguravajući tehničke uvjete za vođenje računa i provedbu transakcija, dok svi pravni aspekti i obveze proizlaze iz odnosa između javnog bilježnika i stranaka[153].

Na povjereničkom računu javnog bilježnika sredstva se smatraju imovinom trećih osoba, a ne javnog bilježnika. Slijedom toga, vjerovnici javnog bilježnika, uključujući i u slučaju eventualnog stečaja (koji inače nije moguć kod javnog bilježnika kao osobe slobodne profesije), ne mogu ostvarivati svoja prava na tim sredstvima, niti ona mogu biti predmet prisilne naplate. Povjerenički račun se ne smije preinačiti u obični transakcijski račun Povjerenički račun ne smije biti ni preinačen u obični transakcijski račun[154], niti se na njemu smiju nalaziti osobna sredstva javnog bilježnika. Time se jamči odvojenost imovine trećih osoba od osobne imovine javnog bilježnika i visoka razina zaštite stranaka.

Unatoč ovim zaštitnim mehanizmima, hrvatsko pravo ne poznaje sustavnu pozitivnopravnu regulaciju povjereničkih računa, za razliku od nama usporednih pravnih sustava[155]. Stoga je *de lege ferenda* potrebno razmotriti uvođenje posebnog normativnog okvira za povjereničke račune, ne samo za javne bilježnike, već i za druge profesije kod kojih bi ovakvi računi mogli pružiti višu razinu zaštite sredstava. Međutim, šira primjena takvih računa u praksi također nosi i određene rizike, ponajprije mogućnost zlouporaba prednosti povjereničkog računa u stečajnim i ovršnim postupcima, budući da se sredstva na tim računima nalaze izvan dohvata osobnih vjerovnika vlasnika računa.

U Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj poznata je podjela povjereničkih računa na otvorene i prikrivene, ovisno o tome zna li banka da sredstva na računu ne pripadaju vlasniku računa, već trećim osobama. Sudska praksa kontinuirano ističe da miješanje sredstava s imovinom povjerenika može ugroziti pravo na izlučenje u stečajnom i ovršnom postupku[156]. Međutim, pod uvjetom postojanja valjanog povjereničkog odnosa, sredstva na povjereničkom računu trebala bi biti zaštićena čak i ako su pomiješana s imovinom vlasnika[157].

U hrvatskoj pravnoj doktrini ističe se da povjerenički račun javnog bilježnika dijelom ima obilježja

148 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 76.
149 Wühl, *op. cit.* u bilj. 115, str. 22.
150 Vidi: Umlauft, *op. cit.* u bilj. 114, str. 61. Samo postojanje i objavljivanje povjereničkog odnosa u Njemačkoj, uz ispunjenje načela neposrednosti, osigurava pravo na izlučenje. Vidi o tome presudu njemačkog suda: BGH - IX ZR 251/92 od 1. srpnja 1993. godine, dostupno na https://datenbank.nwb.de/Dokument/633874/ (datum pristupa: 28. 8. 2024.)
151 Više o tome u Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 683.
152 Radošević, *op. cit.* u bilj. 118, str. 684.
153 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 79.
154 Preuzeto iz Švegović, Ivo: Fiduciarni račun z vidika banke, Notarski vestnik, vol. 13, br. 14, 2021., str. 54.
155 Vidi za Sloveniju o tome detaljno: Ratnik, *op. cit.* u bilj. 90, str. 39-40. Fiducijarni račun je uređen Zakonom o platnim uslugama, uslugama izdavanja elektroničkog novca i platnim sustavima (u daljnjem tekstu: ZPlaSSIED). To je transakcijski račun koji vlasnik otvara u svoje ime**,** ali za račun jedne ili više trećih osoba.
156 Vidi o tome više u: Bitter, Georg: Treuhandmodelle in der Sanierung - Sammlung von Leitsätzen und Urteilsauszügen zur Treuhand, predavanje održano 18. ožujka 2020. godine, Njemački dan stečajnog prava, str. 5-7., prikaz dostupan na insotag-berlin-2010-leitsatzsammlung (uni-mannheim.de) (datum pristupa: 22.7.2024.)
157 Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 80.

instituta *depositum irregulare*[158], budući da banka stječe vlasništvo nad sredstvima na računu, čime postoji određeni stečajni rizik u slučaju stečaja banke. Ovaj rizik donekle je ublažen sustavom osiguranja depozita temeljem Zakona o sustavu osiguranja depozita[159], koji predviđa zaštitu i za povjereničke račune, kada je izričito ugovoreno da deponent račun vodi u svoje ime, a za račun drugoga, pod uvjetom da je identitet stvarnog vlasnika utvrđen ili moguć za utvrditi prije nastupa osiguranog slučaja[160]. Na taj način jamči se zaštita stvarnih vlasnika sredstava u visini položenog novca.

Zanimljivo rješenje uočava se u slovenskoj praksi, gdje javni bilježnici često koriste jedan povjereničk računa s više podračuna za pojedinačne pologe i treće osobe[161], što pruža veću preglednost i učinkovitiju zaštitu sredstava stranaka. Takvo bi rješenje moglo poslužiti *de lege ferenda* kao uzor i za buduće hrvatsko zakonsko normiranje.

Povjerenički račun javnog bilježnika u hrvatskom je pravu tipično otvorenog karaktera, budući da je obveza njegova otvaranja propisana ZJB-om i formalnopravno se u sadašnjem uređenju temelji na punopravnom prijenosu (romanskom *Treuhandu*) [162]. Javni bilježnik je prema banci vlasnik povjereničkog računa i sredstava na njemu jer račun otvara isključivo u svoje ime i ne obaviještava banku o svakom pojedinom pologu koji zaprima.

Primarni mehanizmi kontrole pravilne upotrebe povjereničkog računa sastoje se od nadzora nadležnih tijela i propisanim sankcijama, koje uključuju i mogućnost razrješenja javnog bilježnika u slučaju kršenja propisa.

9. UREĐENJE JAVNOBILJEŽNIČKOG POLOGA U AUSTRIJI

Javnobilježnički polog u Austriji reguliran je Zakonom o javnom bilježništvu (Notariatsordnung - NO), u odjeljku V institutom pod nazivom „Verwahrung“.

Javni bilježnik može preuzeti u polog sve vrste isprave na papiru[163]. Čuvanje vrijednosnih papira ne obuhvaća i upravljanje njima osim ako za to postoji poseban nalog. Bez posebnih drugih uputa, gotovina se mora odmah položiti na poseban račun[164]. U slučaju bilo kakve sumnje u namjere stranaka, bilježnik ima pravo odbiti polog[165]. Bilježnik može primiti gotovinu, obveznice i druge vrijednosne papire samo ako su mu predani u povodu sastavljanja javnobilježničkog radi izdavanja određenoj osobi ili polaganja kod nadležnih tijela[166].

Pri primitku isprava bilježnik sastavlja zapisnik s osnovnim podacima o deponentu, predmetu pologa i uvjetima predaje trećima[167]. Javni bilježnik je dužan zatražiti jasne upute o raspodjeli kamata na pohranjeni novac i to evidentirati u zapisniku[168].

Preuzimanje zatvorenih omotnica s pologom nije dopušteno, jer se svaki polog treba pregledati[169]. Stranci se o polaganju izdaje potvrda o primitku pologa. Pri predaji isprava iz pologa, primatelj mora potpisom potvrditi primitak u zapisniku o preuzimanju uz evidenciju u zapisniku o zasnivanju pologa[170]. Gotovina se smije čuvati samo kratkoročno, a nakon toga mora biti uplaćena na poseban račun. Javni bilježnik mora položiti novac ili vrijednosne papire kod suda ili drugog tijela ako nije u mogućnosti sam njima upravljati[171].

Predaja pologa se mora izvršiti u roku od 14 dana od preuzimanja, ako nije dogovoren drugi rok. U slučaju da predaja nije izvršena u dogovorenom ili zakonskom roku, bilježnik mora sredstva vratiti deponentu ili položiti kod suda. Ako istek roka nije određen kalendarski, već je uvjetovan nastupom događaja ili ispunjenjem uvjeta, u zapisniku mora biti naveden konačni datum izdavanja ili povrata, kako bi polog zadržao privremeni karakter[172]. Javni bilježnik mora obavijestiti predavatelja o predaji pologa primatelju[173].

NO predviđa važnu mogućnost fiducijarnog upravljanja imovinom gdje bilježnik djeluje kao povjerenik (Treuhandschaft)[174], u okviru opće ovlasti zastupanja stranaka[175]. Ugovor o povjerenstvu mora biti sklopljen u pisanom obliku, uz jasno određene naloge javnom bilježniku za postupanje s predanom imovinom. Bilježnik u tom slučaju aktivno upravlja povjerenom imovinom prema danim uputama, i uključuje aktivno tumačenje uvjeta ugovora, nadzor nad izvršenjem transakcije, utvrđenje uvjeta za isplatu novca, dok se tipični Verwahrung odnosi na pasivno čuvanje predane imovine bez

158 Vidi više u Kujavić, Boško: Depoziti (Depositum irregulare) kod banaka, Ekonomski vjesnik, vol. 3, br. 2, 1990., str. 167-176.
159 Narodne novine br. 146/20, 119/22 (dalje: ZSOD).
160 Čl. 6. st. 6. Zakona o sustavu osiguranja depozita.
161 Švegović, *op. cit.* u bilj. 154, str. 55.
162 Vidi i Softić Kadenić, *op. cit.* u bilj. 95, str. 80.
163 §104 NO. Međutim, gotovinu, javne obveznice i druge vrijednosne papire koji su u uobičajenom prometu, javni bilježnici smiju preuzeti samo privremeno sukladno odredbama §§. 107 do 109. NO.
164 Wagner, Kurt; Knechtel Gerhard: Kommentar zur Notariatsordnung, Manz, Beč, 2014., §104, Rn. 3.
165 Wagner, Knechtel, *op. cit.* u bilj. 164, §104, Rn. 2.
166 §107 NO.
167 §105 NO.
168 Wagner, Knechtel, *op. cit.* u bilj. 164, §107, Rn. 5.
169 Wagner, Knechtel, *op. cit.* u bilj. 164, §105, Rn. 4.
170 §106 NO.
171 §108 NO.
172 Wagner, Knechtel, *op. cit.* u bilj. 164, §108, Rn. 4.
173 §106 NO.
174 Predviđeno u §109a NO.
175 Određena u §105 NO.

upravljačke funkcije. Kod Treuhanda bilježnik ima aktivni, povjerenički aspect koji nadilazi običan polog (Verwahrung).

Za pologe koji uključuju raspolaganje i upravljanje povjerenom imovinom obvezan je upis povjerene imovine u Registar povjerene imovine (njem. Treuhandregister), s obvezom prijave i naknadnih promjena i raspolaganja. Bilježnik je dužan imati osiguranje koje pokriva vrijednost povjerene imovine. Povjerenstva moraju biti otvorenog tipa, tj. registrirana, prvenstveno radi sprječavanja pranje novca. Novac treba biti položen u banci odobrenoj od Austrijske javnobilježničke komore[176].

Kod fiducijarnog upravljanja imovinom javni bilježnik nije pomoćnik u izvršenju obveza stranaka, jer ispunjava vlastite obveze, a ne obveze stranaka. Na javnog bilježnika stranka prenosi potpuno pravo i javni bilježnik djeluje kao zastupnik. Javni bilježnik pritom djeluje umjesto stranaka, u svoje ime ali u njihovom interesu[177]. Stoga se pogreške povjerenika u postupanju ne mogu pripisati ugovornoj strani već javnom bilježniku.

10. UREĐENJE JAVNOBILJEŽNIČKOG POLOGA U NJEMAČKOJ

U Njemačkoj javnobilježnički polog (njem. Verwahrung[178]) je uređen uređuje se Bundesnotarordnung-om (BNotO[179]) i Beurkundungsgesetz-om (BeurkG).

Prema §23 BNotO, javni bilježnici su u okviru izvorne nadležnosti ovlašteni primati na čuvanje novac, vrijednosne papire i dragocjenosti radi predaje trećima. Gotovina se uplaćuje na poseban račun (njem. Notaranderkonto, §58 BeurkG). Bilježnik ne smije primati gotovinu[180], već samo uplatom novca na depozitni račun[181]. Gotov novac smije prihvatiti samo ako za to postoji opravdani interes stranaka. Svaki polog mora biti pokriven pisanim prijedlogom (Verwahrungsanweisung) s jasnim uputama o uvjetima isplate, koji bilježnik može prihvatiti ili odbiti[182].

Bilježnik može uvijek odbiti zasnivanje pologa bez navođenja razloga[183], a mora uvijek kada zasnivanje ne bi bilo u skadu s obavljanjem službene dužnosti, ako bi služilo za provođenje nezakonitih ili nepoštenih radnji (§14. st. 2 BnotO). Upute za polog trebaju biti sadržane u prijedlogu za zasnivanje pologa, moraju biti jasno i precizno formulirane, a njihov sadržaj mora odgovarati pravnom poslu između stranaka. U slučaju nejasnih ili neodređenih uputa, bilježnik je dužan zatražiti dodatna pojašnjenja. Uputa za postupanje je isprava javnopravnog karaktera kojom se regulira odnos sudionika s javnim bilježnikom glede pohrane. S druge strane, sporazum o pologu ili ugovorna klauzula kojom se ugovara javnobilježnički polog ima strogo građanskopravni karakter i odnosi se isključivo na odnos između stranaka međusobno[184].

Novac se uplaćuje na poseban račun za treće osobe (njem. Notaranderkonto[185]) otvoren u ovlaštenoj kreditnoj instituciji ili Njemačkoj saveznoj banci (njem. Deutsche Bundesbank). Tuđa sredstva moraju biti odvojena od vlastitih[186]. Bilježnik može ulagati deponirani novac u dionice, vrijednosne papire i slično ako za to ima izričitu uputu stranke[187]. Isto vrijedi i za položene vrijednosne papire ili dragocijenosti[188]. Svaka pohrana novca

176 Zahtjeva se da je javnom bilježniku kao povjereniku uvijek omogućen pristup računu, da se povjerenik i Austrijska javnobilježnička komora odmah obavještavaju o svim bitnim promjenama na računu, da je imovina na posebnom računu neovisna o imovini banke, da je kreditna institucija online povezana s Registrom povjerene imovine te da je zajamčena potrebna tehnička i podatkovna sigurnost. Austrijska javnobilježnička komora smjernicama detaljnije uređuje pitanje povjeravanja imovine javnom bilježniku.

177 Stenitzer, *op. cit.* u bilj. 122, str. 231-232.

178 §57-62 BNotO. Prije je ovaj institut bio uređen pod nazivom "Hinterlegungsverfahren".

179 BNotO uređuje postupke čuvanja, ali ne regulira pravne odnose između sudionika.

180 §57 BeurkG. Razlog je sprečavanje zlouporabe ove funkcije radi pranja novca. Grziwotz, Herbert; Sauer, Konstantin; Heinemann, Jörn: BeurkG – Kommentar, 3. izdanje, Wolters Kluwer – Carl Heymanns Verlag, Njemačka, 2018., §57, Rn. 1.

181 Tako navode Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §57, Rn. 2.

182 Odluka o zasnivanju javnobilježničkog pologa treba biti utemeljena na objektivnim kriterijima. Obostrana želja stranaka za to nije dovoljna. Nema opravdanog interesa ako bi se transakcija mogla jednostavnog i bez rizika izvršiti i uključivanja javnog bilježnika. Postojanje opravdanog interesa kao uvjet za zasnivanje pologa u Njemačkoj je strogi uvjet kojim se zapravo želi spriječiti korištenje ovog instituta kada ne postoji rizik. Pravna teorija navodi da je javni bilježnik dužan ipak, čak i nakon što je utvrdio da ne postoji opravdani interes za zasnivanje pologa, prihvatiti posao. U tim slučajevima stranke su konkretizirale postojanje interesa na način da ne vide drugi način izvršenja posla osim putem javnobilježničkog pologa radi međusobne zaštite. Postoji suglasnost da bi primjeri opravdanog interesa bili npr.: predaja posjeda nekretnine prije plaćanja kupoprodajne cijene, otplata više založnih vjerovnika u postupku kupoprodaje, uključivanje inozemnih kreditnih institucija, financiranje od strane više kreditora, prodaja nekretnine na javnoj dražbi i sl. Tako navodi Heinemann: BeurkG – Kommentar, 3. izdanje, 2018., §57, Rn. 5.

183 Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §57, Rn. 21.

184 Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §57, Rn. 23 i 24.

185 §58 BeurkG. Elektroničko upravljanje i vođenje javnobilježničkih računa uređeno je u čl. 27. st. 3. DONot. Omogućeno je vođenje javnobilježničkih računa putem daljinskog prijenosa podataka. Sustav elektroničkog upravljanja javnobilježničkim računima dostupan je samo putem mreža informacijske tehnologije kojima upravlja Savezna javnobilježnička komora i koje su sigurnosno povezane sa sustavima kreditnih institucija. Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §57, Rn. 3.

186 Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §58, Rn. 5.

187 Npr. uz odgovarajuću uputu stranke, javni bilježnik bi mogao deponirani novac oročiti ako se očekuje da će postupak trajati duže vrijeme. Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §57, Rn. 32.

188 § 58 BeurkG.

zahtijeva otvaranje zasebnog računa u banci, a zajednički računi nisu dopušteni. Raspolaganje položenim novcem dopušteno je samo u svrhu isplate novca iz pologa[189].

Bilježnik mora poštovati pismeni opoziv uputa, pod uvjetom da time ne krši svoje obveze prema trećim osobama[190]. Usmeni opoziv ili opoziv putem telefona su nevažeći[191]. Ako je više nalogodavaca dalo uputu za pohranu, svi moraju biti suglasni za opoziv. Ako opoziv nije usklađen sa svim nalogodavcima, javni bilježnik ne smije raspolagati pohranjenom imovinom sve dok o tome ne obavijesti sve strane[192]. Javni bilježnik mora obustaviti isplatu i odmah obavijestiti sve strane ako postoji bilo kakva sumnja da bi provedba uputa u vezi s pologom bila nezakonita i nemoralna ili ako bi mogla nanijeti nepopravljivu štetu nalogodavcu.[193]

Smjernice Njemačke javnobilježničke komore dodatno preciziraju dužnosti bilježnika, uz naglasak na sprječavanju zlouporaba i pranja novca.

11. ZAKLJUČAK

Institut javnobilježničkog pologa u hrvatskom pravu predstavlja normativno složenu i funkcionalno vrlo značajnu pravnu konstrukciju, smještenu na razmeđi javnog i privatnog prava. Iako svoje temelje ima u pravilima o ispunjenju obveze polaganjem i u institutu naloga, rad je pokazao da njegova specifičnost proizlazi iz kombinacije više obveznopravnih i stvarnopravnih instituta, među kojima posebno mjesto zauzima povjerenički odnos. Upravljačka i fiducijarna priroda javnog bilježnika u postupku javnobilježničkog pologa traži visoku razinu profesionalne pažnje, nepristranosti i zaštite interesa svih uključenih stranaka.

Komparativna analiza austrijskog i njemačkog prava potvrđuje da u povijesno razvijenim pravnim sustavima javnobilježnički polog ima snažno povjereničko obilježje, koje se institucionalno razvilo kroz pravila o Treuhandu i posebne fiducijarne mehanizme. Dok u njemačkom i austrijskom pravu pravila o povjereničkim računima i fiducijarnim odnosima imaju značajnu sudsku nadgradnju, hrvatsko pravo se ovim odnosima nije bavilo u značajnijoj mjeri.

Austrijski model, koji bilježniku omogućuje ne samo klasično čuvanje, već i određeni oblik upravljanja povjerenom imovinom u svrhu ispunjenja transakcije, može predstavljati korisno polazište za daljnji razvoj instituta u hrvatskom pravu. Upravo integracija ovih elementata, zajedno s normativnim uređenjem povjereničkih računa i mogućom uspostavom registra imovine povjerene na upravljanje po uzoru na Austriju, moglo bi u još većoj mjeri unaprijediti pravnu sigurnost i omogućiti bolju praktičnu funkcionalnost pologa i uloge javnog bilježnika u složenijim transakcijama.

12. POPIS LITERATURE

Propisi

- Ovršni zakon (Narodne novine br. 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, 114/2022, 6/2024)
- Stečajni zakon (Narodne novine br. 71/2015, 104/2017, 36/2022, 27/2024)
- Zakon o izvanparničnom postupku (Narodne novine br. 59/23)
- Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22)
- Zakon o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine br. 72/1994, 74/1995, 87/1996, 112/2012 , 110/2015, 10/2023)
- Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23)
- Zakon o sustavu osiguranja depozita (Narodne novine br. 146/20, 119/22)
- Javnobilježnički poslovnik (Narodne novine br. 38/1994, 82/1994, 37/1996, 151/2005, 115/2012 , 120/2014, 99/2021)
- Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (Narodne novine br. 38/1994, 82/1994, 52/1995, 115/2012, 120/2015, 64/2019, 17/2023)
- Kodeks javnobilježničke etike (Narodne novine br. 55/2011)

Knjige i članci

- Bilić, Antun: Ugovor u korist trećega, Zbornik PFZ, vol. 61, br. 6, 2011.
- Bitter, Georg: Treuhandmodelle in der Sanierung - Sammlung von Leitsätzen und Urteilsauszügen zur Treuhand, predavanje održano 18. ožujka 2020. godine, Njemački dan stečajnog prava, str. 5-7., prikaz dostupan na insotag-berlin-2010-leitsatzsammlung (uni-mannheim.de) (datum pristupa: 22.7.2024.)

189 Određena je bezgotovinska isplata, osim ako poseban interes stranaka zahtijeva isplatu u gotovini. Npr. ako su plaćanja bankovnim prijenosima u zemlji primatelja nepoznata ili traju predugo. Vidi: Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §58, Rn. 23.

190 §60 BeurkG. Nalozi više nisu opozivi ako je isplata iznosa za isplatu s javnobilježničkog računa već pokrenuta. Ako se treba izvršiti isplata više vjerovnika u različitim vremenskim periodima, opoziv ne bi bio moguć nakon prve isplate. Vidi Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §60, Rn. 5. Ako kupac koji je deponirao kupoprodajnu cijenu povuče svoju uputu za uplatu, prije nego što je zapravo nastupio rok za plaćanje, prema prevladavaćujem mišljenju, javni bilježnik mora postupiti sukladno takvoj opozvanoj uputi i novac vratiti. Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §60, Rn. 6.

191 Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §60, Rn. 2. Opoziv jednostranih uputa o isplati mora se poštovati, čak i ako krši odredbe ugovora sklopljenog između stranaka.

192 O irelevantnosti opoziva vidi više u Grziwotz, Sauer, Heinemann, *op. cit.* u bilj. 180, §60, Rn. 20.

193 §61 BeurkG.

- Crnić, Ivica: Zakon o obveznim odnosima, Organizator, Zagreb, 2016.
- Dika, Mihajlo: O „općem statusu“ javnih bilježnika u izvanparničnom postupku prema Zakonu o izvanparničnom postupku iz 2023., Javni bilježnik, vol. 28, broj 51, 2024.
- Dika, Mihajlo: “Izvanparnična” i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika - de lege lata i de lege ferenda, Zbornik PFZ, vol. 59, br. 6, 2009.
- Franken, Kai: Rechtsprobleme nach Kaufpreishinterlegung auf Notaranderkonto beim Grundstückskauf, Rheinische Notar-Zeitschrift, 12/2010, 2010., Köln: Rheinische Notarkammer, str. 598., dostupno na: rnotz_10_12 595..674 (dnoti.de) (datum pristupa: 10.9.2024.)
- Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko: Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Grbin, Ivo: Cesija, preuzimanje duga i asignacija, Pravo u gospodarstvu, vol. 38, br. 7, 1999.
- Grziwotz, Herbert; Sauer, Konstantin; Heinemann, Jörn: BeurkG – Kommentar, 3. izdanje, Wolters Kluwer – Carl Heymanns Verlag, Njemačka, 2018.
- Klarić, Petar, Vedriš, Mladen: Građansko pravo: Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2006.
- Koziol, Helmut; Bydlinski, Peter, Bollenberger, Raimund i dr.: ABGB Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – Kommentar, Springer, Beč, 2010.
- Kujavić, Boško: Depoziti (Depositum irregulare) kod banaka, Ekonomski vjesnik, vol. 3, br. 2, 1990.
- Maganić, Aleksandra: Javni bilježnik u izvanparničnom postupku, Javni bilježnik, vol. 26, br. 49, 2022.
- Markovinović, Hrvoje; Tot, Ivan: Predugovorni odnosi u poslu neizravnog leasinga, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 6., 2017.
- Milak, Filip: Treuhand – javnobilježnički polog prema njemačkom pravu, Javni bilježnik, Vol. 21, br. 44, 2017.
- Miladin, Petar: Odnosi ulagatelja, društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima i depozitne banke, Zbornik 47. susreta pravnika Opatija, 2009.
- Momčinović, Hrvoje: Zakašnjenje vjerovnika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 58, br. 1-2, 2008.
- Podgoršek, Bojan: Notarske skrbniške storitve, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, neobjavljena, svibanj 2022., dostupno na https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=81714 (datum pristupa: 25. 8. 2024.)
- Prančić, Vicko: O dužnosti poduzimanja i uskrati službene radnje javnog bilježnika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 58, br. 4, 2008.
- Ratnik, Alenka: Nekateri vidiki notarske hrambe denarja, Notarski vestnik, vol. 13, br. 14, 2021.
- Radošević, Petar: Ugovor o povjerenstvu (treuhand), Pravo u gospodarstvu, vol. 50, br. 3, 2011.
- Radošević, Petar: O dioničarima kojima ne pripadaju njihove dionice – ovlašćujuće povjerenstvo, Novi informator, br. 6185 od 15. lipnja 2013. godine
- Romac, Ante: Rječnik rimskog prava, Informator, Zagreb, 1989.
- Rummel, Peter (ur.):, Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, Manz, Beč, 2000.
- Slakoper, Zvonimir; Mihelčić, Gabrijela; Nikšić Saša; Belanić Loris; Jakšić Tomislav; Tot, Ivan; Poljanec, Kristijan; Ceronja. Petar: Trgovačko ugovorno pravo, Novi informator, Zagreb, 2024.
- Softić Kadenić, Darja: Pojam i uloga Treuhanda u pravu i praksi Njemačke, Austrije i Švicarske i njegov mogući uticaj na razvoj prava u Bosni i Hercegovini i region, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, vol. 10, broj 1-2, 2015.
- Stenitzer, Lena: Der Notar als Treuhänder – Pflichten und Folgen derRechtsverletzung, Diplomski rad, neobjavljeni, Pravni fakultet Karl-Franz Sveučilišta u Grazu, 2015., dostupno na https://unipub.uni-graz.at/obvugrhs/download/pdf/453851 (datum pristupa: 30.9.2024.)
- Švegović, Ivo: Fiduciarni račun z vidika banke, Notarski vestnik, vol. 13, br. 14, 2021.
- Tepeš, Nina: Članstvo javnih bilježnika u organima pravnih osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 63, br. 2, 2013.
- Umlauft, Manfred: Die Treuhandschaft im Wirtschaftsleben, Österreichische Notariatszeitung, 1993.
- Umlauft, Manfred: Die Treuhandschaft aus zivilrechtlicher Sicht, u knjizi Apathy Peter: Die Treuhandschaft, Manz, Beč, 1995.
- Wagner, Kurt, Knechtel Gerhard: Kommentar zur Notariatsordnung, Manz, Beč, 2014.
- Wühl, Johannes: Der Trust im österreichischen Internationalen Privatrecht, Zeitschrift für Europarecht, Internationales Privatrecht & Rechtsvergleichung, br. 1, 2013.

Sudska praksa

Županijski sud u Varaždinu, Gž-438/2018-2 od 4. 5. 2020.

Županijski sud u Varaždinu, Gž 649/2007-2 od 8. 8. 2007.

Zorana Brčić, javna bilježnica u Benkovcu, Šetalište kneza Branimira 20, brcic.notar@gmail.com

UDK 347.961:349.41(497.5)
Stručni rad

ULOGA JAVNOG BILJEŽNIKA KAO POVJERENIKA SUDA U POSTUPKU OBNOVE ZEMLJIŠNIH KNJIGA

SAŽETAK

Obnova zemljišne knjige jedan je od posebnih zemljišnoknjižnih postupaka koji se već dugi niz godina provodi na hrvatskim sudovima u svrhu sređenja postojećeg zemljišnoknjižnog stanja sa stvarnim stanjem na terenu. Odnedavno, izmjenama Zakona o zemljišnim knjigama iz 2022. godine predviđena je mogućnost da u ovom postupku sudjeluju i javni bilježnici, kao povjerenici sudova s kojim postupcima su već i započeli javni bilježnici sa sjedištem na području Općinskog suda u Zadru. Javni bilježnici, svojom stručnošću i znanjem mogu u bitnom doprinijeti bržem i efikasnijem rješavanju ovih postupaka te rasterećenju sudova.

KLJUČNE RIJEČI: obnova zemljišne knjige, obavijest, nacrt zemljišnoknjižnog uloška, ispravni postupak, javni bilježnici, povjerenik suda, pravna sigurnost.

Zorana Brčić

I. UVOD

Vlada Republike Hrvatske, putem Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i Državne geodetske uprave, od 2003. godine provodi Nacionalni program sređivanja zemljišnih knjiga i katastra skraćenog naziva - Uređena zemlja. Ovaj program obuhvaća sveukupne aktivnosti koje provode ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i Državna geodetska uprava u cilju modernizacije i sređivanja stanja registracije nekretnina u Republici Hrvatskoj. Pored redovnih aktivnosti te brojnih bilateralnih projekata jedan od značajnijih dijelova reforme je Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra koji je pokrenut s osnovnim ciljem izgradnje učinkovitog sustava zemljišne uprave radi davanja doprinosa razvoju djelotvornog tržišta nekretnina.[1] Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama iz 2022. („Narodne novine“ 128/22) predviđeno je da javni bilježnici kao povjerenici sudova mogu sudjelovati u postupku obnove zemljišnih knjiga. Sređene zemljišne knjige iznimno su važna stavka za sigurnost pravnog prometa nekretnina u čemu je već i prema ranijem zakonodavstvu javni bilježnik imao značajnu ulogu, sastavom javnobilježničkih isprava vezanih za promet nekretnina, ovjeravanjem potpisa na ispravama vezanim za promet nekretnina, podnošenjem prijedloga za upis u zemljišne knjige, izdavanjem zemljišnoknjižnih izvadaka te provođenjem ostavinskih postupaka pri čemu se donose Rješenja o nasljeđivanju kao temelj upisa u zemljišne knjige. Zakonodavac je ovim putem, prepoznavši značaj uloge javnog bilježnika u postupcima vezanim za zemljišne knjige omogućio sudjelovanje javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupcima obnove zemljišne knjige, a sve u cilju brže i efikasnije provedbe postupaka obnove zemljišnih knjiga. U ovom radu reći ću nešto više o samom postupku obnove zemljišne knjige i ulozi javnog bilježnika u tome.

1 https://e-justice.europa.eu/topics/registers-business-insolvency-land/land-registers-eu-countries/hr_hr

2. PRAVNI TEMELJ

Postupak obnove zemljišnih knjiga uređen je primarno Zakonom o zemljišnim knjigama („Narodne novine“ 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024 – dalje ZZK) i Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina („Narodne novine“ 112/2018, 39/2022, 152/2024), dok je uloga javnog bilježnika definirana odredbama ZZK, Zakona o javnom bilježništvu („Narodne novine“ 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022 – dalje ZJB) i Pravilnikom o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige („Narodne novine“ 150/23-dalje Pravilnik).

3. POVJERAVANJE POSTUPKA OBNOVE ZEMLJIŠNE KNJIGE JAVNOM BILJEŽNIKU

Osnivanje i obnovu zemljišne knjige provodi po službenoj dužnosti sud na čijem se području nalazi katastarska općina za koju se zemljišna knjiga osniva ili obnavlja, na temelju odluke ministra nadležnog za poslove pravosuđa. U toj odluci ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa odredit će rok u kojem se mora dovršiti postupak, pri čemu će uzeti u obzir broj katastarskih čestica za koji se postupak provodi. Uz tu odluku ministar nadležan za poslove pravosuđa dostavit će nadležnom sudu svoje mišljenje o povjeravanju poslova osnivanja i obnove zemljišne knjige javnom bilježniku, uzimajući u obzir opterećenost nadležnih sudova zemljišnoknjižnim predmetima, prethodno započetim postupcima osnivanja i obnove zemljišne knjige, raspoloživ broj ovlaštenih referenata i sudskih savjetnika na određenom sudu, kao i druge okolnosti koje bi mogle utjecati na učinkovito provođenje postupka obnove zemljišne knjige. [2]

Nakon što sud zaprimi odluku i mišljenje ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa predsjednik suda može postupak osnivanja ili obnove zemljišne knjige odlukom povjeriti javnom bilježniku. Kada na području suda više javnih bilježnika ima svoja sjedišta, predmeti će im se dodjeljivati u rad ravnomjerno po abecednom redu prezimena javnog bilježnika. Iznimno, zbog opravdanih razloga, ako tako odluči ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, sud može povjeriti javnom bilježniku provođenje postupka osnivanja ili obnove zemljišne knjige izvan službenog područja za koji je javni bilježnik imenovan. Opravdanim razlozima smatraju se preopterećenost javnih bilježnika postupcima osnivanja i obnove zemljišne knjige na određenom području, nedostatak javnog bilježnika na određenom području, kao i drugi razlozi. Protiv te odluke suda nije dopuštena žalba. Ovu odluku sud dostavlja ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, nadležnom tijelu za katastar i javnom bilježniku kojem je povjeren postupak. [3]

Sud može zbog opravdanih razloga odlukom u svakom trenutku oduzeti javnom bilježniku daljnje provođenje postupka osnivanja ili obnove zemljišne knjige koje mu je povjereno i povjeriti provođenje postupka drugom javnom bilježniku. Opravdani razlozi su: nemogućnost javnog bilježnika da zbog bolesti ili kojega drugog razloga obavlja posao, zanemarivanje zakonskih obveza javnog bilježnika ili drugi opravdani razlozi po ocjeni suda. Odluka suda dostavlja se ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, nadležnom tijelu za katastar i javnom bilježniku kojem je oduzeo povjerene poslove. Protiv te odluke suda nije dopuštena žalba. [4]

Odlukom o povjeravanju određuje se rok u kojem je javni bilježnik dužan provesti povjereni postupak osnivanja i obnove zemljišne knjige. Ako javni bilježnik zbog opravdanih razloga ne uspije u ostavljenom roku provesti sve radnje, dostavit će o tome izvješće sudu u kojem će obrazložiti razloge zbog kojih nije dovršio postupak. Zbog opravdanih razloga, a nakon što zaprimi izvješće javnog bilježnika, sud može produžiti rok ili može oduzeti javnom bilježniku daljnje provođenje postupka koji mu je povjeren i povjeriti postupak drugom javnom bilježniku.[5]

Javni bilježnik ne može, osim zbog osobito opravdanih razloga, odbiti povjereni mu posao, a je li razlog opravdan odlučit će sud koji mu je povjerio posao. Nadzor nad radom javnog bilježnika kao povjerenika suda obavlja sud koji mu je povjerio posao. Kad javni bilježnik odbije povjereni posao ili kad mu sud oduzme povjereni posao, sud će narediti javnom bilježniku predaju spisa i po službenoj dužnosti izvršiti svoj nalog pri čemu sud može novčanom kaznom kazniti javnog bilježnika koji odbije izvršiti nalog suda ili odbije predati sudu spise o povjerenom poslu. Glede novčane kazne primjenjuju se na odgovarajući način odredbe zakona kojim se uređuje ovrha o kazni, a protiv rješenja o kazni dopuštena je žalba drugostupanjskom sudu, a izvanredni pravni lijekovi nisu dopušteni.[6]

U slučaju prestanka rada javnog bilježnika i promjene službenoga sjedišta javnog bilježnika, kojem je sud povjerio provođenje postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige, postupit će se po odredbama ZJB koje se odnose na postupak s javnobilježničkim spisima nakon što se upraznи javnobilježničko mjesto. U slučaju preopterećenosti javnih bilježnika postupcima osnivanja i obnove zemljišne knjige na određenom području, nedostatka javnog bilježnika na određenom području,

2 Članak 185. ZZK

3 Članak 186. ZZK
4 Članak 186. b. ZZK
5 Članak 186.c. ZZK
6 Članak 186.f. ZZK

kao i drugih opravdanih razloga spisi i predmeti povjerenog postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige dostavit će se na daljnje postupanje sudu koji je postupak povjerio.[7]

4. ULOGA JAVNOG BILJEŽNIKA KAO POVJERENIKA SUDA U POSTUPKU SASTAVLJANJA NACRTA ZEMLJIŠNOKNJIŽNOG ULOŠKA

4.1. Ovlaštene osobe

Javni bilježnici kao povjerenici suda sastavljaju nacrte zemljišnoknjižnih uložaka u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige sukladno odredbama ZZK. Sve radnje osim javnog bilježnika mogu poduzimati javnobilježnički prisjednik ili javnobilježnički savjetnik u javnobilježničkom uredu.[8]

4.2. Obavijest

Kada sastavi nacrt zemljišnoknjižnog uloška javni bilježnik će o tome sastaviti obavijest koja sadrži sve činjenice važne za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška i čiji dio je nacrt zemljišnoknjižnog uloška. Obavijest sadrži napomenu da stranke u roku od 15 dana od dana zaprimanja obavijesti mogu pristupiti javnom bilježniku radi ispravka osobnih podataka (ispravak pogrešno, nepotpuno ili netočno unesenih podataka o imenu i prezimenu odnosno nazivu, prebivalištu odnosno sjedištu te OIB-u), a da u odnosu na ostale upise svoja prava mogu ostvariti u ispravnom postupku. Dio obavijesti čini Izvadak iz nacrta zemljišnoknjižnog uloška, zajedno s kopijom katastarskog plana. Obavijest se dostavlja osobama za koje je u postupku katarske izmjere utvrđeno da polažu prava na nekretnine za koje se sastavlja nacrt zemljišnoknjižnog uloška (osobe upisane u Popisni list), osobama upisanima u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta i polog isprava te knjigu položenih ugovora, kao i osobama za koje javni bilježnik ocijeni da bi mogle imati pravni interes, pri čemu se dostava neće vršiti osobama upisanim u zemljišne knjige i katastar ako iz upisa nije vidljivo da im se dostava može izvršiti. [9]

4.3. Rasprava

Prema noveli ZZK rasprava u postupku sastava nacrta zemljišnoknjižnog uloška održat će se samo iznimno i to u dva slučaja:

1. Kada javni bilježnik prilikom sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška utvrdi da je potrebno održati raspravu, zakazat će se rasprava za sastavljanje uložaka na kojoj se utvrđuju sve činjenice važne za sastavljanje uloška, o čemu javni bilježnik vodi zapisnik koji se uručuje nazočnim strankama.

2. Rasprava za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška uvijek će se održati kada se na nekretninama ili dijelu nekretnine predlaže upis pravne ili fizičke osobe koja priloženim ispravama nije dokazala neprekinut niz stjecanja nekretnine od upisanih vlasnika do sebe, a u postupku predočavanja nadležno općinsko državno odvjetništvo nije se usuglasilo s predloženim upisom ako je u zemljišnoj knjizi za koju se postupak provodi na toj nekretnini upisano: vlasništvo Republike Hrvatske ili pravnih prednika Republike Hrvatske, opće dobro, javno dobro ili općenarodna imovina ili društveno vlasništvo bez upisanog nositelja prava korištenja.

Zapisnik o raspravi treba sadržavati bitne izjave stranaka, podatke o ispravama koje su stranke predočile sudu te utvrđenje da je nacrt uloška sastavljen. Zapisnik potpisuju svi sudionici u postupku, a ako netko uskrati svoj potpis, u zapisniku će se navesti razlozi za to. Na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška ne donosi se posebno rješenje.

Na raspravu za sastavljanje zemljišnoknjižnog uloška javni bilježnik će pozvati iste one osobe za koje je propisano da im se dostavlja Obavijest o sastavu nacrta zemljišnoknjižnog uloška, odnosno osobe za koje je u postupku katarske izmjere utvrđeno da polažu prava na nekretnine za koje se sastavlja nacrt zemljišnoknjižnog uloška (osobe upisane u Popisni list), osobe upisane u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta i polog isprava te knjigu položenih ugovora, kao i osobe za koje javni bilježnik ocijeni da bi mogle imati pravni interes, pri čemu se neće pozivati osobe upisane u zemljišne knjige i katastar ako iz upisa nije vidljivo da im se dostava može izvršiti. U pozivu će se naznačiti da je na raspravu potrebno donijeti izvornike ili ovjerene preslike isprava koje se odnose na neupisana prava (pravo vlasništva, založno pravo te ostala knjižna prava, npr. ugovor o kupoprodaji, ugovor o darovanju, rješenje o nasljeđivanju, odluke sudova ili upravnih tijela, izvaci iz matice rođenih i slično) te ako ranije nisu priložene, da je na raspravu potrebno donijeti izvornike isprava iz kojih je vidljivo da je evidentiranje zgrada zasnovano na propisima o prostornom uređenju i gradnji ili drugim posebnim propisima. Stranku će se upozoriti ako nije moguće utvrditi vlasnika, sukladno čl.190. st. 5. ZZK upisat će se Republika Hrvatska kao vlasnik odnosno suvlasnik katastarske čestice koja je predmet postupka.[10]

4.4. Sastavljanje zemljišnoknjižnog uloška

Zemljišnoknjižni ulošci sastavit će se prema pravilu

7 Članak 186. g. ZZK
8 Članak 186.a. ZZK
9 Članak 187. ZZK
10 Članak 187.a. ZZK

da će svaka pojedina katastarska čestica činiti zasebno zemljišnoknjižno tijelo, za koje će se sastaviti poseban zemljišnoknjižni uložak, osim ako zakonom nije drukčije određeno. Iznimno, u jedan zemljišnoknjižni uložak upisat će se više katastarskih čestica koje nisu različito opterećene, a pripadaju istom vlasniku, ako on to zahtijeva prilikom sastavljanja uloška.[11]

4.4.1. Sastav posjedovnice

U postupcima obnove zemljišne knjige ili njezinoga dijela u prvom odjeljku posjedovnice (A I) zemljišne knjige za podatke je nadležno tijelo nadležno za katastar, dok je za podatke u drugom odjeljku posjedovnice (A II) nadležan sud odnosno javni bilježnik. U praksi to znači da u postupku obnove zemljišne knjige javni bilježnik upisuje samo podatke u drugom odjeljku posjedovnice – zabilježbe (nekretnina je vodno dobro, nekretnina je kulturno dobro, akt o uporabi, stvarna služnost i proglašenje zaštićenog područja) Najčešća je zabilježba o legalnosti građevine. Ako je u postojećoj zemljišnoj knjizi zabilježeno da za zgradu nije priložena uporabna dozvola ili drugi odgovarajući akt o uporabi takva će se zabilježba prepisati, a ukoliko stranka dostavi akt o legalnosti upisat će se odgovarajuća zabilježba. Ukoliko u postojećoj zemljišnoj knjizi nema upisa zabilježbe, javni bilježnik neće stavljati zabilježbu da akt o uporabi nije priložen.[12] Javni bilježnik odgovara za ove unesene podatke dok se podaci u prvom odjeljku posjedovnice preuzimaju automatski od katastra – broj čestice, način uporabe, izgrađenost, površina te za ove podatke odgovara tijelo nadležno za poslove katastra. Prilikom sastavljanja drugog odjeljka posjedovnice u pravilu se prenose upisi iz postojeće zemljišne knjige osim upisa čiji sadržaj ne može biti predmetom zemljišnoknjižnoga upisa (nedopušteni upisi) i upisi koji se s velikom vjerojatnošću mogu smatrati bespredmetnima jer pravo koje im je predmetom ili na koje se oni odnose ne postoji ili se trajno ne može faktično izvršavati ili je zastarjelo.[13]

4.4.2. Sastav vlastovnice

U vlastovnicu zemljišne knjige (B list) se upisuje pravo vlasništva cijelog zemljišnoknjižnog tijela, kao i ona ograničenja kojima je vlasnik osobno podvrgnut glede slobodnog upravljanja ili glede raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom. U vlastovnici se čine vidljivom zabrana opterećivanja ili otuđivanja, kao i ograničenja raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom koja se upisuju u teretovnicu, a tiču se svakoga vlasnika. Kad je u zemljišnoj knjizi upisano opće dobro, to će se njegovo svojstvo učiniti vidljivim u vlastovnici, kao i tko vodi brigu, upravlja i odgovara za to dobro, s time da se to neće posebno upisivati ako brigu, upravljanje i odgovornost za opće dobro ima Republika Hrvatska. Glede javnih dobara u općoj i u javnoj uporabi pored njihova vlasnika (Republike Hrvatske odnosno jedinice lokalne uprave ili samouprave) naznačit će se u vlastovnici tijelo ili ustanova kojoj je dobro dano na upravljanje odnosno tijelo koje njime neposredno upravlja.[14] U vlastovnicu poduloška upisuje se pravo vlasništva suvlasničkog dijela nekretnine za koji je otvoren poduložak, kao i ona ograničenja kojima je suvlasnik osobno podvrgnut glede slobodnog upravljanja ili glede raspolaganja suvlasničkim dijelom.[15]

U postupku obnove zemljišne knjige kao nositelja prava vlasništva upisat će se osoba prema podacima iz zemljišne knjige, popisnog lista ili katastarskog operata, ovisno o tome koji je podatak novijeg datuma ili prema podacima knjige položenih ugovora, pologa isprava, kao i javnih i privatnih isprava koje stranke dostave sudu/javnom bilježniku, a za koje postoje pretpostavke za stjecanje prava vlasništva prema zakonu. Moguće je provesti i druge dokaze prema pravilima izvanparničnog postupka. Osobe upisane u zemljišnu knjigu i katastar pozivaju se samo ako je iz stanja zemljišne knjige vidljivo da je moguće izvršiti dostavu.

Prilikom sastavljanja vlastovnice treba voditi računa o tome koji je podatak o vlasniku novijeg datuma – onaj od osobe zatečene u izmjeri ili podatak postojeće zemljišne knjige.

Postupak obnove ne zaustavlja pravni promet u postojećim evidencijama te je moguće da je od provedene izmjere do časa sastavljanja nacrta uloška došlo do promjene vlasništva te da je podatak zemljišne knjige noviji .[16]

ZZK jasno propisuje kako će postupiti sud - javni bilježnik ako se na raspravi za sastavljanje uložaka pojavi spor između više osoba oko toga koju od njih bi trebalo upisati kao nositelja knjižnog prava, te navodi kako će sud - javni bilježnik upisati u zemljišnoknjižni uložak osobu koja je upisana u popisni list koji je sastavni dio elaborata izmjere odnosno osobu upisanu u katastarski operat ako je podatak novijeg datuma od upisa u zemljišnu knjigu, a ostale osobe uputiti da svoje pravo ostvaruju u ispravnom postupku. Tek podredno ako

11 Članak 187.b. ZZK
12 Ana Končić, dipl. iur i Ana - Marija Končić: Osnivanje i obnova zemljišne knjige
13 Članak 188. i 189. ZZK
14 Članak 22. ZZK
15 Članak 14. Pravilnika o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova (Zemljišnoknjižni poslovnik) („Narodne novine“ Narodne novine 81/1997, 109/2002, 153/2002, 123/2002, 14/2005, 60/2010, 60/2010, 55/2013, 63/2019)
16 Ana Končić, dipl. iur i Ana - Marija Končić: Osnivanje i obnova zemljišne knjige

nije moguće utvrditi vlasnika prema navedenom, upisat će se Republika Hrvatska kao vlasnik odnosno suvlasnik katastarske čestice koja je predmet postupka. Kao i u posjedovnicu tako i u vlastovnicu zemljišne knjige neće se unijeti nevaljani i bespredmetni upisi postojeće zemljišne knjige. ZZK također propisuje kako postupiti u sumnji koliki su suvlasnički dijelovi, navodeći da će se u tom slučaju smatrati da su oni jednaki. Također, u postupku sastavljanja uložaka upisat će se osobni identifikacijski brojevi nositelja knjižnih prava. U slučaju da se stranke ne odazovu pozivu na raspravu povodom sastavljanja uložaka i nema isprava podobnih za upis, rasprava se neće odgoditi, već će se nacrt uloška sastaviti sukladno gore navedenom.[17]

Osim upisa nositelja prava vlasništva u vlastovnicu će se upisati i slijedeći upisi: uknjižba nositelja prava građenja, zabilježba odbačenog prijedloga, zabilježba odbijenog prijedloga, zabilježba da zemljišnoknjižna čestica jednim dijelom predstavlja javno vodno dobro, zabilježba da zemljišnoknjižna čestica jednim dijelom predstavlja željezničku infrastrukturu, zabilježba otvaranja ispravnog postupka, zabilježba ograničenja prava na razvrgnuće suvlasništva, zabilježba da je posebni dio zgrade izgrađen bez odnosno protivno dozvoli nadležnog tijela, zabilježba uvjetovanja vlasništva, zabilježba lišenja roditeljske skrbi, zabilježba vraćanja roditeljske skrbi, zabilježba roditeljske skrbi nakon punoljetnosti, zabilježba prvenstvenog reda radi otuđenja nekretnine, zabilježba brisovne tužbe, zabilježba tužbe za ispravak, zabilježba žalbe, zabilježba postupka ispravka pogrešnog upisa, zabilježba prijave u ispravnom postupku, zabilježba prigovora u ispravnom postupku, zabilježba ograničenja vlasništva, zabilježba oročenja vlasništva, zabilježba postupka urbane komasacije, zabilježba odbačenog prigovora, zabilježba odbijenog prigovora, zabilježba izvanrednog pravnog lijeka, zabilježba otvaranja postupka predstečajne nagodbe, zabilježba otvaranja pojedinačnog ispravnog postupka, predbilježba prava vlasništva, ostali upisi - upis posebnog dijela nekretnine, zabilježba doživotnog uzdržavanja, zabilježba dosude, zabilježba spora, zabilježba tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, zabilježba skrbništva, zabilježba postupka izvlaštenja, zabilježba pokretanja postupka, uknjižba prava vlasništva, zabilježba prijenosa vlasništva radi osiguranja tražbine, zabilježba otvaranja stečajnog postupka i zabilježba prigovora

4.4.3. Sastav teretovnice

U teretovnicu zemljišne knjige unijeti će se podaci o teretima i njihovim ovlaštenicima iz zemljišne knjige, kartona zemljišta, pologa isprava i podaci isprava položenih u sudu te podaci popisnog lista sastavljenog u postupku katastarske izmjere odnosno predočavanja, a posebno oni koji se odnose na osnivanje založnih prava popisom imovine dok se neće prenositi upisi iz zemljišne knjige koja će se zatvoriti ako se radi o bespredmetnim upisima ili hipotekama za tražbine glede kojih su nastupili uvjeti za brisanje (ako je proteklo najmanje 30 godina od uknjižbe hipotekarne tražbine, a kad ima daljnjih upisa koji se odnose na nju – od posljednjega od tih upisa, ako nije moguće pronaći ni one koji su prema upisima ovlašteni, ni njihove pravne sljednike i ako za ovo vrijeme nisu zahtijevani niti primljeni glavnica ni kamate, niti se pravo na koji drugi način ostvarivalo te hipoteke upisane do 1. rujna 1980. koje se brišu po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranke).

Tereti će se u teretovnicu upisivati onim prvenstvenim redom koji dobivaju prema vremenskom redoslijedu kojim su bili uneseni u zemljišnu knjigu koja će se zatvoriti osnivanjem nove, u knjigu položenih ugovora, te po redu kojim su bili osnivani popisom sukladno odredbama Ovršnog zakona. [18]

U teretovnicu će se tako upisati uknjižba stvarnog tereta, uknjižba prava građenja, zabilježba zabrane raspolaganja izvlaštenom nekretninom, zabilježba odbačenog prijedloga, zabilježba odbijenog prijedloga, zabilježba otvaranja ispravnog postupka, zabilježba da strojevi koji služe nekretnini su samostalne stvari, zabilježba ograničenja na davanje u zakup ili najam, zabilježba načina upravljanja nekretninom, zabilježba - ključ raspodjele troškova cijele nekretnine i doprinosa zajedničkoj pričuvi, zabilježba pridržaja prvenstvenog reda, zabilježba zabrane otuđenja nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske (po zakonu o otocima), zabilježba ograničenje založnog prava, zabilježba ograničenje stvarnog tereta u korist osobe, zabilježba ograničenje podzaložnog prava, zabilježba ograničenje stvarne služnosti, zabilježba ograničenje osobne služnosti, zabilježba ograničenje stvarnog tereta u korist nekretnine, zabilježba ograničenje prvokupa, zabilježba ograničenje zakupa, zabilježba ograničenje najma, zabilježba ograničenje nazadkupa, zabilježba ograničenje koncesije, zabilježba oročenja stvarne služnosti, zabilježba oročenja osobne služnosti, zabilježba oročenja stvarnog tereta u korist nekretnine, zabilježba oročenja stvarnog tereta u korist osobe, zabilježba oročenja prava građenja, zabilježba oročenja založnog prava, zabilježba oročenja podzaložnog prava, zabilježba oročenja prvokupa, zabilježba oročenja zakupa, zabilježba oročenja najma, zabilježba oročenja nazadkupa, zabilježba oročenja koncesije, zabilježba uvjetovanja stvarne služnosti, zabilježba uvjetovanja osobne

17 Članak 190. ZZK

18 Članak 192. ZZK

služnosti, zabilježba uvjetovanja stvarnog tereta u korist nekretnine, zabilježba uvjetovanja stvarnog tereta u korist osobe, zabilježba uvjetovanja založnog prava, zabilježba uvjetovanja podzaložnog prava, zabilježba uvjetovanja prvokupa, zabilježba uvjetovanja zakupa, zabilježba uvjetovanja najma, zabilježba uvjetovanja nazadkupa, zabilježba uvjetovanja koncesije, zabilježba zabrane i ograničenja raspolaganja u prethodnom postupku (u postupku radi utvrđivanja uvjeta za otvaranje stečajnog postupka), zabilježba prvenstvenog reda radi osnivanja založnog prava, zabilježba otkaza hipotekarne tražbine, zabilježba hipotekarne tužbe, zabilježba imenovanja upravitelja, zabilježba opoziva upravitelja, zabilježba brisovne tužbe, zabilježba tužbe za ispravak, zabilježba žalbe, zabilježba postupka ispravka pogrešnog upisa, zabilježba prijave u ispravnom postupku, zabilježba prigovora u ispravnom postupku, zabilježba odbačenog prigovora, zabilježba odbijenog prigovora, zabilježba izvanrednog pravnog lijeka, zabilježba otvaranja postupka predstečajne nagodbe, uknjižba podzaložnog prava, zabilježba zabrane otuđenja i zabrana opterećenja nekretnine založnim pravom, uknjižba prava prvokupa, uknjižba prava zakupa, uknjižba prava nazadkupa, uknjižba prava najma, uknjižba koncesije, uknjižba ustupanja založnog prava, zabilježba otvaranja pojedinačnog ispravnog postupka, zabilježba spora, zabilježba tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, zabilježba skrbništva, zabilježba postupka izvlaštenja, uknjižba osobne služnosti - pravo plodouživanja, uknjižba osobne služnosti - pravo uporabe, uknjižba osobne služnosti - pravo stanovanja, uknjižba stvarne služnosti, uknjižba stvarne služnosti - nepravilna služnost, uknjižba promjene prvenstvenog reda založnog prava, zabilježba ovrhe, zabilježba odbijanja ovrhe, zabilježba ovršivosti tražbine, zabilježba obveze brisanja hipoteke, zabilježba - sporedni uložak, zabilježba - glavni uložak, zabilježba privremene mjere zabranom otuđenja i opterećenja, zabilježba tražbine socijalne pomoći, zabilježba pokretanja postupka, zabilježba zabrane opterećenja nekretnine prenijete radi osiguranja tražbine, zabilježba zabrane otuđenja i/ili opterećenja na temelju pravnog posla, predbilježba založnog prava, uknjižba založnog prava, zabilježba otvaranja stečajnog postupka i zabilježba prigovora.

5. OTVARANJE ZEMLJIŠNE KNJIGE I ISPRAVNI POSTUPAK

5.1. OTVARANJE ZEMLJIŠNE KNJIGE

Zemljišna knjiga (odnosno njezin dio ako se postupak provodi za dio ili po dijelovima katastarske općine), osnovana je ili obnovljena onoga dana kada sud odlukom o otvaranju zemljišne knjige ili dijela zemljišne knjige utvrdi da su sastavljeni svi zemljišnoknjižni ulošci za koje se provodio postupak. Odluku donosi predsjednik suda ili sudac kojeg za to ovlasti predsjednik suda te ta odluka sadrži brojeve katastarskih čestica zemljišne knjige koja se otvara. S danom otvaranja zemljišne knjige zatvara se cijela ili dio zemljišne knjige, knjige položenih ugovora i kartona zemljišta koji su do tada bili u uporabi.

Do zaprimanja odluke o otvaranju zemljišne knjige ili dijela zemljišne knjige sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda u postupcima koji su mu povjereni je dužan održavati stanje već raspravljenih uložaka, tako da se u njih upišu sve promjene koje su provedene u postojećoj zemljišnoj knjizi, knjizi položenih ugovora i kartonima zemljišta. Ako je u postojećoj zemljišnoj knjizi došlo do promjene koja se ne može provesti u već raspravljenom ulošku, do otvaranja zemljišne knjige zadržat će se stanje kakvo je utvrđeno prilikom sastavljanja uloška, a u takav uložak nove zemljišne knjige prenijet će se plombe upisa iz postojeće zemljišne knjige te će se po službenoj dužnosti, nakon otvaranja zemljišne knjige, upisati zabilježba prijave ili prigovora. U odnosu na predmete u kojima nije donesena odluka o upisu, plombe će se prenijeti u zemljišnu knjigu koja se otvara. Ako se prijedlogu za upis, čija je plomba prenesena u novu zemljišnu knjigu, ne bi moglo udovoljiti s obzirom na stanje nove zemljišne knjige, taj će se prijedlog smatrati prijavom za upis u ispravnom postupku. [19]

5.2. ISPRAVNI POSTUPAK

Istovremeno se otvara ispravni postupak, o čemu sud objavljuje oglas po službenoj dužnosti na e-Oglasnoj ploči, oglasnoj ploči nadležnog suda, nadležnog ureda za katastar, jedinice lokalne samouprave ili na drugi odgovarajući način. Sve osobe koje nisu zadovoljne upisom mogu u roku za ispravak, koji ne može biti kraći od mjesec dana niti duži od tri mjeseca, računajući od dana objave oglasa na e-Oglasnoj ploči, podnijeti prijavu – prigovor. Prijave (prijedlog da u zemljišnu knjigu treba upisati nešto što u nju nije upisano), kao i prigovori (da bi neki upis ili njegov prvenstveni red trebalo izmijeniti, nadopuniti ili izbrisati) podnose se zemljišnoknjižnom sudu.

5.3. RASPRAVA ZA ISPRAVAK

Raspravu za ispravak provodi i donosi odluku, u pravilu zemljišnoknjižni sud, prema pravilima izvanparničnoga postupka, dok se iznimno javnom bilježniku može povjeriti provođenje tog postupka, ako je postupak osnivanja odnosno obnove zemljišne knjige za tu katastarsku općinu bio povje-

19 Članak 193. ZZK

ren javnom bilježniku i to onom javnom bilježniku koji je provodio postupak obnove zemljišne knjige. U tom slučaju javni bilježnik je dužan donijeti nacrt odluke povodom zaprimljenih prijava i prigovora u roku od 90 dana od isteka zadnjeg dana roka za ispravak, a sud je dužan na temelju dostavljenog nacrta odluke donijeti odluku u roku od 30 dana od dana zaprimanja nacrta odluke.[20]

Na raspravu za ispravak sud-javni bilježnik poziva: osobe koje su podnijele svoje prijave i prigovore, osobe protiv čijih su upisa te prijave i prigovori podneseni te može pozvati i osobe za koje prema sadržaju zemljišnih knjiga proizlazi da bi mogle imati pravni interes. Ako neka od pozvanih osoba ne dođe, to ne odgađa održavanje rasprave za ispravak niti znači da je nenazočna osoba povukla svoju prijavu ili prigovor, niti da priznaje tuđe prijave ili prigovore već će u slučaju neodazivanja uredno pozvanih osoba donijeti odluka bez odgađanja na temelju stanja spisa. Nitko nije ovlašten zahtijevati odgodu rasprave niti povrat u prijašnje stanje te će se na sve navedeno stranke upozoriti u pozivu na raspravu za ispravak.[21]

Na raspravi za ispravak sud -javni bilježnik će dati priliku nazočnima da obrazlože svoje pravodobno podnesene prijave i prigovore, da se očituju na tuđe te da u prilog svojim tvrdnjama ponude dokaze koje bi na toj raspravi bilo moguće odmah izvesti te će omogućiti nazočnima da se na raspravi za ispravak postignu sporazum koji će uzeti na zapisnik. Na raspravi za ispravak izvest će se dokazi koje sud – javni bilježnik smatra potrebnima. Ako su prijave i prigovori pristigli nakon isteka roka za ispravak odbacit će se kao nepravodobni u roku od 15 dana od dana zaprimanja.[22]

Kad sud - javni bilježnik ocijeni da su sva pitanja dovoljno raspravljena zaključit će raspravu te će donijeti i proglasiti svoju odluku. Odlukom može potpuno ili djelomično usvojiti, odbiti ili odbaciti prijavu upisa odnosno prigovor na upise ili njihov prvenstveni red. U odluci kojom usvaja prijavu upisa ili prigovor na upis sud će dopustiti odgovarajuće upise i narediti njihovu provedbu. Protiv ovih odluka ne može se uložiti žalba, ali ona ne sprječava ostvarivanje prava u parnici pred sudom ili u postupku pred drugim nadležnim tijelom. [23]

Ustanovi li sud-javni bilježnik da bi za postupanje po prijavi ili prigovoru bilo nužno izmijeniti upis u posjedovnici o površini, obliku, adresi, načinu uporabe ili izgrađenosti katastarske čestice, on toj prijavi ili prigovoru neće udovoljiti, već će je odbaciti bez provođenja rasprave, a zabilježbu prigovora brisat će po službenoj dužnosti kada rješenje o odbacivanju postane pravomoćno. O prijavama i prigovorima glede upisa u vlastovnicu i teretovnicu o kojima su svi nazočni postigli sporazum sud-javni bilježnik će odlučiti u skladu s tim sporazumom, ako je on dopušten i moguće ga je provesti. O prijavama i prigovorima glede upisa u vlastovnicu i teretovnicu o kojima nazočni nisu postigli sporazum sud će odlučiti po pravičnoj ocjeni. Sud-javni bilježnik će uputiti osobe čije prijave ili prigovore nije usvojio u cijelosti ili djelomično, kao i one čiji je upis ili prvenstveni red upisa svojom odlukom odredio izmijeniti, nadopuniti ili izbrisati da svoje navodno pravo ostvaruju u parnici tužbom za ispravak. Ako se tužba za ispravak podnese u roku od 30 dana od dana dostave rješenja donesenog u ispravnom postupku, sud-javni bilježnik će, kad mu bude dokazano da je tužba podnesena, zabilježbu prijave ili prigovora zamijeniti zabilježbom spora.[24]

Na osnovi odluke suda donesene na raspravi za ispravak kojom je sud prihvatio prijavu za upis ili usvojio prigovor o upisu ili njegovu prvenstvenom redu provest će se njime naređeni upisi u zemljišnoj knjizi. Ako je na raspravi postignut sporazum o prijavama ili prigovorima, zabilježba prijave i prigovora izbrisat će se s provođenjem upisa. Sud-javni bilježnik će po službenoj dužnosti izbrisati sve zabilježbe prijava i prigovora o kojima nije postignut sporazum nakon isteka roka od 30 dana od dana dostave rješenja o njihovoj osnovanosti, a i prije ako su zamijenjene zabilježbom spora. Ako u otvorenom roku za ispravak nisu podnesene prijave ili prigovori, sud-javni bilježnik će brisati zabilježbu tijeka roka za ispravak bez provođenja rasprave po službenoj dužnosti. [25]

Na tužbu za ispravak kojom će zahtijevati ispravak upisa u zemljišnu knjigu pokretanjem parnice ili drugoga postupka pred nadležnim tijelom imaju pravo osobe o čijim prijavama ili prigovorima sud nije u cijelosti ili dijelu udovoljio u ispravnom postupku u roku od 30 dana od dana zaprimanja rješenja te osobe čiji je upis ili prvenstveni red upisa odlukom donesenom u ispravnom postupku sud naredio izmijeniti, nadopuniti ili izbrisati. Pravo tužbom zahtijevati ispravak prestaje istekom rokova određenih ZZK za podizanje brisovne tužbe, s tim da trogodišnji rok počinje teći od časa provedbe spornoga upisa odnosno otkad je dostavljeno rješenje o odbijanju prijave ili prigovora. Na tužbu za ispravak na odgovarajući se način primjenjuju pravila po kojima se u slučaju brisovne tužbe štite osobe koje su postupale s povjerenjem u potpunost i istinitost zemljišnih knjiga. Na tužbu za ispravak na odgovarajući se način primjenjuju pravila ZZK o zabilježbi spora.[26]

20 Članak 199. ZZK
21 Članak 200. ZZK
22 Članak 201. ZZK.
23 Članak 202. ZZK
24 Članak 203. ZZK
25 Članak 204. ZZK
26 Članak 205. ZZK

6. NAGRADA I NAKNADE TROŠKOVA JAVNOG BILJEŽNIKA KAO POVJERENIKA SUDA U POSTUPKU OSNIVANJA I OBNOVE ZEMLJIŠNE KNJIGE

Nagrada i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige propisani su odredbama ZZK i Pravilnikom o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige (Pravilnikom).

Javnom bilježniku kao povjereniku suda u provođenju postupaka pripada jedinstvena nagrada za provođenje poslova osnivanja i obnove zemljišne knjige i postupaka izrade nacrta odluka povodom zaprimljenih prijava i prigovora u postupku u kojem je taj javni bilježnik bio povjerenik suda u neto iznosu od 20,00 eura po jednoj katastarskoj čestici za koju je sastavljen nacrt zemljišnoknjižnog uloška.[27] Također, javnom bilježniku pripada pravo na naknadu stvarnog troška.

Pravilnik propisuje kako će nakon što javni bilježnik sastavi sve nacrte zemljišnoknjižnih uložaka obavijestiti sud da je dovršen postupak sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka za katastarsku općinu odnosno dio katastarske općine, ako se postupak provodi za dio katastarske općine ili po dijelovima. Obavijest treba sadržavati i podatak o ukupnom broju katastarskih čestica za koje su sastavljeni nacrti zemljišnoknjižnih uložaka, ime i prezime javnog bilježnika, adresa javnobilježničkog ureda, OIB te broj računa javnog bilježnika na koji se treba izvršiti uplata. Sud će navedenu obavijest i odluku o otvaranju zemljišne knjige dostaviti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. [28]

Međutim, ZZK zadnjom novelom propisuje da je javni bilježnik dužan najkasnije do petog u mjesecu dostaviti nadležnom sudu i ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa izvještaj o ukupnom broju katastarskih čestica za koje su sastavljeni nacrti zemljišnoknjižnih uložaka, a koji izvještaj sadrži i sve potrebne podatke za uplatu nagrade i naknade za rad javnog bilježnika [29] slijedom čega se nagrada javnom bilježniku isplaćuje mjesečno za sastavljene nacrte zemljišnoknjižnih uložaka u prethodnom mjesecu.

7. ZAKLJUČAK

U Republici Hrvatskoj još uvijek postoji veliki broj katastarskih općina u kojima zemljišne knjige nisu ažurne, unatoč dugogodišnjem radu sudova. S druge strane, vidljiv je napredak općina i gradova u kojima su provedeni postupci obnove zemljišnih knjiga. Obnova zemljišne knjige ključan je čimbenik u osiguravanju pravne sigurnosti pravnog prometa nekretnina, ali i u drugim domenama korištenja nekretnina, primjerice u turizmu. Jedinice lokalne samouprave su također pokazale interes za provođenje ovih postupaka radi bržeg rješavanja imovinsko – pravnih odnosa kao preduvjeta za povlačenje sredstava iz europskih fondova. Kao postupak koji obuhvaća usklađenje stvarnog zemljišnoknjižnog stanja s onim postojećim zemljišnoknjižnim stanjem, svojom provedbom stvara sigurno okruženje na tržištu nekretnina, štiti prava vlasnika i trećih osoba te doprinosi ekonomskom razvoju, kako na lokalnoj razini tako i šire. Zakonodavac je ovdje prepoznao ulogu javnog bilježnika kao nepristranog povjerenika uključivši ga u ovaj postupak pri čemu, kao i kod drugih povjerenih poslova javnom bilježniku, može doći do značajnog rasterećenja sudova koji su nerijetko preopterećeni. Javni bilježnici svojim znanjem i stručnošću mogu u bitnom doprinijeti bržem i učinkovitijem provođenju ovih postupaka. Uloga javnih bilježnika pri tome prelazi samo sudjelovanje u izradi nacrta zemljišnoknjižnih uložaka već sudjelovanje javnih bilježnika jamči pravnu sigurnost i učinkovitost cjelokupnog postupka. Samim time postižu se dugoročne posljedice koje se odražavaju u jačanju tržišta nekretnina, razvoju lokalne i šire zajednice, rastu ulaganja, usklađenju s europskim standardima te gospodarskom razvoju Republike Hrvatske.

27 Članak 7. i 3. Pravilnika
28 Članak 11. Pravilnika
29 Članak 186.d. ZZK

IZVORI

ČLANCI

- Ana Končić, dipl. iur i Ana - Marija Končić: Osnivanje i obnova zemljišne knjige

PROPISI:

- Zakon o zemljišnim knjigama („Narodne novine“ 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024 – dalje ZZK)

- Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina („Narodne novine“ 112/2018, 39/2022, 152/2024)

- Zakon o javnom bilježništvu („Narodne novine“ 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022)

- Pravilnik o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova (Zemljišnoknjižni poslovnik) („Narodne novine“ Narodne novine 81/1997, 109/2002, 153/2002, 123/2002, 14/2005, 60/2010, 60/2010, 55/2013, 63/2019)

- Pravilnik o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige („Narodne novine“ 150/23)

IZVORI PREUZETI S INTERNETA:

https://e-justice.europa.eu/topics/registers-business-insolvency-land/land-registers-eu-countries/hr_hr

Bojan Ruždjak, javni bilježnik
Ana-Marija Dujmović, javnobilježnički prisjednik

POSTUPANJE JAVNOG BILJEŽNIKA U OVRŠNIM POSTUPCIMA NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

UVOD

U hrvatskom pravnom sustavu, javni bilježnici već dugi niz godina imaj važnu ulogu u postupcima koji se vode povodom prijedloga na temelju vjerodostojne isprave. Iako su ti postupci nekada bili u izvornoj nadležnosti javnih bilježnika, izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (dalje OZ) od 27. studenoga 2020.g. koje su u cijelosti stupile na snagu 15. rujna 2021.g., ovršni postupci na temelju vjerodostojne isprave postali su povjereni posao javnih bilježnika, a koje postupke im povjeravaju mjesno nadležni općinski sudovi u Republici Hrvatskoj, a i koji su tim istim izmjenama i dopunama postali stvarno nadležni za određene kategorije ovršenika.

Unatoč činjenici da javni bilježnici u Hrvatskoj sudjeluju u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave već skoro puna dva desetljeća još uvijek se pojavljuju iste ili slične pravne dileme o ispravnom postupanju i primjeni odredbi OZ u tim postupcima, a i od spomenutih izmjena i dopuna OZ pojavile su se i neke nove, prvenstveno uzrokovane podjelom stvarne nadležnosti između javnih bilježnika i općinskih sudova, kao i činjenicom da se predmeti dodjeljuju i povjeravaju u rad u cijelosti elektronički, upotrebom algoritma.

Fokus ovog rada je prikaz konkretnih situacija i dilema koji se pojavljuju u postupanju javnih bilježnika u provedbi ovršnih postupaka na temelju vjerodostojne isprave te kako tumačiti odredbe OZ-a i odredbe Zakona o parničnom postupku (dalje ZPP), a koje se supsidijarno primjenjuju u ovršnim postupcima. Posebna pozornost posvećena je situacijama u kojima ovršenik ima prebivalište ili boravište izvan Republike Hrvatske, zatim postupcima protiv maloljetnika, nasljednika ili suvlasnika nekretnina, kao i slučajevima kada je ovršenik u stečaju ili predstečajnom postupku. Također će biti govora i o obustavi postupka te dilema oko pravilne dostave pismena.

JAVNI BILJEŽNIK KAO POVJERENIK SUDA

Uvodno ćemo se osvrnuti na relativno novu ulogu javnih bilježnika u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave kao povjerenika suda. Javni bilježnici su određeni kao povjerenici suda kada odlučuju o prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave sukladno odredbi čl. 278. st. 2. OZ. Međutim postavlja se pitanje što to točno znači za ovlasti i dužnosti javnih bilježnika u odnosu na ranija zakonska uređenja kada su ovakvi ovršni postupci bili izvorni posao javnih bilježnika. Prema mišljenju autora, ovakvo zakonsko uređenje nije donijelo neke bitne promjene u samim ovlastima koje javni bilježnici imaju u vođenju ovršnih postupaka u odnosu na ranije. Za razliku od ostavinskog postupka, gdje javni bilježnici imaju širu nadležnost sukladno čl. 176. st. 4. Zakona o nasljeđivanju kojim su ovlašteni poduzimati sve radnje u postupku i donositi sve odluke osim odluka za koje je zakonom drukčije propisano, u ovršnom postupku javni bilježnik je ovlašten poduzimati samo one radnje za koje je izričito ovlašten. U OZ ne postoji ekvivalent odredbe čl. 176. st. 4. Zakona o nasljeđivanju i kada se čitaju odredbe OZ u njihovoj ukupnosti iz istih proizlazi vrlo jasna razlika između ovlasti suda i javnog bilježnika. Ovlasti javnog bilježnika su, unatoč izmjenama i dopunama ovršnog zakona, ostale još uvijek propisane gotovo isključivo čl. 281. OZ. Stoga je mišljenje i preporuka autora da javni bilježnici budu vrlo oprezni koje odredbe OZ će primjenjivati u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave izuzev naravno onih gdje je javni bilježnik izrijekom ovlašten primjenjivati određene odredbe OZ.

PROBLEM PREBIVALIŠTA I BORAVIŠTA

Člankom 39.a OZ je propisano da se prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosi općinskom sudu na čijem području ovršenik ima

prebivalište ili sjedište putem informacijskog sustava, na propisanom obrascu elektroničkim putem u strojno čitljivom obliku, odnosno elektronički. Međutim u praksi ono što propisuje navedeni članak se ne ostvaruje. Prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnose se putem sustava e-Ovrhe koji onda upotrebom algoritma dodjeljuje premet mjesno nadležnom općinskom sudu, a koji se potom sukladno članku 39.a st. 4. OZ automatski povjeravaju u rad javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ravnomjerno, po abecednom redu njihovih prezimena i prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika. Prema tome algoritam (informacijski sustav) određuje kojem mjesno nadležnom sudu i mjesno nadležnom bilježniku će predmet biti dodijeljen. Ovo se posebno ističe jer jedan dio problema s dodjelom i utvrđivanjem mjesne i stvarne nadležnosti proizlazi upravo iz ove činjenice elektroničkog podnošenja prijedloga i dodjele predmeta u rad.

Utvrđivanje prebivališta i boravišta ovršenika jedan je od najvažnijih elemenata koje javni bilježnici trebaju utvrditi u postupku donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave s obzirom na to da isti elementi određuju mjesnu i stvarnu nadležnost, pa posljedično i daljnju zakonitost postupka. U nastavku ćemo navesti kako treba postupati s prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave kroz niz konkretnih situacija koje se u praksi pojavljuju, a svaka od njih zahtijeva specifičan pristup.

1. Ovršenik ima prijavljeno prebivalište/sjedište u RH

Ako uvidom u sustav MUP-a odnosno nekog drugog registra javni bilježnik utvrdi da je mjesno i stvarno nadležan za ovršenika navedenog na prijedlogu onda tu nema nikakve dileme da se po prijedlogu treba redovno postupati kako je predviđeno odredbama OZ, naravno pod pretpostavkom da je prijedlog uredan i dopušten.

Međutim zbog upotrebe algoritma koda dodjele predmeta sudovima pa potom i javnim bilježnicima u praksi dolazi do situacija gdje je predmet dodijeljen javnom bilježniku kao mjesno nadležnom iako to ne bi trebao biti. Najčešći slučaj je s ovršenicima (fizičkim osobama) koji imaju prebivalište na području Novog Zagreba, a za koje bi trebali biti nadležni javni bilježnici koji mjesno pripadaju u nadležnost Općinskog suda u Novom Zagrebu, a koji se nekada dodjeljuju u rad javnim bilježnicima na području Grada Zagreba. To se događalo i događa se još uvijek jer evidencije MUP-a o prebivalištu ili boravištu ovršenika nemaju točno utvrđeno razgraničenje Grada Zagreba i Novog Zagreba prema adresi prebivališta/boravišta već sve adrese stavlja pod isti kriterij, a to je Zagreb.

U praksi se različito postupa, neki javni bilježnici vraćaju takve predmete sudu jer se smatraju mjesno nenadležnima, dok drugi postupaju po istima smatrajući da ako je već im dodijeljen predmet od suda koji je mjesno nadležan za njih, da onda nema mjesta propitivanju mjesne nadležnosti. Zbog takvih slučajeva se pojavila i sudska praksa koja barem donekle rješava ovu dilemu. Rješenjem Županijskog suda u Rijeci Gž Ovr-74/2024 je županijski sud zauzeo stav da Grad Zagreb ima status Županije pa su za ovršenike koji imaju prijavljeno prebivalište i u Zagrebu i Novom Zagrebu nadležni javni bilježnici na području cijelog Grada Zagreba. Koliko je takav stav Županijskog suda u Rijeci ispravan se može diskutirati, ali ovdje se ističe kao odluka koju bi trebalo uzeti barem u obzir kada se u ovakvim situacijama pojavi dilema oko mjesne nadležnosti.

2. Ovršenik ima prijavljeno prebivalište/sjedište izvan RH

U situacijama gdje javni bilježnik utvrdi da ovršenik prijavljeno prebivalište/sjedište izvan Republike Hrvatske vrlo je jasno propisano kako treba postupiti. U ovakvim slučajevima primjenjuje se odredba Čl. 281. st 6. OZ koja jasno propisuje da će se u takvim slučajevima smatrati se da je javni bilježnik zaprimio zahtjev za izdavanje platnog naloga sukladno odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak te da neće donijeti rješenje o ovrsi već će proslijediti predmet nadležnom sudu u skladu s člankom 287. OZ radi donošenja odluke.

Na isti način treba postupiti i kada se ne može nedvojbeno utvrditi preko evidencija MUP-a ima li ovršenik prijavljeno prebivalište izvan RH ali se iz sadržaja prijedloga može zaključiti da je prebivalište ovršenika izvan RH (npr. adresa navedena u prijedlogu je iz strane države)

U ovakvim slučajevima isključivo je stvarno nadležan sud za postupanje prema ovršeniku te javni bilježnik nije ovlašten donijeti nikakvu odluku ili poduzeti bilo kakvu radnju.

U ovom dijelu će se posebno napomenuti da odredba Čl. 281. st 6. OZ ne propisuje samo

način postupanja javnih bilježnika u situacijama kada ovršenik ima prijavljeno prebivalište/ sjedište izvan Republike Hrvatske, već još važnije, određuje stvarnu nadležnost za ovršenika između javnog bilježnika i suda. O tumačenju i primjeni ove odredbe bit će još govora u nekim od sljedećih primjera u ovom radu.

3. Ovršenik fizička osoba ima prijavljeno prebivalište u RH uz prijavljeno boravište u RH

U situacijama u kojima se utvrdi da ovršenik fizička osoba ima prijavljeno prebivalište u RH uz prijavljeno boravište u RH, stvarno i mjesno nadležan za postupanje je javni bilježnik prema mjestu prebivališta ovršenika s time da se dostava uvijek vrši na adresu boravišta sukladno odredbi čl. 8. st. 5. OZ. U vezi dostave rješenja i ostalih pismena bit će više riječi u dijelu gdje će se posebno obraditi pravila o dostavi u ovršnim postupcima.

4. Prijedlog podnesen protiv dva (ili više) ovršenika koji svi imaju prebivalište/ sjedište u RH, od kojih je za barem jednog mjesno nadležan sud/bilježnik kojem je predmet dodijeljen, ali nije za drugog (ili ostale)

Ovakvu situaciju i način postupanja ćemo pokušati objasniti na primjeru.

I. ovršenik ima prebivalište u Zagrebu, a II. ovršenik ima prebivalište u Osijeku.

U ovakvim situacijama postoji, u teoriji, sukob mjesne nadležnosti između više općinskih sudova pa posljedično i javnih bilježnika. Međutim ovaj sukob se vrlo lako rješava primjenom čl. 50 ZPP koji propisuje da ako je jednom tužbom tuženo više osoba (članak 196. stavak 1. točka 1. ZPP), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženika. Ako navedenu odredbu primijenimo na odgovarajući način u ovršnom postupku proizlazi da ako je jednim prijedlogom za ovrhu zatražena ovrha protiv više ovršenika, a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog javnog bilježnika, nadležan je javni bilježnik koji je mjesno nadležan za jednog od ovršenika. Ukratko, dolazi do atrakcije mjesne nadležnosti kod jednog suda pa posljedično i javnog bilježnika. U ovakvim situacijama nema nikakvog razloga za vraćanje predmeta sudu već treba redovno postupati prema svim ovršenicima.

5. Prijedlog podnesen protiv dva (ili više) ovršenika od kojih barem jedan ovršenik ima prebivalište/ sjedište u RH, od kojih je za barem jednog mjesno nadležan sud/bilježnik kojem je predmet dodijeljen, ali drugi (ili ostali) imaju prijavljeno prebivalište izvan RH

I za ovakvu situaciju i način postupanja ćemo dati primjer.

I. ovršenik ima prebivalište u Zagrebu, II. ovršenik ima prebivalište u Grazu, Austrija

Za razliku od prethodnog primjera, ovdje nemamo sukob mjesne nadležnosti, već stvarne nadležnosti i to između javnog bilježnika i općinskog suda. U ovakvoj situaciji imamo I. ovršenika za kojeg je nesporno stvarno nadležan javni bilježnik i II. ovršenika za kojeg je nesporno nadležan sud sukladno odredbi Čl. 281. st 6. OZ. U konkretnoj situaciji javni bilježnik je ovlašten i dužan provesti postupak prema I. ovršeniku dok prema II. ovršeniku nije ovlašten postupati.

U ovakvim situacijama potrebno je primijeniti odredbe ZPP koji se odnose na suparničare. U konkretnoj situaciji I. i II. ovršenik su suparničari u smislu odredbi ZPP (čl. 196. stavak 1. točka 1. ZPP), oni su jedinstveni suparničari (čl. 201. ZPP), međutim nisu nužni suparničari.

U ovakvim situacijama oportuno je napraviti sljedeće. Predmet vratiti sudu s prijedlogom za razdvajanje postupka u odnosu na ovršenika koji ima prebivalište/sjedište izvan RH (čl. 197. ZPP)

Nakon što sud donese rješenje o razdvajanju postupka u odnosu na ovršenika koji ima prebivalište izvan RH i vrati spis, javni bilježnik će nastaviti postupak protiv ovršenika za kojeg je javni bilježnik mjesno nadležan prema prebivalištu/sjedištu ovršenika.

6. Ovršenik fizička osoba nema prijavljeno prebivalište u RH, ali ima prijavljeno (samo) boravište u RH

U ovakvim slučajevima u praksi je dolazilo do velike konfuzije budući da odredbe OZ koje se odnose na mjesnu nadležnost javnih bilježnika u slučajevima kada ovršenik ima samo prijavljeno boravište ne postoje, već izričito spominju samo prebivalište kao kriterij utvrđivanja mjesne, pa i stvarne nadležnosti u smislu čl. 281. st. 6. OZ. Mnogi javni bilježnici su zbog toga vraćali takve premete sudu smatrajući da nisu stvarno i mjesno nadležni za takvog ovršenika. Međutim takav postupak po mišljenju autora nije ispravan.

U ovakvim situacijama potrebno je primijeniti odredbu čl. 47. st. 2. ZPP koja glasi: „ Ako tuženik nema prebivalište u Republici Hrvatskoj opće mjesno nadležan je sud na čijem području tuženik ima boravište.“ Iz ove odredbe kada se na odgovarajući način primijeni na ovršne postupke na temelju vjerodostojne isprave jasno proizlazi da je mjesno (i stvarno) za ovršenika nadležan javni bilježnik koji je mjesno nadležan prema adresi boravišta ovršenika te po predmetu treba redovno postupati kao

i u slučajevima kada ovršenik ima prijavljeno prebivalište. Svako drugo postupanje, prema mišljenju autora, predstavlja pretjerano formalističko tumačenje propisa koje je apsolutno nesvrhovito.

7. Ovršenik je u trenutku podnošenja prijedloga imao prijavljeno prebivalište/sjedište u RH ali se tijekom postupka (nakon donošenja rješenja o ovrsi) ustanovilo da je ovršenik promijenio prebivalište/sjedište izvan RH.

Ovo je relativno rijedak slučaj u praksi ali je ipak dovoljno čest i zaslužuje razradu u ovom radu. S obzirom na smisao odredbe čl. 281. st. 6. OZ koja jasno određuje stvarnu nadležnost javnih bilježnika i sudova u odnosu na to jesu ili isti prijavljeni na teritoriju RH ili u inozemstvu, u ovakvim slučajevima se postavljaju vrlo konkretna pravna pitanja. Tko je stvarno nadležan nakon što je doneseno rješenje o ovrsi, a ovršenik je prijavljen u inozemstvu, sud ili javni bilježnik? Dolazi li do ustaljivanja stvarne nadležnosti javnog bilježnika ili pak dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti suda? O ovoj problematici mišljenje autora je sljedeće.

Čl. 39.a OZ javni bilježnici su, kao povjerenici suda određeni kao stvarno nadležni, za postupanje u ovršnim postupcima povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Međutim stvarna nadležnost javnih bilježnika je vezana uz činjenicu da ovršenik ima prebivalište (ili barem boravište) odnosno sjedište na području Republike Hrvatske, te je stoga čl. 281. st. 6. OZ određeno da će u slučajevima kada javni bilježnik zaprimi prijedlog za ovrhu protiv ovršenika s prebivalištem ili sjedištem izvan Republike Hrvatske, smatrat će se da je zaprimio zahtjev za izdavanje platnog naloga sukladno odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak te neće donijeti rješenje o ovrsi već će proslijediti predmet nadležnom sudu u skladu s člankom 287. OZ radi donošenja odluke. Iz navedene odredbe proizlazi da javni bilježnici nisu stvarno nadležni za donošenje bilo kakve odluke u slučajevima kada ovršenik ima prebivalište ili sjedište izvan Republike Hrvatske, već je stvarna nadležnost isključivo sudska i provodi se postupak izdavanja platnog naloga koji je različit od ovršnog postupka povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, a za koji postupak javni bilježnici nisu uopće nadležni niti po odredbama OZ niti ZPP.

Međutim postavlja se pitanje kako postupiti i postoji li više stvarna nadležnost javnih bilježnika u slučajevima kada je u vrijeme podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ovršenik imao prebivalište ili sjedište u Republici Hrvatskoj ali je tijekom postupka ovršenik promijenio svoje prebivalište ili sjedište izvan granica Republike Hrvatske? Ta činjenica može nastupiti odmah nakon primitka prijedloga, nakon slanja obavijesti sukladno čl. 281. st. 1. OZ ili čak nakon donošenja rješenja o ovrsi pa sve do trenutka kada su nastupili uvjeti za iskazivanje pravomoćnosti i ovršnosti rješenja. Budući da je čl. 281. st. 6. OZ određena isključiva stvarna nadležnost suda za ovršenika koji ima prijavljeno prebivalište ili sjedište izvan Republike Hrvatske, a protiv istih nije niti dopušteno voditi ovršni postupak na temelju prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave nego isključivo postupak izdavanja platnog naloga, jedini logičan i na zakonu utemeljen zaključak je da u slučajevima kada se utvrdi da je nastupila činjenica da ovršenik ima prebivalište ili sjedište izvan Republike Hrvatske dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti suda i isti postaje isključivo stvarno nadležan za ovršenika i nikakvo ustaljivanje nadležnosti javnog bilježnika za takvog ovršenika nije moguće.

Do te atrakcije dolazi neovisno o tome u kojem stadiju je postupak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koji vodi javni bilježnik pa čak i nakon što je doneseno rješenje, ali svakako prije pravomoćnosti tog rješenja. Stoga je jedini logični zaključak da slučajevima kada se utvrdi da je ovršenik nakon podnošenja prijedloga za ovrhu promijenio prebivalište ili sjedište izvan Republike Hrvatske, javni bilježnik bi trebao premet vratiti sudu koji bi potom trebao na odgovarajući način primijeniti odredbu čl. 16. ZPP i proglasiti javnog bilježnika stvarno nenadležnim, ukinuti provedene radnje pa i ukinuti rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ako je ono doneseno te postupiti po čl. 281. st. 6 OZ i nastaviti postupak radi izdavanja platnog naloga protiv ovršenika.

PRIJEDLOG ZA OVRHU PROTIV OVRŠENIKA KOJI JE U POSTUPKU PREDSTEČAJA ILI STEČAJA

U ovršnim postupcima protiv ovršenika koji su u postupku predstečaja ili stečaja primjenjuju se posebne zakonske odredbe koje reguliraju ovršne postupke u ovakvim predmetima, a ovisno o tome radi li se o predstečaju ili stečaju, postoje specifična pravila koja reguliraju mogućnost pokretanja i vođenja ovršnih postupaka.

a) Predstečajni postupak

Kako predstečajni postupak ima za cilj restrukturiranje dužnikovih obveza, člankom 68. stavak 2. Stečajnog zakona uvedena je zabrana pokretanja novih ovršnih postupaka protiv dužnika u vezi s tražbinama na koje predstečajni postupak utječe odnosno na tražbinama koje su nastale prije početka predstečajnog postupka. Ta zabrana traje 120 dana od otvaranja postupka, uz mogućnost produljenja dva puta za daljnjih 90 dana, pod uvjetom da dužnik, vjerovnik ili povjerenik prije isteka

tog roka zatraže sud da produži trajanje zabrane provedbe ovršnih postupaka. Međutim, na prijedlog dužnika, vjerovnika ili povjerenika sud će ukinuti zabranu provedbe ovršnih postupaka ako postane očito da dio vjerovnika koji bi mogli spriječiti donošenje plana restrukturiranja ne podupire nastavak pregovora te će obustaviti predstečajni postupak.

Tijekom tog razdoblja, vjerovnici ne mogu pokretati ovršne postupke, čime se omogućuje stabilizacija financijskog stanja dužnika. Ako predstečajni postupak započne nakon podnošenja prijedloga za ovrhu, a prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi, postupak se prekida i vraća sudu na daljnje postupanje.

Tijekom predstečajnog postupka, dostava se obavlja sukladno odredbama članka 8. Ovršnog zakona, i to onih koje se odnose na dostavu pravnim osobama.

b) Stečajni postupak

Stečajni postupak, s druge strane, ima za cilj pravedno namirenje svih vjerovnika, pa stoga postoje jasne zabrane pokretanja ovršnih postupaka kojima se teži ostvariti pravednu raspodjelu dužnikove imovine među vjerovnicima. Tako je člankom 169. Stečajnog zakona uvedena zabrana pokretanja ovrha za tražbine koje su nastale prije otvaranja stečaja, kao i za tražbine u roku od šest mjeseci nakon otvaranja postupka. Svrha ovakvog zakonskog uređenja je jasno ograničavanje individualnih postupaka naplate nakon otvaranja stečaja, kako bi se osigurao jednaki položaj vjerovnika u ovim postupcima.

Svi ovršni postupci koji su bili pokrenuti u trenutku otvaranja stečaja prekidaju se, bez obzira na to u kojoj se fazi nalaze te se takvi predmeti trebaju vratiti nadležnom sudu na daljnje odlučivanje, osim u slučajevima kada je već doneseno rješenje o namirenju razlučnog vjerovnika tj. kad je već nastupila pravomoćnost i ovršnost Rješenja o ovrsi.

Ovrha nije dopuštena šest mjeseci od otvaranja stečajnog postupka, a ovo razdoblje ima ulogu svojevrsnog moratorija kako bi se stečajnom upravitelju omogućilo da bez pritiska prisilnih naplata pokuša namiriti obveze vjerovnika.

Na temelju odredbe članka 134.a ZPP-a, dostava pravnoj osobi nad kojom je otvoren stečajni postupak obavlja se elektroničkim putem stečajnom upravitelju, pa se ova odredba primjenjuje i na ovršne postupke.

PRIJEDLOG ZA OVRHU KAD JE PREDMET OVRHE NEKRETNINA/POKRETNINA - RAZLIKE

Ovisno o vrsti imovine na kojoj se predlaže ovrha, zakonodavac postavlja različite pretpostavke za dopuštenost i provedbu ovrhe, osobito u pogledu vrijednosti tražbine, vlasništva te formalnih uvjeta prijedloga.

Kod ovrhe nad pokretninama ne postoji zakonom propisana minimalna visina tražbine potrebna za pokretanje postupka, što znači da ovrhovoditelj može tražiti ovrhu na pokretninama ovršenika bez obzira na iznos potraživanja. Da bi ovrha bila dopuštena, ovrhovoditelj mora u pravilu priložiti dokaz da je ovršenik vlasnik pokretnine koja je predmet ovrhe, međutim primjenjujući odredbe članka 133. i članka 134. OZ, moguće je postaviti zahtjev za određivanje ovrhe bez navođenja konkretne pokretnine zapljenom, procjenom, oduzimanjem, otpremanjem, povjeravanjem na čuvanje ovrhovoditelju i prodajom pokretnih stvari ovršenika koje se nađu na adresi ovršenika, odnosno u njegovom posjedu, te namirenjem ovrhovoditelja iz iznosa dobivenog prodajom.

Za razliku od pokretnina, kod nekretnina postoje dodatni uvjeti. Odredbom članka 80 b. Ovršnog zakona, glavnica mora iznositi najmanje 5.300,00 EUR kako bi nekretnina mogla biti predmet ovrhe. Ovo ograničenje uvedeno je kako bi se spriječila nerazmjernost između vrijednosti nekretnine – često jedine značajnije imovine ovršenika – i relativno malih tražbina, što bi predstavljalo nerazmjerno zadiranje u ovršenikova temeljna imovinska prava odnosno narušilo bi pravičnu ravnotežu između interesa ovršenika i interesa ovrhovoditelja. Također, na temelju članka 82. OZ, vjerovnik je dužan priložiti dokaz da je ovršenik vlasnik nekretnine (izvadak iz zemljišnih knjiga). Uz zahtjev za određivanje nekretnine kao predmeta ovrhe, dopušteno je postaviti i zahtjev da se ovrha radi naplate određene tražbine odredi općenito na imovini ovršenika, bez navođenja sredstva ili predmeta ovrhe, što se koristi kada ovrhovoditelj nema konkretne podatke o imovini ovršenika ili mu je namjera veća postupovna fleksibilnost suda.

Važno je istaknuti da javni bilježnik na temelju članka 84. OZ nije dužan niti ovlašten samostalno zatražiti zabilježbu pokretanja ovrhe u zemljišnim knjigama, što je inače mehanizam kojim se sprječava otuđenje ili opterećenje nekretnine tijekom postupka. To je isključiva dužnost ovršnog suda koji vodi daljnji postupak po zaprimljenom prijedlogu za provedbu ovrhe na nekretnini, pa stranka treba voditi računa o tome i sama tražiti upis zabilježbe bilo od suda ili podnijeti prijedlog za upis u zemljišne knjige sukladno odredbama Zakona o zemljišnim knjigama.

PRIJEDLOG ZA OVRHU PROTIV OVRŠENIKA KOJI JE MALOLJETAN

U našem pravnom poretku, dopušteno je pokrenuti ovršni postupak protiv malodobne osobe no postavljeni su zaštitni mehanizmi s obzirom na to da maloljetnici imaju ograničenu poslovnu i procesnu sposobnost. Kako osobe ispod navršenih osamnaest godina života nemaju procesnu sposobnost samostalno sudjelovati u postupcima, tako ih u ovršnom postupku zastupaju zakonski zastupnici ili skrbnici, stoga oni moraju izričito biti

navedeni na ovršnom prijedlogu. Ovo je procesna pretpostavka bez koje prijedlog nije valjan, jer sud a niti javni bilježnik ne može postupati protiv osobe koja nema sposobnost za vođenje postupka bez njezinog zakonskog zastupnika.

Maloljetnik može biti ovršen ako je dužnik na temelju pravno valjanog akta, primjerice pravomoćne sudske odluke, nagodbe ili druge isprave podobne za ovrhu. U praksi se ovrhe nad maloljetnicima najčešće pojavljuju u kontekstu štetnih radnji koje su počinili ili kada su stekli imovinu (npr. nasljedstvom), koja može biti predmet ovrhe. U svakom slučaju, ako se ovršni postupak pokušava provesti bez uključivanja zakonskog zastupnika maloljetnika, takav je prijedlog procesno manjkav te javni bilježnik takav prijedlog vraća sudu kao nedopušten jer nije moguće obaviti zakonitu dostavu. Kod prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave postoji velika mogućnost da ovrhovoditelju nije poznato da je ovršenik maloljetan te autori predlažu da se ovrhovoditelja u takvim slučajevima pozove da dopuni prijedlog tako da naznači zakonskog zastupnika i/ili skrbnika maloljetnog ovršenika.

Stoga, iako je zakonom dopušteno pokretanje ovršnih postupaka protiv maloljetnika, njihova provedba mora biti usklađena sa strogim proceduralnim i materijalnopravnim pravilima koja osiguravaju zaštitu prava i interesa maloljetnih osoba.

PRIJEDLOG ZA OVRHU PROTIV/U KORIST SUVLASNIKA ZGRADE

Sukladno članku 39. Ovršnog zakona koji uređuje sadržaj prijedloga za ovrhu, osnovno pravilo je da prijedlog mora biti razumljiv i sadržavati sve zakonom propisane podatke, među kojima i osobni identifikacijski broj (OIB) stranaka. Međutim, stavak 4. istog članka uvodi iznimke u situacijama kada navođenje OIB-a nije moguće niti nužno za zakonitost i provedivost ovršnog postupka.

Tako će javni bilježnik donijeti rješenje o ovrsi i bez OIB-a ovršenika ako su ovršenici suvlasnici zgrade, a ovrha se određuje isključivo na sredstvima zajedničke pričuve ili ako nije naveden OIB ovrhovoditelja, a ovrhovoditelji su suvlasnici zgrade u slučaju kada se radi o tražbini koja se naplaćuje u korist sredstava zajedničke pričuve. Bilo kakav drugi prijedlog za ovrhu koji bi bio usmjeren na prisilnu naplatu tražbine koja se ne odnosi na sredstva zajedničke pričuve, a koji ne bi sadržavao OIB ovrhovoditelja/ovršenika bio bi nedopušten.

Stupanjem na snagu Zakona o upravljanju i održavanju zgrada 1. siječnja 2025. uvedene su značajne novosti u pravni položaj zajednice suvlasnika. Prema odredbama članka 7. i 8. navedenog zakona, zajednica suvlasnika – koju čine svi vlasnici posebnih dijelova zgrade – postaje pravna osoba koja upravlja zajedničkom imovinom zgrade. Tu imovinu čine sredstva položena na račun zajedničke pričuve.

Zajednica suvlasnika upisuje se u Registar zajednica suvlasnika, a sukladno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja Registra, u njega se, između ostalog, upisuje i OIB zajednice suvlasnika. Tako i same zgrade stječu pravnu osobnost te vlastiti OIB, što dosad nije bio slučaj. Do sada se, doduše, ovršni postupci mogli voditi u korist ili protiv sredstava zajedničke pričuve na temelju odredbi Ovršnog zakona bez navođenja OIB-a, no sama zgrada nije imala status pravne osobe.

Novim zakonskim rješenjem to će se vjerojatno promijeniti. Zgrade, kao zajednice suvlasnika, sada stječu pravnu osobnost, a s njom i formalni OIB. Budući da Registar zajednica suvlasnika u trenutku pisanja ovoga rada još nije uspostavljen, riječ je o institutu koji se tek uvodi u hrvatski pravni sustav. Ipak, opravdano je očekivati da će ova promjena imati značajan utjecaj u praksi, osobito u području ovršnih postupaka. Naime, ubuduće će zajednice suvlasnika kao pravne osobe s vlastitim OIB-om nastupati kao stranke u postupcima koji se vode u korist ili protiv sredstava zajedničke pričuve.

PRIJEDLOG ZA OVRHU PROTIV NASLJEDNIKA DUŽNIKA NAVEDENOG NA VJERODOSTOJNOJ ISPRAVI

U praski se već desetljećima podnose prijedlozi na temelju vjerodostojne isprave na kojima je kao ovršenik naveden nasljednik osobe navedene na vjerodostojnoj ispravi, a pravno sljedništvo se dokazuje prilaganjem pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju i u pravilu s takvim prijedlozima nije bilo velikih dilema. Međutim u zadnjih nekoliko godina pojavila se relativno nova sudska praksa koja se uglavnom koncentrirala na tumačenje odredbi čl. 32. OZ koje govore o prijenosu tražbine iz, ne vjerodostojne, već ovršne isprave na novog vjerovnika odnosno dužnika, među ostalim i na nasljednike i na koji način se ta taj prijenos dokazuje. U ovom radu će se izbjeći citiranje navedene sudske praske, ali ista uglavnom dolazi do istoga zaključka, a to je da budući u OZ ne postoje odredbe za prijenos tražbine iz vjerodostojne isprave kao što postoje za prijenos tražbine iz ovršne isprave sukladno čl. 32. OZ, posljedično takav prijenos nije dopušten pa stoga nije ni dopušteno pokrenuti ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave protiv nasljednika dužnika navedeno u vjerodostojnoj ispravi već je ispravan pravni put za dokazivanje tražbine vjerovnika parnični postupak. Takav stav bi bio donekle prihvatljiv kada bi se samo odredbe OZ gledale u izolaciji, međutim navedena sudska praksa u cijelosti zanemaruje postojanje odredbi Zakon o nasljeđivanju.

Čl. 32 OZ govori o singularnoj sukcesiji, o prijenosu točno određene tražbine utvrđene ovršnom ispravom na novog vjerovnika ili dužnika. Odredbe Zakona o nasljeđivanju govore o univerzalnoj sukcesiji. Tako čl. 5 Zakona o nasljeđivanju propisuje u st.1. da „Tko je naslijedio neku osobu, njezin je

sveopći pravni sljednik“, dok st. 2. propisuje da „ Ostaviteljevom smrću prelazi njegova ostavina na nasljednika, čime postaje njegovo nasljedstvo.“

Citirane odredbe se jedino mogu tumačiti tako da, ne samo prava, nego i obaveze, uključujući i one navedene u vjerodostojnoj ispravi po sili zakona prelaze s prednika (ostavitelja) na nasljednika. Prema tome, prema mišljenju autora, bilo koji prijedlog podnesen protiv ovršenika koji je nasljednik osobe naveden u vjerodostojnoj ispravi, a koja činjenica se dokazuje prilaganjem pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju ne može iz toga razloga biti nedopušten, te po istom treba redovno postupati kao i sa svakim drugim urednim prijedlogom.

OBUSTAVA

Unatoč poziciji javnog bilježnika kao povjerenika suda u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave, javni bilježnik je ovlašten obustaviti postupak samo u dva slučaja, taksativno navedenima u čl. 281. st. 8. i st 9. OZ.

Tako u čl. 281. st. 8. OZ izrijekom propisuje da ako nakon donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovrhovoditelj u cijelosti ili djelomično povuče prijedlog za ovrhu, da će javni bilježnik će rješenjem obustaviti ovrhu. Iz navedene odredbe jasno proizlazi da u ovršnim postupcima ne temelju vjerodostojne isprave uopće nema mjesta primjeni odredba OZ o djelomičnom povlačenju iz čl. 40. OZ. U situacijama kada ovrhovoditelj djelomično povlači prijedlog treba donijeti rješenje o obustavi, a u slučajevima kada uz djelomično povlačenje postavlja neki drugi zahtjev, kao npr. zahtjev za naknadnu razmjernog dijela troška, taka predmet treba uputiti sudu na odlučivanje budući javni bilježnik nije ovlašten odlučiti o takvom zahtjevu.

Što se tiče slučajeva u kojima ovrhovoditelj povuče prijedlog za ovrhu prije samog donošenja rješenja o ovrsi, unatoč gramatičkom sadržaju čl. 281. st. 8. OZ takvo povlačenje je dopušteno i u tim slučajevima javni bilježnik treba donijeti rješenje o obustavi i dostaviti ga samo ovrhovoditelju.

čl. 281. st 9. OZ izrijekom propisuje da će javni bilježnik obustaviti ovrhu i ako tijekom postupka utvrdi da je ovršenik umro prije pokretanja postupka ili da je ovršenik koji je pravna osoba prestao postojati. U ovakvim situacijama neovisno o tome je li doneseno rješenje o ovrsi ili ne, javni bilježnik je isključivo nadležan za donošenje rješenja o obustavi.

U praksi se često postavlja pitanje je li dopušteno donošenje rješenja o obustavi nakon što je rješenje o ovrsi postalo pravomoćno? Odgovor je da. Naime, za razliku od parničnog postupka, ovršni postupak nije dovršen u cijelosti nastupom činjenice pravomoćnosti rješenja (ili presude). Postupak dovršetka ovrhe je propisan čl. 73. st. 1. OZ, a kao jedan od načina dovršetka ovrhe naveden u tom članku OZ je upravo obustava.

POSEBNO O DOSTAVI

Dostava je procesna pretpostavka zakonitosti svakog rješenja o ovrsi i drugih odluka donesenih u ovršnom postupku pa i onom na temelju vjerodostojne isprave. U ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave primjenjuju se posebna pravila OZ, dopunjena pravilima ZPP i provedbenim propisima o elektroničkoj komunikaciji. Za razliku od ZPP dostava po OZ je prilično jednostavno i jasno uređena, međutim još uvijek u praksi postoje određene nedoumice kako ispravno postupati. U nastavku ćemo pokušati sumirati pravila o dostavi na jedan jednostavan način koji može biti lako razumljiv svima.

Prema članku 8. OZ (stavci 1–9), osnovno je pravilo da se dostava obavlja poštom. Pravnim se osobama, kao i odgovornim osobama u njima kada je riječ o njihovoj procesnoj ulozi, dostavlja na adresu sjedišta upisanu u odgovarajući upisnik (čl. 8. st. 1. OZ).

Fizičkim osobama koje obavljaju registriranu djelatnost dostavlja se na adresu povezanu s tom djelatnošću, ali samo kada je riječ o predmetu koji se tiče te djelatnosti, u svim ostalim slučajevima fizičkim se osobama dostavlja na adresu prebivališta prema službenim podacima koje sud ili javni bilježnik pribavlja iz evidencije MUP-a. (čl. 8. st. 3. i 4. OZ)

Ako iz iste evidencije proizlazi da je osoba prijavila boravište u drugom mjestu u Republici Hrvatskoj ili je prijavila drugo mjesto odnosno način dostave (npr. adresa za sudsku dostavu pismena), pismena se upućuju na toj prijavljenoj adresi ili na taj drugi prijavljeni način, umjesto na adresu prebivališta/sjedišta. (čl. 8. st. 5. OZ)

Ako dostava na tako utvrđenim adresama ne uspije, pa i boravištu ili drugoj prijavljenoj adresi (čl. 8. st. 1., 4. i 5.), OZ nalaže ponoviti dostavu još jednom u razdoblju koje ne smije biti kraće od 30 ni dulje od 60 dana od prvog pokušaja. Tek nakon drugog bezuspješnog pokušaja pismeno se ističe na mrežnoj stranici e-oglasne ploče sudova te se smatra dostavljenim istekom osmoga dana od objave (presumirana dostava). (čl. 8. st. 6. OZ)

Uz objavu na e-oglasnoj ploči suda mjesno nadležnog za ovršenika, u poštanski se sandučić na adresi iz evidencije ubacuje obavijest o objavi, a kada je moguće, informacija se dodatno dostavlja i u osobni korisnički pretinac na Središnjem državnom portalu, čime se povećava vjerojatnost da će ovršenik saznati za pismeno iako je dostava formalno dovršena putem e-oglasne ploče. (čl. 8. st. 7. i st. 8. OZ)

Od navedenog poštanskog režima postoje iznimke koje čine obveznici elektroničke komunikacije: državna tijela, državno odvjetništvo, odvjetnici, javni bilježnici, sudski vještaci, procjenitelji i tumači, stečajni upravitelji i povjerenici, kao i pravne osobe i drugi subjekti obuhvaćeni propisima o

e-komunikaciji. Njima se dostava obavlja isključivo elektronički, putem informacijskog sustava predviđenog za e-dostavu, uz primjenu pravila iz parničnog postupka koja reguliraju način, trenutak i dokaz dostave u digitalnom obliku. (čl. 8. st. 6. OZ)

Za pravne osobe i druge sudionike e-komunikacije bez korisničkog pretinca (kako ih definiraju OZ i ZPP) sud ni javni bilježnik ne mogu zahtijevati niti naložiti otvaranje pretinca, niti je propisana sankcija za njegovo nepostojanje. U takvim slučajevima, pravnim osobama i drugim sudionicima, prema čl. 8. st. 1. i 3. OZ-a, dostava se obavlja poštom.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Primarni cilj ovoga rada jest pružiti jasne i operativne smjernice kako bi se standardiziralo postupanje javnih bilježnika kao povjerenika suda u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave. Rad nastoji razriješiti dugotrajne dvojbe iz prakse te istaknuti nova pitanja koja je donijelo novije zakonsko uređenje, osobito u pogledu elektroničke dodjele predmeta i podjele stvarne nadležnosti između sudova i javnih bilježnika za pojedine kategorije ovršenika. U narednim godinama razumno je očekivati daljnji razvoj i postupno ujednačavanje sudske i bilježničke prakse, iako je smjer toga procesa trenutačno teško predvidjeti. Do tada je nužna dosljedna i svrhovita primjena odredbi OZ-a i ZPP-a, uz svrsishodno tumačenje spornih odredbi u okvirima zakona, kako bi se osiguralo učinkovito i zakonito rješavanje ovih predmeta.

Sandra Rekaš Roca, dipl. iur., javnobilježnička prisjednica u Vodicama, sandrarekasroca@gmail.com

FORMALNOPRAVNI NEDOSTACI OPORUKE I PROCESNA ULOGA JAVNOG BILJEŽNIKA U OSTAVINSKOM POSTUPKU

SAŽETAK

Nasljedno pravo u Republici Hrvatskoj počiva na dvjema osnovama nasljeđivanja: zakonskoj i oporučnoj. Dok se zakonsko nasljeđivanje temelji na zakonom propisanom nasljednom redu, oporučno nasljeđivanje omogućuje ostavitelju da sam odluči o prijenosu svoje imovine za slučaj smrti, izražavajući svoju posljednju volju u obliku oporuke.

Time oporučno nasljeđivanje predstavlja najviši oblik ostvarivanja načela autonomije volje, ali istodobno i područje u kojem se nerijetko javljaju pravne dvojbe i sporovi.

Zakon o nasljeđivanju detaljno uređuje pretpostavke valjanosti oporuke, njezine oblike te granice slobode oporučnog raspolaganja, posebice kroz institut nužnog nasljednog prava.

Upravo u tim okvirima ključnu ulogu ima javni bilježnik koji, kao povjerenik suda, provodi ostavinske postupke. Njegove ovlasti obuhvaćaju proglašenje oporuke, vođenje rasprave, upis u Hrvatski upisnik oporuka te osiguravanje zakonitosti i ravnopravnosti svih nasljednika.

Sandra Rekaš Roca

1. OPORUKA

1.1. POJAM I ZAKONSKO UREĐENJE

Oporuka je, prema svojoj definiciji, *jednostrano, izričito i osobno očitovanje oporučiteljeve posljednje volje, upravljeno na raspolaganje za slučaj njegove smrti.* (Nasljedno pravo Gavella i Belaj)

Oporučno nasljeđivanje jedan je od pravnih temelja nasljeđivanja, naravno, uz zakonsko nasljeđivanje, s time da se prvotno primjenjuje oporučno nasljeđivanje, pod pretpostavkom da je ostavitelj oporučno raspolagao za svoga života, odnosno da u trenutku kada se otvara nasljedstvo postoji oporuka ostavitelja.

Podredno se primjenjuje zakonsko nasljeđivanje, u slučaju kada oporuke nema ili ista nije valjana ili oporukom nije raspolagano svom imovinom.

Oporučno raspolaganje ostavitelja ograničeno je odredbama članaka 69. i 70. Zakona o nasljeđivanju kojima je propisano nužno nasljedno pravo zakonskih nasljednika koje takvim nasljednicima daje pravo nasljeđivanja unatoč, pa čak i protivno volji ostavitelja.

Zakonom o nasljeđivanju propisano je: „ *Oporuku može napraviti svaka osoba sposobna za rasuđivanje koja je navršila 16 godina života*“ (članak 26. Zakona o nasljeđivanju), nadalje: „*Ostavitelj je ovlašten za slučaj smrti oporukom raspolagati svime čime je bio ovlašten raspolagati i za života, ako nije što posebno propisano*“ (članak 42. Zakona o nasljeđivanju) te: „*Oporučitelj može oporukom odrediti jednoga ili više nasljednik*a“ (članak 43. Zakona o nasljeđivanju).

1.2. VRSTE OPORUKA

Oporuka je formalni pravni posao i za njezinu se valjanost propisuju oblici u kojima se može oporučiti, a da bi takvo raspolaganje bilo pravno valjano i da bi proizvodilo namjeravane učinke.

Prema Zakonu o nasljeđivanju redovno se može oporučiti putem privatne vlastoručno pisane oporuke i privatne pisane oporuke pred svjedocima te putem javne oporuke koju je moguće sačiniti pred sudom ili javnim bilježnikom ili konzularnim, odnosno diplomatsko-konzularnim predstavnicima Republike Hrvatske za hrvatske državljane koji se nalaze u inozemstvu, a moguće je i da oporučiteljeva oporuka ima oblik međunarodne oporuke nakon što se ista podnese ovlaštenoj osobi na ovjeru.

Zakonom je predviđena i mogućnost da oporučitelj, koji nije u stanju oporučiti u redovnom obliku zbog postojanja određenih i zakonom propisanih izvanrednih okolnosti, oporuči, odnosno da svoju posljednju volju izjavi u vidu usmene oporuke.

1.2.1. JAVNA OPORUKA

Javnom oporukom nazivamo ono oporučno raspolaganje kojim je oporučitelj svoju volju očitovao pred za to ovlaštenom osobom u Republici Hrvatskoj, koja je zatim tu volju pretočila u javnu ispravu.

Kao osobe ovlaštene za sastav javne oporuke u Republici Hrvatskoj Zakon o nasljeđivanju predviđa suce i sudske savjetnike u Općinskim sudovima te javne bilježnike, s time da hrvatskim državljanima u inozemstvu javne oporuke sastavljaju konzularni, odnosno diplomatsko-konzularni predstavnici Republike Hrvatske.

Svakako je neophodno da se prilikom sastava javne oporuke vodi računa o tome da se pravilno utvrdi istovjetnost oporučitelja, njegova volja, odnosno sadržaj same oporuke, uz pouku i savjetovanje kako o zakonskim propisima tako i o posljedicama namjeravanog oporučivanja, te da se sukladno očitovanoj volji oporučitelja zatim sastavi javna oporuka, koju će oporučitelj, nakon što mu je pročitana, i potpisati uz ovjeru zapisnika od za to ovlaštene osobe.

Ukoliko se radi o oporučitelju koji se ne služi uredovnim jezikom, pozvat će se ovlašteni sudski tumač ili, u slučaju kada je oporučitelj nijem, gluh ili gluho-slijep tako da je to smetnja oporučivanju, tumač i dva svjedoka koji se s oporučiteljem mogu sporazumjeti.

Valja napomenuti da se oblik javne oporuke svakako traži za valjanost oporučnog raspolaganja u redovitim okolnostima kod osoba koje ne mogu ili ne znaju čitati ili se ne mogu potpisati.

1.2.2. VLASTORUČNA OPORUKA I PISANA OPORUKA PRED SVJEDOCIMA

Oporučitelj koji zna i može čitati i pisati može redovno oporučiti u obliku privatne oporuke koju će vlastoručno napisati i potpisati, pri čemu za njezinu valjanost nije odlučno na čemu je napisana (listu papira, komadu drveta, stranicama neke knjige i sl.) niti je nužno da je oporučitelj u njoj naznačio datum i mjesto sastavljanja, iako je preporučljivo da se barem navede datum njezina sastavljanja.

Ono što se traži kod ocjene valjanosti ovog oblika oporuke jest to da je tekst oporuke oporučitelj napisao osobno te da ju je i potpisao.

Oporučitelj koji zna i može čitati i pisati može također redovno oporučiti u vidu privatne pisane oporuke pred svjedocima, za koju oporučitelj pred svjedocima izjavljuje da je to njegova oporuka i potpisuje ju.

Za njezinu valjanost nije odlučno kojim je sredstvom pisana (najčešće se ipak radi o ispravama koje su pisane uz uporabu računala i pisača ili pisaćeg stroja) niti je li oporučnim svjedocima poznat njezin sadržaj, ali je svakako bitno da su oporučni svjedoci koji sudjeluju za to sposobni i istodobno prisutni kad oporučitelj pred njima izjavi da je isprava koju potpisuje njegova oporuka te da se iza oporučitelja i oni potpišu na samu oporuku.

Pravno je nevaljana pismena oporuka pred svjedocima ako je ostavitelj nije pred svjedocima potpisao izjavljujući da je to njegova oporuka pa makar je izjavio da ju je ranije potpisao. (Okružni sud u Varaždinu, Gž-853/70 od 10. kolovoza 1970. godine)

Za valjanost pismene oporuke pred svjedocima nije potrebno da oporučitelj oporuku pročita, a nije odlučna ni činjenica da je oporuku pisala osoba koja je u oporuci navedena kao nasljednik. (Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gzz-46/77 od 21. lipnja 1977. godine)

1.2.3. MEĐUNARODNA OPORUKA

Oblik međunarodne oporuke ima ona oporuka koju je oporučitelj podnio na ovjeru ovlaštenoj osobi, izjavljujući pred ovlaštenom osobom i svjedocima da predmetna isprava sadrži njegovu oporuku, nakon čega ovlaštena osoba postupa sukladno zakonskim propisima i daje joj karakter javne oporuke.

Za ovaj vid oporuke nije bitno je li tekst sačinio sam oporučitelj ili netko drugi niti je bitno gdje je ona sastavljena, na kojem je pismu ili jeziku sastavljena, kojeg je državljanstva oporučitelj ili gdje se ostavina nalazi.

Krug osoba ovlaštenih za ovjeru međunarodne oporuke podudara se s krugom osoba ovlaštenih za sastav javne oporuke, pa su to tako sudac i sudski savjetnik općinskog suda, javni bilježnik te konzularni, odnosno diplomatsko-konzularni predstavnik Republike Hrvatske u inozemstvu.

Po provedenom postupku, ovlaštena osoba izdaje potvrdu na za to propisanom obrascu da je pred njom propisno sačinjena međunarodna oporuka.

1.2.4. USMENA OPORUKA

Jedina iznimka od pisanih oblika oporuke koju Zakon o nasljeđivanju poznaje jest usmena oporuka, koja se ni u praksi ne javlja često, upravo zbog svog izvanrednog karaktera.

Naime, u određenim okolnostima u kojima oporučitelj nije u mogućnosti oporučiti u nekom od redovnih oblika, predviđa se mogućnost usmenog oporučivanja, ali opet samo iznimno i uz ispunjenje određenih zakonskih pretpostavki.

Da bi takva oporuka bila valjana, potrebno je da

oporučitelj svoju volju usmeno izrazi pred najmanje dva istodobno nazočna svjedoka koji su ujedno sposobni biti svjedocima oporuke, a da se prilikom oporučivanja oporučitelj nalazi u takvim okolnostima zbog kojih nije mogao oporučiti niti u jednom od predviđenih redovnih oblika.

Najčešće se tu radi o situacijama kao što su teške vremenske nepogode, prometne nesreće ili neki drugi događaj koji potencijalno može dovesti do životne ugroze oporučitelja, s time da okolnosti u kojima je moguće valjano usmeno oporučiti treba shvatiti isključivo kao iznimne i izvanredne, što potvrđuje i odredba koja propisuje da oblik usmene oporuke prestaje biti valjan protekom roka od 30 (trideset) dana od prestanka izvanrednih okolnosti u kojima je napravljena (članak 37. Zakona o nasljeđivanju).

Uloga oporučnih svjedoka kod usmene oporuke ipak je nešto šira nego uloga svjedoka kod pisane oporuke s obzirom na to da svjedoci usmene oporuke svoje sudjelovanje nisu iscrpili samo svojom nazočnošću, već im je zakonom naložena obveza da, bez odgađanja, sadržaj usmene oporuke ili usmeno ponove pred sudom ili javnim bilježnikom ili napišu sadržaj iste te ju predaju na čuvanje sudu ili javnom bilježniku, iako oporuka neće biti nevaljana ako oni to propuste učiniti.

2. PRETPOSTAVKE VALJANOSTI OPORUKE

2.1. OPORUČNA SPOSOBNOST

Da bi oporuka bila valjana, traži se prije svega oporučna sposobnost, odnosno to da je osoba koja oporuku sastavlja sposobna to učiniti i oporučiti očitovanjem svoje volje.

Ova je sposobnost posebna i ne ovisi o činjenici je li oporučitelj u trenutku sastavljanja oporuke imao opću poslovnu sposobnost ili ne, već samo je li u tom trenutku bio oporučno sposoban, odnosno je li imao navršenih 16 (šesnaest) godina i je li sposoban za rasuđivanje.

Sposobnom za rasuđivanje smatra se ona osoba koja je svjesna svojih postupka i posljedica svojih postupaka i sposobna je postupati u skladu s time, dakle osoba koja istodobno voljno i svjesno oporučuje.

Kod oporučne sposobnosti predmnijeva se njezino postojanje, pa će se smatrati da je oporučitelj bio sposoban oporučiti, ako se ne dokaže suprotno, pri čemu je bitan trenutak u kojem se oporuka sastavlja, pa samim time oporuka oporučitelja koji kasnije postane oporučno nesposoban neće zbog toga postati nevaljana.

2.2. MANE VOLJE

Članak 27. Zakona o nasljeđivanju propisuje *da će se oporuka poništiti na zahtjev ako je oporučitelj bio natjeran prijetnjom ili silom da je napravi ili se odlučio napraviti je zbog toga što je bio prevaren ili što se nalazio u zabludi.*

Navedene mane volje utječu na valjanost oporuke s obzirom na to da je za istu potrebno da je oporučitelj svoju volju očitovao slobodno te da na sastavljanje oporuke nije bio primoran ili natjeran, kao i da se na njezino sastavljanje nije odlučio iz razloga što je doveden u zabludu ili je prevaren.

Poništenje oporuke zbog mana volje ovlaštena je tražiti ona osoba koja za to ima pravni interes, s time da je pritom ograničena rokovima, i to rokom od 1 (jedne) godine od saznanja za uzrok nevaljanosti, a najkasnije to može učiniti u roku od 10 (deset) godina od proglašenja oporuke, dok se prema osobi koja je prouzročila mane oporučiteljeve volje ili je za njih znala ili morala znati poništenje oporuke može zahtijevati u roku od 20 (dvadeset) godina od dana proglašenja oporuke (članak 28. st. 3 Zakona o nasljeđivanju).

Ukoliko se zahtjev za poništenjem oporuke zbog mana volje postavi unutar ostavinskog postupka koji se vodi ili pred nadležnim sudom ili pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda, u pravilu se radi o spornim situacijama zbog kojih se ostavinski postupak prekida, a o valjanosti oporuke, odnosno o osnovanosti postavljenog zahtjeva za poništenje oporuke, odlučivat će se u parnici.

Za slučaj da nasljednik nije osporio oporuku unutar ostavinskog postupka, a u istome je sudjelovao i oporuka mu je uručena, pa je time i upoznat s njezinim sadržajem, po pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju neće više moći istaknuti takav zahtjev s obzirom na to da je vezan rješenjem.

2.3. SADRŽAJ OPORUKE

Da bi oporuka bila valjana, potrebna je oporučna sposobnost oporučitelja koji je njome očitovao svoju volju u nekom od propisanih oblika te, najzad, da je njezin sadržaj dopušten i moguć.

Oporučitelj može oporukom raspolagati svime čime je bio ovlašten raspolagati i za života te može oporukom proizvesti iste pravne učinke koje je mogao i za života jednostranim očitovanjem svoje volje, ako nije što drugo propisano.

Potrebno je razlikovati slobodu oporučnog raspolaganja od slobode ugovaranja, budući da ugovorne strane mogu urediti međusobne odnose na svaki način koji nije zabranjen Ustavom, prisilnim propisima ili moralom, dok se oporukom može raspolagati isključivo u granicama koje propisuje zakon, pri čemu svaka odredba donesena protivno tim ograničenjima ima za posljedicu svoju ništetnost.

Oporukom oporučitelj može raspolagati u bilo čiju korist, naravno, uz granice raspolaganja koje Zakon

o nasljeđivanju predviđa za nasljednika te uz zakonske odredbe koje isključuju valjanost raspolaganja u korist sastavljača oporuke ili oporučnog svjedoka, kao i u korist njihovih bračnih drugova ili srodnika, kako je već određeno.

Ako oporučitelj svojim raspolaganjem povrijedi granice propisane člankom 70. Zakona o nasljeđivanju, takvo je raspolaganje pobojno, a nužni nasljednik ovlašten je zahtijevati njegovo poništenje.

Oporukom oporučitelj određuje svog nasljednika, odnosno nasljednike, pri čemu može, ali ne mora, odrediti i nasljedni dio.

Također, može isključiti nužne nasljednike iz nasljedstva, u potpunosti ili djelomično (članak 85. Zakona o nasljeđivanju), a može i potomka koji ima pravo na nužni dio lišiti tog dijela, u cijelosti ili djelomično, u korist njegovih potomaka (članak 88. Zakona o nasljeđivanju).

Oporukom se može odrediti zapis i podzapis, može se oporučnom nasljedniku odrediti zamjenik, ali se ne može odrediti nasljednik oporučnog nasljednika, a za slučaj da se takva odredba uvrsti u oporuku, za posljedicu ima ništetnost iste, ali ne nužno i cjelokupne oporuke.

Oporučitelj može svoje raspolaganje vezati uz uvjete ili rokove, imenovati izvršitelja oporuke, opteretiti nasljednika, zapisovnika ili podzapisovnika nalogom, odrediti raspolaganje u dopuštene svrhe ili osnivanje zaklade, te opozvati prethodnu oporuku.

Oporučitelj oporukom može priznati očinstvo ili majčinstvo, oprostiti dug ili ga priznati, odreći se nekog prava i sl., odnosno, kako je već ranije navedeno, odrediti sve ono što bi mogao odrediti jednostranim očitovanjem svoje volje za života.

Odredbe oporuke valja tumačiti prema oporučiteljevoj pravoj namjeri.

U dvojbi o pravoj oporučiteljevoj namjeri treba se držati onoga što je povoljnije za oporučnog, a ne zakonskog nasljednika (članak 50. Zakona o nasljeđivanju).

2.4. OBLIK OPORUKE

S obzirom na to da je oporuka, kako je već ranije izloženo i definirano, formalni pravni posao, za njezinu je valjanost jedna od pretpostavki svakako i poštivanje oblika u kojima se oporuka može sačiniti.

U ranijem izlaganju kratko su pojašnjeni oblici oporuke propisani i predviđeni hrvatskim Zakonom o nasljeđivanju, kako redoviti oblici pisanog oporučivanja tako i oblik izvanrednog oporučivanja u vidu usmene oporuke.

Međutim, iako je oporuka formalni pravni posao i valjana je jedino ako je sačinjena u nekom od zakonskih oblika, izostanak propisanog oblika, odnosno nedostatak koji je vezan uz oblik oporučivanja, neće imati za posljedicu njezinu ništetnost, već samo pobojnost.

Zbog nedostatka u obliku, poništenje oporuke može zahtijevati nakon otvaranja nasljedstva samo osoba koja za to ima pravni interes, i to u roku od godinu dana od kada je saznala za oporuku, a najdulje za 10 (deset) godina od proglašenja oporuke, s time da rok od godinu dana ne može početi teći prije proglašenja oporuke, a kako je i propisano člankom 29. st. 3 Zakona o nasljeđivanju.

3. PROGLAŠENJE OPORUKE

Oporuka se proglašava nakon što je oporučitelj, odnosno sada ostavitelj, umro ili je proglašen umrlim.

Proglašenje oporuke obavlja se sukladno odredbama članaka 204.-206. Zakona o nasljeđivanju kojima se propisuje obveza suda da oporuku koja se kod njega nađe otvori bez oštećenja pečata, pročita i o tome sastavi zapisnik, neovisno o tome treba li ostavinski postupak provesti drugi sud ili inozemno tijelo ili javni bilježnik kao povjerenik suda.

Sud koji je proglasio oporuku bez odgode će o tome poslati obavijest u Hrvatski upisnik oporuka, koji će odmah provesti upis (članak 208. Zakona o nasljeđivanju).

Na isti način postupit će i javni bilježnik kada mu, unutar ostavinskog postupka, bude predana oporuka, koju će zatim otvoriti i pročitati pred najmanje dva svjedoka, staviti na nju potvrdu o proglašenju, a sve će se zapisnički utvrditi i poslati obavijest o proglašenju u Hrvatski upisnik oporuka.

Kako za svjedoke proglašenja oporuke nisu propisani posebni uvjeti, tu ulogu mogu preuzeti i nasljednici prisutni na ročištu na kojem je oporuka predana. Ipak, proglašenje oporuke predstavlja nužan čin postupka jer tek nakon njega postaje moguće raspravljati o njezinoj valjanosti i izvršenju, kao i odrediti početak tijeka zakonskih rokova.

U ostavinskim postupcima koji se vode pred javnim bilježnicima kao povjerenicima suda velik broj oporuka, a pritom se prvenstveno, naravno, misli na privatne oporuke, odnosno vlastoručne oporuke i pisane oporuke pred svjedocima, predaje se na proglašenje upravo na samom ročištu koje je sazvano.

U slučajevima kada je oporučitelj oporučio u obliku javne oporuke, bilo da je ona sačinjena po sucu ili javnom bilježniku, obavijest o njezinu postojanju poslana je, bez odgode, Hrvatskom upisniku opo-

ruka, te je stoga ista i vidljiva prilikom pribave podataka po smrti ostavitelja.

Činjenica da postojanje oporuke nije evidentirano u Hrvatskom upisniku oporuka, niti da je oporuka bilo gdje posebno pohranjena, ne utječe na njezinu valjanost.

Ukoliko se pokaže da je iza ostavitelja ostala oporuka koja se nalazi pohranjena kod Općinskog suda, potrebno je od suda zatražiti da istu proglasi i, po proglašenju, zapisnik s preslikom oporuke dostavi uredujućem javnom bilježniku, s time da se, nažalost, u praksi pokazalo kako pribava oporuke sa suda traje i po nekoliko mjeseci, čime se nepotrebno produljuje trajanje ostavinskog postupka.

3.1. DUŽNOSTI I OGRANIČENJA JAVNIH BILJEŽNIKA

Proglasiti bi valjalo sve što se može smatrati oporukom, bez obzira na to je li ona uistinu ostaviteljeva i je li valjana ili ne, pa čak i ako se preda u presliku ili je očito da je manjkava, jer se o njenoj valjanosti ionako može raspravljati tek nakon što se ista proglasi.

Sud je zauzeo stajalište da se proglasiti mora svaka oporuka koja se pojavi u ostavinskom postupku, neovisno o tome je li valjana ili manjkava, jer se o njezinoj pravnoj snazi može raspravljati tek nakon što je formalno proglašena. (Gž-853/70, Okružni sud u Varaždinu)

Javni bilježnik svojim proglašenjem osigurava da sve oporuke (i valjane i potencijalno nevaljane) postanu predmet rasprave i sprječava mogućnost da se oporuka sakrije ili prešuti, a nasljednici ostanu zakinuti.

Na ništavost oporuke zbog nedostataka u obliku sud, pa tako ni javni bilježnik kojem je povjereno provođenje ostavinskog postupka, ne pazi po službenoj dužnosti, već samo na zahtjev osobe koja je ovlaštena tražiti poništenje oporuke.

Zato javni bilježnik prilikom proglašenja oporuke u ostavinskom postupku nema ovlast ocjenjivati njezine formalne nedostatke, poput nepravilnog potpisa, izostanka izjave pred svjedocima ili nepoštivanja zakonskog oblika, niti smije samoinicijativno odlučivati o njezinoj ništetnosti ili pobojnosti zbog nedostatka oblika.

Uloga javnog bilježnika svakako jest da zapisnički utvrdi sve okolnosti u vezi s proglašenjem oporuke, uključujući i naznaku da postoje formalni nedostaci (npr. nedostatak potpisa, nedostatak svjedoka).

Time omogućuje da zainteresirane strane kasnije mogu pokrenuti postupak pobijanja oporuke, a rješenje o nasljeđivanju bude doneseno na pravno sigurnim temeljima.

3.2. POSEBNE ODREDBE O PROGLAŠENJU USMENE OPORUKE I REKONSTRUKCIJI OPORUKE

Proglasiti se mora i usmena oporuka. Prema odredbama članka 206. Zakona o nasljeđivanju, ako o sastavu usmene oporuke postoji isprava koju su svjedoci vlastoručno potpisali, sud će sadržaj te isprave proglasiti po odredbama koje vrijede za proglašenje pisane oporuke.

Ako takva isprava ne postoji, sud će odvojeno saslušati svjedoke pred kojima je usmena oporuka izjavljena, a naročito o okolnostima o kojima ovisi njezina valjanost, pa će se zapisnik o saslušanju tih svjedoka proglasiti po odredbama koje vrijede za proglašenje pisane oporuke, s time da se ove odredbe analogno primjenjuju i na postupanje javnih bilježnika kao povjerenika suda.

Moguća je i rekonstrukcija oporuke, ako je tekst oporuke koja je bila sačinjena u pisanom obliku nestao ili je uništen ili izgubljen, a oporuka nije opozvana. Ukoliko postoji suglasnost zainteresiranih strana o njezinu sadržaju i ista se rekonstruira u zapisniku koji će temeljem njihova sporazuma sastaviti sud, odnosno javni bilježnik, proglasit će se takva oporuka, a ako takvog sporazuma nema, rekonstrukcija je moguća jedino putem parnice, a u tom će slučaju pravomoćna presuda zamijeniti ispravu koja nedostaje.

Ako se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronađe oporuka, sud će ju proglasiti te zapisnik o proglašenju i presliku oporuke dostaviti ostavinskom sudu, a zadržati njezin izvornik, pri čemu ostavinski sud neće ponovno voditi ostavinsku raspravu, nego će obavijestiti zainteresirane osobe o proglašenju oporuke i upozoriti ih da mogu svoja prava na temelju oporuke ostvarivati u parnici (članak 235. Zakona o nasljeđivanju).

4. POTENCIJALNA REDEFINICIJA OVLASTI JAVNOG BILJEŽNIKA U OSTAVINSKOM POSTUPKU

Prema važećem Zakonu o nasljeđivanju i praksi, uloga javnog bilježnika u ostavinskom postupku jest strogo procesna: otvoriti i pročitati oporuku, sastaviti zapisnik te o tome obavijestiti Hrvatski upisnik oporuka. O valjanosti oporuke odlučuje isključivo sud u parnici, i to na zahtjev zainteresirane strane.

Takvo uređenje počiva na načelu da se na ništetnost oporuke zbog nedostatka oblika ne pazi po službenoj dužnosti. Ipak, postavlja se pitanje je li ovakav model uvijek u interesu pravne sigurnosti i učinkovitosti postupka.

Neki od argumenata za aktivniju ulogu javnih bilježnika mogli bi se pronaći u prevenciji nepotrebnih parnica, npr. u situacijama gdje je oporuka

očito nevaljana (oporuka je potpuno bez potpisa oporučitelja) pa bi proglašavanje takve isprave moglo potencijalno dovesti do parnica koje nemaju pravnu osnovu.

Isto tako, javni bilježnik već u drugim poslovima, kao što su primjerice javnobilježnički akti, ocjenjuje zakonitost, pa bi minimalna kontrola formalnih uvjeta i kod oporuka bila logičan nastavak te funkcije, a ujedno bi se na taj način povećalo i povjerenje stranaka budući da proglašavanje oporuka koje su očito manjkave može zbuniti nasljednike i stvoriti dojam da takva isprava proizvodi pravne učinke.

Naravno, aktivnija uloga povlači za sobom i opasnost od arbitrarnosti jer bi različiti javni bilježnici mogli različito ocjenjivati iste formalne nedostatke, a što bi u konačnici dovelo do neujednačene prakse, dok bi dodjeljivanje ovlasti za ocjenu valjanosti moglo značiti zadiranje u sudsku nadležnost.

A svakako se ne smije zaboraviti da čak i manjkava oporuka može predstavljati stvarnu volju ostavitelja, pa je o njezinoj valjanosti primjereno odlučivati u parnici.

Kao kompromisno rješenje, mogla bi se razmotriti ograničena ovlast javnog bilježnika da odbaci samo one isprave koje očito ne ispunjavaju minimalne uvjete oporuke (npr. potpuni izostanak potpisa ili sadržaja).

U svim drugim slučajevima, uključujući i sporne formalne nedostatke, valjanost bi se i dalje utvrđivala isključivo u parnici, čime bi se povećala učinkovitost postupka, a istodobno zadržala zaštita prava stranaka i pravna sigurnost.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Oporuka je u hrvatskom nasljednom pravu najviši izraz autonomije volje ostavitelja, ali istodobno i institut strogo određen zakonskim pretpostavkama, osobito u pogledu oblika i sadržaja. Formalnopravni nedostaci oporuke u praksi su česti i predstavljaju važnu točku prijepora među nasljednicima.

U ostavinskim postupcima uloga javnog bilježnika ostaje ključna, ali procesno ograničena. Bilježnik je dužan proglasiti svaku oporuku koja mu je predana, neovisno o tome ispunjava li sve zakonske pretpostavke. On ne smije ocjenjivati njezinu valjanost niti donositi zaključke o njezinoj ništetnosti ili pobojnosti – to je isključiva nadležnost suda u parnici. Time bilježnik osigurava transparentnost i pravnu sigurnost postupka, dok se konačna zaštita prava nasljednika ostvaruje u sudskom postupku.

Dosadašnje dugogodišnje iskustvo u vođenju ostavinskih postupaka pokazuje da javni bilježnici uspješno preuzimaju ovu nadležnost od sudova te da svojim stručnim i organizacijskim radom osiguravaju efikasnost, ekonomičnost i pravnu sigurnost ostavinskih postupaka. Bilježnička praksa dokazala je da je ovakav model vođenja ostavina dobro utemeljen i funkcionalan, a ujedno rasterećuje sudove.

Kritička analiza ipak pokazuje da postoji osnova za razmišljanje o mogućoj reformi. Aktivnija uloga bilježnika, barem u pogledu očito nevaljanih oporuka (npr. potpuni izostanak potpisa ili sadržaja), mogla bi dodatno povećati učinkovitost postupka i spriječiti nepotrebne parnice. S druge strane, takvo proširenje ovlasti nosi rizik arbitrarnosti i zadiranja u sudsku nadležnost.

Stoga je preporuka da se u budućim izmjenama Zakona o nasljeđivanju razmotri uvođenje ograničene ovlasti bilježnika za postupanje u odnosu na očito nevaljane oporuke, uz jasno zakonsko definiranje kriterija. Time bi se dodatno unaprijedila efikasnost i pravna sigurnost ostavinskog postupka, uz očuvanje ravnoteže između zaštite posljednje volje ostavitelja i prava nasljednika.

LITERATURA:

Zakon o nasljeđivanju (“Narodne novine” br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15., 14/19.)

Zakon o nasljeđivanju sa sudskom praksom, bilješkama i praktičnim primjerima, priredio Darko Vrljić, Vizura (Pravo u praksi) 2019.

Stvarno pravo, Nikola Gavella, Tatjana Josipović, Igor Gliha, Vlado Belaj, Zlatan Stipković, svezak prvi i drugi, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2007.

ZAKONODAVNA ZBIVANJA – kronologija izmjene propisa u 2024./2025.

Pregled donosi kronologiju izmjene propisa (zakonskih te podzakonskih akata), koji su od značaja za javnobilježničku službu odnosno kojima se bitno mijenja materija, koja je od utjecaja na funkcioniranje javnobilježničke službe i rad javnih bilježnika.

Pregled izradila: Martina Plastić, javna bilježnica u Zagrebu

	Naziv prijedloga zakona/podzakonskog propisa, broj objave, dan stupanja na snagu	Bitne novine:
	Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine 63/2019, 128/2022, 155/2023, 127/2024) Na snazi od: 12.11.2024.	Određuje da javni bilježnik putem kojeg stranka podnosi prijedlog za upis ili podnesak ne može odbiti podnošenje prijedloga za upis odnosno podneska, osim ako isprava koja je temelj za upis ima očite nedostatke koji dovode u sumnju vjerodostojnost isprave..
	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (Narodne novine 136/2024) Na snazi: od 05.12.2024.	Odredbe o zabrani osnivanja društva te zabrani imenovanja za članove uprave i izvršne direktore u društvima iz ovoga članka i članka 68. stavka 3. ovoga Zakona ne primjenjuju se ako nepodmirena dugovanja po osnovi javnih davanja u smislu općeg poreznog propisa za čiju je naplatu nadležna Porezna uprava iznose manje od 30,00 eura, te također uvodi obvezu uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u tijelima društava.
	Pravilnik o visini nagrade i naknadi troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv ili privremenu obustavu Europske potvrde o nasljeđivanju (Narodne novine 136/2024) Na snazi od: 05.12.2024.	Određuje da se u članku 5. stavku 1. riječi: »250,00 kn« zamjenjuju se riječima: „50 eura“.
	Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (Narodne novine 139/2024) Na snazi od: 12.12.2024.	Uređuje izmjenu čl. 12. st. 1., te uvodi izmjenu vrijednosti boda, i utvrđuje da se vrijednost boda utvrđuje u visini od 2,00 eura.
	Pravilnik o Hrvatskom upisniku oporuka (Narodne novine: 6/2025) Na snazi od : 23.01.2025.	Usklađuje se pravilnik sa važećom valutom te se utvrđuju vrijednosti u eurima. Uvodi se novi stavak u članak 11. koji kaže: „Naknade propisane ovim Pravilnikom pripadaju Hrvatskoj javnobilježničkoj komori i služe za razvoj i unaprjeđivanje informatičkog sustava.“
	Zakon o grobljima (Narodne novine: NN 78/2025) Na snazi od: 17.05.2025.	Pravomoćno rješenje o nasljeđivanju prava korištenja grobnog mjesta sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda, po službenoj dužnosti, dostavlja upravitelju groblja. Ugovor o ustupu prava korištenja grobnog mjesta javni bilježnik dostavlja upravitelju groblja radi upisa novog korisnika grobnog mjesta u grobni očevidnik.

	Dopuna Javnobilježničkog poslovnika (Narodne novine: 83/2025) Na snazi od: 31.05.2025.	Dodaje se novi članak 20 A koji glasi: »Obavljanje povjerenih poslova izvan javnobilježničkog ureda Članak 20.a Kada je to potrebno radi uspješnog obavljanja povjerenih poslova i prema odluci vlasti koja je javnom bilježniku povjerila obavljanje određenog posla, javni bilježnik može službene radnje obavljati izvan javnobilježničkog ureda u prostoru koji odredi odnosno odobri ta vlast.«.
	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine: 98/2025) Na snazi od: 12.07.2025.	Detaljnije regulira odredbe koje se odnose na postupke oslobođenja od plaćanja pristojbe.

DOGAĐANJA

Ministar Damir Habijan na Danu javnih bilježnika

Hana Hoblaj - Projekt JUWILI II

30. obljetnica slovenskog notarijata

Plenarna skupština CNUE-a

Salzburg - Europski dan notara

Izborna skupština HJK

Berlin - 31. Međunarodni kongres UINL-a

Pariz - sastanak komisije CEA-a

Svečana proslava 30. obljetnice rada javnih bilježnika u Sloveniji

U svečanom ozračju Kluba Cankarjevog doma u Ljubljani, 3. lipnja 2025. godine obilježena je 30. obljetnica javnog bilježništva u Republici Sloveniji, kao i osnutka Slovenske javnobilježničke komore. Ova značajna obljetnica okupila je brojne ugledne iz Slovenije i inozemstva te potvrdila ključnu ulogu koju javni bilježnici imaju u modernim pravosudnim sustavima.

U ime pravosuđa Republike Hrvatske svečanosti je prisustvovao predsjednik Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske, sudac Damir Kontrec. Hrvatsku javnobilježničku komoru predstavljale su bivša predsjednica HJK-a Zvijezdana Rauš Klier, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK-a Tihana Sudar te članica istog povjerenstva Hana Hoblaj.

Povodom ove obljetnice objavljen je prvi komentar Zakona o javnom bilježništvu Republike Slovenije, čime je dodatno naglašena važnost pravne sigurnosti i razvoja bilježničke struke u Sloveniji. Usto, izdan je i jubilarni broj bilježničkog časopisa *Notarski vestnik*, u kojem je objavljen i znanstveni članak Hane Hoblaj pod naslovom: „Novo pravno uređenje Ugovora o doživotnom uzdržavanju i uspostava registra u Hrvatskoj". U članku se analizira suvremeni normativni okvir u Republici Hrvatskoj te razmatra praksa i značaj vođenja registra ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.

Jedan od središnjih događaja svečanosti bio je okrugli stol posvećen temi ostavinskih postupaka. Naime, iako slovenski javni bilježnici već godinama nastoje preuzeti nadležnost za provođenje ostavinskih postupaka, ta ovlast i dalje ostaje u isključivoj nadležnosti sudova. Upravo stoga ova je rasprava okupila predstavnike zemalja Europske unije u kojima je takav prijenos uspješno proveden.

U raspravi su, uz predsjednika Slovenske javnobilježničke komore Bojana Podgoršeka, sudjelovali predsjednik Mađarske javnobilježničke komore Adam Toth, voditelj međunarodnog odjela Austrijske javnobilježničke komore Stephan Matyk-d'Anjony te sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske Damir Kontrec, koji je predstavio iskustva Republike Hrvatske.

Sudac Damir Kontrec istaknuo je kako je prijenos nadležnosti za provođenje ostavinskih postupaka na javne bilježnike u Hrvatskoj donio brojne pozitivne učinke – od ubrzanja postupaka, preko bolje dostupnosti građanima, do značajnog rasterećenja sudova. Naglasio je kako ovakav model omogućuje sucima da se fokusiraju na složenije, sporne predmete, dok javni bilježnici – kao pravni stručnjaci s javnim ovlastima – osiguravaju stručnu i učinkovitu provedbu ostavinskih postupaka.

Sudionici su se složili da bi razmatranje sličnog modela bilo korisno i za slovenski pravosudni sustav, osobito s obzirom na pozitivna iskustva u ostalim državama članicama EU koje su već provele takav prijenos nadležnosti.

Ova svečanost bila je prigoda ne samo za slavlje već i za razmjenu stručnih mišljenja, iskustava i vizija razvoja bilježništva u europskom pravnom prostoru. Potvrdila je trajnu važnost međunarodne suradnje te ulogu bilježništva u promicanju pravne sigurnosti, transparentnosti i dostupnosti pravde.

Hana Hoblaj, vršiteljica dužnosti javnog bilježnika Ruže Hoblaj iz Murskog Središća

Projekt EL@N II

Modul „Prekogranično izvršenje javnih isprava“ i Modul „Prekogranično nasljeđivanje“

Izvješća

Modul „Prekogranično izvršenje javnih isprava“

1. *Online* sastanci

Do sada smo na modulu WP4 prekogranično izvršenje javnih isprava EL@N II projekta, u kojem sam ja, Hana Hoblaj voditeljica modula održali ukupno 7 online sastanaka. Uz Hrvatsku partneri su projektnog modula Italija, Slovenija, a kao pridružena članica koja značajno doprinosi ovom projektu je Mađarska. Na navedenim sastancima dogovorili smo tijek izrade edukativnih materijala, podjele zadataka, izrade upitnika, te organizaciju webinara.

Budući da je svrha projekta EL@N II omogućiti stručno obrazovanje javnih bilježnika u EU putem webinara, seminara i platforme za e-učenje, na modulu WP4 smo izradili edukativne materijale na temelju 9 različitih propisa EU i to: Uredbe br. . 44/2001 Bruxelles I, Uredbe br. 1215/2012 Bruxelles I a, Uredbe br. 805/2004 o europskom ovršnom naslovu, Uredbe br. 2201/2003 (Bruxelles II a), Uredbe br. 2019/1111 Bruxelles II ter, Uredba 4/2009 o obvezi uzdržavanja, Uredba 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, Uredba 2016/1104 o imovini registriranog partnerstva, Uredba br. 650/2012. o nasljeđivanju.

Obaveza izrade Powerpoint prezentacije, sažetaka i nekih praktičnih slučajeva podijeljen je među partnerima ovog modula, tako da su kolege iz Slovenija izradile navedene edukativne materijale za Bruxelles II a i Bruxelles II ter Uredbe te Uredbu o uzdržavanju; kolege iz Italije su izradili prezentaciju za Twin uredbama i Uredbi o nasljeđivanju, a iz Hrvatske smo izradili materijale za Uredbu Bruxelles I, Uredbu Bruxelles I bis i Uredbu o europskom ovršnom naslovu.

2 . Platforma e-učenje

Budući da su voditelji modula osobno odgovorni za izradu modula za e-učenje, izradila sam stranice na platformi za e-učenje FLOWSPARKS koja prikazuju sve teme obrađene u ovom modulu i sve to na temelju prethodno navedenih edukativnih materijala koje su dostavili kolege iz Slovenije, Italije, Hrvatske, ali i Mađarske. Na osnovnoj stranici za e-učenje dostupni su edukativni materijali u obliku ThemePages, SmartPages, SmartDocs, a te stranice sam izradila i uredila posebno za svaku od 6 skupina propisa. Stoga sam završno pripremila stranice za Uredbe Bruxelles I; Uredbi o europskom ovršnom naslovu; Twin Uredbe; Uredbe Bruxelles II; Uredba o uzdržavanju i Uredba o nasljeđivanju.

Partneri u ovom modulu iz Italije, Slovenije i Hrvatske, s kolegama iz Mađarske, izradili su i pitanja na temelju kojih sam pripremila SmartTest s 23 pitanja na koja polaznici e-learning edukacije nakon obrade svih dostupnih materijala na stranici mogu odgovoriti na pitanja te slijedom toga dobiti potvrdu o uspješno završenoj edukaciji o prekograničnoj ovrsi javnih isprava na temelju 9 različitih Uredbi EU. Stoga sam kreirala Certifikat na platformi FLOWSPARKS.

Nadalje, izradila sam SmartDocs stranicu na kojoj sudionici mogu pronaći i preuzeti PPT prezentacije koje su prezentirane na webinaru. Nadalje, sam pripremila na stranicu za e-učenje za daljnje postavljanje i učitavanje webinara i videa.

3. Webinar

Budući da modul WP4 ima obvezu organiziranja webinara u svrhu edukacije javnih bilježnika, organizirali smo i održali 1. EL@N II webinar 19. rujna 2024. godine od 15:00 sati. do 17:30 sati, gdje su izlagači upoznali sudionike iz raznih europskih zemalja s primjenom odredbi o prekograničnom izvršenju javnih isprava prema 9 različitih Uredba EU kao i nacionalnoj primjeni i usporedbom Uredbi te regulacijom ovrha u Mađarskoj. Stoga su projektni partneri iz Slovenije, Italije, Hrvatske i Mađarske imenovali po dva predavača/izlagača koji su izradili i pripremili PPT prezentacije za webinar te ih uspješno prezentirali na webinaru. Preko 300 javnih bilježnika iz cijele Europe sudjelovalo je na webinaru, gdje su učili o postupcima prekograničnog izvršenje javnih isprava s praktičnim primjerima i sudskom praksom.

Nekoliko tjedana prije samog webinara izradili smo Google Forms upitnik i podijelili ga svim prijavljenim sudionicima kako bi se mogli upoznati s temom webinara i postaviti dodatna pitanja. Webinar je bio interaktivan, gdje su sudionici postavljali pitanja, prezentirani su bili praktični primjeri, zamoljeni

su da daju odgovore na pitanja, te su im na kraju prikazani točni odgovori. Izlagači su odgovarali na pitanja, a na kraju webinara prikazani su i rezultati Google Forms upitnika.

Nekoliko dana prije samog webinara održali smo i online sastanak radi tehničke pripreme webinara, kao i dogovor o redoslijed prezentacija i moderiranje samog webinara.

4. Diseminacija i vidljivost projekta

Na webinaru sam također u uvodnom i završnom govoru promovirala korištenje platforme za e-učenje na web stranici ENN-a. Obavijestili smo javne bilježnike da u svakom trenutku mogu koristiti platformu za e-učenje na web stranici ENN-a, gdje će moći pronaći sve potrebne obrazovne materijale za postupke prekograničnog izvršenja javnih isprava na temelju 9 različitih uredbi.

Također smo na zadnjem slajdu webinara dali mogućnost javnim bilježnicima da skeniraju QR kod koji ih upućuje na registraciju na web stranici ENN-a, gdje će moći pronaći platformu za e-učenje i edukativne materijale za daljnje obrazovanje o navedenim temama.

Nadalje, projekt EL@N II i webinar promovirani su diseminacijom pozivnica kroz sve javnobilježničke komore javnim bilježnicima diljem Europe u više navrata, a sudionicima je poslan Google Forms upitnik kako bi se upoznali s temom webinara. Također, 1. Webinar EL@N II promoviran je putem CNUE stranice na LinkedInu, mojim stranicama na društvenim mrežama (LinkedIn, Facebook).

U Godišnjem izdanju časopisa u studenom 2024. godine, u povodu 30. obljetnice ponovne uspostave notarijata u Hrvatskoj, u 51. broju časopisa "Javni bilježnik" objavljen je članak o EL@N II projektu na ukupno 7 stranica teksta, s fotografijama i QR kodom putem kojeg se javni bilježnici mogu registrirati na web stranici ENN-a gdje imaju pristup platforma za e-učenje.

5. Daljnji koraci

Nadalje, na WP4 modulu imamo obavezu kreirati praktične slučajeve, scenarije i snimati video zapise; također moramo dovršiti platformu za e-učenje s umetanjem webinara i videozapisa na platformu te također trebamo održati seminar sljedeće godine u travnju u Ljubljani, Slovenija, iako još uvijek nisam dobila potvrdu o točnom datum iz Slovenske javnobilježničke komore.

U daljnjem nastavku projekta predstoji nam izrada praktičnih primjera, izrada scenarija i snimanje videa od 7 minuta. Također smo na sastanku WP4 modula dogovorili da ćemo se video snimke snimiti 14. siječnja 2025. u prostorijama CNUE u Briselu budući da kao voditelj projekta CNUE ima dodijeljena novčana sredstva za angažiranje profesionalnih snimatelja i provođenje snimanja.

Modul „Prekogranično nasljeđivanje"

U radu modula kojeg su voditelji predstavnici iz Njemačke smo do sada održali dva online sastanka na kojima je dogovorena podjela poslova te izrađen silabus u kojem sam preuzela obvezu izrade stručnih članaka vezanih uz priznanje javnih isprava prema odredbama Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju i pripremu članka o komparaciji te povezanosti Uredbe 650/2012 i Uredbe 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu. Iste članke odnosno edukativne materijale sam izradila i dostavila voditeljima projekta u CNUE te voditelju modula za prekogranično nasljeđivanje.

Izvješće pripremila:

U Varaždinu 27.11.2024. godine.

Hana Hoblaj, javnobilježnička prisjednica iz Murskog Središća, v.r.

Opatija, 16. studenoga 2024.

XXXIII. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore i Dan javnih bilježnika

XXXIII. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore i Dan javnih bilježnika održani su u Opatiji, u hotelu Ambasador. Skupštinom, koja je na dnevnom redu imala izvješća o radu i aktivnostima Komore, predsjedao je Stevan Pejnović, javni bilježnik iz Rijeke.

Skup je pozdravila predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš Klier, koja je u svom obraćanju istaknula glavne aktivnosti Komore tijekom 2024. godine, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini. Među najvažnijim točkama dnevnog reda bilo je usvajanje financijskog plana za 2024. te donošenje plana rada i financijskog plana za 2025. godinu.

Predsjednica se posebno osvrnula na projekte povezane s informatizacijom javnobilježničkog sustava te na nove mogućnosti koje donosi program eNotar.

Na kraju sjednice predsjednici HJK Zvijezdani Rauš Klier uručena je plaketa u znak priznanja za njezin doprinos radu i razvoju Komore.

Svojim su prisustvom Skupštinu i Dane javnih bilježnika uveličali ministar pravosuđa Republike Hrvatske Damir Habijan, predsjednik Trgovačkog suda u Zagrebu Ante Galić, predstavnik Visokog upravnog suda, Damir Kontrec, Predsjednik Građanskog odjela VSRH, te nekoliko uvaženih profesora s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao posebni gosti skupu su prisustvovali bivši predsjednik UINL Daniel Sédar Senghor i bivši prvi predsjednik HJK Ante Ilić.

Dakar, Senegl, od 7. do 10. svibnja 2025.

Skupština UINL

U Senegalu su održane skupštine povjerenstava, radnih skupina, upravnog odbora, općeg vijeća te izvanredna sjednica glavne skupštine notarijata članica UINL-a (Međunarodna unija latinskog notarijata) u Dakru, Senegal na kojima su u ime Hrvatske javnobilježničke komore sudjelovale Zvijezdana Rauš Klier, predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore i Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK. Na sastanku je usvojen tekst od velike važnosti za svjetsku javnobilježničku struku o međunarodnom kodeksu notarijata. Ovaj tekst, već je poznat kao 'Dakarski kodeks', usvojen je 9. svibnja 2025. na izvanrednoj sjednici Opće skupštine notarijata članica u Dakaru. Kao vodeći projekt zakonodavnog tijela predsjednika UINL-a Lionela Gallieza, ovaj Kodeks zamišljen je kao neobvezujući referentni tekst usmjeren na jačanje javnobilježničkih sustava i, šire gledano, kao uvod u kontinentalnu pravnu tradiciju.

Organizator svih događanja je UINL u suradnji s javnobilježničkom komorom Senegala.

Ulaanbaatar, Mongolija, 25.–27. lipnja 2025.

Tendencije pravnog razvoja notarijata

Međunarodni seminar „Tendencije pravnog razvoja notarijata" i 15. plenarna sjednica UINL Komisije za azijske poslove održani su u Mongoliji.

Na poziv Mongolskog notarijata, Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK-a, sudjelovala je na seminaru i održala prezentaciju na temu:

„Ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave i uloga hrvatskog javnog bilježnika".

Predstavnici Savezne njemačke komore održali su izlaganja na temu primjene umjetne inteligencije u njemačkim javnobilježničkim uredima.

Mongolski notarijat osnovan je 1925. godine.

Richard Bock, počasni javni bilježnik i glavni predstavnik Njemačke savezne javnobilježničke komore za međunarodna pitanja, održao je prezentaciju pod naslovom „Ovrha javnobilježničkih akata u Njemačkoj".

Corinne Dessertenne-Brossard, javna bilježnica iz Francuske, izlagala je na temu „Medijacija i javni bilježnik u Francuskoj", dok je na istu temu prezentaciju održao i Dishod Ashurov, predsjednik Javnobilježničke komore Uzbekistana.

Ch. Bayanjargal, predsjednik Mongolske javnobilježničke komore, predstavio je izlaganje „Postupak i praksa izdavanja ovršnih klauzula na javnobilježničkim ispravama".

Nakon seminara i plenarne sjednice, svečanim programom obilježena je 100. obljetnica notarijata u Mongoliji.

Hana Hoblaj, vršiteljica dužnosti javnog bilježnika u Murskom Središću
Ivan Marčinko, vršitelj dužnosti javnog bilježnika u Zagrebu

Projekt JUWILI II – Javni bilježnici u središtu nespornog pravosuđa Europe

Kao nastavak uspješno provedenog projekta JuWiLi I, u siječnju 2025. započeo je novi dvogodišnji EU projekt *Justice Without Litigation II* (JuWiLi II). Projekt sufinancira Europska unija kroz Program pravosuđa 2021.–2027. s 90 % sredstava, a u njemu sudjeluje 29 organizacija iz 22 države članice EU, uključujući i Hrvatsku. Projekt istražuje i ispituje „Pravdu bez parnice" unutar EU, a što znači izvršavanje pravosudnih zadataka izvan sudova od drugih profesija, u prvom redu od strane javnih bilježnika. Projekt je usmjeren na razvoj suvremenog europskog koncepta pravosuđa, s posebnim naglaskom na ulozi javnih bilježnika u sudskim i izvansudskim postupcima. Fokusira se na jačanje njihove uloge u prekograničnim pravnim pitanjima, posebno kada je riječ o prihvaćanju, priznanju i izvršenju dokumenata i odluka unutar Europske unije. Cilj je projekta unaprijediti sustav koji omogućuje učinkovit i pouzdan pravni promet, u kojem javni bilježnici igraju ključnu ulogu kao nositelji pravne sigurnosti i posrednici u ostvarivanju prava građana i poslovnih subjekata. Također se provodi procjena kvalitete izvansudskog pravosuđa kroz prizmu vladavine prava i jamstava pravičnog postupka. Putem identifikacije najboljih praksi iz zemalja članica EU, projekt ima za cilj oblikovati preporuke politika koje će doprinijeti inovativnom razvoju pravosudnog sustava EU, posebno u dijelu koji se odnosi na rad javnih bilježnika i njihovu integraciju u širi pravosudni okvir.

Modernizacija pravosudnih sustava u Europi pokazuje jasan trend – prijenos dijela izvanparničnih poslova sa sudova na druge neovisne i nepristrane nositelje javnih ovlasti, prvenstveno na javne bilježnike. Ti postupci uključuju nasljednopravne predmete, obiteljskopravne sporazume, razvode brakova, statusne predmete, trgovačke i zemljišnoknjižne postupke, uzimanje dokaza, ali i provođenje postupaka legalizacije isprava potvrdom Apostille. Cilj je rasteretiti sudove, povećati učinkovitost te građanima omogućiti brži i lakši pristup pravosuđu, uz očuvanje vladavine prava, standarda postupanja i jamstvo pravne sigurnosti.

Područja prava koja su od posebnog interesa jesu nasljeđivanje i razvod (postupci), digitalizacija, stvarnopravna pitanja, statusna i druga pitanja obiteljskog prava, kao i registracijski postupci. Analizirat će se pravni sustavi sljedeće 22 države članice EU: Austrije, Belgije, Bugarske, Hrvatske, Češke, Estonije, Francuske, Njemačke, Grčke, Mađarske, Italije, Latvije, Litve, Luksemburga, Malte, Nizozemske, Poljske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Španjolske. Akademsko vodstvo koje će na temelju prikupljenih podataka putem različitih upitnika izraditi pravne studije čine prof. dr. Brigitta Lurger, prof. dr. Gregor Christandl (Sveučilište u Grazu) i prof. dr. Karl Stöger (Sveučilište u Beču), dok će ekonomsko istraživanje provesti i studiju izraditi Helmut Berrer i prof. Christian Helmenstein iz Instituta „Economica" u Beču.

Dakle, svrha novog projekta JuWiLi II temelji se na proširenju istraživanja vezanih uz nesporne pravne postupke koje provode javni bilježnici na veći broj država članica EU kako bi se upoznali i usporedili pravni sustavi 22 države članice, a vezano uz izvanparnične postupke u kojima sudjeluju javni bilježnici. Težište je projekta promoviranje najboljih javnobilježničkih praksi svake države članice, uzimajući u obzir potrebe i ciljeve javnobilježničke službe u svakoj državi članici posebno. Ne namjerava se generalizirati što je najbolja praksa, jer pravni sustav svake države članice djeluje drukčije te će se unutar svakog pravnog sustava nastojati prikazati javnobilježnička struka u najboljem svjetlu i ukazati na mogućnosti proširenja nadležnosti javnih bilježnika u izvanparničnim postupcima koji su u toj državi za javne bilježnike zanimljivi. Slijedom toga, cilj je projekta analizirati i unaprijediti postupke izvanparničnog pravosuđa u građanskim i trgovačkim stvarima, koje sve češće preuzimaju javni bilježnici umjesto sudova.

Stoga projekt JuWiLi II provodi sveobuhvatnu komparativnu pravnu analizu nacionalnih sustava te identificira zajedničke minimalne procesne standarde kako bi se ojačalo povjerenje i suradnja među državama članicama. Istraživanje se provodi putem različitih radnih skupina (pravne, ekonomske) te podskupina za razvode brakova, digitalizaciju i bihevioralnu ekonomiju. Tako, u skladu s OECD-ovom Preporukom o pristupu pravosuđu iz 2023., projekt uključuje i ekonomsko istraživanje koje analizira moguće društvene i gospodarske koristi prijenosa izvanparničnih postupaka na javne bilježnike, uključujući i inovativnu studiju iz područja bihevioralne ekonomije koja istražuje razloge zbog kojih građani biraju ili sud ili javnog bilježnika u pravnim postupcima. Značajan aspekt projekta jest digitalizacija kroz proširenje Europske javnobilježničke mreže (ENN), a razvija se *online* platforma za međusobnu pomoć i suradnju notara diljem EU.

Hrvatsku javnobilježničku komoru, na temelju odluke Upravnog odbora HJK usvojene prije početka rada projekta JuWiLi II, u radnim skupinama i na događanjima predstavljaju Ivan Marčinko, vršitelj dužnosti javnog bilježnika i Hana Hoblaj, vršitelj dužnosti javnog bilježnika. Projekt je službeno započeo 24. siječnja 2025. godine u Beču održavanjem *kick-off* sastanka s osobnim sudjelovanjem predstavnika iz svih partnerskih zemalja. Nakon niza *online* sastanaka koji se održavaju mjesečno, polujavni događaji i sastanci radnih skupina održani su uz osobno prisustvo sudionika 10. i 11. srpnja 2025. godine u Berlinu. U razdoblju od početka rada na projektu JuWiLi II sastavljeni su opširni upitnici pravne radne skupine na koje su predstavnici država članica već dostavili odgovore, kao i ekonomske radne skupine i radne podskupine bihevioralne ekonomije. U Berlinu su na radnim skupinama i polujavnom događanju dosadašnje rezultate prikupljenih podataka u pravnoj radnoj skupini predstavili prof. Stöger i prof. Lurger. Razlikujemo različite pravne sustave u 22 države članice koje sudjeluju u projektu. Neki pravni sustavi na javne su bilježnike kao povjerenike sudova prenijeli izvanparnične nadležnosti (Austrija, Češka, Hrvatska), dok se u drugim sustavima javni bilježnici smatraju sudom (Mađarska) u provođenju nespornih predmeta, a u trećim sustavima te nadležnosti javni bilježnici provode kao svoj izvorni posao (Nizozemska, Belgija, Poljska). Međutim u svim sustavima javni bilježnici moraju jamčiti pravnu sigurnosti i vladavinu prava postupajući kao nepristrane osobe od javnog povjerenja. Stoga se istražuje koje su najbolje prakse za pojedini pravni sustav uzimajući u obzir pravnu tečevinu i povijesni razvoj pravosuđa. Svaka država ima dragocjenu praksu i različite su nadležnosti prenesene u rad javnim bilježnicima, pa će se stoga u projektu istražiti koje nadležnosti provode javni bilježnici u pojedinoj državi te ima li mjesta, volje i potrebe za proširenjem ili prijenosom novih nadležnosti sa sudova na javne bilježnike u drugim državama. Prof. Lurger posebno je naglasila da će se kroz istraživanje utvrđivati poštuju li se temeljna prava i vladavina prava kao ustavni standardi u provođenju izvanparničnih nespornih postupaka te garantiraju li javni bilježnici navedeno prilikom provođenja postupaka. Također će se istraživati pitanje vezano uz prekogranični promet, priznanje i izvršenje javnih isprava i odluka temeljem različitih europskih Uredbi, kao i najbolje prakse u primjeni nacionalnog, ali i europskog prava u pojedinoj državi članici.

Posebno je zanimljiv aspekt istraživanja sporazumnih razvoda brakova koje provode javni bilježnici u pojedinim državama članicama. Tako sporazumne razvode brakova javni bilježnici provode u Litvi, Latviji, Estoniji, Luxemburgu, Španjolskoj, Rumunjskoj, Sloveniji i Grčkoj, dok u nekim država javni bilježnici sudjeluju (Francuska, Malta) kao pomoć sudu u sporazumnim razvodima brakova kroz medijaciju, sporazum o roditeljskoj skrbi, sastavljanje ugovora o podjeli bračne stečevine ili sastavljanje sporazuma o alimentaciji. U Sloveniji javni bilježnici kao svoj izvorni posao provode sporazumne razvode brakova ako bračni dugovi nemaju maloljetnu djecu, s time da sastavljaju dva javnobilježnička akta. Jednim javnobilježničkim aktom donose odluku o sporazumnom razvodu braka, odnosno razvode brak, dok u drugom javnobilježničkom aktu koji mora imati ovršnu snagu sastavljaju sporazum o podjeli bračne stečevine i alimentacije te eventualni dogovor o tome tko će ostati u najmu stana.

Neke od država članica koje sudjeluju na projektu također imaju u nadležnosti izdavanje Apostille, odnosno provođenje postupaka legalizacije isprava potvrdom Apostille. Tako potvrdu Apostille izdaju u Francuskoj, Češkoj i Mađarskoj javnobilježničke komore, dok u Litvi i Estoniji tu potvrdu izdaju sami javni bilježnici za drugog javnog bilježnika, ali i za isprave ostalih javnih tijela, i to digitalno.

U odnosu na ekonomski aspekt projekta, održan je sastanak radne skupine kojim je predsjedala Berenika Wünschová. Predstavnik Instituta „Economica" prikazao je prezentaciju vezanu uz ekonomski dio projekta, uz pregled po državama članicama. Prezentirao je tijek prvog projekta JuWiLi te je ukratko sažeo smisao upitnika koji je poslan državama članicama i statistiku odgovora (npr. *Kako su javni bilježnici u Mađarskoj sami odgovorni za svoje ovlasti, dok u Hrvatskoj predmete prima sud te ih povjerava na rješavanje javnim bilježnicima?*). Cilj je projekta da sve članice imaju pristup sustavima i bazama podataka povjerenih poslova, a cilj sastanka bio je ekonomski aspekt projekta. Prikazao je postotke javne potrošnje na pravosudni sustav po zemljama, pri čemu je utvrđeno da se radi o (najviše) 1.6 % do (najmanje) 0,2 % BDP-a država članica u 2022. godini. Prikazani su i privatni troškovi koji su u postotku višestruko viši od javne potrošnje. Statistički je utvrđeno da u godinama 2018.–2022. postoji tendencija smanjenja privatnih troškova na pravosudne postupke, s tim da se smanjuje i učinkovitost. Daljnji rad skupine usredotočit će se na pribavljanje i analizu podataka o svim članicama u vezi s projektom.

U raspravi u vezi s prikupljanjem podataka predstavnici Austrije naveli su kako se može napraviti upitnik po uzoru na njihov, koji se nalazi na mrežnoj stranici, a na koji bi svi javni bilježnici mogli odgovarati. Kroz daljnju raspravu predstavnika zemalja istaknuto je da je prikupljanje podataka vezano uz određene probleme zbog povjerljivosti ili činjenice da komore teško dolaze do statističkih podataka jer ih kao takve uglavnom ne prikupljaju. Države članice dužne su dostaviti odgovore na upitnik ekonomske radne skupine do 15. 9. 2025. godine.

Na poluotvorenom sastanku gosp. Matyk-d'Anjony istaknuo je cilj projekta JuWiLi II, promjenu koja će doprinijeti smanjenju troškova pravosudnog sustava, kao i povećanje učinkovitosti. Prof. Lurger i gđa Perscha, javni bilježnik iz Austrije, predstavnice pravne radne skupine, navele su kako u projektu JuWiLi sudjeluju 22 države i kako se radi u povezivanju različitih pravnih sustava. Zatim je prof. Lurger ukratko predstavila cilj projekta, a to je rasterećenje državnih pravosudnih sustava razvojem javnobilježničkih izvanparničnih nadležnosti. Naznačila je pitanje jesu li bilježnici sud ili ne u odnosu na Bruxelles I i I BIS. Ukratko je iznijela rezultate projekta JuWiLi I, a to su potvrde da su javni bilježnici slični sudovima po svojem djelovanju te da je projekt iznjedrio zaključke i preporuke za promjenu prava EU, a pogotovo jer su jeftiniji i brži od pravosudnog sustava države. Predstavila je također glavna pitanja projekta JuWiLi II, a to je prenošenje pravosudnih nadležnosti na bilježnike radi rasterećenja pravosudnog sustava. Cilj je garancija vladavine prava i omogućavanje poštenog suđenja strankama u slučaju kad bi rastave brakova radili javni bilježnici. Projektu je cilj također predlaganje promjena prava EU budući da je ono diversificirano i često su brojna pravila u sukobu. Predstavila je problematiku sporazumnog

razvoda braka po pravilima EU, kao i prijedlog promjena koje bi omogućile da navedeno obavljaju javni bilježnici.

Predstavnici radne skupine za digitalizaciju Alex Dijk i Theo Leyh predstavili su rad svoje skupine. Gosp. Leyh naveo je da se radna skupina oslanja i na rad drugih radnih skupina; sažeto je naveo sadržaje prijašnjih sastanaka. Naveo je problematiku nacionalnog i nadnacionalnog povezivanja putem digitalnih sustava koje će biti potrebno razviti. Gosp. Dijk ukratko je prikazao način prikupljanja i obrade podataka koji su potrebni za optimizaciju rada javnobilježničkih ureda među državama s ciljem transparentnosti, standardizacije, identifikacije slabih točaka te poboljšanja komunikacije. Gosp. Leyh je zatim predstavio plan za 2025. godinu, a koji će kulminirati sastankom u Ljubljani u studenom 2025. godine.

Zatim je g. Gruber, predstavnik Instituta „Economica", prikazao sadržaj rada ekonomske radne skupine. Istaknuo je da su javni bilježnici ključni u rasterećenju pravosudnog sustava (ekonomski i pravno) te da su oni daleko učinkovitiji i jeftiniji za državni sustav. Ukratko je prikazao kako teče ostavinski postupak u različitim državama članicama te dostupnost pravosudnog sustava u državama članicama po broju stanovnika i površini država članica pokazujući koliko je on nejednako raspoređen te koliko su javni bilježnici dostupniji stanovnicima u odnosu na sudove, a što je jedan od argumenata za dodjeljivanje novih nadležnosti javnim bilježnicima.

Sljedeći je bio prikaz predstavnika radne skupine za bihevioralnu ekonomiju, koji je ukratko objasnio tematiku bihevioralne ekonomije – pojedinci su racionalni, ali se ta racionalnost gubi na većem uzorku stanovnika. Izlagao je o prirodnim tendencijama pojedinaca u odnosu na njihova ponašanja te u odnosu na predstavljene im izbore, kao i o njihovu utjecaju na primjenu projekta, odnosno na olakšavanje njegove primjene. Ultimativno pitanje na koje je potrebno odgovoriti jest koje bihevioralne faktore treba razmotriti u odnosu na zadovoljstvo stranaka kod sporazumnih razvoda brakova koje bi vodili javni bilježnici. Po tom pitanju organiziran je upitnik koji će biti poslan komorama država članica, a koje bi prikupile odgovore od pojedinih ureda. Upitnik se bavi pitanjima povjerenja, sposobnosti za rješavanje takvih pitanja, pouzdanosti i posvećivanja predmetima.

Prof. Schmolke predavao je o utjecaju bihevioralne ekonomije na pravni sustav. Cilj je predavanja prikaz nužnosti utjecaja države na ekonomiju kroz birane intervencije u sfere koje počinju negativno utjecati na cijelu ekonomiju države. Tzv. *homo economicus* pokušava povećati svoju korist, stvoriti stabilne odabire i potrebe i prikupiti optimalnu količinu važnih informacija i ostalih ulaznih informacija. Cilj je zamijeniti globalnu racionalnost ekonomije racionalnim pojedincem. Ljudi nisu skloni optimalizaciji, već zadovoljavanju vlastitih potreba uz smanjenje troškova. Prikazao je usporedbu između oportunističkog i ekonomskog razmišljanja i djelovanja ljudi kao pojedinaca, ovisno o tome djeluju li samo misleći o svojim interesima ili uključujući i dobrobit ostalih u jednadžbu. S obzirom na to da nemaju potpune informacije u odnosu na širu sliku, pojedinci najčešće čine izrazito loše izbore u koje država zadire i ispravlja ih sastavljanjem adekvatnih zakonskih okvira kojim ih „guraju" u ispravnom smjeru. Pojedinci su generalno nevješti u pravu (osim samih pravnika, koji i ne spadaju u tu kategoriju) i javni bilježnici tu bi mogli biti takav korektiv koji bi ih usmjeravao u smjeru prava i zaštite. Javni bilježnici u tom bi kontekstu mogli predstavljati *debias agente* koji mogu svojom savjetodavnom funkcijom utjecati na pristranost stranaka prilikom donošenja nepoželjnih ili loših odluka vezanih uz sklapanje pravnih poslova.

Nakon predavanja prešlo se na kratku prezentaciju prof. Lurger o OECD-ovu načelu dostupnosti prava ljudima, gdje su ukratko prikazane preporuke OECD-a vezane uz pristu-

pačnost pravnog sustava pojedincima. Prema OECD-u, pristupačnost prava pojedincima važna je za demokraciju, ekonomski rast te jaku socijalnu komponentu države, kao i za transparentnost. U Austriji je primjer istraživanje o „dobrom razvodu“ koje je financirano od austrijskog ministarstva pravosuđa i gleda se iz perspektive građana. Građane se ispituje kako bi se postupak razvoda mogao poboljšati u budućnosti i na koji bi se način u postupak moglo uvesti javne bilježnike. Istraživanje je usmjereno na upite o mirnom rješavanju razvoda i zaštiti slabijih stranaka. U svakom slučaju, potrebno je polaziti od potreba građana, odnosno pristupačnosti pravosuđa građanima. Nije u fokusu olakšavanje rada pravosuđa nauštrb dostupnosti pravosuđa građanima, već treba uzeti u obzir želje i potrebe građana te staviti građane u fokus prilikom pravosudnih reformi.

Zatim je gosp. Matyk-d'Anjony otvorio debatu kojoj je glavna tema bila činjenica da se jedan EU-projekt po prvi put bavi bihevioralnom stranom pojedinaca u stvaranju pravnih pravila u pogledu sudjelovanja javnih bilježnika u rješavanju njihovih problema u odnosu na pravni sustav. Potrebno je koristiti to znanje kako bi se javni bilježnici predstavili kao zaista nepristrani u rješavanju problema među strankama, ali mnogostruko brže i jeftinije za državu nego kada to radi pravosudni sustav.

U sljedećoj godini, to jest do siječnja 2027. godine, projekt će se dodatno razvijati kroz rad dviju radnih skupina i tri posebne radne skupine, uz održavanje niza *online* sastanaka te javnih i stručnih događanja u Ljubljani, Rimu, Zagrebu i Bruxellesu. Hrvatska javnobilježnička komora dobila je sredstva od Europske komisije za organizaciju i održavanje sastanaka radnih podskupina za digitalizaciju i bihevioralnu ekonomiju te sastanak Upravnog odbora projekta JuWiLi II, kao i održavanje javnog događaja, odnosno konferencije na kojoj će se provesti prikaz istraživanja i edukacija javnih bilježnika vezanih uz nadležnosti u različitim državama članicama projekta, kao i rezultata istraživanja i pripremljenih studija o utjecaju ekonomskih podataka na javnobilježničku struku. Sastanci i konferencija trebaju se prema vremenskoj crti utvrđenoj u *Grant Agreementu* provesti u Zagrebu u lipnju 2026. godine.

Zaključno, projekt JuWiLi II predstavlja važan korak prema usklađivanju pravosudnih praksi u EU, jačanju uloge javnih bilježnika u pravosuđu te pružanju građanima pristupačnijeg, učinkovitijeg i ljudima usmjerenijeg sustava pravde.

Pariz, 5. i 6. lipnja 2025.

Komisija za europske poslove (CAE).

Komisija za europske poslove (CAE), CAE akademija te sastanci radnih skupina CAE oržani su u Parizu, 5. i 6. lipnja 2025.

Kao predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore sudjelovali su delegati CAE komisije Tihana Sudar predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju

Tihana Sudar sudjelovala je u radnoj skupini CAE potkomisije za Punomoći za zastupanje trgovačkih društava

Hana Hoblaj član Povjerenstva za međunarodnu suradnju sudjelovala je u radnoj skupini CAE potkomisije za Javnobilježničke tarife.

Održana je i CAE Akademija

Tema akademije: „DEJUDICIJALIZACIJA: NOVI HORIZONTI ZA ZAŠTITU OSOBA I OBITELJI Koja je uloga i koje su misije javnih bilježnika?”. Glavna tema akademije se odnosila na područja u kojima su javni bilježnici uključeni u zaštitu ranjivih osoba i obitelji.

Tihana Sudar je kao predstavnik hrvatskog notarijata izlagala o zaštiti ranjivih osoba s osvrtom na članak 54. ZJB te registar anticipiranih naredbi.

Zagreb, 24. svibnja 2025.

XI. Izborna Skupština Hrvatske javnobilježničke komore

U prostorijama HJK je održana XI. Izborna Skupština Hrvatske javnobilježničke komore tijekom koje su izabrana upravljačka tijela u trogodišnjem mandatu koji je pred nama. Prema ukupnom broju glasova nova predsjednica HJK je Nada Kemec, javna bilježnica iz Slavonskog Broda.

Za članove Upravnog odbora HJK izabrani su Vjenceslav Arambašić, javni bilježnik iz Osijeka, Gordana Briševac Imprić, javni bilježnik iz Siska, Tamara Horvat, javno bilježnik iz Varaždina, Kristian Hukelj, javni bilježnik iz Zagreba, Renata Kutija Kušpilić, javni bilježnik iz Zagreba, Gordana Legović, javni bilježnik iz Rijeke, Neven Nakić, javni bilježnik iz Šibenika, Snježana Nazarević, javni bilježnik iz Buja, Anja Pejković Vujčić, javni bilježnik iz Makarske, Jure Plećaš, javni bilježnik iz Dubrovnika i Bojan Ruždjak, javni bilježnik iz Zagreba.

Za članove Nadzornog odbora HJK imenovani su Robert Beletić, javni bilježnik iz Opatije, Teo Karabotić-Milovac, javni bilježnik iz Splita, mr.sc. Ante Šuško, javni bilježnik iz Splita, Ivan Tadić, javni bilježnik iz Zagreba, Valentina Žugec, javna bilježnica iz Velike Gorice

Nada Kemec, novoizabrana predsjednica HJK

Salzburg, 24.-25. travnja 2025.

35. Europski dani notara

KONKURENTNA EUROPA – DIJALOG IZMEĐU EKONOMIJE I PRAVA

Već tradicionalna konferencija u Salzburgu prije svega je naglasak stavila na vrijednost pravne sigurnosti za konkurentnost Europe. U tom smislu se i raspravljalo kakvu ulogu igra pravna sigurnost i kako javni bilježnici mogu i trebaju doprinijeti promicanju poslovanja i smanjenju opterećenja pravosuđa u recentnim okolnostima? S kojim se izazovima javni bilježnici moraju suočiti kako bi postigli taj cilj?

U svom vrlo zapaženom izvješću o konkurentnosti EU, bivši predsjednik ESB-a Mario Draghi upozorio je da Europska unija zaostaje u usporedbi s drugim globalnim ekonomskim igračima (posebno Kinom i SAD-om). U tom kontekstu, i Mario Draghi i bivši talijanski premijer Enrico Letta predstavili su brojne prijedloge za dinamiziranje europskog gospodarstva, koji su također uključeni u Političke smjernice Ursule von der Leyen za Europsku komisiju 2024.-2029.

Erlangen, 6. – 8. travnja 2025.

Konferencija „Uloga javnih bilježnika u trgovačkom pravu“

Regionalna konferencija notarijata zemalja kandidata za članstvo u Europskoj uniji na temu „Uloga javnih bilježnika u trgovačkom pravu“ održana je u Erlangenu, gradu u njemačkoj saveznoj pokrajini Bavarskoj.

Na konferenciji su sudjelovali predstavnici notarijata iz jugoistočne Europe – Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Srbije, Republike Srpske, Crne Gore, Gruzije i Moldavije.

Konferenciju je otvorio novi predsjednik Savezne njemačke notarske komore, dr. Markus Sikora.

Tijekom trodnevnog skupa obrađene su brojne aktualne teme, među kojima:

- relevantnost Zakona o sprječavanju pranja novca u trgovačkom pravu,
- uloga njemačkih notara u trgovačkom pravu,
- uloga javnih bilježnika u trgovačkom pravu i elektronička komunikacija s trgovačkim registrom,
- autentifikacija na daljinu u trgovačkom pravu i demonstracija softvera,
- trenutačne perspektive zakonodavstva Europske unije u području trgovačkog prava.

Prezentacije su održali njemački notari, a na poziv Savezne njemačke notarske komore izlaganje je održala i Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore.

Ona je predstavila temu „Javni bilježnik i trgovačka društva iz hrvatske perspektive“.

Ljubljana, 8. travnja 2025.

Seminar EL@N II projekta o prekograničnom izvršenju javnih isprava u Ljubljani

Prvi seminar EL@N II projekta pod naslovom „Prekogranično izvršenje javnih isprava – praktična primjena u državama članicama EU". Seminar je kao voditeljica radne skupine WP4 Prekogranično izvršenje javnih isprava" na EL@N II projektu organizirala Hana Hoblaj sa Slovenskom javnobilježničkom komorom i Vijećem notarijata Europske unije.

Na seminaru je sudjelovalo 75 javnih bilježnika i prisjednika iz Austrije, Belgije, Češke, Francuske, Italije, Hrvatske, Latvije, Mađarske, Nizozemske i Slovenije.

Uvodni dio seminara je otvorio predsjednik Slovenske javnobilježničke komore dr. Bojan Podgoršek s pozdravnim govorom te uvodom u tematiku seminara kojim je naglasio bit prekogranične suradnje osobito u izvršenju javni isprava.

Voditelj radne skupine Vijeća notarijata Europske unije za trening javnih bilježnika g. Marc Wilmus iz Belgije predstavio je EL@N II projekt. Vijeće notarijata Europske unije je podnio prijedlog EL@N II projekta Europskoj komisiji na kojem će se obrađivati tematika i pripremati edukativni materijali za prekograničnu suradnju vezanih uz trgovačka društva, kao i digitalizaciju te edukaciju iz područja sigurnosti u primjeni digitalnih alata te Erasmus javnih bilježnika. Ako europska komisija odobri projekt EL@N III Hrvatska javnobilježnička komora će također sudjelovati kao punopravni partner na istom sukladno podnesenom planu i programu projekta.

Seminar je započet s Panelom I pod naslovom Javne isprave u različitim državama članicama. Izlaganje je započela gđa Marianne Sevindik, javni bilježnik iz Francuske. Prezentirala je javne isprave u Francuskoj te primjenu uvođenja elektroničkih javnih isprava. U Francuskoj već niz godina javni bilježnici uspješno rade na daljinu sastavljanjem različitih ugovora ili punomoći u elektroničkom obliku. Koriste se naprednim certificiranim potpisom i videokonferencijama koje zakazuju putem svog elektroničkog sustava. Osvrnula se na najučestaliju primjenu elektroničkih javnih isprava upravo iz područja kupoprodaje nekretnina te pologa kupoprodajne cijene kod javnih bilježnika.

S prezentacijom je nastavio Paolo Pasqualis javni bilježnik iz Italije koji je prikazao javne isprave s gledišta talijanskog pravnog sustava. Naglasio je bitan element javnih isprava to jest njihovu dokaznu snagu u pravnom prometu kao i izvršnu snagu ako sadrže ovršnu klauzulu. Također se osvrnuo na provođenje isprava neovisno o njihovoj ovršnosti. Drugi dio prezentacije se odnosio na definiranje javnih isprava sukladno odredbama različitih Uredbi EU kao i na temelju Unibanc presude.

U raspravi su sudionici izložili svoje viđenje i pravno uređenje elektroničkih isprava. Javnobilježnička prisjednica Bojana Štrlek Vočanec, naglasila je da u Hrvatskoj imamo zakonodavni temelj za rad na daljinu te da će se ubrzo početi s radom čim se dovrše tehnički uvjeti rada na daljinu. U raspravi je sudjelovala i javnobilježnička prisjednica iz mađarske Dorottya Dudak, izloživši uređenje elektroničkih javih isprava u mađarskom pravnom sustavu.

Panel II pod naslovom Prekogranično izvršenje javnih isprava je započela gđa. Nina Kralj Frece javnobilježnička prisjednica iz Slovenije. Prikazala je javne isprave koje se primjenjuju u prekograničnim predmetima. Slovenski javni bilježnici provode sporazumne razvode brakova kada parovi nemaju maloljetnu djecu. Prilikom provođenja razvoda braka javni bilježnici sastavljaju dva javnobilježnička akta. S jednim aktom utvrđuju razvod braka dok s drugim uređuju bračno-imovinske odnose bračnih drugova, te nakon provedenog postupka javljaju matičnom uredu radi upisa da je proveden razvod. Ako se radi o razvodu braka s prekograničnim elementom tada izdaju potvrdu na obrascu sukladno Uredbi Brisel II na temelju kojeg se izvrši upis u matičnu knjigu vjenčanih u drugoj državi članici EU. Također se prilikom razvoda braka i uređenja imovinskopravnih odnosa mora uzeti u obzir i Uredba o bračno-imovinskom režimu kao i Uredba o uzdržavanju.

S izlaganjem je nastavio direktor pravnog instituta mađarske javnobilježničke komore dr. Tamas Balogh koji je predstavio prekogranično izvršenje javnih isprava u Mađarskoj. Detaljno je prikazao postupak provođenje ovrhe javnih isprava prema nacionalnom pravu kao i postupak koji provode.

Seminar je nastavljen s Panelom III i središnjom temom ovršni postupak s nacionalnog gledišta. S izlaganjem je nastavio dr. Gabor Marton Toth javni bilježnik iz Mađarske, koji je predstavio provođenje platnih naloga javnih bilježnika u Mađarskoj, koji provode navedene ovršne postupke već od 2010. godine.

Prezentaciju o utjecaju presuda suda Europske unije na reformu Ovršnog zakona u Hrvatskoj izložila je Hana Hoblaj, javnobilježnička prisjednica i voditeljica radne skupine WP4, EL@N II projekta. Prikazala je utjecaj presuda suda u predmetima Pula Parking, Zulfikarpašić, Parking d.o.o. i Interplastics na izmjene ovršnog postupka na temelju vjerodostojne isprave koji provode javni bilježnici u Hrvatskoj.

Nastavio je javnobilježnički prisjednik iz Hrvatske Ivan Marčinko koji je predstavio ovršni postupka koji provode javni bilježnici u Hrvatskoj. Predstavio je elektroničko provođenje cijelog ovršnog postupka te e-komunikaciju s ovrhovoditeljima i ovršenicima. Detaljno je prikazao provođenje postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave s podnošenje prijedloga, obavještavanje, posljedicama plaćanja po obavijesti kao i izdavanje rješenja o ovrsi te klauzule pravomoćnosti i ovršnosti. Također je naglasio mogućnost podnošenja prigovora te upućivanja predmeta sudu nakon toga.

Nakon završetka Panela III projektni menadžer Andrea Grisilla iz Vijeća notarijata Europske unije iz Belgije predstavio je e-learning platformu te pozvao sve javne bilježnike da istu što više koriste radi stjecanja i proširivanja svog znanja. Također je zahvalio svima koji smo sudjelovali u organizaciji seminara na trudu i zalaganju kao i svim izlagačima.

Završnu riječ je održala Hana Hoblaj, te sažela sva izlaganja na seminaru. Naglasila je nužnost kontinuirane edukacije s područja europskog prava zbog sve češćih predmeta s prekograničnim elementom. Također je uputila javne bilježnike i prisjednike na prekograničnu suradnju s javnim bilježnicima iz drugih država članica kao i da se mogu prijaviti na European Notarial Network gdje mogu pronaći mnogo edukativnih materijala iz različitih pravnih područja te uporabu e-learning platformu. Zahvalom svim prisutnima i govornicima završen je 1. seminar EL@N II projekta.

Izvješće sastavila:
Hana Hoblaj, javnobilježnička prisjednica u uredu javnne bilježnice Ruže Hoblaj iz Murskog Središća
Varaždin, 12. travnja 2025.

Luksemburg, 4–5. lipnja 2025.

Plenarna skupština CNUE-a

Predstavnici 22 notarijata EU imali su čast posjetiti Sud Europske unije. Program je uključivao razmjenu mišljenja s predsjednikom Vijeća, gospodinom Franzom Biltgenom, predstavljanje nedavne sudske prakse od posebnog značaja za javnobilježničku struku, vođeni obilazak zgrada Suda i uvid u višejezično funkcioniranje Suda – pravi odraz europske raznolikosti.

Sljedećeg dana, CNUE je održao svoju Plenarnu glavnu skupštinu u prisutnosti gđe Elisabeth Margue , ministrice pravosuđa Luksemburga.

Ključna točka dnevnog reda bilo je nadolazeće sudjelovanje CNUE-a na Forumu na visokoj razini „Pravda za rast“, inicijativi koju su pokrenuli nova Europska komisija i poljsko predsjedanje Vijećem Europske unije. Cilj ovog foruma je promicanje strateškog dijaloga o politici pravosuđa kao poluge za gospodarski rast i konkurentnost diljem EU-a. Predsjednica CNUE-a Cosita Delvaux predstavljat će javno bilježništvo na sljedećem političkom sastanku 25. lipnja u Bruxellesu, s naglaskom na pravo društava i digitalizaciju pravosuđa. Fotografija: *Claude Piscitelli.*

Aktivnosti Zajedničkog javnobilježničkog zbora Koprivničko-križevačke, Međimurske i Varaždinske županije

Božićni domjenak održan je 19. prosinca 2024. godine u restoranu *Mamica* u Pušćinama.

Skupština Zajedničkog javnobilježničkog zbora održana je 12. veljače 2025. godine u restoranu *Bedem* u Varaždinu, Ulica Vladimira Nazora 9, te 25. ožujka 2025. godine u restoranu *Kneja*, Prvomajska 11, Mali Mihaljevec.

Edukacija – stručno predavanje održano je 15. travnja 2025. godine u 17:00 sati u *Park Boutique Hotelu*, J. Habdelića 6, Varaždin, na sljedeće teme:

1. Upravljanje i održavanje poslovnih zgrada. Predavač: Nebojša Vitez, dipl. iur., odvjetnik, junior partner u Odvjetničkom društvu Porobija & Špoljarić, medijator
2. Legalizacija isprava iz država članica Europske unije i trećih zemalja s prikazom recentne prakse. Predavač: dr. sc. Romina Štaba, odvjetnica, senior partner u Odvjetničkom društvu Porobija & Špoljarić, medijator.

Berlin, 2. – 4. listopada 2025.

31. Međunarodni kongres UINL-a

Berlin i Bundesnotarkammer bili su u središtu pozornosti međunarodne notarske zajednice povodom institucionalnih sastanaka i 31. Međunarodnog kongresa javnih bilježnika.

Na Kongresu se okupilo više od tisuću sudionika koji su raspravljali o aktualnoj temi: „Javnobilježnička profesija u pokretu – Nove tehnologije – Nove uloge“. Tema odražava dinamične izazove i prilike s kojima se bilježnici suočavaju u sve digitaliziranijem svijetu. Raspravljalo se o mogućnostima učinkovitog korištenja novih tehnologija za optimizaciju rada javnih bilježnika te pronalaženju pravno usklađenih rješenja za pravne i tehničke izazove budućnosti, čime se javnobilježnička struka pozicionira kao ključni sudionik u održivom digitalnom pravnom sustavu.

Druga i treća tema Kongresa bile su posvećene rastućoj važnosti izvanparničnih jurisdikcija te proširenim zadaćama koje javni bilježnici mogu preuzeti u službi građana.

Uz ambiciozan i raznolik tematski program, sudionike je očekivao i bogat popratni program razgledavanja, koji je pružio priliku za upoznavanje fascinantne metropole Berlina i njezine okolice.

Tihana Sudar izlaže na međunarodnom kongresu u Berlinu na temu: Javni bilježnik kao sudski povjerenik u ovršnom postupku.

Predsjednik Kongresa bio je prof. dr. Jens Bormann, a među istaknutim sudionicima bili su: dr. Felor Badenberg (senatorica za pravosuđe i zaštitu potrošača Savezne države Berlin), prof. dr. Stephan Harbarth (predsjednik Saveznog ustavnog suda), dr. Stefanie Hubig (ministrica pravosuđa) te dr. Markus Sikora (predsjednik Savezne javnobilježničke komore). Istaknutu ulogu na Kongresu imao je i njemački bilježnik dr. Lovro Tomašić — koordinator za temu I. „Novi alati – nove granice“.

Koordinatorica Teme II. Kongresa, Valentina Rubertelli, odabrala je članak Tihane Sudar, predsjednice Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore, pod nazivom „Javni bilježnik kao sudski povjerenik u ovršnom postupku“, te sudjelovala na okruglom stolu na temu „Nesporni postupci: nove uloge u službi javnosti“.

Tihana Sudar održala je izlaganje o ulozi javnog bilježnika u ovršnom postupku u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na IT aplikaciju *eNotar*.

Na Kongresu je sudjelovala i Zvijezdana Rauš-Klier kao članica Upravnog odbora UINL-a.

Udruga prisjednika, savjetnika i vježbenika

Posjet predstavnika Udruge prisjednika, savjetnika i vježbenika Hrvatske javnobilježničke komore Makedonskoj javnobilježničkoj komori. Predstavnici Udruge prisjednika, savjetnika i vježbenika Hrvatske javnobilježničke komore 9. listopada 2025. su boravili u Skoplju, gdje su posjetili Makedonsku javnobilježničku komoru. Domaćini su nas dočekali izuzetno gostoljubivo, a cijeli razgovor protekao je u vrlo srdačnom i profesionalnom ozračju.

Tijekom sastanka razmjenjivali smo iskustva i uspoređivali javnobilježničke sustave u obje države. Utvrdili smo da su nadležnosti, način imenovanja te uvjeti za imenovanje javnih bilježnika u Hrvatskoj i Sjevernoj Makedoniji gotovo identični. Razlike na primjer postoje u području sastavljanja isprava vezanih uz promet nekretnina, budući da u Sjevernoj Makedoniji ugovore o kupoprodaji nekretnina čiju vrijednost prelazi 10.000 eura mora sastaviti odvjetnik, dok javni bilježnici obavljaju njihovu solemnizaciju kao preduvjet za upis prava vlasništva. Kolege iz Makedonije upoznali su nas i s uspjehom u ustavnoj tužbi kojom je ukinuta obveza da javni bilježnici naplaćuju PDV, tako da se sada isključivo naplaćuje javnobilježnička pristojba.

Sastanak je zaključen obostranim zadovoljstvom te dogovorom o nastavku suradnje i redovitoj razmjeni stručnih iskustava, s ciljem daljnjeg unaprjeđenja javnobilježničke službe u obje zemlje.

Zajednički javnobilježnički zbor Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije

U ožujku je u Vijećnici Pravnog fakulteta u Splitu održan radni sastanak na temu izrade Zajedničkog plana istraživačkih aktivnosti u sklopu znanstveno-istraživačkih projekata Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Sastanku su nazočili predsjednici Općinskog, Županijskog i Upravnog suda, predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore, suci te predsjednica Dalmatinskog zbora javnih bilježnika. Cilj sastanka bio je studentima, uključenima u odabrane projekte, približiti nastavnu materiju i znanstveni rad praksi te izazovima s kojima se susrećemo u primjeni zakonskih propisa i normi.

Ovi projekti namijenjeni su ne samo studentima, nego i javnim bilježnicima, jer će se na budućim sastancima iznositi problematike i prijedlozi rješenja s kojima se svakodnevno susrećemo u obavljanju naše službe. Drago nam je što se javne bilježnike uključuje u stručne i radne skupine te što izravno sudjelujemo u obrazovanju budućih pravnih naraštaja.

Interni znanstveno-istraživački projekt obuhvaća niz zanimljivih tema, među kojima izdvajamo:

- Građansko procesno pravo Republike Hrvatske – postojeće stanje i tendencije u budućnosti,
- Izazovi modernog radnog prava – *De lege lata i De lege ferenda,*
- Pojedinac i dinamika pravnih odnosa od rimskog prava do suvremenog doba,
- Pravo i jezik,
- Suvremene tendencije poreznog prava,
- Trendovi u hrvatskom kaznenom procesnom zakonodavstvu – digitalizacija postupaka, osnaživanje položaja žrtve i nejavni karakter prethodnog postupka,
- Primjena umjetne inteligencije u javnoj upravi, te druge teme.

IN MEMORIAM
JAKŠA BARBIĆ

U 89. godini života, 13. kolovoza 2025. napustio nas je akademik Jakša Barbić, ***professor emeritus*** Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Profesor Barbić rođen je u Zagrebu 1936. godine. Diplomirao je i doktorirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu gdje je ostao zapamćen kao predavač predmeta Privredno pravo i Pravo međunarodne trgovine, odnosno Trgovačko pravo i Pravo društva. Akademik Barbić posebno se istaknuo na izradi brojnih zakona od kojih treba posebno istaknuti njegovu vodeću ulogu u izradi Zakona o trgovačkim društvima.

Njegovo najvažnije pisano djelo je Pravo društava u tri knjige, prvi i najveći sustav prava društava u Hrvatskoj. Time je, od izrade Zakona o trgovačkim društvima do sveobuhvatne pravne obrade prava društava, utemeljio novu granu hrvatskog prava i uveo je u nastavu pravnih fakulteta. Za to je djelo dobio nagradu HAZU (2003.) i Državnu nagradu za znanost (2006.).

Svojim inicijativama, predavanjima i pisanim tekstovima posebni je trag ostavio u Hrvatskoj javnobilježničkoj komori. Za te zasluge u tada novootvorenim prostorima HJK 14. studenog 2009. uručena mu je Plaketa HJK za poseban doprinos javnobilježničkoj službi u Republici Hrvatskoj. Mnogima su ostale zapamćene njegove riječi na proslavi 20. obljetnice HJK, kada je rekao sljedeće:

Sentimentalno sam vezan uz javne bilježnike. Jedan sam od onih koji je od početka stvarao ono što danas imate. Znate, 50 godina nije bilo javnog bilježništva. Nitko nije bio živ tko je bio javni bilježnik. Eventualno se netko sjećao da je mogao biti neki javni bilježnik negdje, ali što je radio, kako je radio, na koji se način organizirao, što se od njega tražilo, to nitko u zemlji nije znao, čuo ni vidio. No zamislite kako je početi od nule s uvjeravanjem, a ljudi vas pitaju: „Javni bilježnik, a tko je to?" Dakle, od te točke pa dok stvorite službu koja mora funkcionirati besprijekorno, a ona je vremenski bila ograničena. Našli smo se pred zadacima koji su izgledali nepremostivi.

Od donošenja zakona do časa kada je on stupio na snagu, od listopada 1994. prvi javni bilježnici trebali su započeti s radom. Da bi položili takav ispit, ispitivači su morali biti oni koji su već položili javnobilježnički ispit. Glede predmetne situacije, akademik Barbić je rekao:

I što smo mi učinili? Mi, koji smo predstavljali komisiju, međusobno smo se ispitali. Ja sam njih ispitivao trgovačka društva, a oni su mene ispitivali ono drugo, treće. I mi smo bili prvi javni bilježnici, odnosno osobe s položenim javnobilježničkim ispitom. Tada smo počeli s ispitima i tako je čitava stvar krenula, a završio bih rečenicom: „Ponosan sam na ono što sam započeo".

Mnogi stariji javni bilježnici, sudionici svih tih događanja, prisjećaju se situacije u to vrijeme, kada je donesen Zakon o trgovačkim društvima (u žargonu Barbićev zakon) koji i stupa na snagu s primjenom 1. siječnja 1995. Da bi sustav trgovačkih društava mogao funkcionirati, potrebni su javni bilježnici. U protivnom, Zakon ne može funkcionirati. Tada je nastala utrka s vremenom, ali se Zakon o javnom bilježništvu ipak počeo primjenjivati u listopadu 1994., a ZTD 1. siječnja 1995. godine. U svemu tome akademik Barbić bio je nepokolebljiva pokretačka snaga.

U privatnom životu bio je brižan suprug, otac i djed. Svoje je znanje i iskustvo nesebično dijelio i uvijek spremno podržavao konstruktivne inicijative. Ostao nam je u sjećanju po neumornoj vedrini, uvijek nasmijan i suosjećajan. Svojim enciklopedijskim znanjem obogatio je hrvatsku pravnu zajednicu. Njegova ispunjenost nadom, uzdanje u budućnost i uspješan ishod započetog, uz neizmjernu životnu energiju, pronicljivost i duhovitost, ostavili su neizbrisiv trag u svima koji su imali privilegiju raditi i susretati se s njim.

Obitelji izražavamo iskrenu sućut i duboku zahvalnost za sve što je profesor Barbić dao Hrvatskoj javnobilježničkoj komori.

IN MEMORIAM

MIRJANA BRČIĆ, javna bilježnica

Mirjana Brčić, javna bilježnica iz Ogulina, nakon duge i teške bolesti preminula je u 65. godini života, u prosincu 2024. godine.

Školovala se u rodnom Ogulinu, a Pravni fakultet završila je u Zagrebu. Nakon studija zaposlila se na Općinskom sudu u Ogulinu. Javnobilježnički ispit položila je 1994. godine te ubrzo otvorila vlastiti javnobilježnički ured u Ogulinu. Na vječni počinak ispratile su je njezine kćeri Hana i Asja te ostala ožalošćena rodbina. Ostat će zapamćena kao dobra i draga osoba, uvijek spremna pomoći drugima.

MILE FAJDIĆ, javni bilježnik

Iznenada nas je u 70. godini života napustio ugledni javni bilježnik u Gospiću i okolici, Mile Fajdić. Rođen je 1955. godine u naselju Budak kraj Gospića. Osnovnu i srednju školu završio je u Gospiću, a Pravni fakultet u Zagrebu. Nakon studija radio je kao pravnik u poduzeću Visočica d.o.o. u Gospiću, potom u Drvnoj industriji Perušić. Obnašao je i dužnost tajnika Skupštine općine i grada Gospića te direktora FINA-e, Podružnice Gospić.

Od 1996. godine radio je kao javni bilježnik.Svi koji su ga poznavali znali su da je Mile Fajdić bio iznimno profesionalan i učinkovit u svom poslu. U njegovu uredu poslovi su se obavljali bez odgađanja. Bio je sposoban, susretljiv i uvijek spreman učiniti ono što je stranka od njega očekivala, uz dodatnu pomoć kada je bila potrebna. Odlično je poznavao propise i redovito pratio njihove izmjene. Bio je cijenjen i omiljen u svojem Gospiću. Od njega su se oprostili supruga Katarina, sin Eduard te kćeri Bernarda i Paula, kao i ostala tugujuća rodbina.

VERA LOVROVIĆ LEČIĆ, javna bilježnica

Vera Lovrović Lečić diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci 1981. godine. Nakon toga obavljala je vježbeničku praksu na Općinskom sudu u Rijeci, gdje je, nakon položenog pravosudnog ispita, imenovana sudskim savjetnikom. Od 1989. godine radila je u pravnoj službi Jadrolinije d.d., sve do prvih imenovanja javnih bilježnika, kada je u siječnju 1995. počela obavljati javnobilježničku službu. Na toj je dužnosti ostala sve do smrti, 28. veljače 2025., koji je ujedno trebao biti i njezin posljednji radni dan. Ispraćaj na vječni počinak održan je 5. ožujka 2025. u krugu obitelji – majke i kćeri – prijatelja i poslovnih suradnika. Uvijek ćemo je pamtiti po vedrom osmijehu, stručnosti i angažmanu u Rijeci te među članovima Zbora Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije.

DAVID MILAS, javni bilježnik u miru

David Milas preminuo je u 81. godini života. Pogreb je održan 5. veljače 2025. na groblju Retfala u Osijeku, gdje su ga ispratili njegovi najmiliji – sinovi Krešimir (javni bilježnik u Osijeku) i Krunoslav s obiteljima.

Rođen je 6. svibnja 1944. u Jakobovcu kraj Sotina, općina Vukovar. Odrastao je u Imotskom, a Pravni fakultet završio je u Osijeku. Radio je kao pravnik u Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje u Osijeku. Nakon položenog javnobilježničkog ispita najprije je radio u Dardi, a nakon Domovinskog rata i mirne reintegracije Podunavlja otvorio je ured u Belom Manastiru, gdje je radio sve do umirovljenja.

VLADIMIR ŠARČEVIĆ, javni bilježnik u miru

Vladimir Šarčević, javni bilježnik u miru, preminuo je 22. siječnja 2025. u 73. godini života. Rođen je 1952. godine u Vinkovcima. Nakon završetka Pravnog fakulteta u Zagrebu zaposlio se u odvjetničkom uredu, a kasnije je radio na različitim radnim mjestima – u poduzećima Trans-Adria i Autocentar Merkur, te u tadašnjem sustavu socijalnog osiguranja Republike Hrvatske. Nakon položenog javnobilježničkog ispita otvorio je javnobilježnički ured u Zagrebu, na Trešnjevci.

Od pokojnog su se oprostili supruga Dubravka, kćeri Tena i Marina te ostala ožalošćena rodbina.

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA, PRISJEDNIKA i SAVJETNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

BAKAR

Pavešić Andrej
Kukuljanovo 452
51227 Bakar
andrej.pavesic@hjk.hr
tel:051/417-180

BELI MANASTIR

Pavlov Jasminka
Trg slobode 33
31300 Beli Manastir
jasminka.pavlov@hjk.hr
tel:031/400-444; 031/400-445; 095/200-3100
fax:031/400-444; 031/400-445

BIOGRAD NA MORU

Burazer Drago
Dr. Franje Tuđmana 82A
23210 Biograd na Moru
notar.burazer@gmail.com
tel:023/501-590; 023/501-531
Drača Vlatka, jb savjetnik

BJELOVAR

Dujmović Martina
P.Preradovića 8/I
43000 Bjelovar
notar.martina.dujmovic@gmail.com
tel/fax:043/241-250
Borovac Šinko Tajana, jb prisjednik
Sičaja Matea, jb savjetnik

BJELOVAR

Kustić Marija
A. Starčevića 5b
43000 Bjelovar
jbmkustic@gmail.com
tel/fax:043/242-145
Batinac Natalija, jb prisjednik

BUJE

Nazarević Snježana
Trg J.Broza Tita 1
52460 Buje
snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr
tel:052/721-743, fax:052/721-744
Akrap Dijana, jb prisjednik
Nazarević Emil, jb prisjednik

CRIKVENICA

Boras Koko
Ulica kralja Zvonimira 29
51260 Crikvenica
javnibiljeznik.crikvenica@gmail.com
tel/fax:051/241-952

ČAKOVEC

Crnčec Mihaljčić Tena
v.d. javnog bilježnika Jasenke Crnčec
I.G. Kovačića 6
40000 Čakovec
tena.crncec.mihaljcic@hjk.hr
tel:040/311-208, 311-507

ČAKOVEC

Kvakan Petar
Ruđera Boškovića 21
40000 Čakovec
petar.kvakan@hjk.hr
tel:040/390-733, 099/3637-343
Bogdan Kvakan Jelena, jb savjetnik
Goričanec Ana-Marija, jb savjetnik

ČAKOVEC

Zvonarek Mirjana
Park Rudolfa Kropeka 2
40000 Čakovec
zvonarek.javni.biljeznik@ck.t-com.hr; mirjana.zvonarek@hjk.hr
tel:040/390-750, fax:040/390-747
Stanić Branko, jb prisjednik
Zvonarek Krešimir, jb savjetnik

BELI MANASTIR

Albert Majstorović Lana
Kralja Tomislava 47
31300 Beli Manastir
notar.albert.majstorovic@gmail.com
tel/fax:031/700-209
Korovljević Brigita, jb prisjednik

BENKOVAC

Brčić Zorana
Šetalište kneza Branimira 20
23420 Benkovac
brcic.notar@gmail.com
tel:023/682-264; 023/682-263, fax:023/682-261
Mitrović Tereza, jb prisjednik

BJELOVAR

Čulo Poljak Marija
Trg E. Kvaternika 2
43000 Bjelovar
j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr
tel/fax:043/220-696
Šolaja Petra, jb savjetnik

BJELOVAR

Franjić Mario
Ul. A. K. Miošića 28a
43000 Bjelovar
notar-franjic@bj.t-com.hr
tel:043/241-553; 091/190-3701, fax:043/221-252
Franjić Manda, jb savjetnik

BLATO

Marinović Sandra
85. Ulica 18
20271 Blato
sandra.marinovic@hjk.hr
tel/fax:020/852-739

BUZET

Ivković Miodrag
Trg Fontana 2
52420 Buzet
notar@notar-ivkovic.com
tel:052/695-712, fax:052/662-929
Mrak Ivana, jb savjetnik

CRIKVENICA

Vukelić Emina
Vinodolska 15
51260 Crikvenica
emina.vukelic@hjk.hr
tel:051/317-564

ČAKOVEC

Jalšovec Sanda
Valenta Morandinija 15
40000 Čakovec
jb.jalsovec.sanda@ck.t-com.hr
tel/fax:040/310-688
Pavlic Blažon Tatjana, jb prisjednik

ČAKOVEC

Marodi Sandra
Matice Hrvatske 14
40000 Čakovec
sandra.marodi@hjk.hr
tel:040/390-477, fax:040/391-503
Bermanec Ana, jb prisjednik
Borovčak Sanja, jb savjetnik

ČAVLE

Šeškar Vesna
Čavja 70
51219 Čavle
notar.seskar@ri.t-com.hr
tel:051/545-326, fax:051/545-327
Papić Trbović Jelena, jb prisjednik

ČAZMA

Mrsin Kusturin Ivana
Trg Čazmanskog kaptola 9
43240 Čazma
ivana.mrsin.kusturin@hjk.hr
tel:043/772-342, fax:043/227-040

DARUVAR

Čop Mladen
Trg K. Tomislava 2
43500 Daruvar
jb.copmladen@bj.t-com.hr
tel/fax:043/333-512

DONJA STUBICA

Baković Maja
Trg Matije Gupca 25
49240 Donja Stubica
maja.bakovic@hjk.hr
tel:049/286-268, fax:049/500-534

DRNIŠ

Šimić Dijana
Nikole Tesle 17a
22320 Drniš
notar.drnis@si.t-com.hr
tel/fax:022/886-749

DUBROVNIK

Lozančić Anto
Vukovarska 22
20000 Dubrovnik
jb.lozancic@gmail.com
tel:020/220-911, fax:020/220-910
Boban Jerolimov Karmen, jb prisjednik
Tepšić Ana, jb savjetnik
Memunić Antonia, jb savjetnik
Popović Ivana, jb savjetnik

DUBROVNIK

Plećaš Jure
Hrvatskog Crvenog križa 2
20000 Dubrovnik
jure.plecas@hjk.hr
tel:020/412-644

DUBROVNIK

Šagarjelo Brbora Matea
Vukovarska 11
20000 Dubrovnik
ured@jb-msb.hr
tel:020/294-126
Gambiraža Drašković Anica, jb prisjednik

DUGO SELO

Copić Krešimir
Dragutina Domjanića 1
10370 Dugo Selo
copickresimir@gmail.com
tel/fax:01/2754-479
Čolig Marina, jb prisjednik
Nikolov Sandra, jb prisjednik
Blažević Nina, jb savjetnik

ĐAKOVO

Crnov David
Ulica pape Ivana Pavla II 9/I
31400 Đakovo
crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr
tel:031/815-136, fax:031/815-154

ĐAKOVO

Mutavdžić Marija
Ulica pape Ivana Pavla II 8
31400 Đakovo
notar.mutavdzic@gmail.com
tel/fax:031/810-605

DARDA

Čerkez Mario
Sv. Ivana Krstitelja 91
31326 Darda
notar.cerkez@hjk.hr
tel/fax:031/741-151

DELNICE

Brajdić Mario
Trg 138. brigade HV 4
51300 Delnice
notar.brajdic@gmail.com
tel:051/493-926; 095/341-8256, fax:051/493-926
Antić Pintar Branka, jb prisjednik

DONJI MIHOLJAC

Javorović Dijana
Trg Ante Starčevića 11
31540 Donji Miholjac
dijana.javorovic@hjk.hr
tel:031/284-582, fax:031/490-303

DUBROVNIK

Bronzan Luce
Dr. A. Starčevića 24
20000 Dubrovnik
luce.bronzan@gmail.com
tel:020/411-292, fax:020/311-943
Pendo Madžar Ana, jb prisjednik
Božičević Kristina, jb prisjednik

DUBROVNIK

Mozara Nikša
Vukovarska 17
20000 Dubrovnik
jb.ured@biljeznik-mozara.hr
tel:020/638-570, fax:020/638-574
Škrabo Jelena, jb prisjednik

DUBROVNIK

Radović Ivo
Vukovarska 19
20000 Dubrovnik
ivo.radovic@hjk.hr
tel:020/492-050, fax:020/492-055
Kristović Marina, jb prisjednik
Carić Iva, jb prisjednik

DUGA RESA

Bišćanin Zdravka
Bana Josipa Jelačića 7
47250 Duga Resa
notar.pesut@gmail.com
tel:047/841-075, fax:047/841-079

DUGO SELO

Skalički Širko Željkica
v.d. javnog bilježnika Slavice Perić
Josipa Zorića 8
10370 Dugo Selo
zeljkica.skalicki-sirko@hjk.hr
tel:01/2775-620

ĐAKOVO

Ćališ Darko
Ulica pape Ivana Pavla II 6
31400 Đakovo
darko.calis@hjk.hr
tel:031/322-635

ĐURĐEVAC

Matulec Darko
Kralja Tomislava 2
48350 Đurđevac
notar-darko.matulec@hi.t-com.hr
tel/fax:048/813-891
Parag Iva, jb prisjednik

ĐURĐEVAC

Šimčić Ankica
Trg Sv. Jurja 1
48350 Đurđevac
simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr
tel/fax:048/811-811
Vazdar Marko, jb prisjednik

GOSPIĆ

Grivičić Marija
v.d. javnog bilježnika Borisa Zdunića
Popa Frana Biničkog 10
53000 Gospić
marija.grivicic@hjk.hr
tel:053/574-862

HRVATSKA KOSTAJNICA

Benko Belma
Nine Marakovića 69
44430 Hrvatska Kostajnica
notar-benko@hjk.hr
tel:044/851-229, fax:044/851-967

IMOTSKI

Ujević Petar
Šetalište Stjepana Radića 18
21260 Imotski
javni.biljeznik.petar.ujevic@st.t-com.hr
tel/fax:021/670-001

IVANIĆ-GRAD

Kirin Željkica
Moslavačka 12
10310 Ivanić-Grad
zeljkica.kirin@hjk.hr
tel:01/2821-395, 2888-688, fax:01/2821-395
Vuković Počuč Tihana, jb prisjednik
Sadiković Laura, jb savjetnik

KARLOVAC

Bubaš-Magličić Nina
I. G. Kovačića 2
47000 Karlovac
nina.bubas-maglicic@ka.t-com.hr
tel/fax:047/616-111
Magličić Luka, jb prisjednik
Stjepić Pršlja Žaklina, jb prisjednik

KARLOVAC

Lipošćak Ivana
Trg hrvatskih branitelja 2
47000 Karlovac
ivana.liposcak@hjk.hr
tel:047/297-017

KARLOVAC

Vuljanić Ljiljana
v.d. javnog bilježnika Marine Augustinović
Vladimira Nazora 6
47000 Karlovac
ured.vuljanic@gmail.com
tel:047/615-466

KASTAV

Sušanj Peršić Martina
Trg Matka Laginje 1
51215 Kastav
martina.susanj.persic@hjk.hr
tel/fax:051/691-070
Kovačić Vesna, jb prisjednik

KLANJEC

Čižmek Mirko
Lijepe naše 22a
49290 Klanjec
mirko.cizmek@kr.t-com.hr
tel/fax:049/550-331

GAREŠNICA

Bilandžija Marko
Trg Hrv.branitelja 6
43280 Garešnica
notar.bilandzija@hi.t-com.hr
tel:043/532-476 ; 099/233-4957
fax:043/532-476

GRUBIŠNO POLJE

Kranjec Nataša
Kolodvorska 2
43290 Grubišno Polje
natasa.kranjec@hjk.hr
tel:099/4544-002, fax:043/231-998

IMOTSKI

Juroš Mate
Šetalište Stjepana Radića 8
21260 Imotski
biljeznik.juros@gmail.com
tel/fax:021/672-561

IVANEC

Marković Danijela
v.d. javnog bilježnika Nade Šagi-Belcar
Akademika Ladislava Šabana 5
42240 Ivanec
danijela.markovic@hjk.hr
tel/fax:042/782-104

JASTREBARSKO

Volarić Stjepan
Braće Kazić 7
10450 Jastrebarsko
notar-stjepan.volaric@zg.t-com.hr
tel:01/6283-969, fax:01/6281-424
Širanović Vulić Ivana, jb prisjednik

KARLOVAC

Kuzman Zvonimir
Josipa Šipuša 1
47000 Karlovac
zvonimir.kuzman@hjk.hr
tel/fax:047/844-262
Protulipac Martina, jb savjetnik

KARLOVAC

Plavetić Zrnić Snježana
Domobranska 6
47000 Karlovac
jb.splavetic@gmail.com
tel/fax:047/600-605
Mrežar Filip, jb savjetnik
Rastovski Aleksandra, jb savjetnik

KARLOVAC

Žaja Blanka
Gundulićeva 8
47000 Karlovac
notar.blanka.zaja@ka.t-com.hr
tel:047/615-920, fax:047/615-940
Kasun Morana, jb prisjednik

KAŠTEL STARI

Perić Tatjana
Kamberovo šetalište 4
21216 Kaštel Stari
tatjanaperic.ured@gmail.com
tel:021/232-333, fax:021/232-303
Katić Marija, jb prisjednik
Pavlović Antonija, jb prisjednik

KNIN

Borak Sacha
Tomislavova 42
22300 Knin
sacha@notar-borak.hr
tel:022/442-257; 091/609-7383, fax:075/805-629

KOPRIVNICA

Bakrač Nikola
Opatička 5
48000 Koprivnica
nikola.bakrac@hjk.hr
tel/fax:048/622-755
Bakrač Maja, jb prisjednik

KOPRIVNICA

Papac Ljubica
A. Nemčića 1/I
48000 Koprivnica
ljubica.papac@kc.t-com.hr
tel/fax:048/626-817
Markušić Matija, jb prisjednik

KORENICA

Kolar Milica
Pere Šnjarića 11
53230 Korenica
milica.kolar@email.t-com.hr
tel/fax:053/776-571

KRAPINA

Dika Konstantin
Kardinala Stepinca 6
49000 Krapina
konstantin.dika@hjk.hr
tel/fax:049/300-307
Kordej Čuček Valentina, jb prisjednik

KRIŽEVCI

Benko Budja Ana
v.d. javnog bilježnika Nataše jelić-Veršić
Baltićeva 4
48260 Križevci
ana.benko-budja@hjk.hr
tel:048/682-890

KRK

Katunar Zrinski Miljenka
Trg bana J.Jelačića 1
51500 Krk
katunar.zrinski@hjk.hr
tel/fax:051/520-536
Trinajstić Kristijan, jb prisjednik
Braut Karlo, jb prisjednik

KUTINA

Medić Iva
Trg kralja Tomislava 7
44320 Kutina
uredmedic@gmail.com
tel:044/683-522, 044/683-525, fax:044/625-096
Medić Vladimir, jb prisjednik

KUTINA

Vugrin Tomislav
Hrvatskih branitelja 11
44320 Kutina
tomislav.vugrin@hjk.hr
tel:044/681-500, fax:044/676-500

LOVRAN

Mandić Radmila
Šetalište M.Tita 35
51415 Lovran
notarlovran@ri.t-com.hr
tel/fax:051/293-426

MAKARSKA

Arapović Vranješ Anamarija
Kralja Petra Krešimira IV. br. 7a
21300 Makarska
arapovicvranjes1@gmail.com
tel/fax:021/615-500
Jujnović Branka, jb prisjednik

KOPRIVNICA

Ostović Marina
A. Nemčića 4a
48000 Koprivnica
ostovic.marina@gmail.com
tel/fax:048/623-820

KOPRIVNICA

Pavlović Ronald
Ulica Đure Basaričeka 14
48000 Koprivnica
notar-pavlovic@kc.t-com.hr
tel/fax:048/622-440
Torma Antonia, jb prisjednik

KOSTRENA

Flego Davorka
Žuknica 1b
51221 Kostrena
davorka.flego@hjk.hr
tel:051/618-960; 051/289-700

KRAPINA

Majcen Martina
Ulica dr. Ljudevita Gaja 8
49000 Krapina
martina.majcen@hjk.hr
tel:049/373-064, fax:049/300-883

KRIŽEVCI

Tušek Višnja
I.Z.Dijankovečkog 9
48260 Križevci
visnja.tusek@gmail.com
tel:048/681-700, fax:048/271-218
Tušek Luka, jb prisjednik

KRK

Predovan Amira
Kralja Tomislava 3
51500 Krk
notar@notar-predovan.hr
tel:051/563-745, fax:051/563-746
Jelenković Bruno, jb prisjednik
Milohnić Sara, jb savjetnik

KUTINA

Mokry-Uroić Dubravka
Kolodvorska 2
44320 Kutina
dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr
tel:044/630-288, fax:044/630-294

LABIN

Terković Branko
Rudarska 7
52220 Labin
notar.terkovic@hi.t-com.hr
tel:052/851-141, fax:052/851-142
Franković Vedran, jb prisjednik
Čekada Franković Lara, jb prisjednik

LUDBREG

Radašić Kruno
Miroslava Krleže 27
42230 Ludbreg
kruno.radasic.j.b@vz.t-com.hr
tel/fax:042/810-125
Bačani Lidija, jb prisjednik

MAKARSKA

Pejković Vujčić Anja
Trg 4. svibnja 533 1A
21300 Makarska
anja.pejkovicvujcic@hjk.hr
tel:021/615-257
Srzić Kapitanović Andrea, jb prisjednik

MALI LOŠINJ

Marković Filip
Braće Vidulić 2-6
51550 Mali Lošinj
filip.markovic@hjk.hr
tel:051/233-047, fax:051/520-401

METKOVIĆ

Pandža Joško
Hrvatskih iseljenika 6
20350 Metković
josko.pandza@hjk.hr
tel:020/681-154, 690-372, fax:020/681-154
Protrka Darijo, jb savjetnik

MURSKO SREDIŠĆE

Hoblaj Hana
v.d. javnog bilježnika Ruže Hoblaj
Trg braće Radića 8a
40315 Mursko Središće
hana.hoblaj@hjk.hr
tel:040/543-300

NAŠICE

Mandić Ljerka
Braće Radića 4
31500 Našice
j.b.ljerka.mandic@hi.t-com.hr
tel:031/612-092, fax:031/612-093
Mandić Matija, jb savjetnik

NOVA GRADIŠKA

Strinavić Domagoj
Cvjetni trg 12
35400 Nova Gradiška
javni.biljeznik.domagoj.strinavic@gmail.com
tel/fax:035/495-043

NOVI MAROF

Valdec Plantak Jelena
Varaždinska 8
42220 Novi Marof
jelena.valdec-plantak@hjk.hr
tel:042/350-493

NOVIGRAD

Micelli Laginja Ana Maria
Trg Poceto 19
52466 Novigrad
info@notar-micelli.hr
tel:052/757-043, fax:052/726-232

OGULIN

Grgurić Paušić Mihaela
v.d. javnog bilježnika Mirjane Brčić
Vladimira Nazora 23
47300 Ogulin
mihaela.grguric.pausic@hjk.hr
tel:047/525-444

OMIŠALJ

Kućar Neven
Put mora 1
51513 Omišalj
info@notar-kucar.hr
tel:051/841-126,Malinska: 051/859-931
fax:051/841-126
Turčić Sandra, jb prisjednik
Grozdanić Nikolina, jb prisjednik

OPATIJA

Markiš Srđan
Vjekoslava Spinčića 3/2
51410 Opatija
srdan.markis@hjk.hr
tel:051/272-955, fax:051/718-412
Čulo Marina, jb prisjednik

OROSLAVJE

Kramar Jadranka
Milana Prpića 65A
49243 Oroslavje
biljeznik.jadranka.kramar@kr.ht.hr
tel/fax:049/264-154

MATULJI

Šarić Branka
Trg maršala Tita 7
51211 Matulji
branka.saric@hjk.hr
tel:051/413-178
Datković Mendrila Katarina, jb prisjednik

METKOVIĆ

Plećaš Vedran
Trg K. Tomislava 3/I
20350 Metković
notarvedranplecas@gmail.com
tel/fax:020/681-177
Žderić Marija, jb prisjednik

NAŠICE

Godžirov Boris
Trg Franje Tuđmana 11A
31500 Našice
borisgodzirov@outlook.com
tel:031/615-100, fax:031/615-101
Žagar Silvija, jb prisjednik

NOVA GRADIŠKA

Orešković Dražen
Trg kralja Tomislava 5
35400 Nova Gradiška
droreskovic@gmail.com
tel/fax:035/361-961

NOVALJA

Paro Mirela
Burin bok 14 B
53291 Novalja
mirela.paro@hjk.hr
tel:053/616-761, fax:053/637-184
Paro Igor, jb prisjednik

NOVI VINODOLSKI

Tus Jelena
Korzo Vinodolskog zakona br. 50A
51250 Novi Vinodolski
jelena.tus@ri.t-com.hr
tel/fax:051/245-503
Tus Nina, jb prisjednik

NOVSKA

Puškaš Tina
Radnička 2H
44330 Novska
jbtinapuskas@gmail.com
tel/fax:044/601-515

OMIŠ

Mikac Marijana
v.d. javnog bilježnika Radoslava Vukovića
Četvrt Žarka Dražojevića 1a
21310 Omiš
vdjb.mmikac@gmail.com
tel:021/861-753

OPATIJA

Beletić Robert
Maršala Tita 75
51410 Opatija
notar.beletic@ri.t-com.hr
tel:051/711-280, fax:051/272-939
Stipković Iva, jb prisjednik
Serdar Augustin, jb savjetnik

ORAHOVICA

Banac Knežević Tamara
Josipa Kozarca 14
33515 Orahovica
tamara.banacknezevic@hjk.hr
tel/fax:033/333-333

OSIJEK

Arambašić Vjenceslav
Kapucinska 17
31000 Osijek
notar.arambasic@gmail.com
tel:031/214-660, fax:031/214-661
Dragišić Ljiljana, jb prisjednik

OSIJEK

Borić Vedran
Vijenac Jakova Gotovca 13
31000 Osijek
vedran.boric@notar-boric.hr
tel:031/202-200, fax:031/202-204
Senjić Alen, jb prisjednik

OSIJEK

Dumančić Marijan
Vrt Jagode Truhelke 3
31000 Osijek
marijan.dumancic@hjk.hr
tel:031/201-277, fax:031/201-278

OSIJEK

Kovačević Ivana
Kapucinska 23
31000 Osijek
notar.kovacevic@gmail.com
tel:031/670-701, fax:031/670-702

OSIJEK

Perić Lidija
Kapucinska 25/I
31000 Osijek
lidija.peric@inet.hr
tel/fax:031/201-110
Perić Mijo, jb prisjednik
Pilon Vedlin Ivana, jb prisjednik

OSIJEK

Šimašek Zlatko
Vijenac Paje Kolarića 2
31000 Osijek
simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr
tel/fax:031/215-650

OTOČAC

Mudrovčić Mato
Bartola Kašića 8
53220 Otočac
notar.mudrovcic@gs.t-com.hr
tel/fax:053/773-366
Burić Adriana, jb savjetnik

OZALJ

Ivić Jenkač Tea
Zrinskih i Frankopana 15
47280 Ozalj
tea.ivic-jenkac@hjk.hr
tel/fax:047/732-048

PAKRAC

Mihalj Berislav
Trg bana Josipa Jelačića 6
34550 Pakrac
berislav.mihalj@hjk.hr
tel/fax:034/412-905

PAZIN

Paulišić Marijan
25. rujna 12
52000 Pazin
marijan.paulisic@hjk.hr
tel:052/621-544, fax:052/616-905
Matković Deana, jb prisjednik
Koren Tanja, jb savjetnik

PETRINJA

Škugor Davor
Braće Hanžek 2/IV
44250 Petrinja
davor.skugor@hjk.hr
tel:044/495-090, fax:044/494-333

OSIJEK

Brnjevarac Boris
v.d. javnog bilježnika Tatjane Kovačev
Europska avenija 4
31000 Osijek
boris.brnjevarac@hjk.hr
tel:031/206-605, fax:031/214-868

OSIJEK

Kokić Anamarija
Trg slobode 3/I
31000 Osijek
amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr
tel/fax:031/204-027

OSIJEK

Milas Krešimir
Ulica Ivana Gundulića 36A
31000 Osijek
notar.milas@gmail.com
tel:031/570-570, fax:031/570-571

OSIJEK

Popović Sanja
Kapucinska 35
31000 Osijek
sanja.popovic@hjk.hr
tel/fax:031/650-211
Milčić Marija, jb prisjednik

OSIJEK

Šustić Hrvatin
Hrvatske Republike 31b
31000 Osijek
sustic.hrvatin@os.t-com.hr
tel:031/213-213, fax:031/213-214

OTOK

Perković Nikola
Vladimira Nazora 2
32252 Otok
nikola.perkovic@hjk.hr
tel:032/490-451, 490-450, fax:032/490-450

PAG

Oguić Katarina
Splitska 20
23250 Pag
notar.oguic@gmail.com
tel:023/410-381, fax:023/410-380

PAZIN

Jeromela Mauša Nataša
Dinka Trinajstića 2
52000 Pazin
biljeznik.natasa@gmail.com
tel:052/621-111, 621-530, fax:052/621-539
Škarda Antonija, jb prisjednik

PETRINJA

Ocvarek Domagoj
Otona Kučere 10
44250 Petrinja
j.b.domagojocvarek@gmail.com
tel/fax:044/812-959

PISAROVINA

Nežić Nikolina
Trg hrvatskih velikana 1
10451 Pisarovina
notar-nezic@hjk.hr
tel:01/5530-153

PLOČE

Žderić Tomislav
Kralja Petra Svačića 4
20340 Ploče
biljeznik.zderic@gmail.com
tel/fax:020/670-323

POPOVAČA

Podoreški Ana
Zagrebačka 19
44317 Popovača
notaranapodoreski@gmail.com
tel/fax:044/493-514

POREČ

Pahović Đordano
Trg Joakima Rakovca 5
52440 Poreč
notar-pahovic@pu.t-com.hr
tel/fax:052/442-163
Parencan Gržentić Sabina, jb prisjednik

POŽEGA

Bagarić Niko
Ul. Sv. Florijana 6
34000 Požega
niko.bagaric@hjk.hr
tel/fax:034/272-551
Perić Marijana, jb prisjednik
Bagarić Eugen, jb savjetnik

POŽEGA

Včelik mr.sc. Mario
Primorska 2
34000 Požega
biljeznik@vcelik.tcloud.hr
tel/fax:034/251-640
Včelik Mislav, jb prisjednik

PRELOG

Blažeka Ljiljana
Glavna 26
40323 Prelog
notar.blazeka@gmail.com
tel/fax:040/645-062
Gredelj Andreja, jb prisjednik

PULA

Crljenica Ivan
v.d. javnog bilježnika Alide Crljenica
Ulica Ćirilometodske družbe 1
52100 Pula
notar-crljenica@pu.t-com.hr
tel:052/215-625; 219-214
Bilić Pliško Sandra, jb prisjednik

PULA

Kukučka Ivan
Jurja Žakna 4b
52100 Pula
notarpula@pu.t-com.hr
tel:052/544-755, fax:052/213-097

PULA

Savčić Gorana
v.d. javnog bilježnika Mirne Pliško
Smareglina ulica 7
52100 Pula
gorana.savcic@hjk.hr
tel:052/210-511, 052/216-715, fax:052/522-377

PULA

Vitasović Marko
v.d. javnog bilježnika Denisa Krajcara
Flanatička 10
52100 Pula
marko.vitasovic@hjk.hr
tel:052/215–315, fax:052/217-368

PODSTRANA

Majić Tihana
Gospe u Siti 18
21312 Podstrana
tihana@biljeznikmajic.hr
tel:021/247-378

POREČ

Hrvatin Marija
8.marta 1
52440 Poreč
notar@mhrvatin.hr
tel:052/433-258, 434-229, fax:052/434-263
Belac Tijana, jb prisjednik
Šegon Carlotta, jb savjetnik

POREČ-PARENZO

Ferenc Tanja
Trg slobode 2
52440 Poreč-Parenzo
notar.tanjaferenc@gmail.com
tel:052/452-905, fax:052/428-210

POŽEGA

Brekalo Ante
Dragutina Lermana 6
34000 Požega
notar-brekalo@hjk.hr
tel:034/272-332, fax:034/313-152
Brekalo Domagoj, jb prisjednik

PREGRADA

Večerić Gordana
Ulica Janka Leskovara 7/4
49218 Pregrada
ured@notar-veceric.hr
tel:049/377-884, fax:049/301-586

PRELOG

Varga Andreas
Glavna 46
40323 Prelog
info@notar-varga.hr
tel:040/337-064, fax:040/847-039

PULA

Kopić Nansi
Anticova 9/I
52100 Pula
nansi@javni-biljeznik.eu
tel/fax:052/217-808
Kopić Tena, jb prisjednik
Dervović Samra, jb prisjednik
Grgorinić Marijana, jb savjetnik
Krivić Roberta, jb savjetnik

PULA

Paić Čerin Marina
Olge Ban 8
52100 Pula
marina.paic-cerin@notar-cerin.hr
tel:052/215-311, 380-605, fax:052/380-804
Čerin Marijana, jb prisjednik
Ivančić Krišto Martina, jb prisjednik

PULA

Valenta Željko
Cankarova 7
52100 Pula
zeljko.valenta@hjk.hr
tel:052/350-195, fax:052/356-954
Regvat Ivan, jb prisjednik

PULA-POLA

Obrovac Skira Sonja
Laginjina ulica 2
52100 Pula-Pola
sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr
tel:052/211-260, 213-256, fax:052/213-257
Kirinčić Sošić Ines, jb prisjednik

RAB

Pičuljan Draženka
Palit 71
51280 Rab
javnibin@inet.hr
tel/fax:051/725-498

RIJEKA

Ćuzela Vesna
Korzo 18
51000 Rijeka
notar-cuzela@notar-cuzela.hr
tel:051/339-686, fax:051/322-969
Čehajić Milena, jb prisjednik
Perišić Silvija, jb prisjednik
Paškvan Iva, jb prisjednik

RIJEKA

Dremil Štefančić Mirta
Gnambova ulica 2
51000 Rijeka
ured@notar-dremilstefancic.hr
tel:051/336-146, fax:051/330-532
Đukić Đurđica, jb prisjednik

RIJEKA

Grozdanić-Dekleva Marija
Korzo 35/I
51000 Rijeka
marija.grozdanic-dekleva@hjk.hr
tel/fax:051/336-727
Strika Luka, jb prisjednik
Čubrilo Jelena, jb savjetnik

RIJEKA

Legović Gordana
Rudolfa Strohala 3
51000 Rijeka
notar.legovic@ri.t-com.hr
tel:051/322-922, fax:051/322-923
Legović Rina, jb prisjednik
Konta Erak Anita, jb prisjednik

RIJEKA

Panjković Velibor
Ante Starčevića 4
51000 Rijeka
velibor.panjkovic@jb-panjkovic.hr
tel:051/317-370, 211-105, fax:051/317-076
Duran Šunić Danijela, jb prisjednik
Vidas-Butorac Nataša, jb prisjednik
Šulina Gulja Doris, jb prisjednik
Čanić Zahirović Edina, jb savjetnik

RIJEKA

Sablić Dorčić Marina
Ciottina 5
51000 Rijeka
biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr
tel:051/494-169, fax:051/323-246
Miloš Novak Danijela, jb prisjednik
Miličević Nina, jb prisjednik

RIJEKA

Švegović Vesna
Titov trg 10
51000 Rijeka
notar.svegovic@gmail.com
tel/fax:051/335-753

RIJEKA

Žužić Kovačić Sunčica
Ante Starčevića 5
51000 Rijeka
notar-kovacic@notar-kovacic.hr
tel:051/866-469, 099/6097-300, fax:051/866-469
Čavka Markiš Morana, jb prisjednik
Šiklušić Đirlić Klara, jb prisjednik

ROVINJ-ROVIGNO

Kliman Fabiana
Augusto Ferri 35
52210 Rovinj-Rovigno
notar.rovinj@gmail.com
tel:052/494-842, fax:052/494-843
Kučerka Luka, jb prisjednik

RIJEKA

Belavić Marin
Korzo 32
51000 Rijeka
ured@notarbelavic.hr
tel:051/410-810
Madžarov Matijević Sara, jb prisjednik

RIJEKA

Dobrović Ivan
v.d. javnog bilježnika Vere Lovrović Lečić
Fiorello la Guardia 25
51000 Rijeka
ivan.dobrovic@hjk.hr
tel:051/212-665
Jovanić Nada, jb prisjednik

RIJEKA

Fućak Zvonarić Veronika
Frana Supila 11
51000 Rijeka
veronika.fucak-zvonaric@hjk.hr
tel:051/317-552, 051/317-555
Grižon Kristina, jb prisjednik

RIJEKA

Kelava Martina
v.d. javnog bilježnika Olge Sokolić-Ožbolt
Užarska 28
51000 Rijeka
martina.kelava@hjk.hr
tel:051/212-513, 339-198, fax:051/212-513

RIJEKA

Marinković Žaklina
Korzo 27
51000 Rijeka
notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com
tel/fax:051/323-409

RIJEKA

Pejnović Stevan
Ribarska 2/2
51000 Rijeka
notar.pejnovic@ri.t-com.hr
tel:051/214-783, fax:051/321-710

RIJEKA

Smojver-Bašić Anđelka
Školjić 2
51000 Rijeka
jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr
tel/fax:051/335-890
Bašić Tonka, jb prisjednik

RIJEKA

Vrsalović Zoran
Korzo 40
51000 Rijeka
zoran.vrsalovic@hjk.hr
tel:051/322-211, fax:051/322-393
Huserik Zujić Ana, jb prisjednik
Vrsalović Sara, jb prisjednik
Kapetanović Arlen, jb savjetnik

ROVINJ

Burić Tatjana
v.d. javnog bilježnika Rina Zujića
N. Quarantotta 3/A
52210 Rovinj
tatjana.buric@hjk.hr
tel:052/830-008
Zujić Luka, jb prisjednik

SAMOBOR

Bubnjić Boro
Ulica Ferka Ivanščaka 3
10430 Samobor
boro@notar-bubnjic.hr
tel:01/7002-723, fax:01/7002-720
Zaninović Volarević Josipa, jb prisjednik
Holetić Anamarija, jb savjetnik

SAMOBOR

Frković Karlo
Trg kralja Tomislava 13/I
10430 Samobor
jbsamobor@gmail.com
tel/fax:01/3366-210
Žitnik Šicel Tanja, jb prisjednik

SAMOBOR

Remenarić Slavko
Trg kralja Tomislava 10
10430 Samobor
ured@notar-remenaric.hr
tel:01/3387-243, fax:01/3387-245
Belošević Elvira, jb prisjednik

SESVETE

Batušić-Šlogar Zinka
Vladimira Ruždjaka 8
10360 Sesvete
zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr
tel:01/2058-288, fax:01/2058-299
Gerić Ana, jb prisjednik

SESVETE

Ledić Sanja
Zagrebačka cesta 9
10360 Sesvete
jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr
tel:01/2005-550
Zaplatić Javorka, jb prisjednik
Zlatkov Iva, jb savjetnik

SINJ

Buljan Marijana
Trg dr. Franje Tuđmana 7
21230 Sinj
marijana.buljan@hjk.hr
tel:021/825-900, fax:021/660-346

SISAK

Briševac Imprić Gordana
Stjepana i Antuna Radića 32
44000 Sisak
notar.brisevac@gmail.com
tel:044/522-909, fax:044/522-921
Baglama Marjanović Iva, jb savjetnik

SISAK

Kraljičković Ivica
I.K.Šakcinskog 15
44000 Sisak
ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr
tel:044/523-363, fax:044/524-363
Velhes Vedran, jb prisjednik

SISAK

Stojanović Natalija
Stjepana i Antuna Radića 12
44000 Sisak
natalija.stojanovic@hjk.hr
tel:044/522-708, fax:044/522-723
Šagolj Dunja, jb prisjednik

SLAVONSKI BROD

Bračun Zvonimir
Ulica Petra Krešimira IV. br. 3.
35000 Slavonski Brod
zvonimir.bracun@hjk.hr
tel:035/449-467, fax:035/449-468
Relić Mira, jb prisjednik

SLAVONSKI BROD

Kemec Nada
Trg pobjede 22
35000 Slavonski Brod
nada.kemec@sb.t-com.hr
tel:035/410-299, fax:035/415-344
Marjanac Blanka, jb prisjednik

SAMOBOR

Palinić Čulin Sandra
Gajeva 35
10430 Samobor
notar-palinic@zg.t-com.hr
tel:01/3326-586, fax:01/3326-587
Soko Marija, jb prisjednik

SENJ

Biondić Eda
Pavlinski trg 17
53270 Senj
biljeznik.biondic@gmail.com
tel:053/881-759, 098/9072-829, fax:053/881-759

SESVETE

Čergar Milka
Ninska 1
10360 Sesvete
milka.cergar@zg.t-com.hr
tel:01/2000-582, fax:01/2010-291
Čukelj Marija, jb prisjednik
Novaković Barešić Marija, jb prisjednik

SESVETE

Vuger Andrija
Karlovačka 2
10360 Sesvete
vuger@biljeznik-vuger.hr
tel:01/2008-828
Pervan Joško, jb prisjednik
Golubić Anica, jb savjetnik

SINJ

Romac Ana
Glavička ulica 27
21230 Sinj
ANAROMAC971@gmail.com
tel:021/823-081, fax:021/826-022
Šego Mirjana, jb prisjednik

SISAK

Čubelić Šimac Sanja
S. i A. Radića 5
44000 Sisak
j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr
tel:044/523-246, fax:044/521-228
Tomazinić-Grahovac Maja, jb prisjednik

SISAK

Marković Ivan
v.d. javnog bilježnika Ivana Markovića
S. i A. Radića 6/2
44000 Sisak
ivan.markovic@hjk.hr
tel/fax:044/523-694

SLATINA

Naumovska Sandra
Trg Sv. Josipa 9
33520 Slatina
notar.naumovska@gmail.com
tel:033/550-665, fax:033/296-040

SLAVONSKI BROD

Čečatka Robert-Anton
Trg pobjede 19
35000 Slavonski Brod
robert-anton.cecatka@sb.t-com.hr
tel:035/449-498, fax:035/404-140
Kokanović Igor, jb prisjednik

SLAVONSKI BROD

Lukačević Mario
Matije Gupca 22
35000 Slavonski Brod
lukacevic.mario@sb.t-com.hr
tel:035/445-807, fax:035/455-833

SLAVONSKI BROD

Medunić Ruža
Trg pobjede 10
35000 Slavonski Brod
javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr
tel:035/415-350, fax:035/440-616
Medunić Nikolina, jb prisjednik

SOLIN

Ludvajić Snježana
Kralja Zvonimira 75
21210 Solin
notarludvajic@gmail.com
tel:021/210-548, 211-800, fax:021/410-039
Mimica Renata, jb prisjednik

SPLIT

Čipčić Mila
Gundulićeva 20
21000 Split
notar.mila.cipcic@hjk.hr
tel/fax:021/380-122
Dobrić Ivana, jb prisjednik

SPLIT

Dragun Helena
Šoltanska 18
21000 Split
helena.dragun@hjk.hr
tel:021/530-902, fax:021/530-988
Krpan Nikolina, jb savjetnik

SPLIT

Jelavić Sandra
Domovinskog rata 45
21000 Split
notarsjelavic@gmail.com
tel/fax:021/491-843
Radovan Vesna, jb prisjednik

SPLIT

Kovačević Borica
Ivana Gundulića 44/II
21000 Split
jb-borica.kovacevic@st.t-com.hr
tel:021/362-497, fax:021/362-400
Jurić Višnja, jb prisjednik

SPLIT

Ogorevc Vesna
Kneza Ljudevita Posavskog 17
21000 Split
vesnaogorevc.ured@gmail.com
tel/fax:021/321-505, 347-800

SPLIT

Pavlović Dalibor
Klaićeva poljana 3
21000 Split
daliborpavlovicnotar@gmail.com
tel:021/772-948, 091/6020-658, fax:021/772-943
Miše Franka, jb prisjednik

SPLIT

Šimunović Irena
Hrvatske mornarice 1J
21000 Split
irena.simunovic@hjk.hr
tel:021/485-255
Andrić Radmila, jb prisjednik

SPLIT

Tošić Milka
v.d. javnog bilježnika Jasne Matačić
Ruđera Boškovića 9
21000 Split
milka.tosic@hjk.hr
tel:021/482-509

SLUNJ

Sabljarić Stjepan
Braće Radić 11
47240 Slunj
stjepan.sabljaric@hjk.hr
tel:047/400-740, fax:047/400-741

SOLIN

Tokić Ante
v.d. javnog bilježnika Maje Radovani
Kralja Zvonimira 87A
21210 Solin
ante.tokic@hjk.hr
tel:021/847-073

SPLIT

Čolak Goran
Put mostina 8
21000 Split
goran.colak8@gmail.com
tel:021/491-880, fax:021/491-881
Nazor Ivana, jb prisjednik

SPLIT

Felzer Puljiz Snježana
Put Žnjana 8 C
21000 Split
notar.sfpuljiz@gmail.com
tel:021/545-224; 091/347-0001
Blašković Sanja, jb prisjednik

SPLIT

Karabotić-Milovac Teo
Kavanjinova 4
21000 Split
teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr
tel:021/552-510; 021/552-511, fax:021/339-890

SPLIT

Madunić mr.sc. Vlado
Ulica Domovinskog rata 11
21000 Split
jbmadunic@gmail.com
tel/fax:021/491-831
Duplančić Ivana, jb prisjednik

SPLIT

Paradžik Matijana
Trg hrvatske bratske zajednice 2
21000 Split
matijana.paradzik@hjk.hr
tel:021/480-341
Rajčić Bariša, jb prisjednik

SPLIT

Popovac Mirjana
Mažuranićevo šetalište 13
21000 Split
jbpopovac@jbpopovac.hr
tel/fax:021/317-401
Popovac Iris, jb prisjednik
Brkljačić Malenica Ivana, jb prisjednik

SPLIT

Šuško mr.sc. Ante
Josipa Jovića 7
21000 Split
jb.susko@hi.t-com.hr
tel/fax:021/348-104
Borzić Ivana, jb prisjednik

SPLIT

Vuković Jagoda
A.B. Šimića 2
21000 Split
jagoda.vukovic@hjk.hr
tel:021/371-442, 370-999, fax:021/371-000
Ercegović Duje, jb prisjednik

SPLIT

Zavorović Ana
Domovinskog rata 27B
21000 Split
ana.zavorovic@hjk.hr
tel:021/485-776; 021278455; 021278456

STARI GRAD

Plenković Jadranka
Kod sv. Roka 4
21460 Stari Grad
notar.plenkovic@inet.hr
tel/fax:021/765-547

SUPETAR

Martinović Dinko
Hrvatskih velikana 8
21400 Supetar
biljezniksupetar@outlook.com
tel/fax:021/630-555

SVETA NEDELJA

Knez Tomislav
Hrvatskih branitelja 52
10434 Sveta Nedelja
ured@notar-knez.hr
tel:01/4844-534, fax:01/4844-535

ŠIBENIK

Kale Alisa
S. Radića 79a
22000 Šibenik
info@notar-kale.hr
tel:022/330-025, fax:022/330-116
Mrčela Ante, jb prisjednik

ŠIBENIK

Nakić Neven
Ante Starčevića 5
22000 Šibenik
neven.nakic@hjk.hr
tel:022/212-265, 212-057
Nakić Nevenka, jb prisjednik

TISNO

Gović Josip
Prolaz Ante Obratova 2
22240 Tisno
notar.govic@hjk.hr
tel/fax:022/295-487

TROGIR

Biuk Željena
Matije Gupca 1/II
21220 Trogir
zeljena.biuk@hjk.hr
tel:021/885-397,885-330; 091/617-8298
fax:021/885-397
Biuk Nožinović Zlatana, jb prisjednik
Margeta-Nuber Danira, jb prisjednik

VALPOVO

Gagro Pavao
Trg kralja Tomislava 10
31550 Valpovo
notar.gagro@gmail.com
tel:031/663-555, 031/665-555, 031/665-554, 031/665-553
Gagro Bošnjak Maja, jb prisjednik

VARAŽDIN

Benc Rankica
Vrazova 8c
42000 Varaždin
rankica.benc@vz.t-com.hr
tel:042/211-400, 212-558, fax:042/211-400
Gerbus Melita, jb prisjednik
Obrstar Anamarija, jb savjetnik
Lučić Antonia, jb savjetnik

SPLIT

Zlokić Ante
Velebitska 26
21000 Split
jb-azlokic@st.t-com.hr
tel/fax:021/534-528
Valjan Kornelija, jb prisjednik

STON

Mustapić Stipe
Široka 7
20230 Ston
stipe.mustapic@hjk.hr
tel:099/573-9456; 020/400-195

SUPETAR

Petranić Morana
Hvarska ulica 3
21400 Supetar
morana.petranic@hjk.hr
tel:021/659-187

SVETI IVAN ZELINA

Rački Ivan
Trg Ante Starčevića 14
10380 Sveti Ivan Zelina
ivan.racki@hjk.hr
tel:01/2060-937
Jagoić Tukša Božica, jb prisjednik
Černetić Helena, jb savjetnik

ŠIBENIK

Malenica Ljiljanka
Fra Stjepana Zlatovića 18
22000 Šibenik
javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr
tel:022/331-812, fax:022/331-819

ŠIBENIK

Vuletin Marko
Vladimira Nazora 1
22000 Šibenik
marko.vuletin@hjk.hr
tel:022/215-203, 215-206
Vuletin Sunčica, jb prisjednik
Stošić Vedrana, jb prisjednik

TROGIR

Bartulica Antulov Ivana
Kardinala A. Stepinca 78B
21220 Trogir
ivana.bartulica-antulov@hjk.hr
tel:021/410-289
Knezović Emila, jb prisjednik

UMAG

Šorgo Nina
v.d. javnog bilježnika Željka Krajine
Dante Alighieri 24
52470 Umag
notarumag@gmail.com
tel:052/660-588, 099/2255-005

VALPOVO

Peček Sumba
Vijenac 107. brigade HV 3
31550 Valpovo
sumba.pecek@hjk.hr
tel:031/321-123

VARAŽDIN

Horvat Tamara
Pavlinska 5
42000 Varaždin
ured@notar-horvat.hr
tel:042/320-015, fax:042/302-014
Posavec Katarina, jb prisjednik

VARAŽDIN

Kalšan Mališ Ana
Kapucinski trg 5
42000 Varaždin
jbkalsanmalis@gmail.com
tel:042/550-501, fax:042/550-502
Vinceković Ivana, jb prisjednik

VARAŽDIN

Levatić Marin Andreja
Kapucinski trg 2
42000 Varaždin
andreja.levaticmarin@hjk.hr
tel:042/201-323, fax:042/201-329
Mušić Andreja, jb prisjednik

VARAŽDIN

Peručić Jošić Marija
v.d. javnog bilježnika Biserke Čmrlec-Kišić
Mihanovićeva 2
42000 Varaždin
m.perucic.josic@hjk.hr
tel:042/211-662, fax:042/211-699

VARAŽDIN

Trstenjak Stjepan
Trg slobode 1
42000 Varaždin
stjepan.trstenjak@gmail.com
tel:042/300-550, fax:042/300-552
Štrlek-Voćanec Bojana, jb prisjednik

VELIKA GORICA

Maleković Ivan
Trg kralja Tomislava 7
10410 Velika Gorica
ured@notar-malekovic.hr
tel:01/6222-123, fax:01/6225-266
Švegar Ivana, jb prisjednik
Grgurić Maja, jb prisjednik

VELIKA GORICA

Spevec Ranka
Trg kralja Tomislava 39
10410 Velika Gorica
info@notar-spevec.hr
tel:01/6213-869, fax:01/6251-106
Burčul Ana, jb prisjednik

VINKOVCI

Kovač Mirodar
Trg B. J. Šokčevića 1
32100 Vinkovci
bilježnik.kovac@gmail.com
tel/fax:032/334-235
Banić Petar, jb prisjednik

VINKOVCI

Vajcl Alen
Duga ulica 6
32100 Vinkovci
javni.bilježnik.alen.vajcl@gmail.com
tel:032/338-285, fax:032/338-286

VIROVITICA

Filipović-Kovačić Dubravka
Andrije Kačića Miošića 2
33000 Virovitica
notar-filipovic@hi.t-com.hr
tel/fax:033/726-850

VIŠKOVO

Antić Ines
Vozišće 5
51216 Viškovo
ines.antic@hjk.hr
tel/fax:051/410-844
Bugarinović Sanja, jb prisjednik

VARAŽDIN

Kaselj Tušek Natalija
Franjevački trg 17
42000 Varaždin
natalija.kaselj-tusek@hjk.hr
tel:042/212-214
Tuđan Marin, jb savjetnik

VARAŽDIN

Mihinjač Lana
Braće Radić 6
42000 Varaždin
biljeznik@jblm.hr
tel/fax:042/212-833
Zadrović Iva, jb prisjednik

VARAŽDIN

Rauš-Klier Zvijezdana
Anina 2
42000 Varaždin
ured@notar-raus-klier.hr
tel:042/212-812, fax:042/200-672
Viličić Peharda Barbara, jb prisjednik
Cimerman Iva, jb prisjednik

VELIKA GORICA

Jurlina Marko
Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10
10410 Velika Gorica
ured@notar-jurlina.hr
tel:01/6221-097, fax:01/6221-552
Rob Mirna, jb prisjednik
Benković Hrvoje, jb prisjednik

VELIKA GORICA

Mirčetić Nives
N.Šopa 41
10410 Velika Gorica
nives.mircetic@gmail.com
tel:01/6225-277, fax:01/6232-583
Begović Martina, jb prisjednik

VELIKA GORICA

Žugec Valentina
Zagrebačka 76
10410 Velika Gorica
valentina.zugec@hjk.hr
tel/fax:01/ 661-6349
Brčić Nevena, jb prisjednik

VINKOVCI

Mendeš Marijan
Trg dr. Franje Tuđmana 2
32100 Vinkovci
mendes.marijan.javni.biljeznik.vd@vu.t-com.hr
tel:032/334-221, fax:032/338-118

VINKOVCI

Vulić Nikola
Vladimira Nazora 13
32100 Vinkovci
nikola.vulic@vu.t-com.hr
tel/fax:032/338-050
Artuković Marijana, jb prisjednik

VIROVITICA

Nađ Bajsar Ema
Antuna Mihanovića 26
33000 Virovitica
nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr
tel/fax:033/800-635

VIŠNJAN

Ladavac Karla
Trg slobode 1
52463 Višnjan
karla.ladavac@hjk.hr
tel:052/427-852, 052/449-660
Kirin Marjana, jb prisjednik

VODICE

Grbac Mira
Obala Juričev Ive Cote 27
22211 Vodice
mira.grbac@javnibiljeznik.net
tel:022/441-644; 098/1819-224, fax:022/440-944
Rekaš Roca Sandra, jb prisjednik

VRGORAC

Pavlović Natalija
v.d. javnog bilježnika Ivana Kristića
Ulica Tina Ujevića 13
21276 Vrgorac
natalija.pavlovic@hjk.hr
tel:021/675-160

VUKOVAR

Kovačić Jelica
Trg kralja Tomislava 1
32000 Vukovar
javni.biljeznik.kovacic@gmail.com
tel:032/421-278, 450-584, fax:032/421-278
Kovačić Marko, jb prisjednik

ZABOK

Martinić Javorka
Matije Gupca 47/I
49210 Zabok
javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr
tel/fax:049/221-152

ZADAR

Brkić Emil
Nikole Tesle 12/B
23000 Zadar
emil@notar-brkic.hr
tel:023/231-383, fax:023/231-481
Gadža Beganović Ivana, jb prisjednik
Perin Crnošija Tina, jb prisjednik

ZADAR

Hrabra Suzana
Don Ive Prodana 4
23000 Zadar
suzana.hrabra@zd.t-com.hr
tel:023/312-166, fax:023/312-445

ZADAR

Marčina Goran
v.d. javnog bilježnika Vere Marčina
Ulica 112. brigade 3
23000 Zadar
goran@notar-marcina.hr
tel:023/314-665, 223-367
Mihić Ana, jb prisjednik
Svorcina Ana, jb savjetnik

ZADAR

Skoblar Jelena
Sv. Vinka Paulskog 34
23000 Zadar
jelena@notar-skoblar.hr
tel:023/628-901, 628-902, fax:023/628-903
Turbuk Tanja, jb prisjednik

ZADAR

Župan Ivana
Put Murvice 12 A
23000 Zadar
ivana.zupan@hjk.hr
tel/fax:023/411-077
Glavan Marko, jb prisjednik

ZAGREB

Babić Marina
Avenija Dubrovnik 16/5
10000 Zagreb
notar.babic@gmail.com
tel:01/4802-080, fax:01/6603-992
Mrzlečki Martina, jb prisjednik

VRBOVEC

Galešić Jasna
Ulica Bubanj 33
10340 Vrbovec
jasna.galesic@hjk.hr
tel:01/5561-623, fax:01/5561-524
Kovač Crnčec Martina, jb prisjednik

VUKOVAR

Arambašić Boro
I.G.Kovačića 2/I
32000 Vukovar
jb-boro.arambasic@vu.t-com.hr
tel:032/441-988, fax:032/441-989
Uzelac Duška, jb prisjednik
Mršo Jelena, jb prisjednik

VUKOVAR

Ore Vojislav
Dr. Franje Tuđmana 5
32000 Vukovar
notar.vore@vu.t-com.hr
tel:032/413-304, fax:032/443-331
Stočko Ivana, jb prisjednik

ZABOK

Podgajski Vlasto
Matije Gupca 70
49210 Zabok
vlasto.podgajski1@kr.t-com.hr
tel:049/221-168, fax:049/501-197
Podgajski Emil, jb prisjednik

ZADAR

Grdović Silvana
Zrinsko Frankopanska 38
23000 Zadar
silvana.grdovic@hjk.hr
tel:023/300-646, fax:023/300-648
Hađasija Filipi Vesna, jb prisjednik
Tomas Marta, jb prisjednik

ZADAR

Kolega-Zubčić Alkica
Stjepana Radića 42b
23000 Zadar
notar-zubcic@zd.t-com.hr
tel/fax:023/300-900
Zubčić Filip, jb prisjednik
Marčina Dragana, jb prisjednik
Kolega Diana, jb prisjednik

ZADAR

Mišković mr.sc. Davor
Ul. Mihovila Klaića 7
23000 Zadar
notar.davor.miskovic@gmail.com
tel:023/311-111, fax:023/315-825

ZADAR

Zubčić Josipa
Polačišće 2
23000 Zadar
notar.jzubcic@gmail.com
tel:023/213-000; 095/393-8195, fax:023/317-200
Zubčić Ivan, jb savjetnik

ZAGREB

Antoš Višnja
Maretićeva ulica 15
10000 Zagreb
biljeznik.antos@gmail.com
tel:01/6231-599, 6231-586, fax:075/802-061
Antoš Smodila Zrinka, jb prisjednik
Jankač Martina, jb prisjednik
Kuić Humek Jadranka, jb prisjednik

ZAGREB

Baburić Katalinić Ivana
Radnička cesta 48
10000 Zagreb
ivana.baburic@hjk.hr
tel:01/4831-574, 4831-670

ZAGREB

Birkić-Šarić Ivanka
Trg Antuna Ivana i Vladimira Mažuranića 13
10000 Zagreb
ivanka.birkic-saric@hjk.hr
tel:01/5561-611, 5561-612, fax:01/5561-610
Marincel Maša, jb prisjednik

ZAGREB

Blažević Ena
v.d. javnog bilježnika Bože Svedrec
Ulica grada Mainza 24
10000 Zagreb
ena.blazevic@hjk.hr
tel:01/5544-561
Vrcan Ana, jb savjetnik

ZAGREB

Božić Daniela
Ulica Črnomerec 29
10000 Zagreb
daniela.bozic@hjk.hr
tel:01/7004-081, fax:01/7004-084
Pavković Ana, jb prisjednik

ZAGREB

Čaklović Ljubica
Ilica 253
10000 Zagreb
notar.caklovic@hjk.hr
tel:01/3703-035, fax:01/3703-397
Pranjić Andrijana, jb prisjednik
Stanišić Sofija, jb prisjednik

ZAGREB

Dajak Marija
v.d. javnog bilježnika Suzane Serda-Pavlović
Maksimirska 38
10000 Zagreb
marija.dajak@hjk.hr
tel:01/2310-130

ZAGREB

Despot Roso Vika
Varšavska ulica 1
10000 Zagreb
vika.despot.roso@hjk.hr
tel:01/4810-165

ZAGREB

Draškić Lada
Frane Petrića 1
10000 Zagreb
lada@notar-draskic.hr
tel:01/4813-400, fax:01/4813-402
Varga Jelena, jb prisjednik
Milanović Mia, jb savjetnik

ZAGREB

Gajski Mindoljević Nadija
Mandrovićeva 17
10000 Zagreb
info@notargajski.hr
tel:01/2311-332, 2300-936
Kralj Iva, jb prisjednik
Gajski Kustec Jelena, jb prisjednik
Kršić Iva, jb prisjednik

ZAGREB

Garofulić Tomislav
Miroslava Milića 4
10000 Zagreb
tomislav.garofulic@hjk.hr; biljeznik@notar-garofulic.hr
tel:01/3881-757, fax:01/3881-780
Vuković Daniela, jb prisjednik

ZAGREB

Glibota Marija
Strojarska cesta 20
10000 Zagreb
ured@notar-glibota.hr
tel:01/6151-960, fax:01/6114-187
Belić Željka, jb prisjednik
Sakač Protega Martina, jb prisjednik

ZAGREB

Blaić Hebrang Gorana
Poljička 13
10000 Zagreb
gorana.blaic-hebrang@hjk.hr
tel:01/4876-160, fax:01/4871-184
Pirić Zlatka, jb prisjednik
Blaić Bagatin Ivana, jb prisjednik

ZAGREB

Bošnjak Darja
Ivana Lučića 2a
10000 Zagreb
ured@notar-bosnjak.hr
tel:01/6154-322, fax:01/6154-323
Škarić Ana, jb prisjednik
Peruško Nina, jb prisjednik

ZAGREB

Burec Mladen
Trg Stjepana Konzula 1
10000 Zagreb
info@notar-burec.hr
tel:01/2395-544, fax:01/2344-535
Bartolić Juraj, jb prisjednik
Skupnjak Andro, jb savjetnik
Rasinec Luka, jb savjetnik

ZAGREB

Čondrić Melita
Ulica kralja Zvonimira 1
10000 Zagreb
melita.condric@hjk.hr
tel/fax:01/4105-645

ZAGREB

Debicki Danaja
Ulica Franje Petračića 3
10000 Zagreb
danaja.debicki@hjk.hr
tel/fax:01/4814-888

ZAGREB

Despot Zorka
Lastovska 12
10000 Zagreb
zorka.despot@hjk.hr
tel:01/6180-710, fax:01/6180-956
Švenda Nikola, jb prisjednik

ZAGREB

Dukat Davor
Tratinska 79
10000 Zagreb
davor.dukat@hjk.hr
tel:01/3022-612

ZAGREB

Galić Radojka
Čikoševa 3
10000 Zagreb
info@notar-galic.hr
tel/fax:01/2442-573
Mališa Goranka, jb prisjednik
Bukovčak Marina, jb savjetnik

ZAGREB

Gec Ljerka
Dankovečka 3
10040 Zagreb
ljerka.gec@hjk.hr
tel:01/5561-911, 5561-912, fax:01/5561-914
Čapelj Maja, jb prisjednik

ZAGREB

Gložinić Sunčica
Francesca Tenchinija 2a
10000 Zagreb
info@jb-glozinic.hr
tel:01/4058-071, 4058-072
Ožanić Adriana, jb prisjednik

ZAGREB

Herceg Ivana
Jurišićeva 1
10000 Zagreb
ured@notar-herceg.hr
tel:01/4921-220, fax:01/4921-221
Marijanović Marijeta, jb prisjednik

ZAGREB

Hukelj Kristian
Mrazovićeva ulica 6
10000 Zagreb
info@notar-hukelj.hr
tel:01/4819-955, fax:01/4819-951
Gažić Nikolina, jb prisjednik
Jozić Rea, jb prisjednik
Župan Tanja, jb savjetnik

ZAGREB

Ježek Mladen
Šoštarićeva 10
10000 Zagreb
mladen.jezek@notar-jezek.hr
tel:01/4929-641, fax:01/4813-157
Martinović Aleksandra, jb prisjednik
Plećaš Blaženka, jb prisjednik
Karakaš Karlo, jb savjetnik

ZAGREB

Jurić dr.sc. Ivan
Savska cesta 56
10000 Zagreb
ivan@biljeznik-juric.hr
tel:01/6177-135, fax:01/6177-207
Kočila Neven, jb prisjednik
Hysenaj Janja, jb prisjednik
Krezić Monika, jb savjetnik

ZAGREB

Karahasanović Medina
Ilica 291
10000 Zagreb
notar-karahasanovic@hjk.hr
tel:01/3776-595, 3779-206, fax:01/3745-678
Cirkvenec Ema, jb prisjednik
Osrečak Marija, jb prisjednik

ZAGREB

Koščak Valentino
Metalčeva ulica 5
10110 Zagreb
valentino.koscak@hjk.hr; info@notar-koscak.hr
tel:01/4059-375; 01/4059-376
Bajić Stela, jb prisjednik

ZAGREB

Kutija Kušpilić Renata
Maksimirska 3
10000 Zagreb
renata.kutija.kuspilic@hjk.hr
tel:01/2395-984, fax:01/2395-985
Kušpilić Luka, jb prisjednik

ZAGREB

Macanić Ivana
Vlaška 124
10000 Zagreb
ivana.macanic@hjk.hr; notarmacanic@zg.t-com.hr
tel/fax:01/4844-721
Semialjac Stjepan, jb prisjednik
Jonjić Zlatka, jb prisjednik
Vuković Marin, jb savjetnik

ZAGREB

Markioli Marina
Nehajska 9
10110 Zagreb
marina.markioli@hjk.hr
tel:01/3017-693, fax:01/3639-633
Ćatić Marija, jb prisjednik
Širanović Iva, jb prisjednik

ZAGREB

Hrvatin Bruno
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
bruno.hrvatin@hjk.hr
tel:01/5505-833

ZAGREB

Jakić Ivan
Zelinska 3
10000 Zagreb
ivan.jakic@notar-jakic.hr
tel:01/6114-644
Elijaš Marko, jb prisjednik
Jakić Branimir, jb savjetnik

ZAGREB

Jukić Nevenka
Koranska 1c
10000 Zagreb
nevenka.jukic@zg.t-com.hr
tel:01/6170-933, fax:01/6170-934
Gracin Tea, jb prisjednik

ZAGREB

Juroš Alen
Ulica hrvatskog proljeća 36
10040 Zagreb
ured@notarjuros.hr
tel:01/2989-494, fax:01/2989-902
Čadež Ana, jb prisjednik

ZAGREB

Kelečić Vesna
Zagrebačka avenija 104
10000 Zagreb
biljeznik.kelecic@post.t-com.hr
tel:01/3878-088, fax:01/3878-107
Makovec Mirna, jb prisjednik
Pezer Marija, jb prisjednik
Prevendar Sandra, jb prisjednik

ZAGREB

Kurilić Andrea
Grižanska 6
10000 Zagreb
andrea.kurilic@hjk.hr
tel:01/295-5210, 01/295-5211
Kurilić Davor, jb prisjednik

ZAGREB

Lisonek Ilinka
Trg hrvatskih velikana 4
10000 Zagreb
javni.biljeznik@jblisonek.hr
tel:01/4810-493, fax:01/4871-548
Jašarević Suada, jb prisjednik
Milevčić Zrinka, jb prisjednik
Gašparović Maša, jb prisjednik

ZAGREB

Marčinko Ivan
v.d. javnog bilježnika Vladimira Marčinka
Palmotićeva ulica 43A
10000 Zagreb
notar.marcinko@inet.hr
tel:01/4839-627, fax:01/4921-120
Genc Tena, jb prisjednik
Kapitan Tanja, jb prisjednik

ZAGREB

Markuš Dražen
Remetinečka cesta 112
10020 Zagreb
drazen.markus@hjk.hr
tel:01/549-2833; 098/991-8847
Juranić Danijela, jb prisjednik

ZAGREB

Maroslavac Željka
Avenija Dubrovnik 12
10000 Zagreb
info@notar-maroslavac.hr
tel:01/6551-373, fax:01/6548-151
Dilber Katarina, jb prisjednik
Ilić Obradović Suzana, jb prisjednik

ZAGREB

Matijević Tomislav
Vukovićeva 11
10000 Zagreb
ured@notar-matijevic.hr
tel:01/3700-199, fax:01/3700-225
Cvetković Ivana, jb prisjednik
Globočnik Lea, jb prisjednik

ZAGREB

Miletić Božo
Ulica Grge Tuškana 39
10000 Zagreb
info@notar-miletic.hr
tel:01/6314-001, fax:01/4810-008
Ordulj Duje, jb prisjednik
Vuglek Lucija, jb prisjednik
Juzbašić Paula, jb prisjednik
Blažetić Barun Tea, jb savjetnik

ZAGREB

Nikolić Viktorija
Milivoja Matošeca 3A
10111 Zagreb
ured@javni-biljeznik.hr
tel:01/3731-376, 01/3735-925
Čolak Slavko, jb savjetnik

ZAGREB

Pandža Sanda
Kačićeva 9
10000 Zagreb
ured@notar-pandza.hr
tel:01/4840-703, 4840-707, fax:01/4846-337
Pavlović Snježana, jb prisjednik
Zdunić Ivan, jb prisjednik

ZAGREB

Pernar Valerija
Savska cesta 9
10000 Zagreb
notar-pernar@hjk.hr
tel:01/4829-570, fax:01/4829-571
Geček Josip, jb prisjednik

ZAGREB

Plastić Martina
Ulica grada Vukovara 269G
10000 Zagreb
martina.plastic@hjk.hr
tel:01/6180-350
Podobnik Ivana, jb prisjednik
Milković Lana, jb prisjednik

ZAGREB

Pučar Vesna
Miramarska 24
10000 Zagreb
javnibiljeznik@notar-pucar.hr
tel:01/6155-191, 6155-194, fax:01/6155-190
Pučar Tamara, jb prisjednik
Vidak Nikolina, jb prisjednik
Ljubić Antea, jb savjetnik

ZAGREB

Ranogajec Domagoj
Heinzelova 40
10000 Zagreb
notar-ranogajec@zg.t-com.hr; ured@notar-ranogajec.hr
tel:01/4500-888, fax:01/4500-875

ZAGREB

Ruždjak Bojan
Kneza Višeslava 2
10000 Zagreb
bojan.ruzdjak@hjk.hr
tel:01/4622-832, fax:01/4622-833
Vladušić Sanja, jb prisjednik
Dujmović Ana-Marija, jb prisjednik

ZAGREB

Maržić Benzia Jelena
Ulica grada Chicaga 11
10000 Zagreb
jelena@notar-benzia.hr; ured@notar-benzia.hr
tel:01/4103-800, 4103-801, fax:01/4103-802

ZAGREB

Milak Filip
v.d. javnog bilježnika Igora Martinovića
Petrinjska 14
10000 Zagreb
filip.milak@hjk.hr
tel:01/4920-251

ZAGREB

Miloš Ivana
Ozaljska 21
10000 Zagreb
ivana.milos@hjk.hr
tel:01/3097-333, fax:01/3098-333
Zovko Anita, jb prisjednik

ZAGREB

Pajić Jana
Škrlčeva 39
10000 Zagreb
pajic.notar@gmail.com
tel:01/2302-335
Pajić Alan, jb prisjednik

ZAGREB

Peris Maja
Vice Vukova 6
10000 Zagreb
maja.peris@jbmp.hr; info@jbmp.hr
tel:01/6465-555, fax:01/6465-559
Markesina Matea, jb prisjednik
Žutić Mirjana, jb prisjednik
Janota Jaroš Ivona, jb savjetnik

ZAGREB

Picukarić Željka
Ulica Račkoga 12
10000 Zagreb
zeljka.picukaric@hjk.hr
tel:01/4810-095, fax:01/4810-258

ZAGREB

Popov Kalac Vanja
Trg Drage Iblera 2
10000 Zagreb
info@notar-popov.hr
tel:01/4552-702, 4552-705, fax:01/4552-705
Dukanović Ana, jb prisjednik

ZAGREB

Rakitničan Dubravka
Samoborska cesta 344
10000 Zagreb
dubravka.rakitnican@hjk.hr
tel:01/4103-116, fax:01/4103-130

ZAGREB

Relić Gutenberger Gordana
v.d. javnog bilježnika
Ulica grada Vukovara 284
10000 Zagreb
notar.gutenberger@hjk.hr
tel/fax:01/2303-058
Ivković Mirna, jb prisjednik

ZAGREB

Sudar Tihana
Frankopanska 2A
10000 Zagreb
notar-sudar@zg.t-com.hr
tel:01/4847-869, 4833-712, fax:01/4815-318
Kralj Franka, jb prisjednik

ZAGREB

Šaškor Stjepan
Petrinjska 4
10000 Zagreb
stjepan.saskor@jbured-saskor.hr
tel:01/4810-535,4923-536,4923-540
fax:01/4923-532
Lelas Vesna, jb prisjednik
Crljenica Štimac Maja, jb prisjednik

ZAGREB

Škrinjarić Maja
Karlovačka cesta 2a
10020 Zagreb
maja.skrinjaric@hjk.hr
tel:01/6141-385
Salopek Sandro, jb prisjednik
Nasup Edisa, jb prisjednik

ZAGREB

Štefčić Jasna
Zajčeva 1
10000 Zagreb
jasna.stefcic@zg.t-com.hr
tel/fax:01/2422-866

ZAGREB

Tadić Ivan
Prilaz Gjure Deželića 23
10000 Zagreb
itadic@notar-tadic.hr
tel:01/4826-440, 4826-441, fax:01/4826-512
Skala Sandra, jb prisjednik
Kaluđerović Andrea, jb savjetnik

ZAGREB

Vidjak Veselić Matea
Martićeva 6
10000 Zagreb
matea.vidjak-veselic@hjk.hr
tel:01/2775-549
Peras Ivana, jb prisjednik

ZAGREB

Volarić Boris
Ulica Hrvatskog proljeća 28
10000 Zagreb
boris.volaric@hjk.hr
tel:01/5814-697

ZAGREB

Vrcić Ivana
Međimurska 13
10000 Zagreb
ivana.vrcic@hjk.hr
tel:01/220-1380
Vrcić Nika, jb savjetnik

ZAGREB

Vuljanić Ivan
v.d. javnog bilježnika Joze Rotima
Trg J. F. Kennedya 6b
10000 Zagreb
ivan.vuljanic@hjk.hr
tel:01/2383-640, fax:01/2383-641

ZAGREB

Zorić Jasna
Dugoselska 12
10000 Zagreb
jb-j.zoric@zg.t-com.hr
tel/fax:01/2311-331
Zorić Dodig Ana, jb prisjednik

ZAGREB

Žabek Tomislav
Smičiklasova ulica 22
10000 Zagreb
javnibiljeznik.zabek@gmail.com
tel:01/4814-358, 4814-353, fax:01/4814-359
Buzatović Tatjana, jb prisjednik

ZAGREB

Škrinjar Kos Senija
Vlaška 103
10000 Zagreb
senija.skrinjar-kos@hjk.hr
tel:01/4665-078, fax:01/4646-471
Dekanić Marijana, jb prisjednik

ZAGREB

Škurjanec Anita
Gajeva 2
10000 Zagreb
anita.skurjanec@hjk.hr
tel:01/4876-071,4876-072,4876-073
fax:01/4876-082
Bošnjak Vrban Nikolina, jb prisjednik
Frangeš Matija, jb prisjednik

ZAGREB

Šugar Martina
Avenija Dubrava 41/1
10000 Zagreb
martina.sugar@hjk.hr
tel:01/5560-317

ZAGREB

Valić Krešimir
Trg N. Zrinskog 17
10000 Zagreb
ured@notar-valic.hr
tel:01/4817-233; 4873-060
Kafedžić Sabrina, jb prisjednik

ZAGREB

Vodopija Čengić Ljiljana
Rudeška cesta 173
10000 Zagreb
ljiljana.vodopija.cengic@email.t-com.hr
tel:01/3888-516, fax:01/3888-517
Modrić Marija, jb prisjednik

ZAGREB

Vrba Jasminka
Ivana Šibla 13
10000 Zagreb
jasminkavrba@notar-vrba.hr
tel:01/6636-170, fax:01/6636-270
Mikulić Kristina, jb prisjednik

ZAGREB

Vujanović Vedran
Maksimirska cesta 96
10000 Zagreb
vedran.vujanovic@hjk.hr
tel:01/4106-987
Hrbud Valentina, jb prisjednik

ZAGREB

Zajec Vlasta
Trg kralja Tomislava 4
10000 Zagreb
vlastazajec@notar-zajec.hr
tel:01/4852-707, fax:01/4852-708
Bojanić Jurić Petra, jb prisjednik
Tomašegović Luka, jb savjetnik

ZAGREB

Žabčić Margareta
Jagnedje 1
10090 Zagreb
biljeznik.zabcic@gmail.com
tel:01/3451-946
Sente Marina, jb prisjednik

ZAPREŠIĆ

Marijan Mirta
Baltazara Adama Krčelića 15
10290 Zaprešić
mirta.marijan@hjk.hr
tel:01/3310-875, fax:01/3310-876
Bjelčić Dora, jb prisjednik

ZAPREŠIĆ	
Petrušić Željko Bana Josipa Jelačića 3 10290 Zaprešić zeljko.petrusic@hjk.hr tel:01/3314-593, 3314-594, fax:01/3314-599 Grabovčić Ana Marija, jb prisjednik	
ŽMINJ	
Pucić Patricia Pazinska 10 52341 Žminj biljeznik.pucic@pu.t-com.hr tel:052/846-530, 846-713, fax:052/846-740 Ledenko Anita, jb prisjednik	

ZLATAR	
Pozaić Đurđica Zagrebačka 15a 49250 Zlatar djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr tel:049/467-077, fax:049/501-721	
ŽUPANJA	
Kaluđer Mladen Veliki Kraj 59 32270 Županja mladen.kaludjer@hjk.hr tel:032/830-119, fax:032/830-131 Karalić Marija, jb prisjednik	

Adresar je zaključen 15. listopada 2025.

ČASOPIS JAVNI BILJEŽNIK

UPUTE AUTORIMA

Javni bilježnik je časopis Hrvatske javnobilježničke komore i Hrvatske javnobilježničke akademije koji donosi stručno-znanstvene radove s područja pravne znanosti, posebno javnog bilježništva.

Vaš članak na hrvatskom ili engleskom jeziku možete poslati na e-mail adresu Uredništva (hjk@hjk.hr). Autori uz članak trebaju na adresu Uredništva poslati popunjen i potpisan autorski obrazac.

Uređivanje časopisa *Javni bilježnik* i načini rješavanja sporova temelje se na Standardu uredničkoga rada i standardu COPE koje preporuča Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Rukopis je potrebno predati kao Word-dokument, naslovljen imenom i prezimenom autora. Treba izbjegavati uređivačke zahvate, različite stilove i fontove, formatiranje teksta, uporabu tipke "Tab" za uvlačenje odlomka. Tipku "Enter" koristiti za prijelaz u novi red i samo pri odvajanju poglavlja te tipku za razmak samo za razmak između riječi. Lokalne nazive, istaknute sintagme i sl. pisati u kurzivu (*italic*). Fotografije i druge priloge poslati kao privitak u dobroj rezoluciji. Fotografije i drugi prilozi moraju zadovoljiti uvjete tiska: dimenzije približno moraju odgovarati predviđenim dimenzijama u otisnutom članku; rezolucija fotografija mora biti najmanje 300 dpi, a crteža najmanje 600 dpi. Opseg članka neka ne prelazi 40.000 znakova (uključivši razmake, bilješke i reference) i samo uz konzultaciju s Uredništvom može biti većeg opsega.

Po predaji rukopisa autor pristaje na recenzentski postupak. Uredništvo odlučuje kojim će recenzentima (najmanje dva) pristigli rad biti poslan na ocjenjivanje. U slučaju različitih ocjena rukopis se šalje na dodatnu ocjenu. Nakon ocjenjivanja rada autor je dužan unijeti promjene u tekstu prema priloženim recenzijama i uputama urednika.

Rukopisi (izvornici) koji nisu uređeni prema mjerilima Uredništva časopisa i kojima nedostaju pojedini prilozi bit će vraćeni autorima na doradu. Nakon tiska časopisa tekst rukopisa i eventualni prilozi ne vraćaju se autorima. Nakon izlaska iz tiska svaki autor dobiva po jedan primjerak časopisa.

RASPORED ELEMENATA U ČLANKU

1. Naslov članka.

2. Ime i prezime autora i akademski stupanj (titula), naziv i adresa ustanove u kojoj radi te e-mail adresa.

3. Sažetak (*abstrakt*) na hrvatskom i engleskom jeziku (do 100, a ne više od 150 riječi).

4. Ključne riječi na hrvatskom i engleskom jeziku (8 do 10 riječi).

5. Tekst članka.

   5a) Citiranje priloga u tekstu (slike, karte, tablice i sl.) Npr.: (sl. 1), (karta 1), (tab. 1), (T. 1), (kat. br. 1). Ove priloge potrebno je naznačiti gdje autor želi smjestiti u članku te tu oznaku istaknuti bojom.

   5b) Citiranje literature u tekstu. Časopis prati harvardski sustav navođenja bibliografskih izvora. Citate označiti navodnicima; dulje citate (više od 30 riječi) izdvojiti u zaseban odlomak i označiti navodnicima. Bilješke (*footnotes*) uvrštavati slijedom teksta, označavati ih arapskim brojkama i koristiti samo za objašnjenja. Reference uklopiti u tekst (ne kao bilješke) u skraćenom obliku: (Obad, 2003).

6. Popis literature i izvora.

Literatura se navodi abecednim redom; djela bez autora ili urednika uvrstiti prema naslovu djela; više djela istoga autora navesti kronološki. U popisu literature treba izbjegavati kraćenje naslova i naziva časopisa.

Upute što pisati kurzivom (*italic*) pogledati na stranici: http://pravopis.hr/pravilo/bibliografske-jedinice/87/.

7) Popis priloga.

KATEGORIJE RADOVA U ČASOPISU

Izvorni znanstveni rad je članak čiji znanstveni doprinos može biti istraživačke i/ili teorijske naravi. Prvi sadrži neobjavljene rezultate izvornih znanstvenih istraživanja u cjelovitom obliku, odnosno uključuje metodološku, analitičku i interpretativnu razinu teksta te znanstvenu argumentiranost i vjerodostojnost. Drugi sadrži sustavne kritičke preglede i metaanalize, pri čemu se izvornost doprinosa određuje s obzirom na fokus, širinu, argumentiranost rasprave i odnos prema suvremenoj obrađenosti teme.

Prethodno priopćenje je znanstveni članak koji sadrži neobjavljene preliminarne rezultate znanstvenog istraživanja koje je u tijeku ili teorijski postavljen problem i okosnice argumentacije, ali bez cjelovite razrade.

Pregledni rad je znanstveni članak koji sadrži sažet prikaz stanja i tendencija razvoja jednog znanstvenog područja, teorijskog problema ili istraživačke teme.

Stručni rad donosi korisne priloge iz područja struke kao što je dokumentacija građe (bez teorijske, metodološke i analitičke obrade), korištenje već objavljenih rezultata znanstvenoga istraživanja s fokusom na primjeni u praksi ili na njihovu širenju (obrazovna svrha) ili sažet i kritičan pregled odabrane aktualne teme. Stručni radovi svojom razumljivošću moraju biti dostupni širokom, ne usko specijaliziranom, čitateljskom profilu.